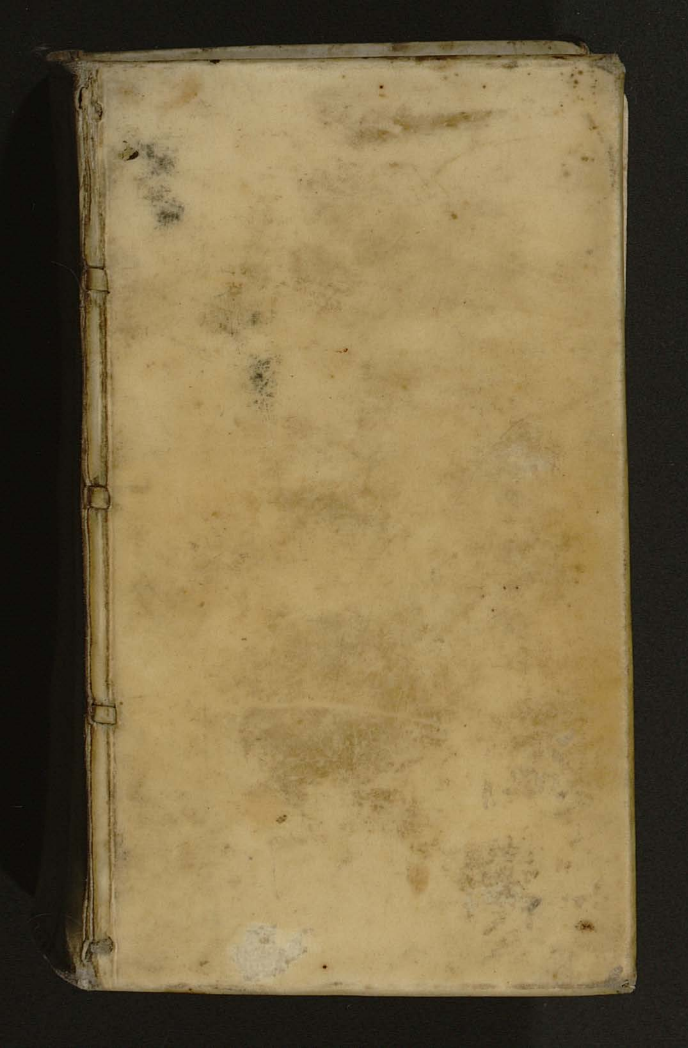

Diliges Dominum Deum

Cum Priuilegio.

PP. Camaldulensium Erem.
M. Regii prope Varsaviam

Eminentissimo & Reverendissimo
Principi ac Domino,
Domino

PETRO PAZMANY,

Ecclesiæ Romanæ, ad Divi Hieronymi Illyricorum, Presbytero Cardinali,

Metropolitanæ Strigoniensis Ecclesiæ Archiepiscopo, ejusdem loci Comiti perpetuo, Ungariæ Primati;

Apostolicæ Sedis Legato Nato, Cancellario & Secretario Supremo, Cæsareæ ac Regiæ Majestatis Consiliario intimo, &c.

Domino Clementissimo.

YNASTIS quibusdam & Principibus terrarum, quæ ad Solem Orientem mari Indico Erythræóque stringuntur, fama est, majorum nostrorum memoriâ, non aliunde tributa annua, quàm ex *Floribus*, pensitari soli-

A 2 ta.

ta. a In iis ROSAM; ex jure & more, primas tenuisse : eâ non oculos tantùm naréſque, ſed pavimenta quoque, cubiliaque regia, oppleri conſuêſſe. Addunt, qui hæc tradidêre; uni ſoli ex Regulis illis, Biſnagerenſi Toparchæ, cujus non uſque adeò ampla ditio eſt, tantum quotannis Roſarum, florumque provincialium, ex cenſu obtigiſſe, ut ad aureorum nummûm quinque millium fiſcus anniverſarius perveniret.

Si jam Te, Cardinalis Eminentiſſime, Dynaſtam & PRINCIPEM agnovero; nempe agnovero, quod res eſt : Si etiam *Regem*; in Sacris certè Pannonicis, quorum Sceptrum vibras, nihil aberravero : Si Solis Orientis *Toparcham*; ego, qui paulò magis Occiduo uror ſidere, Te, ſub Climate Orientaliore, Solem propemodum ipſum, & alterum, meritò ſuſpiciam : Si verò & *Clientem* me Tuum, tributariúmque profitebor, homo

a *Ioannes Metellus, Epiſtolâ ad Antoniũ Auguſtinum, Epiſcopum Ilerdenſem.*

homo licet exterus, & à Pannonibus remotior; tamen multis id nominibus titulísque debebo. Quæso Te, Princeps, præter dotes ceteras, humanissime, ne pigeat, paucula de multis, sed ex alto repetentem epistolam pellegere: neque blanditias, quas exsecraris, neque Laudes Tuas, quas fugis, metueris; dicam enim, quæ voce clarissimâ, & ad aures etiam sepositissimas inter bellica tonitrua personante, Orbis de Te loquitur In Gloriâ palàm effulgente ac divulgatâ, nullus insidioso palpo locus.

Excelsior est mentis tuæ magnitudo, quàm ut Ceras, & fumosis reverenda stemmatum imaginibus Atria, in triumpho suo ducenda censeat: rem, nisi propriâ virtute, nunquam propriam; &, si in degenerem inciderit posteritatem, exprobrabili fulgore erubescendam. Sed respondere majoribus, id verè Magnum: adjicere insuper ad palmas, & Plus ultrà tendere, plus quàm palmarium

 est.

eſt. *Dynaſtam* Te (inſiſtam enim, quoad fas, Narrationis meæ veſtigiis) & *Toparcham*, ex antiquo fatetur Comitatus omnis Bibarienſis, paternum tibi ſolum. Et, ſi hic elinguis eſſet, familia loqueretur, majorúmque vetuſtiſſima Nobilitas, clarâ cum laude per ſeriem univerſam memorabilis. Hîc Pater clariſſimus, Nicolaus Pazmanus; hîc Margarita Maſſaia, ex Marchionibus Maſſæ Italicis, in Pannoniam jam olim connubio tranſgreſſis. Hîc avus paternus Ioannes, rebus geſtis inclytus: hîc abavus Andreas, Matthiæ Primi Ungarorum Regis munificentiâ locuples, ſuis meritis locupletior. Hîc Stephanus ille Pazmanus, tritavus, aut ſi quid ultrà in ſanguine excurrit: à Carolo Rege Pannonum, pro tribus in duello excuſſis dentibus, totidem municipiis donatus. Ne ulteriùs numerem; per compendium tranſultu facto, ad uſque Stephanum illum, Ungarici nominis & Sceptri Primum, ſanctimo-

ctimoniâ illustrissimum, respicio: in hujus non forti minùs, quàm piâ aulâ, Pazmanum reperio, cum auxiliaribus copiis ab Germaniâ inde usque digressum, & Divo Stephano Regi suppetiarum adminiculis gratificantem: ut jam tum pro Sacris & Aris stare Pazmanica domus condisceret; & inter Pannonicos *Dynastas* regiâ designatione, suæque virtutis præmio locaretur.

Secutus est, successu Temporis ad maturitatem generosa perducentis, PRINCIPIS splendor atque dignitas; quam Tu, in sanguinem illustrem, Illustrissimus primus, intulisti. Iterũ te rogo, Eminẽtissime Cardinalis, ne me putes auribus dare tuis, quod calamo dabo: Indignarentur hoc loco summa mihi capita, nisi linguã pro veritate liberam gererem; tametsi tibi laudum tuarum impatienti displicituram. Te ingenio (ut in summâ Panegyris tuæ copiâ, siccissimè tantùm incedam) Te, inquam, ingenio præstantissimum, judicio matur-

rimum, doctrinâ politissimum, eloquentiâ uberrimum, Theologiâ juxtà ceterâque omni litteraturâ, etiam de pulpitis & prælo, dudum spectatissimum; rerum experimentis atque usu exercitatissimum, noluit in privato versari fama: protraxerunt in lucem Ungariæ Magnates: ad Infulam Principem evexit, ac sanè propulit invitum, ipse Reip. Christianæ Monarcha, Matthias I. Imperator Augustus; & in Cathedram Strigoniensem, Archiepiscopi jure, illocavit totius Pannoniæ supplex consensus: Româ Patriæ tuæ precibus ad votum indulgente. Ita jam etiam, post *Dynastam*, in te PRINCIPEM, virtutibus Illustrissimum, Tiarâ Reverendissimum, Danubius tuus adspexit; & jam tum ad Pontum usque secundis rumoribus pervexit.

Quisquis meminit, quàm jure Cineas a Epirotes Romanæ quondam Curiæ Patres, totidem in consessu uno

a *Plutarchus in Pyrrho.*

uno Deos atque *Reges* nominaverit, Majeſtatis ſplendore fulminatus: is profectò confitebitur, titulo multò potiore, totidem Eccleſiæ Reges dici poſſe, Eminentiſſimos Romani Prytanéi Purpuratos Cardinales. Ne in hoc ſolo Te ſuperior eſſet, qui Te proximè anteceſſerat, Frãciſcus Forgachius Cardinalis Strigonienſis, vir omni memoriâ memorabilior; allapſa eſt tot reliquis tuis inſignibus, non multò pòſt, etiã *Purpura* Romana: & id, quod dudum eras, dici ſalutarique cœptus es, *Eminentiſſimus*. Hìc (quanquam antè ſemper) oſtendere, neſcio quo pacto, ad miraculum uſq; perrexiſti, quantus in te rerum Chriſtianarũ Cardo verteretur, quàm regiè baſilicéque, è veteris Eccleſię Majeſtate, Galerum tractares, & ſupremæ curię Senatorem ageres purpuratum. Tu vultu Regibus pari, hæreſes terruiſti: Tu Pedo, ſceptris æmulo, perfidiam profligâſti: Tu Suadâ Tribus Gratiis potentiore, nobilitatem Pannonum potiſſimam, ad Ortho-

doxos reduxisti: Tu, Invictissimo Cæsari, Tu sanctissimo Pontifici, mores frontésque popularium, antehac multùm alieniores, longeque discolores, in concordem obsequii sensum, vultúmque redegisti: Tu pro suggestu publico, inter Templa, cum Augustino Tullium, cum Ostri Majestate Concionis facundiam conjungendo, Pascere verbis & exemplo instituisti: Tu Legatus toties amplissimus pro Augustalibus, pro Germanicæ Ecclesiæ emolumentis, coram ipsâ Petri Cathedrâ PETRUS, fortiter sapientérque disseruisti; stupente Italiâ, gaudente Austriâ. Quid dicam? quod in Eminentissimis unicè *regium* & augustum, hoc Tu, Sacrorum Pannonicorum REX præstitisti, atque etiamnum præstas: cùm morum integritate venerabilis, disciplinæ rigore formidandus, honoris divini studio fervidus, Cleri Ungarici quàm exactissimam formam instruis, legibus, censurâ,

Syno-

Synodis, disciplinâ, repurgatione. Tuis se oculis debet metropolitana diœcesis, quòd sine maculis est: Tuæ munificentiæ, quòd in Templis, quòd in Cœnobiis, quòd in Collegiis Gymnasiisque, tuo sumptu & impensis, Pietas atque Eruditio, etiam extra Ungariæ limites, aut radicem novam agunt, aut ramos jam cœptos extendunt. Ædificiorum, ad regias pænè expensas surgentium testis est Ædes Cathedralis Tyrnaviæ Cœnobium Divæ Claræ Posonii, Asceterium Franciscanum in Arce-novâ, Juventus Ungarica, sub Viennensis Tyrnaviensisq; Seminarii collecta tectis. Quæ omnia, innumeráque alia, cælitum ptomovendo cultui magnificè instructa, Te potentem non minùs, quàm munificum, Sacrorum in patriâ tuâ Regem, Eminentissime Cardinalis, proclamant. Vide, quot titulis Te *Dynastam*, *Principem*, *Regem*, Indicis illis Regulis superiorem agnoscam?

Proximum est, ut me Clientem

profitear tuum, ac Tributarium. Caussæ nonnullæ privatæ: caussæ tamen publicæ & plures & potiores. Inter publicas, mihiq; cum pluribus communes, numero; quòd Societatem nostram, Religionum minimam, favore maximo dignaris. Sentiunt hunc animi Tui sensum singuli, quibus sine delectu, sine discriminatione, ut quisque obvius est & indigus, bene facis. Sentiunt & universi, in Cœtus integros effluentem liberalitatem: Posoniense inprimis Collegium, tuâ manu structum, tuo Fisco & censibus dotatum. Tibi Tyrnavienses Collegæ; Tibi Jaurinenses; Tibi, quę Homonnam reversa est, Societas plurimum vel vitæ debet, vel victûs. Et Tyrnaviense quidem Collegium Te suum hactenus Benefactorem, jam & Fundatorem animo grato agnoscit & veneratur. In Viennenses usque tanto dissitos riparum tractu, manus extendis beneficio profluas: magno ubique, rebus temporum vitio angustioribus,

bus, adjumento. Et hæ me Tibi debitorem, tributariúmque, cum multis universim caussæ constituunt. Privatim verò se Tibi obligatum confitetur Drexelius; quòd Pulpito ipse, quódque Stylo intentus est: & ad prælum sua molitur. Viros enim doctissimos, & suismet pridem litteris Sole clariores, nefas est, à Scriptorum aliquo, quantumvis exili, præteriri, silentii morosâ verecundiâ: non sanè, ut æmulentur, tantò altiùs volantes Aquilas, infirmæ pennæ cujus cujus noctuæ; sed ut suspiciant, ut censendas se præbeant, ut Patrocinanti umbraculo se integant. Quis Pannoniæ, Austriæque, aut Carinthiæ angulus usque adeò retrusus est, qui Pazmanicæ in concionando facundiæ non exceperit Tonitrua? quam equidem spero per hosce annos, jam lucis & juris publici esse factam. Aut quis regionum illarum usque adeò hospes est Oculus, qui Tui partus ingenii non viderit? Labor est Herculeus, etiam

duntaxat numerare, ab anno usque M. DC. III. ad trigesimum hunc & sextum luci publicæ datos Petro Pazmano auctore Libros & Labores, prælis Tyrnaviensibus, Græcensibus, Posoniensibus, Viennensibus, Pragensibus. Jam adeò Bibliothecam è Tuis solùm libris constituere licebit. His omnibus avita Religio, solidis doctrinæ columnis, adversùm hæresiarchas, stabilitur, nunc patrio Ungarorum idiomate, nunc Romano. Scriptoris igitur famosissimi æquè atque copiosissimi, asylum & clientelam scriptor longè inferior subeo.

Quid, quòd Tu ipse, Cardinalis Eminentissime, hanc mihi in manus audaciam, indicijs non obscuris, dedisti? cùm Te demonstrâsti, opellas meas anteriores dignabundo approbare oculo; posteriores, si quas fortè producerem, propitias intra fores admissurum? Quòd si tamen nec meâ, nec Societatis caussâ, in Tuo ære forem (in quo tamen

ad ſortis uſque deſperationem ſumus omnes) vinctum me Tibi, & ambabus colligatum traderet, is, quo Bojaricam gentem (meam tot jam annis altricem) amplecteris, affectus : quam Tu gentem vulgò prædicare diceris & ſentire, *De Eccleſiâ optimè meritam* ; amare verò cultu quodam eximio, *ut virtutis Promocondam*. Sereniſſimum Electorem noſtrum MAXIMILIANUM (vide, quàm intimè, etiam verborum tuorum ſanctimoniam comperim) eminente quodam, ſupra ceteros plurimos, ſtudio ſuſpicere, coleréque perhiberis : *veluti quempiam Reip.* non tantùm *Alemannicæ*, ſed prorſus *Romanæ* ACHILLEM: quem & libenter prædicas (abſit verbo, ſub Galeri tui tegmine, invidia !) DE GENERE *Virorum illorum, per quos Salus fieri in Iſraël debeat.* Hęc in Patronum omnium noſtrûm, tam probata, tam ſincera mens & veneratio, me Tibi tandẽ ex aſſe & ſolido debitorem conſtituunt, in quæ-

cunque Obſequiáne malis, an Tributa?

Accipe igitur, *Dynaſta* Strigonienſis Perpetue, *Princeps* Pannoniæ Reverendiſſime, *Rex* Purpurate ſacrorum patriorum *Eminentiſſime*, meum ſive Cenſum, ſive *Tributum*; Tributis Indicis, de quibus memoravi, ſimillimum; ROSAS adnumero, binis in Corbulis, unius libri bipartiti cortice contectas, univerſim Tricenas; in ſingulis Quindenas. In his MARIAM, Roſam MYSTICAM, produco, totidem virtutibus diſtinctis vernantem. Non Tu quidem ex his, Indicorum ritu Monarcharum, quęſtus annuos auferes auctiores; quippe intus, & è tuiſmet viridariis, beatior: Scio, me Poma dare Alcinoo, & Flores Tarentum mittere. Sed affectum tamen æſtimare dignaberis, & animum offerentis, paratiſſimum, ſi de ſuo poſſet, etiam Elyſias Roſas, & Paradiſi violaria, donare. Bene, & in loco, collocatam munuſculi tenuitatem pauper Drexelius æſtimabit, ſi

in gremio tanti Principis ſuas plantulas; ſi in Purpurâ Pazmanicâ Roſetum ſuum viderit. Erit fortaſſis, cùm Publicæ, auguſtæque curæ, oculos illos tuos ad omnia magna pervigiles, conceſſo otio ad areolas has meas nonnunquam ſeducent. Nam & Sol tanti orbis luſtrator, gramina, etiam viliora, ſæpe videt, ac pænè numerat, nubium remoto obice: *maximúſque animus* ad infima quandoque deſcendit, ut ex his altitudinem ſuam deprehendat. Quæ Tua eſt modeſtia, non gravaberis, perfunctorio ſaltem nictu librum perſtringere. Si quid autem & ultrà facies, quod in Roseti lectione probaveris, Mariæ eſſe crede: quod faſtidieris, Drexelianum dicito. Denique, quodcunque hirtum erit ſtylo, quod aſperum contextu, excuſa favens, propitius: & dic, Nullam ſine Spinis naſci Rosam. Ita ætatem vive, Cardinalis Eminentiſſime; Æternitatem, cùm ſinet Terrarum vtilitas,

tas, cælo accipe. Calendis Juliis, Anno M. DC. XXXVI. Monachii Boiorum.

Eminentiss. ac Reverendiss. Celsitudinis Tuæ

Servus in Christo submissimus

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

PRÆFATIO

Quæ

Lectori lucem & finem scripti explicat.

INSTITVTI *mei eſt, Lector, quæ alii de Beatiſſimâ Virgine, Domini Matre prolixiùs tradiderunt, non decerpere; ſed illa ſolùm, quæ virtutis & actionis ſunt cōpendio docere. Ita me brevitatis non damnabis in iis, quæ ad Divinam Virginem ſpectant. Hiſtoriam non texo, ſed mores formo. Quæ igitur ad polituram morum faciunt, ea hîc tradenda videbantur, idque paullò laxiùs & uberiùs, præſertim quæ alii vix tangunt, aut certè ſicciùs exponunt.*

Cùm autem Virtutis laus omnis in actione conſiſtat, illud potiſſimùm docere nitar, quod ad actionem provocat, ut quæ fuerunt verba, fiant facta. Hic ſcripti ſcopus eſt; ad agendum impellere, & verò etiam viam oſtendere, quâ lectionem comitari ſolet actio.

De

AD LECTOREM.

De Virtutibus accurato & ubere ſtylo diſſeruerunt plurimi : ſed plerique omnes, liceat ſic loqui , ſpeculativè magis, quàm practicè. *Praxis mihi & actio præfixa eſt in hujus ſcriptionis ſcopum; eò collineo. Eam ob cauſſam , poſt ſingulas Beatiſſimæ Virginis virtutes breviter explicatas , ea continuò ſubjungam , quæ propoſitæ virtutis perfectiorem notitiam inſtillent , ut ita ſenſim Lector à rerum contemplatione ducatur ad actus , & ad ſcientiam practicam.*

Notum illud religioſiſſimi ſcriptoris: Certè, inquit, adveniente die judicii non quæretur à nobis, quid legimus, ſed quid fecimus ; nec quàm bene diximus , ſed quàm religiosè viximus. Sapientiſſimè hac de re Seneca pronuntiavit hunc in modum : Agatur aliquid. Hæc, mi Lucili , tractemus. His formemus animum. Hæc eſt Sapientia, hoc eſt ſapere, non diſputatiunculis inanibus ſubtilitatem vaniſſimā agitare. Quàm ſtultum eſt, cùm ſignū pugnæ acceperis, ventilare? a *Remo-*

ve

a Proludere & brachia atque arma in ſpeciem ventúmque jactare. A theatris & arenâ id ſumptum.

ve ista lusoria arma, veris & decretoriis opus est. Dic mihi, quid vitare debeam, quid appetere. Doce, quomodo feram ærumnam sine gemitu meo, felicitatem sine alieno, quomodo par esse tot malis possim. Dic, quâ ratione nulla animum tristitia, nulla formido perturbet, quâ ratione tot secretarum cupiditatum pondus effundam. a

Cur ergo potiùs inter sapientiæ vocabula detineamur, quàm inter opera? Virtutis est, PATI & AGERE. *Neque enim virtus est, quæ non pati vult, quæ agere recusat. Quapropter illa, si sapio, potissimùm legam, quæ me fortiorem, quæ me patientiorem, quæ modestiorem ac submissiorem faciant. Fortior autem & patientior esse potero, si fecero quæ lego, quæ disco. Ad actionem omnis dirigenda est lectio. Atque hic scripti finis est. Mi Lector, optimè vale.*

a Seneca epist. 107. propiùs finem.

IN-

INDICVLVS
IN
ROSAS
PRIMÆ PARTIS.

CHRO-

CHRONOLOGIA SVCCINCTA, IN *Annos Beatißimæ Virginis* MARIÆ.

ARIA, Mater Domini IESV, æterna VIRGO, *Concepta* eſt anno ab orbe condito 4037. à conditâ urbe Româ anno 736. die 8. Dccembris.

Nata eſt anno proximo die 8. Septembris.

Præſentata eſt in Templo die 21. Novembris, cùm ſcilicet duos annos, ac totidem menſes, & dies vitæ tredecim complêſſet.

Annos undecim in Templo permanſit, divino cultui unicè intenta.

Anno decimo quatto ætatis inchoato, circa diem feſtum Encæniorum, menſe Decembri à Sacerdotibus deſponſata eſt Joſepho conjugi caſtiſſimo.

Eodem anno decimo quarto currente, die 25. Martii, ætrrnum DEI Filium de Spiritu ſancto concepit. Mox ad Eliſabetham cognatam viſens, tribus menſibus apud eandem commorata eſt. Joannis ortu appetente Nazarethum rediens uterum ferre obſervata eſt à Joſepho.

Anno

Anno ætatis decimo quinto inchoato, Bethlehemi Christum Dominum orbis Servatorem peperit, die 25. Decembris.

Octavo die à Natali Filium circumcisum nominavit IESVM. Hunc Magi decimo tertio die à partu muneribus venerati adorarunt. Die quadragesimo ab eodem partu, secundo Februarii, Virgo beatissima Hierosolymis lustranda filium obtulit in Templo. Inde cum infante, Josepho duce, fugit in Ægyptum.

In Ægypto pœnè septennium inter idololatras exegit. Post hoc temporis spatium reversa in Judæam Nazarethi habitavit, cùm annum ageret vigesimum secundum.

Anno ætatis 27. cùm Christus undecim annos & tres menses natus esset, amissum illum inter Doctores Hierosolymis in templo invenit.

Cùm Virgo mater annum ageret trigesimum secundum, Christus filius opifex mundi, artem fabrilem exercere cœpit circa decimum septimum aut decimum octavum suæ ætatis annum.

Cùm Virgo Mater quadragesimum secundum, & Christus filius vigesimum octavum annum ageret, Josephus sponsus circa ea ferè tempora obijt.

Christus cùm annum ageret trigesimum, & Mater quadragesimum quartum, Matri valedicens secessit ad Jordanem baptizandus à Joanne. Post baptismum abjit in desertum, ubi diebus 40. continuis jejunium servavit.

Cùm

Cùm MARIA Domini Mater quadragesimum quintum, & Christus trigesimum primum annum ageret, filius ad Matris preces aquam in vinum Canæ in nuptiis mutavit. Inde cum Matre secessit Capharnaum, ubi Mater à Filio in Jordane baptizata creditur.

MARIA 46. & 47. ætatis annum cum filio exegit Capharnai, è quâ civitate Dominus initium docendi fecit, & totam Galilæam concionando peragravit.

Cùm Christus annum 34. & Mater 48. ageret, filius pro salute gentis humanæ in crucem actus est, & mater filio in cruce pendenti adstitit.

A Christi in vitam reditu die 40. 5. die Maii Christum filium in cælos abeuntem suis oculis spectavit.

Decimo ab hoc die Spiritu sancto cum Apostolis repleta est.

Ab hoc tempore Hierosolymis in monte Sion sanctissimè vixit, vsque ad annum ætatis suæ 57. Hoc anno Herodianis furiis cedens à Joanne Apostolo ducta est Ephesum.

Anno 58. ætatis Epheso reducta, in monte Sion Hierosolymis cælestem vitam egit vsque ad annum septuagesimum secundum.

Cùm ergo annum ageret septuagesimum secundum, è vitâ migravit in cęlum, die 15. Augusti. Virginem beatissimam ad annum ætatis 72. pervixisse, optimorum Scriptorum auctoritas & testimonia confirmant.

CHRONOLOGIA.

Non nescio, mi Lector, alios aliter sentire de ratione temporum. Ego in hac Chronologiâ præter illustrissimum Scriptorem Cæsarem Baronium, hos etiam auctores, Franciscum Suarezium, *a* Jacobum Salianum ex professo accuratum Chronologum, *b* Christophorum de Castro *c* Theologos sum secutus.

a *Suarez tom. 2. in tertiam partem D. Thomæ.*
b *Salianus tom. 6. Annal. Ecclesiast. veteris Testamenti.*
c *Christ. de Castro in hist. Deiparæ.*

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Aurea Roſa,

ſeu,

Amor in homines.

TOT libros Virginis Matris honori ſcriptos numeramus, ut grandem ii bibliothecam conſtituant, ſi loco uno conveniant. Inter hos nec brevior, puto, imò nec longior, ſed nec ferè mirabilior eſt, quàm qui in lucem datus milleſimo ſexcenteſimo decimo ſeptimo anno Antuerpiæ. Paginæ libri omnino quinquaginta ſunt, totus tamen liber non niſi verſum unicum habet, tam clarum, ut nec interpretationibus, nec commentariis egeat. Octo voculis, nec pluribus conſtat hic verſus, qui librum facit, & paginas implet non ſine artificioſo miraculo. Rem aperio.

Poëta Chriſtianus a Domini Matrem beatiſſimam æternam Virginem MARIAM laudaturus, verſum ſcripſit hunc unicum:

Tot tibi ſunt dotes Virgo, quot ſidera cælo.

Hoc verſu cælum omne, aureámque cæli ſupel-

a *Bernardus Bauhuſius Soc.* IESV.

ſupellectilem totam, univerſa ſidera complexus eſt. Ajunt Aſtrologi, non plures in cælo ſtellas numerari, quàm mille viginti duas. Hoc prorſus numero verſus ille variationes admiſit, & inde in librum excrevit. Nullâ ſyllabâ nec mutatâ nec ſubtractâ, ipſæ inter ſe octo voculæ illæ toties transferri, &, ſic dicam, gyrari ſe paſſæ ſunt, ut inde mille viceni duo verſus emerſerint, quorum nullus alteri ſimilis, prout alibi explicamus. *a* Pia prorſus ſcriptio, verſu uno ſed ſtellis omnibus, laudes Virginis adorare.

Quòd ſi Virgini Matri tot dotes ſunt, quot cælum ſtellas exhibet, quis tandem par erit illis dotibus percenſendis? Hoc jam opus movemus, virtutes Virginis æternæ in ſummam cogere. Huic inſtituto Roſas ſumimus, quas rectè Terræ ſtellas dixerimus. Mens eſt his talibus triginta Stellis ſeu Roſis, primarias virtutes Virginis beatiſſimæ adumbrare, ita quidem ut quindecim factitias ſeu artificioſas, quindecim nativas Roſas ordine percenſeamus.

De Roſis præfari multa, otioſæ ſcriptionis judico. Non neſcio Roſam florum Reginam non in pharmacopoliis tantùm, ſed in conviviis, ſpectaculis, triumphis multiplici uſu celebratiſſimam; in bellis etiam arma & clypeos roſis inſignitos. P. Cornelius Scipio *b* reverſus ex Africâ, & primus de Hannibale triumphaturus, edixit, ut milites octavæ legionis, qui primi Carthaginenſium

a *In Triſmegiſto l. 2. c. 4. §. 5.* b *Africanus.*

nensium castra oppugnârant, & Punici Ducis insignia abstulerant, non die solùm triumphali fasciculum Rosarum manu gestarent, sed in posterum quoque depictas in clypeis Rosas præferrent. Sed & alter P. Scipio Æmilianus eversâ demum Carthagine, undecimæ legionis milites, qui & ipsi ante alios omnes, urbis muros conscendissent, rosas in scutis & armis gestare voluit; ipse Scipionis triumphalis currus undique rosis exornatus Punicam victoriam eloquio florido promulgavit. Achillis scutum, Hectoris & Æneæ galeam rosis Homerus insigniit.

Plinius Secundus hunc florem velut depicturus: Rosa, inquit, veriùs spinâ nascitur quàm frutice, in rubo quoque proveniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis angusti. Germinat omnis primò inclusa granoso cortice: quo mox intumescente, & in virides alabastros fastigiato paullatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices. *a* Rosa contactu mollis, odore & colore suavis, largum, Plutarcho teste, odoris effluvium *b* emittit. Rosa matre horridâ & veriùs novercâ sata, stirpe nascitur spinosâ & mordacibus aculeis horrenti, formâ tamen nativâ est pulcherrima. Anacreonte judice: Rosa honor decúsque florum, Rosa cura amórque veris, Rosa cælitum vo-

 luptas.

a *Plin. l.21. nat hist.c 4. initio, mihi pag.* 485. b *Plutarch. parte* 3. *lib.* 3. *Symposiacôn quæst. mihi pag.* 172.

luptas. Sentibus quidem & paliuris sepitur,(Danaën dicas ahenâ turri clausam) sed tamen facile sibi reperit amatores. Omniũ occulorum pellex est, quos suâ facit ardere formâ. Verùm non hic tantùm oculi prensant, sed & manus, & nares, & hæ quidem studiosissimè. Neque mirum hanc ita purpuratam & diadematam reginam sic ambiri. Opes habet & formam, & etiam anus placere potest. O Rosa, ajebat rosacei odoris amantissimus, quàm velim, cùm te olfacio, cum Catulli Fabullo totus fieri nasus. Tu in tricliniis & mensis, tu in hortis & areolis, tu in templis & aris, tu ubique formosa es. Et lis de te sit, odore an colore magis placeas. Color tibi nobilissimus, odor gratissimus: Natura geminas tibi concessit dotes, & imperium habere jussit in omnes flores. Tu, ô Rosa, horti purpura, veprium sanguis, corollarum ostrum, murex ruborum; valetudinis antistita, morborum fugatrix, reparatrix sanitatis, mensæ amœnitas, gratiarum cura, capitis ornamentum, narium delicium, illicium oculorum, regina florum, flos florum omnium.

Si ipsam de se loquentem audiamus Rosam, hæc talia dixerit: Originem meam si nosse velis, semine delitui prorsus exiguo, quod molliore horti gremio confotum, vapore tepefactum terra omnium mater diffudit, & ex eo herbescentem elicuit viriditatem, quæ fibris & scapo nixa, sensim adolevit in fruticem, qui diductis bra-

brachiis & folia & flores porrigit carpenti dextræ. Ego spinis munior, quas mihi meus opifex non ignominiæ dedit, sed custodiæ. Adversus noctis injurias in globum contracta claudor; surgente aurorâ in calycem pandor; sol altus nympham me cernit explicatiorem. Miraris foliorum meorum ordinem, colorem, discrimina, odorem? vires meas & virtutem laudas? tam varii generis aquas, oleum, unguenta, saccarum meo connubio nobilitari prædicas? Hoc tu age, & quicquid admirationis & laudis habes, in meum conditorem converte. Hunc admirare, hunc lauda, hunc ama. Et scito, quod Salomon monet, Quoniam, qui hæc fecit, fortior est illis: à magnitudine enim speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. *a*

Hæc in præludium dicta, tuópte ingenio, Lector, ad Rosam mysticam, primam paradisi Rosam, matrem divinam non difficulter transferes. Ad rem progredimur. Quamvis in hujus Matris laudibus, ut Bernardus loquitur, omnis lingua balbutiat. *b*

Cùm verò divinæ Matri paupertas semper in amoribus fuerit, speramus paupertatem oris humani ab eâ non repudiandam. Et en calathum primum, è quo primam Rosam excerpo AVREAM.

a *Sap. cap. 13. v. 4.* b *Bern. tom. 1. post serm. in verba Apocal. Signum magnum, &c. mihi pag.* 349.

§. I.

Amorem auro designari tam notum quàm certum. Rosa *Aurea* Amorem in homines hîc proponit. Eum variè divina oracula auro conferunt. Septiceps candelabrum templi aureum, *a* aureum Salomonis solium, *b* Arca intus & foris aureis laminis velata illius nos amoris monet, quem *Charitatem proximi* appellamus. Mater Domini, jure merito mater pulchræ dilectionis dicitur. Ea enim si quispiam alius, illud sibi rectissimè usurpet: Ordinavit in me charitatem. *c* Ad hanc, quæ ceteras secum virtutes trahit, respiciens Bernardus: Tu virtutum omnium, inquit, speciosis vernas floribus, inter quos pulcherrimos tres miramur in te, ô excellentissima. Hi sunt, quorum odore totam domum Domini reples, ô Maria, Viola Humilitatis, Lilium Castitatis, Rosa Charitatis *d*. Damianus ad rem omnino: Scio, inquit, ô Domina, quia benignissima es, & amas nos amore invincibili, quos in te & per te filius tuus summâ dilectione dilexit.

Amorem Virginis in humanam gentem ardentissimum fuisse., ex Amore in Deum discimus. Vterque siquidem pari passu incedunt,& ut Theologorum princeps Thomas Aquinas loquitur, unus utriusque est habitus. *e* Prin-

a *Exod c.25.v.31.* b *3. Reg.c.10 v.18.* c *Cant.c.2.v.4.* d *S.Bern. tom.1. in deprecat.ad B.V.* e *S.Thom.2.2.q.25. a.1.*

Principio Amorem hunc teſtata eſt Virgo, cùm ſalutanti Angelo reſponderet: Fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Hoc è ſummâ in humanum genus miſeratione prolatum.

Deinde hunc in homines amorem, jam tunc exeruit, cùm etiamnum in templo adoleſcentula divinis obſequiis ſe impenderet. Quicquid hoc loci inter coævas puellas vidit, quod non ad normam virtutis eſſet, ſuavi admonitiunculâ abſterſit: ſi fortè riſum leviuſculum, oculos liberiores, verba minùs ponderata, animum minùs patientem in aliis obſervaſſet (ut Bonaventura memorat *a*) amore ingenti corrigere ſtuduit, nonnumquam vel ſolo oculorum ſeveriore nutu, qui ſatis diceret, quod verba ſolerent.

Tertiò, quæ illa porrò Charitas fuit, cùm ad Eliſabetham cognatam anum ſe longè inferiorem viſere, eidémque trimeſtri toto famulari non eſt dedignata? Tunc ſanè panem otioſa non comedit: *b* fecit, quod erga dominas ſolent ancillæ. Charitas eam è cubiculo in montes, in vias aſperas, in ædes alienas traxit.

Quartò, non ſanctiſſimis ſolùm exemplis nos docuit, quid poſſet, ſed quid etiam ſoleret aliis pius amor præſtare. Putent fortaſſis aliqui amoris legibus ſatisfactum ab eo, qui optima quæque aliis voverit, animo benevolus ſed ſolo, verbis prolixus, ſed ſolis; licet interim manus ſine ope & operâ

a *Bonav. in vitâ Chr. c. 24.* b *Prov. c. 31. v. 27.*

operâ complicatæ ferientur. Erratis, ô boni, erratis splendidè. Actuosus est amor, aut amor non est.

Plurimæ priscorum statuæ sine brachiis & manibus formabantur. Non talis est amor: opus monstrat, nec remisse, aut lentâ manu, totus in actionem exurgit, laboriosus & impiger est. Talis erat Amor Virginis. Nam, teste Lucâ, Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. *a* Erant nimirum manus ejus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. *b* Manus beneficæ & munificæ, ad motum expeditæ, amoris actionibus affixæ, hyacinthis nitidæ, quando earum finis est in æternitate cælum, in hac vitâ spem cæli, & velut pignus offerre. Sunt forsan, quibus hæc ad imitationem placeant, nec ea tamen imitentur, nisi cùm id eis facile ac commodum est, cùm honori & auctoritati nil decedit. Nemo sic amat, vt jure suo vel minimum velit cedere. Aliter Virgo beatissima. Ne quem illa exemplo sequiore turbaret, prærogativam Virginitatis sapienter celans, & jus castissimi puerperii velut oblita, inter ceteras puerperas perinde ut immundam se stitit lustrandam. En sincerissimum amorem sui honoris contemptorem.

Quintò: quo amoris testimonio pauperculis sponsis in oppido Canâ subvenit, & vini penuriam suis levavit precibus? Neque enim mâtri voluit deesse filius. Vinum convivis omnibus post matris preces largissimum fluxit. Sextò,

a *Luc. c.* 1. *v.* 39. b *Cant. c.* 5. *v.* 14.

Sextò, nemini dubium sit, quin hostes filii, eo quo filius amore sit complexa. Nec, si opus, pro iisdem cum filio mori recusatura. Quippe noverat hoc à filio imperari. Et quod maximas huic amori faces subdidit: Vidit & audivit filium in cruentâ trabe & preces & lacrimas pro inimicis, pro irrisoribus, pro parricidis fundere. Nec vlla mater feliciùs imitata est filium, quàm hæc divina.

§. II.

Ex hoc amoris fonte, omnes Virginis actiones summi fuerunt pretii: Christianus Ecclesiastes affirmans: *a* Cùm meriti radix, ait, gratia sit & charitas, Maria plus merebatur, cùm Christum pannis involveret, quàm Laurentius cùm pro Christo candentem craticulam toleraret.

Fingit Maro Didonis sinu Cupidinem foveri, & ab isto hospite reginam in flammas mutari. Mittamus fabulas. Maria sinu fovebat Christum amoris infiniti pelagus: quos inde ignes non hauserit? Et quid mirum, inquit Bonaventura, *b* si præ omnibus diligat, quæ dilecta est præ omnibus? Hæc illa fornax, in quâ probatissimum è cælo aurum liquatum dies noctésque arsit. Hæc illa est femina sic semper amicta sole, ut undequaque amoris radios evibraret. Hæc virgo cælum crystallinum & traluci-

 dum

a *Ioan. Osorius tom.* I.

b *In speculo beatiss. Virg. ad finem c.* 6.

dum est, quod amoris æstum velut pluvias & rorem effundit. Nec stillare desinit hoc cælum. Quotidiana in nos beneficia inde sunt. Hæc Virgo cælum sideribus distinctum, stellis plenum, omnigenis virtutibus ornatum, amoris sole singulariter fulget. Hæc Virgo cælum empyreum, ob amorem maximum, quo omne genus humanum amplexa est.

Hinc illa tot priscorum Patrum encomia. Disertissimus Græcorum Chrysostomus: Ave cælum, inquit, in quo Dominus paravit sedem suam. Et ut idem Orator sanctus loquitur, Æternus Pater legatum suum Gabrielem hoc iussu amandavit: Vade ad alterum cælum, quod est in terrâ. *a* Eruditissimus Latinorum Augustinus: Dum, inquit, desponsaretur fabro, cæli nupsit architecto. Nam qui terrâ, mari, cæloque non capitur, intra unius corpusculi membra suscipitur. O femina super feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum suo utero circumdedit. *b* Quid dicam, si cælum te vocem, altior es; si Dominam Angelorum, per omnia esse probaris. Nec aliter locuti Patres ceteri. Empyreum cælum mater Domini fuit, nam uti hoc maximum mundi corpus cetera continet omnia, ita Maria universos homines, amicos, inimicos, amoris brachiis stringit. Hodieque animos malignis odiis à se disjunctissimos jungit. Istud exẽplo fit.

Inter

a *Chrysost. de Annunc. B.V.*
b *Aug. to. 10. serm. 18. de Sanctis, mihi p. 413.*

Inter Aragoniæ Regem Alfonſum, & Raimundum à ſancto Ægidio Comitem diuturna fuit diſcrepatio, nec vllius facundia tam potens, quæ iras identidem gliſcentes ſepeliret. Demum anno Chriſtiano milleſimo centeſimo octogeſimo tertio pax ita coaluit. Homo mechanicus opifex, coram Præſule ceteriſque Sacerdotibus oratione ſimplici expoſuit, à Deo imperatum ſibi, monſtraret Virginis matris cum divino puero pictæ iconem, & unà inſcriptionem illam: Ecce Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, dona nobis pacem. Itaque ſe Divinis juſſis non potuiſſe non patêre. Hic ſanè non magnificus caduceator ita diſcordes animos movit, ut id etiam utriuſque partis madentes oculi ſint teſtati. Dextras dederunt, & jurejurando ſanciverunt pacem. Illam cæleſtis Virginis imaginem diverſis laminis inciſam ad pectus palàm geſtârunt. Unde tanta religio animis inceſſit, ut quicumque effigiem illam divinæ matris gereret oculis conſpicuam, etiam inter hoſtes tutus ageret. Imò ſi quis fratri germanum fratrem occidiſſet, ſuperſtitem fratrem vel offenſiſſimum nullo negotio ſibi conciliare poterat hac unâ imagine monſtratâ. Nimirum mater divina, mater pulchræ dilectionis eſt. Plurimum ubique amoris eſt, ſed turpis. Diſcamus hîc caſtè amare.

§. III.

Dominus Iesus Rex cæli Deus idem

& homo docuit humanum genus, charitatem esse omnium virtutum maximam. Nec tantùm docuit, sed etiam præcepit. Et amorem quidem in homines hac lege imperavit: Diliges proximum tuum sicut teipsum. *a* Neque solùm hoc docuit & præcepit, sed & præcepti exemplum statuens seipsum: Majorem, inquit, hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *b* An non ille ipse posuit, qui hominem induens, innumeros labores & ærumnas tulit, ut homo, qui culpâ suâ ceciderat, ope alienâ surgeret? In hoc, inquit Joannes, cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. *c* Non potes pro alio caput tuum devovere? poteris saltem alterius pedes lavare. Christus in supremâ cenâ cùm suorum pedes lavisset; Scitis, inquit, quid fecerim vobis? & vos debetis alter alterius lavare pedes. *d* Id Paulus explicans: Alter alterius onera portate, inquit, & sic adimplebitis legem Christi. *e* Lex una Charitatis omnes omnino leges complectitur.

Quærit olim Pilatus: Quid est Veritas? Nos hîc: Quid est Charitas? Theologi: Virtus est, ajunt, quâ homo diligit DEUM & hominem, sed tam Deum quàm hominem propter Deum. De amore hoc gemino

a *Luc. c.* 10. *v.* 27. b *Ioan. c.* 15. *v.* 13.
c *Ioan. c.* 3. *v.* 16. d *Ioan. c.* 13. *v.* 14.
e *Gal. c.* 6. *v.* 2.

mino eleganter Augustinus: Dei dilectio, inquit, prior est ordine præcipiendi, proximi autem dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui tibi præciperet dilectionem istam in duobus præceptis, priùs tibi cõmendaret proximum, & posteà Deum, sed priùs Deum, posteà proximum. Addidit: Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximũ quem vides, promereris, & purgas oculum ad eum videñter videndum, quem nondum vides. *a* Qui autem, inquit Joannes, non diligit fratrem suum, quem videt: Deum quem non videt, quomodo potest diligere? *b*

Amor in homines tunc demum laudandus est, cùm *Verax*, *Rectus*, *Efficax*, *Sanctus* est. Explico succinctè singula.

a *Aug.tr.17.in Ioan.c.5.* b *1.Ioa.c.4.v.20.*

§. IV.

Principio sit Amor *Verax*. Hic revera non quærit, quæ sua sunt. *a* Exemplo sit Paulus Dei hominúmque amantissimus, qui de seipso: Non quærens, inquit, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiãt. *b* Hinc ingenti spiritu ausus est dicere: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. *c* Hinc epistolis Corinthum, Philippos, Thessalonicã missis: Cùm liber essem, inquit, ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et factus Judæis tanquam Judæus, ut Ju-

a *1.Corinth.c.15.v.5.* dæos

b *1.Cor.c.10.fine.* c *Rom.c.9.v.3.*

dæos lucrarer. His qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem, (cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem, &c. Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerē ſalvos. *a* Teſtis mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti. *b* In cordibus noſtris eſtis ad commoriendum & ad convivendum. *c* Facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos: ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium DEI, ſed etiam animas noſtras; quoniam chariſſimi nobis facti eſtis. *d* Hic ignis ampliſſimum Pauli pectus coquebat.

Iuvenis olim religioſum ſenem interrogans: Oro te Pater, ajebat, dic ex animi tui ſententiâ, quid tibi videatur. Duo fratres ſunt, quorum alter in tuguriolo ſuo quietus perdurat, jejunium quandoque ad vſque ſextum diem producit, nec interim conſuetos ſibi labores quidquam remittit. Alter verò unius rei ſatagit, ut ægrotis inſerviat. Dic, obſecro, cujus vivendi genus videatur Deo acceptius? Cui ſenex: Non opus hîc, inquit, deliberatione multâ. Dico: Si frater ille, qui ſex diebus protrahit jejunium, ſuis ipſe ſeſe naribus ſuſpendat, illi alteri, qui ægrotantibus miniſtrat, promerito neutiquā æqualis eſſe poterit. *e* Ni-

a 1. *Cor. cap.* 9. *v.* 19. *&* *ſeqq.*
b *Phil. c.* 1. *v.* 8. c 2. *Cor. c.* 7. *v.* 3.
d 1. *Theſſ. c.* 2. *v.* 7. *&* 8.
e *Lib. dict. Patrum num.* 12.

Nimirum tanti eſt charitas, cùm vera eſt. Univerſa delicta operit charitas. a

Hæc hominem non amat, quia utilis, formoſus, delectabilis, ſed quia imago Dei eſt, quam propter Deum amandam eſſe novimus. Amore minimè Veraci eum proſequor, quem amo, quia oculis meis placet, quia voluptati meæ paret, quia commodis meis ſubſervit. Canina hæc charitas eſt, quæ non hominem, ſed formam, ſed fortunam hominis amat. Hinc Sapientis dictum veriſſimum: Amici divitum multi. b Sic canis ſuum dominum amat, ut panis bucceam aut os obtineat, ſic & dominus canem aut equum amat, ut inde commodum aut oblectamentum capiat. Aliter Chriſtus, aliter nos Paulus erudiens: Finis præcepti, ait, eſt charitas de corde puro, & cõſcientiâ bonâ, & fide non fictâ. c

a *Prov.c.*10.*v.*12. b *Prov.c.*14.*v.*20. c 1.*Tim.c.*1. *v.*5.

§. V.

Deinde amor in hominem ſit *Rectus*, ſeu compoſitus oportet. Charitas & compoſita & ordinata nemini quidquam invidet, non corporis, non animi dona, non opes, non ſcientiam, non virtutes, non ipſam beatitudinem. Si Abelem Cain, ſi Joſephum fratres, ſi Davidem Saul seriò amâſſet, non eum tam gravi preſſiſſet invidiâ. Tu livor invidiæ, tu tepor charitatis in cauſsâ es, cur amorem odium & invidia expugnent.

pugnent. Atque hinc oritur mala taciturnitas, hinc in laudandis aliis parcitas, ut etiam interrogati, quomodo ille aut ille se gesserit, vix serò frigidissimum illud *Bene* referamus. Ubi verò charitas est, quàm pronis & propitiis auribus laudes aliorum audiuntur, & quantum licet propagantur? quàm ardenter vota illa ingeminantur? Frater noster es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum tuorum. *a* Hæ charitatis faustæ acclamationes sunt: Invidia & odium aliis devotionibus & imprecationibus utitur: ut te corvi exoculent, ut te mille diaboli lacerent, ut te gehenna glutiat. Hæc odii devotoria sunt carmina. Hîc charitas sine lege, sine ordine cōfusissima est. Quàm longè aliud est prisci Sapientis canticum illud: Deū sequere; melior est venia vindictâ; vidisti proximum tuum, vidisti DEUM tuum.

Davidem & Jonatham Regis filium ambos juvenes videte. Jonathas pastoritium illum hominem eo amore complexus est, crescentem ipsi gloriam adeò non invidit, ut suis se vestibus exuens, Davidem iis induerit. Amorem hunc Jonathæ nec formidanda patris superbia, nec crudele imperium potuit cohibere. Ubi amor est, procul exulat invidia.

§. VI.

Tertiò, sincera proximi Charitas, *Efficax* & *Robusta* est. Quod Ioannes disertissimè præcipiens: Filioli, ait, non diligamus

a *Gen. c. 24. v. 60.*

verbo,

verbo, neque linguâ, ſed opere & veritate. *a* Samaritanus eques ille hominis vulnerati, quem in viâ reperit, non tantùm miſertus eſt, ſed vulneribus inſuper oleum & vinum inſtillavit, ut chirurgus, & ſaucium jumento ſuo impoſuit, ut cōductus famulus, cùm tamen aliàs Samaritani Judæos cane pejùs & angue oderint. Expēdamus, obſecro, ſed ſummatim, hoc Samaritani illuſtriſſimum factum, & obſequioſi amoris ſeptem admiranda inveniemus. 1. Samaritanus fuit, & nihilominus tamen charitatis officium Judæo exhibuit, cùm aliàs Samaritani & Judæi capitales eſsēt hoſtes: Non enim coutuntur Judæi Samaritanis; reſpondit Samaritis Chriſto ad fontem. *b* 2. *Miſericordiâ motus*, cùm nec Levites, nec Sacerdos illàc prætereuntes vllâ miſeratione tangerentur. 3. Chirurgus fuit vulnerati, cujus plagas oleo & vino eluit, *& alligavit vulnera ejus.* 4. Auriga fuit miſeri, nam *imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum*, ipſe pedes ſecutus. 5. Noſocomus *c* fuit ſaucii, nam *curam ejus egit.* 6 Tribunus ærarjus *d* fuit ſpoliati, nā *protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait, curam illius habe.* 7. Vas & fidejuſſor fuit pro curando corpore extremè affecto, nam addidit: *Quodcunque ſupererogaveris, ego, cùm rediero, reddam tibi.* En, Chriſtiane, inimiciſſimos etiā & capitales hoſtes amore proſequēdos Inimici & miſeri, maximè proximi.

a 1. *Ioan.c.3.v.18.*
b *Ioan.c.4 v 9.* c Kranckenwarter.
c Zahlmaiſter / *Spenditor.*

Achil-

Achilles ab Ajace interrogatus, quos omni vitâ maximos labores exantlâsset? Hos, respondit, inter labores gravissimos colloco, quos pro amicis & charis hominibus pertuli. Interrogavit Ajax ampliùs, quos censeret jucundissimos? Eosdem, dixit. Hoc amoris est Efficacis & Robusti, operosum quid & asperum pro alio pati, aut facere. Charitas, quæ omnem laborem fugit, incommoda omnia declinat, charitas non est.

Considerate mihi gelidissimum hunc ignem, mortuam charitatem. Est homo egenus & miser, qui tuam implorat opem: hunc tu defloccato palliolo, vel veste attritâ, vel prompto cõsilio, vel brevi scriptiunculâ, vel quadrantibus paucis, aut etiam pauculis verbis juvare potes, sed rejicis. Et ut suus huic inclementiæ sit fucus & color, illud unicum culpæ prætexis: Juvet illum alius; ego nõ omnibus servio. *a* Itâne Christiane torpidissime, expeditũ te censes crimine? Tibi Christus ab iride coram orbe toto in os exprobrabit: Quod uni ex minimis meis non fecisti, mihi non fecisti. *b*

Non est verus amor, qui robustus non est. Charitas omnes in aliis defectus tam naturæ ac corporis, quàm alios animi & fortunæ tolerat, & quantùm potest, tegit & convelat. Charitas cùm cæcis, claudis, senibus, indoctis, imprudentibus, ægris, egenis mitissimè agit ut mater, pro-ut

a Ich bin nit jedermans Knecht.
b *Matth.c.25. v.45.*

ut exhortatur Paulus : Non ſit ſchiſma in corpore ; ſed idipſum pro invicem ſollicita ſint membra : & ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. *a*

Deum non diligit, qui, quod Deus jubet, non diligit proximum. Ea eſt ratio circuli, ut ab eo ad centrũ nullæ prorſus lineæ perduci poſſint, quæ tangant centrum, niſi tangant etiam ſeipſas, quod Euclides evidentiſſimè demonſtrat. Pari planè modo, non poſſumus amare Deum, niſi quod præcipit Deus, amemus & proximum. Ejuſdem eſt habitûs, ut ſcholæ loquuntur, amor quo Devm & quo proximum complectimur. Hinc illud divini Pauli: Qui diligit proximum, legem implevit. *b* Tanti Deus amorem proximi facit, ut non velit, imò non poſſit amari, niſi ametur & proximus. Vis amore centrum tangere? non poteris, niſi & lineas omnes tangas, quæ deſinunt in centro. Amore lineas non contingis? etiam à centro ut inimicus abis.

Sunt in cantu notæ muſicæ, quarum aliquæ ipſis lineis inhærent, aliæ inter duas lineas, quædam velut exleges extra lineas, aut ſupra eas, aut infra ſunt, nihilominus ad harmoniam faciunt, & cantum juvant. Sic hominũ aliqui leges tam divinas quàm politicas obſervant, & ſcitè ad omnium ſeſe ingenium accommodant, comes, gratioſi,

a 1. *Cor. c. 12. v. 25. & ſeqq.* b *Rom. c. 13, v. 8.*

tiosi, affabiles. Hos amare facile est. At sunt alii contrà morosi, asperi, difficiles, tetrici, turbatores, prorsus exleges, sed etiam hos robusta charitas amicis stringit brachiis. Non enim hi minùs diligendi sunt, quia minùs gratiosi sunt. Amor in illos æquè dispensandus est, quia saltem homines communis naturæ, Dei imagines sunt. Efficax & robusta charitas omnes molestias & injurias, velut struthiocamelus ferrum, concoquere novit. Ita David nebulonis Semei maledicentiam generosè digerens: Dimitte eum, inquit, ut maledicat juxta præceptum Domini. *a* Hoc robur charitatis est, tales etiam cultros glutire & digerere.

Quartò, vera charitas *Sancta* est. Joannes attestatur: omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, nō novit Deum. *b* Sanctum dicimus hunc in homines amorem, ut eum repudiemus, qui profanus, turpis, impurus est. De amore casto & sancto dictum est: Fortis ut mors dilectio. *c* Sed etiam amor minimè sanctus hanc sibi fortitudinem arrogat. Quod vel illa in Hispaniâ rupes cōfirmet, quæ *Petra amantiū* dicitur. Et quia in hac scriptione rariora quædam & minùs protrita obviáque sectari animus est, ideò illam amantium petram, ut rem passim ignotā explico.

Juvenis Hispanus, Granatæ triennio captivus, quo multū dominus rebus urbanis & domesticis utebatur, morum & vultûs ele-

a 2. *Reg.* c. 16. v. 11.
b 1. *Joan.* c. 4. v. 8. c *Cantic.* c. 8. v. 6.

elegantiâ herilem filiam allexit in amorem. Libera conſuetudo diu futura non erat, altero ſervo, virgine jam nubili. Ergo fugæ conſilium capiunt, Id adoleſcenti honeſtum viſum, quoniam ad ſuos fugiebat, à ſuis illa abibat. Profecti cùm inter Archidonam & Antequerã medio ſpatio ad petram perveniſſent, feſſique requieſcerent: En Virginis patrem & comites omnes equis vectos contento curſu inſequentes vident. Quid facerent fugitivi ? quò ſe verterent? quid conſilii caperent? Fallaces hominum ſpes, miſera conditio ! Exanimati metu, quod unum erat reliquum, per petræ cautes rependo in cacumen evadunt. Sed inane hoc præſidium fuit. Ardens oculis pater, trucique voce deſcendere jubet: niſi morem gerant, continuò extrema exempla editurum minatur. Ceteri admonere, rogare, hortari, unam ſalutis ſpem in patris miſericordiâ ſupereſſe: ſe ad pedes abjicerent, & veniam precarentur. Parere recuſantibus, ex equis omnes dilapſi in pedes tentant aſcendere. Juvenis contrà obmoliri ſaxa, glebas, ſtipites, & arma facere, quæcunque dabat deſperatio. Igitur è vicinò vico ſagittarii evocantur. Eorum adventu fracti animis fugitivi, jámque certo exitio imminente, quod reliquum erat, ignominiam, probra, cruciatus majores evadere parant. Ergo quod unicum reſtabat, mori eligunt, & mutuis brachiis arctóque complexu colligati ab eâ parte, quâ ſævus pater intentus erat operi, ſeſe

præ-

præcipites devolvunt. Sic in imam vallem perlati extinctique sunt, omnibus qui aderant, præter patrem, miserantibus fortunam & illacrimantibus; nonnullis dolentibus cælum eorum, quòd eos non priùs amor quàm vita defecisset. Eò loci sepulti sunt, & monti nomen inditum *Petra amantium*; ingens animorum constantia meliori digna exitu, nobiléque certamen, si pro verâ religione, non pro vesano amore fuisset susceptum. *a*

a *Ioan. Mariana l. 19. rerum Hispanicarum, c. 22. fine.*

§. VIII.

Non est autem difficile, amorem, qui terram & carnem sapit, à vero & divino discernere. Et ceteris hæc signa sunt: Vitiosus in hominem amor, beati Bonaventuræ sensu, *a* est *blandus, puerilis, improbus*. Blandus est, nam sermonis saccarum & lenocinia verborum adhibet. Alter alteri exaggerat, quantùm se mutuò diligant, & quàm omne colloquii tempus breve censeant, etsi sermonibus diem noctémque impendant. Et reverà, cùm tales conveniunt, in infinitum abit materia loquendi. Quandocunque finiant, superest quod dicant.

Puerilis autem hoc modo noscitur. Amicitia puerorum res lusorias, jentacula, merendas, vanas narratiunculas quærit: sic aliqui se amant, ob cenas & conviviola, ludos & donariola, & quicquid ejusmodi nugarum

a *In speculo disciplinæ c. ult.*

garum eſt. Huc ſpectant, anxiè quicquid novi eſt conquirere, & ſi quid rumoris affluit, mox mutuis epiſtolis inſerere, ita vaniſſima quæque vel litteris vel ſermonibus miſcere. Amor degener ſacra & ad ſalutem ſpectantia rarò tractat, niſi ſub initium ſui, & hoc amoris parum ſancti mantelum eſt: ſanctè incipere, ſpecie honeſti convenire, ſubinde blandâ manu ſe mutuò contingere & mulcere, obſequia mutua deferre, ſed demum in molles & laſcivos affectus deſinere: ſic aviculæ capiuntur viſco; ſic caupones ebriis aut rudibus vappam & fugiens vinum pro necarico vendunt; ſic hamus tegitur eſcâ, quam appetituri ſciuntur piſciculi.

Deinde hic degener Amor cor reddit inquietum, cùm abſens eſt, qui amatur, & facilis inſurgit ira ad omnem offenſiunculam; alter alterum vocat ingratum, obiicitque ei beneficia, ſi minùs videatur reſpondere amori. Accedit impatientia & zelotypia, cùm amatus alium etiam amat, aut ab alio amatur. Quæ omnia longè abſunt à puro veróque amore.

Improbus autem amor eſt, cùm in fraudes aut vitia conjuratur *a*, & plerumque cum alterius damno. Hinc illæ voces peſſimè uſurpatæ: In quo quis audet, audeo & ego *b*. Hebræus Sapiens hîc monet, & pervellens aurem: Fili mi, ait, ſi te lactaverint peccatores, non acquieſcas eis. Si dixerint, veni nobiſcum, &c. ne ambules cum eis,

a Zuſamen eindupffen. b 2. *Cor.* c. 11. v. 21.

prohibe pedem tuum à semitis eorum. *a* Degener & improbus hic amor est, qui inter vitia coalescit. Severus est *Sanctus* amor, & a[illegible]em in omnes benevolentiam partitur, omnium ingenia, mores, defectus, aliáque onera benignè tolerando. Dilectio proximi malum non operatur. Qui diligit proximum, legem implevit. Plenitudo ergo legis est dilectio. *b*

Neque suum unquam deest præmium amori vero. Abdemelech Æthiops, qui Regi Sedeciæ à cubiculis erat, sortem Hieremiæ vatis in cœnosam foveam dejecti miseratus Regem suum adjit, & pro innoxio capite deprecatus est. Impetratâ veniâ Prophetam incredibili charitate è cœnò eduxit. Illi, qui odium in Hieremiam exercuerunt, in potestatem hostium devenerunt, è quibus alii occisi, alii captivi Babylonem abducti sunt. Soli Abdemelecho certâ fide promissum est: Liberabo te in illâ die, ait Dominus, & non tradêris in manus virorum, quos formidas. Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam. *c*

O grande charitatis & meritum, & præmium! capitur, vastatur, quatitur, funditus evertitur Hierusalem, & inter tot furentium gladios is unus à periculis tutus agit, cujus charitas innocentem tutari sustinuit.

Et

a *Prov.c.1.v.10.& 15.* b *Ad Rom.c.13. & Gal.c.5.* c *Hierem.c.37.v.17.& 18.*

Et quàm rari admodùm exempli est charitas Tobiæ, qui Babylone captivus suæ gentis homines egenos & afflictos non tantùm solabatur, sed suis etiam fortunis sublevabat. Præstitit ea pietas Tobiam tam incolumem à Sennacheribi sævitiâ, ut vis illa universæ genti alioquin infesta, unum virum non attigerit.

Anastasia Romana mulier loco nobili orta, quia virum sortita est sui dissimilem & pietati Christianæ infestum, ideò illa charitatem Christianam ardentiùs exercere, vili habitu patricium decus tegere, ægros occultè circumire, carceres invisere, catenas osculari, cibo, potu ac tegumentis miseros sublevare, hortari omnes ad constantiam solebat. His charitatis officiis illustrissimam Martyrum palmam & ipsa sibi promeruit. Nimirum hoc mandatum habemus à Deo, inquit Joannes, ut, qui diligit DEUM, diligat & fratrem suum. Qui autem habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? *a*

Maria Doignies Nivellana unà cum marito, quem in parem castitatis consensum traxerat, leprosis inserviit merâ vi amoris compulsa. Non morbi deformitas, non tabes, non contagio huic charitati poterat obsistere. Miserabilior ægrotantium facies, curam ministrantium magis accendebant. Nunc cum Christo reges sunt in

a 1. *Joan. c. 4. v. 21. & c. 3. v. 17.*

cælo; qui leprosos tam fideli servitio curâ-
runt in terrâ.

Bernardinus Senensis prima sanctitatis rudimenta per charitatis obsequia apud cives suos deposuit. Cùm enim Senæ Hetruscæ gravi pestilentiâ vastarentur, Bernardinus duodenis juvenibus comitatus, quos sibi delegerat, ægrotantium lectulos obire, graviter affectos consolari, egestate laborantibus subvenire, sepelire mortuos, paratus omnes subire casus, quos tetra lues illa se temerè ingerentibus adducere potuisset. In eo autem amplissimæ charitatis munere magis verebatur, ne quid decedentibus officeret ad beatitudinē consequendam, quàm ne quis sibi morbus obreperet ad vitam auferendam. Ceterùm tantæ pietatis vir in tam præsenti periculo sanus & incolumis meruit conservari, dignúsque fieri, qui Religiosæ familiæ adscriptus multò magis prodesset hominibus concionando, quàm profuerat priùs ministrando. Potuit Bernardinus cum Joanne gloriari: Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. a

a 1. *Ioan. c.3. v.14.*

§ IX.

Neque inter idololatras hæc virtus ignoti nominis fuit. Potuit Æmylius Paulus è Cannensi acie tametsi vulneratus in tutum evadere, sed legionibus cæsis noluit, equo etiam, qui illi ad fugam à Lentulo deferebatur

batur, repudiato. Quin imò ſaxo ſedens: Macte, inquit, virtute hac C. Corneli: Abi, nuntia publicè patribus, ut urbem Romam muniant, firméntque præſidiis ante hoſtis adventum, méque, ut decet, ſinito inter meos milites expirare. Mira Imperatoris charitas, qui jamjam expiraturus, de patriâ magis quàm de vitâ ſollicitus fuit. Nec pœnitendas hic vir ſortitus eſt exequias. Nam ut optabiliùs in patriâ, ſic ſpecioſiùs pro patriâ defunctus, ſupremi officii decus infelicitate amiſſum, virtute recuperavit. Siquidem ipſe hoſtis Hannibal Æmylii Pauli quæſitum corpus jacere inhumatum paſſus non eſt. Hic ipſe Æmylius Romæ ante Cannenſem cladem, orationi quam de rebus à ſe geſtis apud populum habuit, hanc clauſulam adjecit: Cùm in maximo proventu felicitatis veſtræ, Quirites, timerem, ne quid mali fortuna moliretur, ſuperos precatus ſum, ut ſi quid adverſi populo Romano immineret, id totum in meam domum converteretur. Quapropter bene habet ſe res: annuendo enim votis meis hoc egerunt ſuperi, ut vos potiùs meum caſum doleretis, quàm ego veſtrum ingemiſcerem. a

Hæc charitatis dulcedo eſt, quæ etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat, quæ truces hoſtium mollit oculos, quæ inſolentiſſimos flectit ſpiritus. Nec charitati arduum aut difficile eſt inter arma contraria, inter diſtrictos cominùs mucrones placidum iter reperire. Vincit iram, proſternit

a *Valer. l.* 5. c. 10.

odium, hoſtilémque ſanguinem hoſtilibus lacrimis permiſcet. Hinc lacrimæ Catonis, hoſtium etiam cadaveribus donatæ. Hinc Africani majoris notiſſimæ voces: Malleſe unum civem ſervare, quàm mille hoſtes perdere.

Fuit aliorum civium charitas in alios, ſed nullius, ut arbitror, in omnes, præterquam Athenienſis Phocionis, qui in Atticâ civitate non modò non læſit quenquam, ſed nec odit quidem, cùm graves alioquin contentiones ab eo ſæpe ſuſceptæ eſſent Reipublicæ cauſsâ. Sed is omnes humanos affectus ſuorum civium charitati cenſuit poſthabendos.

Sed palmam hac in re omnibus præripere videtur laudatiſſimus Pericles Dux & Orator nobiliſſimus, qui Rempublicam Athenienſium annis quadraginta, felicitate & prudentiâ incredibili gubernavit. Eximii hujus viri in ſuos charitas non ſolùm cum priſcis idololatris, ſed cum noſtratibus etiam Chriſtianis certet, & præmium ferat. Res memoriâ digniſſima eſt, & ad imitationem unicè obſervanda.

Pericli lentâ tabe conſumpto, & jam propè animam agenti, aſſidentes ad lectum præſtantiſſimi cives, & amici, commemorabant, quantis ille opibus & virtutibus enituiſſet: res etiam ab eo geſtas recenſebant, & victoriarum numerum, novem enim trophæa civitati prætor & victor excitaverat. Hæc illi ſubmiſsè inter ſe diſſerebant, quaſi æger jam omni ſenſu orbus, non jam

jam ampliùs intelligeret, quæ dicerentur. At ille omnia attentè audiverat, denique in medium locutus: Sanè miror, hæc à vobis tantopere celebrari, quorum partem fortuna ſibi vendicat, partem aliena industria ſibi aſſignat, & quæ multis Ducibus aliis obtigerunt. Quod verò à rectè factis conſcientiam ſingulariter erigit, & quod excellentiſſimum judico, vos omiſiſtis: Nemo enim, inquit, ex omnibus civibus meâ operâ pullam veſtem induit. *a* Voluit dicere, neminem unquam ſtudio læſi. *b*

O vocem homine Chriſtiano digniſſimam! ô virum rebus omnibus, ſed hoc uno longè præcellentiſſimum, qui acerbas aliorum inimicitias pacare potuit non lenitate modò & manſuetudine, ſed etiam charitate, quam rectè inter virtutes eminentiſſimam cenſuit. Ita Pericles in tantâ potentiâ nihil invidię aut iræ indulſit, nec implacabilis inimico ulli extitit.

a Von meinetwegen hat niemand jemals in Klagmantel müſſen ſchlieffen.

b *Plutarchus in Pericle.*

§. X.

Ubi vos Chriſtiani, qui invicem mordetis & comeditis, & ab invicem etiam, uti Paulus prædixit, conſumemini. *a* Qui alternis odiis dentes exercetis & frangitis; quibus ſuavius videtur perire quàm ignoſcere; qui æternas ſimultates & inimicitias in amaro corde coquitis, Quis veſtrûm cum Pericle ſub mortem gloriari poterit:

a *Gal, c. 5. v, 15.*

Propter me nemo atram vestem induit.

An Dei præceptum ignoramus? Diliges proximum tuum sicut teipsum. An nescimus Christi jussa? Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Deus innumera pænè de veste summi Pontificis & aureâ ejus supellectile Mosi præscripsit. Quâ de re Mosis arbitrio plurima commisit. Cùm verò ventum ad Rationale quod pectori appendendum, non dixit *facies*, aut, *cælabis*, sed, *pones*. Perinde si diceret: De ceteris ornamentis tu videris; à summâ mitrâ, ad imas fimbrias elaborata sint omnia, idque tuæ industriæ relinquo; at verò illius ornamenti, quo ingenium & ratio est cohonestanda, & Rationale dicitur, præter me neminem alium volo esse auctorem. Pones autem in rationali Doctrinam & Veritatem. a Humano arbitrio multa optimus Deus permisit: amplecti castitatem, religiosam obedientiam & paupertatem colere voluntarium esse statuit, at verò cùm de charitate agitur: Hæc mando vobis, inquit, ut diligatis invicem. Hæc sapientia est, hæc veritas, nobis etiam dissimiles, & adversarios, & inimicos diligere. Sicut diversissimæ Rationalis gemmæ in eandem societatem fuerant colligatæ: sic charitate nexos oportet esse homines, quorum ille quidem adamas est nobili prosapiâ clarus, hic generoso rubet sanguine pyropus, ille obscuriore loco natus, uti beryllus, alter hilaritate facili benignus instar smaragdi collucet, omnes tamen summi

&

a *Exodi c.28 v.30.*

& infimi uno charitatis aureo cælatoque pectore collocati sint. *Hæc mando vobis*. Hæc non scripta tantùm, sed nata lex, quam non solùm accepimus, legimus, didicimus, sed à naturâ ipsâ hausimus; quid enim rationi magis consentaneum, quàm ut homo hominem sui generis consortem diligat?

Ostenderat Ezechiëli Deus patentissimum campum ossibus mortuorum aridissimis constratum. Jussus est vates eò loci ossibus tamquam vivis hominibus concionari ac dicere: Ossa arida audite verbum Domini. a Extemplo audierunt & paruerunt dictis, & *accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad juncturam suam*, ita ut ossa ossibus, articuli articulis, nervi nervis, venę venis, membranæ membranis jungerentur, & adhærescerent, totâ articulatione ad motum, ad stabilitatem, ad omnem corporis actionem, ad arma etiam capienda bene composita. Nam, *ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steterúntque super pedes suos, exercitus grandis valde.*

Quid civitates nostræ sunt nisi ossuaria, ubi alii alios corrodimus, ubi odia & inimicitias jam pridem sepultas ab inferis excitamus, ubi ossa sine lege sparsa, ubi homines sine charitate viventes fœtorē odiorum spargunt. Igitur, *ossa arida audite verbum Domini*. Si cadavera carne nudata, nullo spiritu animata, Prophetæ tamen vocibus obtemperârunt: Quid vos rationis compotes, spiritu & fide animati, quorum

a *Ezech. c. 37. v. 4.*

vita Christus est, an Domini vocem imminente morte editam non audietis? *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Mortui jubentur audire & obsequi; audierunt & obsecuti sunt Multò magis, ô vivi, audite vocem Dei vestri: *Hæc mando vobis.* Accedant igitur ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Alter alterius defectus toleret & tegat, alter alteri condonet injurias, alter alterum consilio, manu, facultatibus juvet. Hæ ossium juncturæ, commissuræ sunt articulorum, hæc charitatis lex est, ut quæ nobis ab alio fieri vellemus, eadem à nobis alteri fiant; quod ingratum aliis & exosum novimus, id quantum licet & facere & dicere omittamus; quod verò scimus acceptum, illud & sermone & actione, quoad permissum, repræsentemus. Quod Paulus plurimùm commendans: Unusquisque vestrûm, inquit, proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Deus autem patientiæ & solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundùm Jesum Christum; ut unanimes uno ore honorificetis Deum. a Charitas ossa etiam arida commissuris prorsus admirandis conglutinat.

a *Rom. c. 15. v. 12. & seqq.*

§. XI.

Narrat è Divi Francisci familiâ ecclesiastes celeberrimus rem inauditam, quam sibi

sibi certâ fide ait constare. Montibus Hannoniæ viri complures pilâ palmariâ *a* ludebant, reflexis (ut fit, æstate maximè) ad cubitum usque manicis. Fortè fortunâ mulier uterũ ferens eò loci transitu & nonnihil substitit. Hîc repentè velut anthropophagiæ morbo contacta unius è lusoribus carnem brachii appetiit. Itaque confessa morbum, summis precibus rogavit, liceret sibi hoc voto frui, & explere appetentiam. At lusor magni animi, & periculum tam prolis quàm matris gravidæ miseratus, arrepto mox cultello tantum carnis è suómet brachio excîdit, quantum tam insolitæ fami suffecturum credidit, idque perhumaniter vescendum feminæ dedit. O novum Mutium Cordum Scævolam! sed non satiata est hoc bolo insana mulieris appetentia. Nam primâ carnis parte, quam acceperat avidè devoratâ, obsecratione jam contentiore petiit & alteram. Nec repulsam tulit. Etenim lusor priore suâ audaciâ jam paratior charitati obsequi, rursum aliam (mirabile dictu) partem ex altero brachio exsecuit, & porrexit in cibum. Sed nondum importunæ mulieris absurdissima gula est expleta. Cúmque tertiùm quod priùs, petere auderet, ille robusti pectoris vir comiter respondit: Mea mihi liberalitas, mater, nimis magno stabit: non sum ferendo, ut tertiũm bolum porrigam. Itaq; aut priori dape contenta abis, & rem Deo committis, aut è sociis meis alium quæris, qui

a Sie spilten Palon.

qui tibi tantundem charitatis & obsequii, quantum ego exhibeat. *a*

Non sola Roma Mutios olim generat. Christiana charitas audere scit majora, & quod multò excellentius, ex longè nobiliori caussâ.

a *Philip. Bosquier in Scipione claudicantium conc. 6. mihi pag. 445.*

§. XII.

Sed ubi nuncii, qui non tantùm non carnem è brachio, sed nec numulum è marsupio, nec particulam ex obsoleto pallio darent charitate moti, qui mutuis sese odiis concerpunt, qui invidiæ dentibus sese lacerant? ubi invidia, ubi odium vivit, ibi extincta est charitas. Audite, quicunque vel scintillam odii in alium fovetis, audite homicidæ. Adversùm vos Joannes Apostolus clamat: Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in seipso manentem. *a* Hæc Augustinus luculenter explicans: Pactum, inquit, & placitum cum Deo fecimus, & conditionem solvendi debiti in cautione subscripsimus: *Dimitte nobis*, plenâ fiduciâ petimus: *Si & nos dimittimus*. Si autem non dimittimus, dimitti nobis peccata non putemus. Ne nos ipsos fallamus. Humanum est irasci; sed non debet iracundia tua, natus surculus brevis, suspicionibus irrigari, & ad trabem per-

a 1. *Joan. c.* 3. *v.* 14. *&* 15.

pervenire. Aliud est enim ira, aliud odium. Culpas in alio iram, & tenes odium in teipso? In comparatione odii ira festuca est. Sed festucam si nutrias, trabs erit. Si evellas & proiicias, nihil erit.

Qui odit fratrem suum, ambulat, exit, intrat, procedit nullis catenis oneratus, nullo carcere inclusus, reatu tamen ligatus est. Noli illum putare sine carcere esse. Carcer ejus, cor ejus est. Odis fratrem tuum, & securus ambulas? & concordare non vis? Non agnoscis, quare spatium dederit tibi Deus? Ecce jam homicida es, & adhuc vivis. Si Dominum iratum haberes, cum odio fratris tui subitò rapereris. *a* Parcit tibi Deus; parce tu tibi; concorda cum fratre tuo. Aut fortè tu vis, & ille non vult? sufficiat tibi. Habes, unde illum doleas: te solvisti. Dic, si vis concordare, & ille non vult: dic securus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Sed quod sequitur, vide. Non vis dimittere peccatum fratri tuo, & dicturus es: Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. An non es dicturus hoc? si non es dicturus, nihil es accepturus. Si autem dicturus es, falsum es dicturus. Ergo dic, & verum dic.

Quomodo dicturus es verum, qui fratri tuo noluisti laxare peccatum? Omnes ergo audiamus, omnes timeamus. Scio, quotidie venire hominem, genua figere, fronte terram concutere, aliquando vultum suum lacrimis rigare: & in istâ tantâ humilitate

a *Ad inferos*.

ac perturbatione dicit : Domine vindica me, occide inimicum meum.

Non expectemus vindicari, fratres. Quid est vindicari, nisi malo alieno pasci ? a Appositissimè hîc Hieronymus: Quid prodest, inquit, attenuari corpus abstinentiâ, si animus intumescat superbiâ ? quid virtutis habet, vinum non bibere, & irâ & odio inebriari ?

Hîc iterum te monemus, Lector, quod initio movimus, & semper observatum cupimus: Virtutes à nobis non *speculativas*, quas vocant, sed *practicas* doceri scias. Sapienter prorsus & verè Romanus Sapiens, Cordubensis Philosophus : Imperfectum, inquit, ac languidum bonum est, in otium sine actu projecta virtus, nunquam id quod didicit ostendens. Quis negat illum b debere profectus suos in opere tentare? nec tantùm quid faciendum sit cogitare, sed etiam aliquando manum exerere, & ea, quæ meditata sunt, ad verum perducere ? c Ergo virtus, quæ agere non vult, virtutis nomen amittit. Nunquam usque eò interclusa sunt omnia, ut actioni honestæ locus non sit. Nos igitur hîc omnia referimus ad actionem, eámque quàm honestissimam, & quæ ad virtutis leges instituatur. Eam ob caussam de nullâ virtute locuturi sumus, quin continuò monstremus, quâ ratione ea in

a *Aug. tom. 10. l. 50. homiliar. Hom. 40. mihi pag. 193. & 194.*

b *Sapientem Christianum.*

c *Seneca de otio Sapientis c. 32. med.*

in opus prodire possit, & manus ostendere. Ordinur ab Amore in homines recto castóque.

AMORIS

Actiones, seu, praxis.

1. Amor, si verus est, omnes amaritudinis, suspicionis, & aversionis scintillas in animo contra quemcunque alium glifcentes illico extinguit. Omnis amaritudo, inquit Apostolus, & ira, & indignatio tollatur à vobis cum omni malitiâ. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem. a

2. Amoris est omnia optimè interpretari. Quòd si opus interpretationem benignam respuat, saltem operandi finem seu intentionem excusare.

3. Amoris est promptè libentérque opitulari, non consilio solùm, sed & re, ac manu. Qualis enim amor, qui verbis quidem & consiliis abundet, manum autem admovere, aut crumenam solvere religioni ducat? Qui habuerit, inquit Joannes, substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? b

4. Amoris est sententiâ suâ, imò & jure suo nonnunquam (si ullo modo fieri possit) non gravatè cedere: sine necessitate ulli homini

a *Ephes. c. 4. v. 31.* b *1. Joan. c. 3. v. 17.*

mini contradicere, eſt amoris nexum ſolvere, turbas ciere, litigium contrahere, odium excitare.

5. Amoris eſt, non debitum tantùm ſed & voluntarium ſubinde officium conferre, operam gratis tribuere, *a* nec amicis tantùm & notis, ſed etiam inimicis ac ignotis gratificari & ſubſervire.

6. Amoris eſt, obſequiis certare, imò & prævenire. Amor non aliâ monetâ quàm amore emitur. Nec quiſquam ad amandum potentiùs invitat, quàm qui amat, licet hoc ei utilitatem non adferat. Omnia ſuis commodis metiri, non eſt amare, ſed mercari. Amor verus nec mercator eſt, nec Mercenarius. Tarſenſis magiſtri vox eſt: Charitate fraternitatis diligentes, honore invicem prævenientes: *b* Honor mutuus alit amorem.

7. Amoris eſt injurias ac offenſas etiam graviſſimas æquo animo tolerare: imbecillitates quaſcumque quorumcumque propitiis oculis tranſire, & iis, qui moleſtiùs urgent, promptiùs veniam dare: charitas enim patiens eſt, omnia ſuffert, & omnia ſuſtinet. Gregorii verbum eſt: Si amas, toleras; ſi deſiiſti tolerare, deſiiſti & amare.

8. Amoris eſt, aliorum ſucceſſibus gaudere & gratulari, res illorum adverſas & damna commiſerari. Siquidem æmulationes & omnem invidiæ mordacitatem ignorat, ſincerus amor. Christianæ charitatis eſt,

a Geſellendienſt thuen.
b *Rom. c. 12. v. 10.*

eſt, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *a*

9. Amoris eſt pro æmulis, obtrectatoribus & inimicis quotidianas preces fundere. Res hæc maximi momenti, quia lex Domini eſt, *Orare pro perſequentibus.* Orare tantùm? diligere etiam & benefacere. Beati Bonaventuræ documentum eſt: ſi aliquis domeſticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde oneroſus, illi ſtude magis obſequioſus eſſe & affabilis, & citò ſenties remedium illius morbi. *b* Hæc Chriſtiani amoris norma eſt, beneficia in indignos beneficiis diſpenſare.

Ita Chriſtus, ita Mater ac Diſcipuli Chriſti, ita omnes Chriſtianæ nobilitatis heroës ac heroïdes. Diligendi ſcilicet ſunt omnes propter Deum, Deus autem propter ſeipſum. Amor omnibus bene utitur, amico ad benevolentiam, inimico autem ad patientiam.

a *Rom. c.* 12. *v.* 15. b *Bonavent. de informat. Novit. parte* 2. *c.* 13.

CAPVT SECVNDVM.

Roſa Cerea,

ſeu,

Manſuetudo.

§. I.

PATIENTIA triſtitiam, manſuetudo vincit iram. Mater Domini, ſi quiſquam homi-

hominum, illud Siracidæ servavit exactissimè: In mansuetudine perfice opera tua, & super hominum gloriam diligêris. *a* In orbe nil similius Dei filio, quàm hæc Dei mater: Filius mitissimus, mitissima fuit & mater. Filii vox est: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. *b* Ubi submissio, ibi & mansuetudo: illa in matre & filio singularis ac summa, ergo & ista.

Ille Alberto Magno tractabilis & mansuetus est, qui habet bonos mores, & est omnibus conformis in his, quæ fieri possunt secundùm Deum. Virgo beatissima, quod in illâ Bernardus admiratur, omnibus omnia est facta mansuetudine. Nec defuit occasio virtutis istius exercendæ. Hostes habuit & multos, & potentes. Cùm enim filium omnes pænè sacri ordinis homines, Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Pontifices, acerbissimis odiis sint insecuti, plebem ut secum sentiret, in eum instigârunt; quàm enim contemptim de eo locuti: Nónne hic est fabri filius, nónne mater ejus dicitur Maria? *c* Et scandalizabantur in illo. *d* Hi invidiâ pleni, hostes filii, matris certè amici non erant. Hos omnes mater mitissima tam incredibili morum suavitate pertulit, ut Ecclesia jure merito hanc mansuetudinem extollens, canat: Virgo singularis, inter omnes mitis, nos culpis solutos, mites fac & castos. Mansuetissimus Regum Hebræorum David preces suas allegans

a *Eccli.c.*3.*v.*19. b *Matth.c.*11.*v.*29.
c *Matth.c.*13.*v.*55. d *Marci c.*6.*v.*8.

gans Deo ; Memento , inquit, David & omnis manſuetudinis ejus. *a* Magnarum virium fuit hæc oratio. Sed quantò majorum erunt iſtæ : Memento Domine matris, & omnis manſuetudinis ejus. Memento Domine filii, & omnis manſuetudinis ejus.

Paulus ſuis precibus vim ſummam additurus : Obſecro vos, inquit, per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti. *b* Mediolanenſis Pontifex Ambroſius mores vitámque Virginis beatiſſimæ velut carbone delineans : Sit vobis, inquit, tanquam in imagine deſcripta virginitas , vitáque beatæ Mariæ , de quâ velut ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis , & forma virtutis, &c. Nullum lædere, bene velle omnibus, aſſurgere majoribus natu , æqualibus non invidere, fugere jactantiam , rationem ſequi , amare virtutem. Quando iſta vel vultu læſit parentes ? quando diſſenſit à propinquis ? quando faſtidivit humilem ? quando deriſit debilem ? quando vitavit inopem ? Virgo verè mitis in omnes , virgo ſingularis. Nihil torvum in ejus oculis , nihil in verbis procax , nihil in actu inverecundum. Non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, non vox petulantior ; ut ipſa corporis ſpecies ſimulachrum fuerit mentis, figura probitatis. *c*

Cùm Auguſtus Imperator arrogante cenſu ac deſcriptione orbem univerſum turbaret, virgo uterum ferens, jámque partu

a *Pſal.* 131 *v.* 1. b 2. *Corinth c* 10. *v.* 1.
c *Ambroſ. l.* 2. *de Virgin. ſub initium.*

tu vicina Nazaretho Bethlehemum proficisci compulsa promptissimè paruit. Et videte, quàm illa nec Cæsari, nec ulli alteri male precata, non Cæsaris arrogantiam detestata, non se regii sanguinis jactans virginem, non suam ab avo Davide prosapiam extollens iter suscepit velut feminarum pauperrima. Et cùm ubique pateretur repulsam, ubique exclusissima, vix demùm stabulo recepta, nec verbulo tamen mansuetudinem offendit. Hinc meritò de illâ Bernardus: Revolve, inquit, scripturæ seriem, & si quid in Mariâ austerum reperetis, de cetero eam suspectam habeas. *a*

Neque mirum virginem matrem inter suos cives, inter Bethlehemitas, Nazarenos, Capharnaitas, Hierosolymitas extitisse mansuetissimam, nemini molestam, omnibus benignam, quæ cum barbaris Ægyptiis pænè septennio potuit convenire. Nimirum Mites ubique suam habent patriam. Quod vates regius affirmat: Mausueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *b* Veteri verbo.

Mitibus & gratis nemo nocere potest.

Porrò regiæ hujus virginis mansuetudinem dilaudans Bonaventura: Maria, inquit, mansuetissima fuit per patientissimam lenitatem contra omnem adversitatem: gladius quidem cor eius pertransiit, sed per odium non occidit, nec per impatientiam vulneravit. *c* Nam sermo ejus, ut Damascenus

a *Bern. serm. 4. super Missus est, &c.* b *Psal. 36. v. 11.* c *Bonavent. in speculo c. 8.*

nus loquitur, jucundus ex leni animâ progrediens. *a* Est enim mansuetudo animi dulcedo, quam non vincit amaritudo. *b* Virgo verè mitis inter omnes singularis. Propter veritatem & mansuetudinem & justitiam deduxit illam mirabilîter Filii dextera. *c* Dominus est, qui mansuetos exaltat in salutem. *d* Suscipiens mansuetos Dominus, *e* Mansuetis dabit gratiam, diliget mansuetos in judicio, docebit mites vias suas. *f* Illi humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio. *g*

a *Damascen. orat. 1. de* Nativ. b *Glossa in c. 5. Matth.* c *Psal. 44. v. 5.* d *Psal. 149. v. 4.* e *Psal. 146. v. 6.* f *Psal. 24. v. 9.* g *Iudith. c. 9. v. 16.*

§. II.

Nonnulli olim mansuetudinis laude clarissimi. Moses, quod sacra pagina testatur, vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terrâ. *a* Hac virtute si caruisset, immensam populi Hebræi multitudinem gubernare nunquam potuisset. Jacob insigni suâ mansuetudine letale fel minacis Esau in lacrimas felicissimè mutuavit. Quem enim venator ille perdere cogitârat, eum & amplexatus, & osculatus est humanissimè. Noëmus mitis inter orbis ruinas, in medio mortis theatro cum pauculis servatur. David mitissimus Saulis insidias & vicinissimum interitum sæpius evitavit.

Plurimi sanctorum hominum mansuetudi-

a *Num. c. 12. v. 3.*

tudine suâ feras animantes exarmârunt, & mansuescere docuerunt. Marianus Bituricensis Cœnobii monachus, qui bubulcum agere non dedignatus, aprum ad se confugientem tutatus est, & canes ne feram sibi supplicem lacerarent, imperio efficaci cohibuit. mansuetudinem illius aper, virtutem canes testati sunt.

Columbanus Abbas dicto audientes habuit vrsos; onagros & crocodilos Helenus. Ad Rhemensem Pontificem Remigium passeres convolare soliti, ut è manu illius suam sibi annonam acciperent, nimirum in apertissimis campis minùs tutò se pasci putabant, quàm in mansuetissimi Præsulis sinu.

Blasium antistitem aviculæ collatis velut symbolis in nemore aluerunt. Judocus regis Britanni filius, qui calcato diademate ac purpurâ Christo pauper serviit, columbas & pisces sibi familiares è manu suâ nutriit. Ad Ivonis Presbyteri mensam avis peregrina candido viridique colore spectabilis se stitit, tangi se passa & contrectari, faustâ cum prece viri sancti avolavit. Maxentius Pictaviensis Abbas eâ fuit mansuetudine, ut agrestes volucres non cupidiùs arborum ramis, quàm illius manibus insiderent. Francisci Assisiatis lenitatem avicularum familiaritas mirabiliorem fecit; Nam frequenti auditorio ad concionantem confluebant, neque refugiebant manum ejus, vsque adeò obsequentes viro mansuetissimo, ut ad illius nutum irent, redirent,

canerent, facerent, prout vir ſanctus juſ-ſiſſet. Non quòd juſſa intelligerent, ſed quòd jubentis manſuetudinem & auctoritatem ſentirent. Ioſephus Anchieta ſuperioribus annis in Braſiliâ ejus generis admiranda plurima patravit. Volucres, pantheras, piſces ád vocis imperium habuit obſequentes. *a* Ab his viris ſanctiſſimis manſuetos mores & ipſæ belluæ acceperũt.

His jure annumerandus Davides vir divinus, Theodoreto teſte oculato. Hic in cœnobio centum quinquaginta Monachis Præfectus, in eam ſeſe manſuetudinem compoſuit, ut quadraginta quinque annis nunquam iraſci, aut excandeſcere ſit viſus, cùm tamen innumera eſſent, quæ pænè cogerent ſubinde fel oſtendere. At ille manſit immobilis, nec magis iræ ceſſit, quàm ventis marpeſia cautes. Oculi ejus, inquit Theodoretus, non jam truces ac torvi, jam verò læti, ſed in eodem ſemper honeſti decorique tenore permanebant. Hi autem certiſſimi teſtes tranquillitatis in animo aut turbarum. Et ne quis fortè arbitretur, nullam ei cauſſam fuiſſe iraſcendi, addit Theodoretus iſta. Sederat apud nos vir ille divinus, de cæleſti Philoſophiâ quæſtiones agitans, de religioſæ vitæ apice diſſertabat. Hos ſermones Publius ejus Cœnobii Sacerdos, inurbaniſſimè turbavit, nã impetu in conclave irruens vociferari cœpit, manſuetudinem illam non modeſtiam, ſed

a *Vitam illius & admiranda ſcripſit* 4. *libris Sebaſtianus Beretarius.*

ſed amentiam cenſendam, ut quæ omnibus eſſet exitio. & plura ejuſcemodi amarulenta prorſus ac fellea dicta evomebat. At Davides velut adamantinæ mentis nil moveri, non frontem contrahere, non colorem d[illegible]ere, non vultum aſperare, nec cœptum [illegible]rmonem deſerere, ſed leni voce & verbis animi ſerenitatem ſignificantibus, illud unum rogabat, ut ſenex eorum, quæ vellet, curam ageret; ſibi jam cum hoſpitibus loquendum. a O virum ſui potentem! ô lenitatem & manſuetudinem admirandam! atque hoc eſt fel omne quietâ ſtatione continere, & medias inter tempeſtates ridentem Phœbum exhibere. O virgo ſingularis, fac nos tales, doce eſſe manſuetos, *mites fac & caſtos.*

a *Theodoret, in Euſebio c.4. apud Roſvv. pag.806.*

§. III.

Nihil magnum, niſi quod ſimul & placidum, nam omne invalidum naturâ querulum eſt; imbecillia lædi ſe putant, ſi tangantur. Os immite & indignationis plenum turbati animi confeſſio eſt. Non eſt manſuetus, non eſt ſanus animus, quem impatientia evocat ad oris tumultus. Sapienter Philoſophus à Cordubâ: Nullum eſt, inquit, argumentum magnitudinis certius, quàm nihil poſſe, quo inſtigeris, accidere. Pars ſuperior mundi & ordinatior, ac propinqua ſideribus nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec verſatur in

in turbinem, omni tumultu caret: inferiora fulminant. *a* Eodem modo sublimis animus, quietus semper, & in statione tranquillâ collocatus, intra se premens, quibus ira contrahitur, modestus & venerabilis est, & compositus. *b* Nemo linguæ temperare, nemo bilem novit substringere, nisi mitis animus.

Eleganter Origenes: Est, inquit, quædam familia mitium, cui præest Moses: Est quædam patientium, cui præest Jobus: Est quædam continentium, cui præest Josephus. Unusquisque in monte congregabitur ad familiam suam; mitis cum mitibus; patiens cum patientibus; virgo cum virginibus; sic & iracundus cum iracundis; luxuriosus cum luxuriosis. Revertetur unusquisque ad familiam pristinam, quia jubileus *c* est.

Sanctorum hominum peculiaris & maximè propria virtus est mansuetudo, quæ Deo hominem reddit quàm simillimum. Et beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. *d* Moses, si beato Dionysio credimus, ideò Deo familiarissimus, quia mansuetissimus: ideò Prophetis omnibus dignior, quia & mitior omnibus; nec unquam priùs divinã amicitiam læsit, quàm à mansuetudine nonnihil defecit. Nec aliud est,

D quod

a Lucanus hæc ipsa:

Lege Deûm, minimas rerum discordia turbat,
Pacem summa tenent ———

b *Seneca l. 3. de Irâ c. 6.* c *Levitic. c. 25. v. 10.* d *Matth. c. 5. v. 4.*

quod Christus Dominus significantiùs jusserit, ut id à se disceremus, quàm mitem esse ac humilem. Palladius refert unam aliquam, cui Amma nomen, in virginum cœnobio, perinde ut fatuam ludibriis & risu omnium expositam fuisse. Cùm illa hoc mansuetè ac hilariter ferret, à sancto Pitirione Dei monitu, omnium sanctissima, æquè ac sapientissima est pronunciata. *a* Nimirum hæc Christiana sapientia est, non paria respondere, sed asperrimis verbis placidissima reponere. De homine mansueto facundè Chrysostomus: Mens, inquit, hominis mansueti, montis vertici similis est, auram quidem habenti tenuem, purum verò radium, pura fontium fluenta multásque florum amœnitates; & sicut dies clara & serena, ita animus est mansueti. *b* Cùm cælum est innube, cùm sol ridet, omnia longè jucundiora, quàm cùm fœdæ ruunt supernè tempestates, sic oris mansueti homo, dictis suis factisque omnibus incredibilem aspirat gratiam solâ mansuetudinis serenitate. Fili in mansuetudine serva amimam tuam. *c* Irasceris? adversarium juvas, & ipse tibi plus incommodas, quàm ille, qui te oppugnat. Iram contines? Illæsum te custodis, omnes in te machinas retundis, omnes adversarii conatus irritos reddis. Ita illum præclarissimè non solùm vincis, sed ulcisceris. Chrysostomus pleno id ore affirmans: Fulgen-

a *Palladius in Lausiacâ c. 42.* b *Chrysost. hom. 29. ad pop. Antioch. post princip.*
c *Eccli. c. 10. v. 31.*

gentissima, inquit, victoria est, quâ injuriam inferentem patiendo superâsti. Mansuetudo omni diademate & gloriâ conducibilior. Hoc enim certissimum signum (obsecro notemus ista) quo internoscitur vir ratione præditus, si mansuetus fuerit, si lenis, si mitis, si modestus & quietus, & non quasi servus ducatur & trahatur aut ab irâ, aut ab aliis affectionibus, sed ratione vincat internos illos incompositos motus, nobilémque suam generositatem servet, ne in brutorum ferociam negligentiâ degeneret. *a*

David toties repetitum in se furorem Saulis non irascendo, sed parcendo leniit, & quem nullis obsequiis, ne rursum indignaretur, movere potuit, in ejus solio successor esse meruit. Quid ringeris iracunde, quid fremis & vociferaris? vide matrem Christi, vide Christum filium. Neminem ad se venientem repellit, neminem sine beneficio dimittit; pauperes eligit, parvulos admittit, turbas docet, ægrotos visitat, proditoris osculum non refutat, pro ipsis tortoribus in cruce orat. Agnus mansuetissimus ad macellum ducitur, & non resistit: maledicitur & silet, irridetur & sustinet. Verè rex apum Christus sine aculeo, verè ovis, verè mitis & humilis corde, verè præstabilis super malitiâ. Aut ergo imitare, aut illum non appella tuum magistrum.

Huc multum juverit viri præstantissimi Thomæ Mori ratiocinatio; Vel enim bo-

a *Chrys. hom. 85. in Matth. & hom. 34. in Gen.*

nus eſt, inquit, cui iraſceris, vel malus. Si bonus, immeritò ſtomacharis in Dei amicum, Dei filium. Si malus eſt, aut talis æternùm erit, aut mutabitur, eritque bonus. Si futurus ſit ſemper malus, ne quæſo malis illum cætera, nihil malorum illi deerit apud inferos. ſin futurus ſit bonus, æternâ tecum amicitiâ erit conjunctiſſimus. Quid igitur in illum atrocibus verbis graſſaris?

§ IV.

Nobiliſſimum manſuetudinis documentum eſt: CVM VRERIS, AVT TACE, AVT IOCARE. Cùm ureris, inquam, cùm dicto læderis, ſi tacere non poſſis, jocare; ſi jocari neſcias, tace. Tutiſſimum hoc, licet aliquando minùs decorum. Magnæ artis eſt, dextrè ac verecundè jocari. Si vis, ut alterius verba, quæ ille in te velut faces jecit, non accendantur, tu illa joco refrigera, ſic ea exarmabis igne. Si moneri te, ſi argui, ſi reprehendi, ſi te præſentem vituperari, ſi carpi, ſi convicium in te dici audias, tu aut omnia ſilentio refelle; ſi ſilendum non putes (quod ſæpe optimum) joco ſic reſponde: Quæſo te, ne me ita in os laudes. Aut: Quid jam ampliùs? nondum enumerâſti omnes virtutes meas. Ita joco illum magis feries, quàm ſi grandem in illum falaricam retorſiſſes.

Optimè hanc in rem ſuadens Seneca: Alia, inquit, differenda ſunt, alia deridenda, alia donanda. Circumſcribenda multis modis ira eſt. Pleraque in luſum jocúmque vertantur.

tantur.

tantur. Socratem, ajunt, colapho percussum nihil ampliùs dixisse, quàm, *Molestum esse, quòd nescirent homines, quando cum galeâ prodire deberent.* a Huc conducit, non omnia videre, nec audire omnia. Multæ nos injuriæ transeant: ex quibus plerasque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus, ne sis curiosus: qui inquirit, quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiamsi secretò habiti sint, eruit, seipsum inquietat, & in bellum protrudit.

Quòd si quis deprehendat, mansuetudinem à se sæpiùs, contrà quàm facere statuisset, violatam, ita seipsum Cassiani suasu, b objurgans alloquetur: Túne ille es, bone vir, qui mala omnia superaturum animo proposueras, qui maximas conviciorum acerbitates tolerare decreveras: quomodo invicta illa patiētia tua levissimi verbi prolusione confossa est? quomodo immobilem illam mansuetudinem tuam vel convicioli aura dejecit? quomodo ingentem certaminis apparatum exigua hostis umbra conterruit? ubinam illud est, quod inani fidentiâ proclamabas? Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum: proba me, & scito cor meum; interroga me, & cognosce semitas meas, si via iniquitatis in me est? Paratus sum, & non sum tur-

a *Hoc Diogenes Laërtius adscribit Diogeni Cynico, qui pugno percussus: Iupiter, inquit, quàm me fugit cum galeâ inambulare?*

b *Cassian. collat. 9. c. 14.*

turbatus, ut custodiam mandata tua. *a* Heu quàm inanes & nulli sunt conatus mei, quàm in incepto non perstiti, quàm graviter mansuetudinem offendi?

Tali in seipsum animadversione utatur, culpam mobilitatis castiget, crebras animi commotiunculas jejuniis aliisque pœnis excruciet. Atque ita seipsum ad leges mansuetudinis formet. Ita ex omnibus affectibus maximè teter ac rabidus, nec ulla pestis humano generi pluris stetit. Mansuetudo iræ domitrix, tantò nobilior est, quantò acerbiùs irritata conquiescit. Perquam sapienter ac verè dixit Romanus scriptor: Tunc præcipua laus mansuetudinis, cùm iræ justissima caussa est. *b*

a *Psal.* 25. *v.* 2. *Psal.* 138. *v.* 23. *Psal.* 118. *v.* 60. b *Plinius Secundus l.* 9. *epistolar. epist.* 21.

MANSVETVDINIS
Actiones, seu, praxis.

1. Mansuetudinis est, illatis injuriis nequaquam exacerbari, nec asperis verbis cor amarum eiicere. Si mitis es, aut suaviter respondebis, aut penitus silebis. Modestè subridere, docet ex arte Mansuetudo.

2. Homo mansuetus plurima non videt videns, nō audit audiens, nec provocanti ad lites respondet, multò minùs alios ipse provocat.

3. Mansuetudinis est non pardos, aut leones, non corvos aut loquaces graculos, sed

ſed oves, ſed columbas, ſed agnos æmulari, & verbis mordaces non remordere: puſilli enim hominis eſt, repetere mordentem, ut mures & formicæ ſolent, ad quas, ſi manum admoveris, ora convertunt.

4. Manſueti eſt, non tantùm bilem propriam, ſed & alienam molliſſimis dictis temperare.

5. Manſuetudinis eſt, aut ſilentio, ut dictum, aut certè dictis placidiſſimis tam contumelias quàm calumnias refutare. Hanc è ceteris cauſſam aſſignamus. Aut potentior te læſit, aut imbecillior: ſi imbecillior, parce illi; ſi potentior, parce tibi.

6 Manſueti eſt alios non irritare, nec tantùm aliis non nocere, ſed nec cogitare nocumentum inferre.

7. Manſueti eſt iræ alterius cedere, nec unquam collato pede cum pertinacium malitiâ contendere; dicto factóve laceſſitum non reclamare, non obmurmurare, non nares corrugare; nullum denique ſignum offenſi animi, nec voce nec geſtu edere: atque ita excandeſcentiam alienam aut ſuaviter declinare, aut eam certè mitigare hoc dulci manſuetudinis ſaccaro, prout beatus Paulus monuit: Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. *a*

a *Rom*, *c*. 12. *v*. 19.

CAPUT TERTIUM.

Roſa Lignea,

ſeu,

Silentium, & amor ſolitudinis.

§. I.

ARCAM paucorum hominum domicilium, ſed totius orbis compendium, è lignis Setim fabricavit Noë. Hoc ligni genus pulchrum, leve, validum, ignorans cariem. Roſa ex hoc ligni genere tornata *Silentii ac Solitudinis amorem* denotat. Utriuſque virtutis hujus Mater Domini fuit amantiſſima, tam verborum parca, quàm aſſueta ſolitudini. Verba divinæ Virginis pauciſſima Bernardus velut numerans: In omni textu quatuor Evangeliorum, ſi bene meminimus, inquit, nonniſi quater Maria loquens auditur. Primò quidem ad Angelum, ſed cùm jam ſemel atque iterum allocutus eam fuiſſet. Secundò ad Eliſabeth, quando vox ſalutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & eâ magnificante Mariam, ipſa magis Dominum magnificare curavit. Tertiò ad filium, cùm jam eſſet annorum duodecim, quòd ipſa & pater ejus dolentes quæſiſſent eum. Quartò in nuptiis ad filium, & ad miniſtros. *a* Ita quinquies

a *Bernard. ſerm. in verba Apoc. Signum magnum, &c. mihi pag. 345.*

quies universè cum aliis ſermocinata eſt.

Liceat mihi, quid ego hîc ſentiam, aperire. Etſi omnis hujus virginis vita prodigium cæleſte, & continuum fuerit miraculum, nihil tamen æquè admirandum in eâ videtur, quàm illud circa Joſephum obſtupeſcendæ virtutis ſilentium. Fugam Joſephus tacitè circumſpiciebat, jámque abitum clam moliebatur. Conjugem non auſus ream dicere, nec myſterii arcanum explorare velle, in eam potiùs ſententiam ibat, ut diſcederet. Hæc virgo Deo plena non obſcurè advertit, & tamen tacuit; ſe deſerendam vidit, & tamen tacuit; certiſſimas Angeli promiſſiones ſenſit, & tamen tacuit; trepidantem de ſuâ fide conjugem obſervavit, & tamen tacuit. Taciturnitas hæc, ô Deus, quàm admiranda, quàm fiduciæ plena! Ne ſuas ipſa laudes narrare cogeretur virgo, illa potiùs pati, quàm iſta loqui voluit. Sed de hoc nos infrà fuſiùs.

Neque tantùm ſuas ipſa laudes ſilentio preſſit cæleſtis virgo, ſed eâdem hac taciturnitate modeſtiſſimâ effecit, ut prærogativæ illius plurimæ in Evangelii librum non ſint relatæ.

Birgitta ſanctiſſima vidua cæleſtibus oſtentis ſæpius erudita, Matrem Domini ſic loquentem facit: Tali die ſicut hodie ſurrexit à mortuis filius meus, fortis quaſi leo. Mihi verò, quæ ſum mater Dei, cùm poſt mortem ejus incomprehenſibili dolore mœſta eſſem, apparuit idem filius meus prius quàm aliis, & palpabilem ſe oſtendit

mihi ... consolans me & commemorans se visibiliter in cælum ascensurum. Et quamvis hoc non est scriptum propter humilitatem meam, tamen ista est veritas, quòd filius meus resurgens, primò mihi apparuit, quàm alicui alii. *a*

a *Revelationes S. Birgittæ l.6.c.94.*

§. II.

Epiphanius Constantinopolitanus presbyter vitam matris Virginis è probatissimis Auctoribus à se conscriptam ait. Multa hic refert à Nicephoro Callisto confirmata, qui in re præsenti: Erat Maria, inquit, in rebus omnibus honesta & gravis, pauca admodùm eáque necessaria loquens; ad audiendum facilis & perquam affabilis, honorem & venerationem exhibens omnibus. Addit: Decenti libertate adversùs omnes homines usa est; sine risu, sine perturbatione, sine iracundiâ maximè, *a* ut quæ utrumque nôrat, & castissimè loqui, & sanctissimè tacere, prout res ac tempus vel sermonem vel silentium postulâsset.

Macrobio nihil videtur tam congruum sapientiæ, quàm locis & temporibus aptare sermones. *b* Nimirum

Providet antè diu, quid rectè dicere poßit
Vir sapiens ———

Virgo hæc adeò providebat, quid diceret, ut de illâ Bernardinus affirmet: Sapientissima virgo ornata erat discretissimâ ta- citur-

a *Niceph. l.2. historiæ sacræ c.23.*
b *Macrob. l.3. Saturn. in exord.*

citurnitate; nil enim locuta quod, non præmeditata.

Romanus Sapiens orationem proferri malebat quàm profluere. Ideò Lucilium ad honestissima formaturus: Tardiloquum, inquit, te esse jubeo. *a* Ambrosius divinę hujus Virginis exemplum proponens imitandum: Disce, inquit, virgo verborum vitare lasciviam: Maria etiam salutationem Angeli verebatur, cogitabat enim, qualis esset ista salutatio. Quòd si sermones & dicta matris numeremus eâ ratione, quâ Christi effata in cruce, septem omnino verba tam Filii quàm Matris inveniemus.

Primum à Matre editum verbum Charitatis fuit, salutando Elisabeth.

Alterum Gratiarum actionis, Magnificat anima mea Dominum.

Tertium Castitatis, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Quartum Humilitatis: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.

Quintum Doloris; Fili, quid fecisti nobis sic?

Sextum Commiserationis, Vinum non habent.

Septimum Instructionis; Quodcumque dixerit vobis, facite. Scrutare voculas omnes & syllabas, quas Virgo beatissima enunciabat, nihil in eis inane aut vacuum, sterile nihil reperies. Exactissimam tam loquendi quàm tacendi normam videbis.

a *Seneca epist.* 40. *fine omnino.*

Porrò solitudinem sic amabat hæc virginum virgo, ut merissimum hoc illi encomium assignârit Ambrosius: Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret; sola sine comite, sine teste, ne quo degenere depravaretur affatu, ab Angelo salutatur. *a* Itaque Maria ab Angelo inventa est sola, neque enim comites feminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat: quin etiam tunc sibi minùs sola esse videbatur, cùm sola esset, cui aderant tot Sancti, tot Prophetæ, tot Angeli.

a *Ambros. l. 2. in Lucam initio.*

§. III.

Solitudo Spiritûs sancti metropolis est. Hîc diplomata sua Joanni dedit. Hîc omnibus solitudinem amantibus ad cor loquitur. *a* Huc Christus discipulos suos invitans: Venite seorsum, inquit, in desertum locum, & requiescite pusillum. *b* Huc Arsenius navigium suum velut è mari ad portum appulit, voce divinâ monitus: Arseni fuge tumultus, & salutem assequêris. *c*

Ad religiosissimam hanc solitudinem Bernardus humanissimè invitans: O sancta anima, inquit, sola esto, ut soli omnium serves teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos; secede ab amicis, & intimis, etiam ab illo, qui tibi ministrat. An nescis, te verecundum

a *Oseæ c. 2. v. 14.* b *Marci c. 6. v. 31.*
c *Surius die 19. Iulii.*

dum habere ſponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus ceteris? *a*

Quando in ſolitudine contemplabatur virgo Maria, tunc veniſti, & in eâ & de eâ carnem aſſumpſiſti, ô bone Iesv! O ſolitudo beata! ô ereme mors vitiorum, vita virtutum! Te Lex & Prophetæ mirantur: & quicumque ad perfectionem venerunt, per te in paradiſum introïerunt. O beata vita ſolitaria & contemplativa, quid ultra de te loquar? Ipſe Dei Filius Salvator & Magiſter noſter exemplum dedit nobis fugiens in deſertum, & manſit in ſolitudine; ubi ſunt roſæ charitatis, quæ ſemper flammeſcunt, quæ ſemper in ſancto odore vivunt. *b* Utinam nullus hominum eſſet mecum exteriùs, ut familiariùs loqui poſſem cum Deo interiùs. Ipſe enim & ſecretum quærit, & ſolitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum ſolatia, & colloquia, ut in ſecreto cordis mei Deum habitatorem habere poſſim. *c*

Hoc ipſum rex Hebræus ardentiſſimis votis expetens: Quis dabit mihi pennas, inquit, ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. *d* In turbis ſemper turbæ. Multis parùm profuit vitia ſua projeciſſe, quamdiu cum alienis rixandum erat.

Romanus Sapiens hîc crebras & ſerias præ-

a *Bern. in Cant. ſerm. 41. fine.* b *Et Hom. de negotiatore, mihi pag. 437.* c *Et de interiore domo c. 66.* d *Pſal. 54. v. 7.*

ceptiones ingerit. Hæc illius verba ſunt: Quid tibi vitandum præcipuè exiſtimem, quæris? Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores, quos extuli, refero. Aliquid ex eo, quod compoſui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit. Inimica multorum eſt converſatio. Nemo non aliquod nobis vitium, aut commendat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit. Idem repetitis monitis inculcans: Sic eſt, inquit, non muto ſententiam: fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum. Non invenio, cum quo te malim eſſe, quàm tecum. Recede in teipſum, quantum potes.a Primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere & ſecum morari. Quòd ſi aliud non liceat, illud Quintilani ſervandum: Etiam in turbâ, inquit, etiam in convivio faciat tibi cogitatio ipſa ſecretum. b

a *Senec. epiſt. 7. & 8.* b *Quintil. l. 8. declamat.*

§. IV.

Nemo putet auditurum ſe, quid in ſe loquatur Dominus, niſi ſit extra turbas. Publium Scipionem, eum qui primus Africanus eſt dictus, dicere ſolitum ferunt, nunquam ſe minùs otioſum eſſe, quàm cùm otioſus, nec minùs ſolum quàm cùm ſolus eſſet. Magnifica vox ac ſapiente digna! quæ declarat, illum & in otio de negotiis cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum, ut neque ceſſaret unquam, & interdum alterius colloquio non egeret: ita duæ

res,

res, quæ languorem afferunt ceteris, illum acuebant, otium & ſolitudo. *a*

Ad quæ elegantiſſimè beatus Ambroſius; Non, inquit, primus Scipio ſcivit ſolus non eſſe, cùm ſolus eſſet. Scivit ante ipſum Moſes, qui, cùm taceret, clamabat; cùm otioſus ſtaret, præliabatur. Adeò otioſus, ut manus ejus alii ſuſtinerent: nec tamen minùs quàm ceteri negotioſus, qui otioſis manibus expugnabat hoſtem, quem non poterant vincere, qui dimicabant. Cujus autem majora negotia, quàm hujus otia, qui quadraginta diebus poſitus in monte totam legem complexus eſt?

Quando ergo juſtus ſolus eſt, qui cum Deo ſemper eſt? quando ſolitarius, qui à Chriſto nunquam ſeparatus eſt? ſolus profectò non eſt, qui, quoties vult, meliore ſui parte cælum obambulat, tanto facundior cum Deo, & cum Angelis, quantò inter homines taciturnior. *b* Hoc illud ſilentium eſt, de quo Iſaias dixit: In ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. *c*

Silent, qui turbas & tumultum cavent. Nihil animorum meditationi aptius, quàm ſolitudo: ſolitudinem amet ac ſeceſſum, qui cupit familiaris fieri cælo.

Ferunt Hieronymum Stridonenſem, Chriſtianæ pietatis lumen & propugnaculum ingens, dicere ſolitum, oppida & urbes videri ſibi tetros carceres, ſolitudinem paradiſum. Putes, eum ſenſiſſe, quæ dixerit, quippe qui retorridum Syriæ ſolum

a *Cic. l. 3. offic.*
b *Ambr. l. 3. offic. c. 1.* c *Iſa. c. 30. v. 15.*

ſolum ſcorpionibus & feris infeſtum, ſacco amictus, humi cubans, aquâ & herbis victitans Romanis prætulit beneficiis.

Solitariis (ait magnus ille Antonius) cum ſolo corde ſuo luctamen eſt, is autem, qui inter turbas eſt, hoſtes ſuos nunquam numeraverit; qui ſolus eſt, extra bellum oculorum, aurium & linguæ vivit, qui inter homines agit, cum oculis, cum linguâ, cum auribus ſatis tricarum habet, etſi quies ſit ab aliis hoſtibus. Soli pateant oculi, ſat oſtiorum patet, per quæ peſtis penetret. Has portas hic occupat hoſtis. Mors per feneſtras aſcendit. *a* Pleni rimarum omnes ſumus ac feneſtrarum. Has optimè vel claudit ſolitudo, vel hoſtem per eas excludit. Ideò Juſtinus Martyr liberè pronuntiat: Qui vult feliciter vivere, ſtudeat nec videre multa, nec audire; *b* fugiat, fugiat & maneat in ſolitudine, tantò vicinior cælo, quantò remotior à tumultibus terræ.

a *Hierem. c. 9. v. 21.* b *Iuſtin. epiſt. ad Zenam & Serenum, qui videntur fuiſſe cœnobitæ.*

§. V.

Antiſthenes rogatus quid è Philoſophiâ feciſſet lucri? Poſſe mecum loqui & verſari, ajebat. Lucrum certè ingens, & ad vitam continentiorem adjumentum maximum ſolitudo. Ideò Pyrrho, ut Laërtius refert, deprehenſus ſolus, & tamen loquens, rogatus quid id faceret? Meditor, inquit, probus eſſe.

Vita

Vita inter turbas & negotiosos tumultus vix vita censeri potest. Quod Similii epitaphium testetur. Similius vir militaris ævo Adriani Cæsaris, ad plurimam ætatem pervixit, sed quia ultimum duntaxat septennium à tubis & classico remotus sibi ac quieti vixerat, hoc tumulo suo inscribi voluit: Hîc jacet Similius septennis vetulus, qui licet annis plurimis vixerit, tamen annis tantummodo septem vixisse censendus, quibus ei licuit quietè vivere. a Similio multos reperias similes, qui in fluctus medios eunt, & tumultuosam probantes vitam, quotidie cum occupationibus suis luctantur, & vix unquam sibi vivunt. Sapiens mallet in pace, & solus esse, quàm in hac circumstrepentium negotiorum pugnâ.

Sed artis est profectò in solitudine non solum esse, in otio non otiari, & vitam non ignavam, sed tranquillam ducere, Epictetus dicere solebat. Quemadmodum mali tragœdi soli canere non possunt, sic quidam non soli secum deambulare. Qui Deum & Angelos solitudinis suæ socios habere nescit, pænè tutiùs inter clamores ac strepitus vivit. Bonæ ac castæ mentis præsidium ingens solitudo.

Egregiè Philo: Vir bonus, inquit, vitæ quietæ amator, secessum quærit & solitudinem, latere cupiens non odio hominum: est enim si quis alius eorum amans: sed quia fugit & proculcat vitia, quibus vulgus delectatur, gaudere iis solitum, quæ dolenda

a *Cœlius Rhodigin, l. 11. c. 1. antiq. Lect.*

da sunt, & dolere de iis, quæ gaudenda. *a*

Sed de silentio quid addam? Silentium plenis buccis pænè omnes laudant, vix ulli observant; quis est, qui cum Simonide *b* non dicat: Nunquam se pœnituisse silentii, sermonis sæpius. Nec nescimus optimè dictum à Demarato, neminem stultum silere posse: Silentium infinitorum malorum nobilissimum esse pharmacum, nec pænè quicquam inter innumera pericula tutius quàm silere. Non ignoramus, auri contemptum, loquendi opportunitatem, & silendi patientiam, præcipua virtutis esse fundamenta. Constat, malum hominem tacendo rectiùs quàm loquendo superari; meliorem esse prudentiā parùm urbanam, quàm loquacitatem stultam: signum fatuitatis certissimum esse, os garrulum, & verbis abundans. Quotidianâ liquet experientiâ, plerumque nullum deesse peccatum, cùm linguæ deest frenum; mala pænè omnia ex ore nasci nimiùm verboso. Hæc omnium vocibus jactantur, his libri ac codices implentur, hæc è pulpitis ac cathedris proclamantur, at interim nos intemperantis linguę homines, cùm datur occasio, imò etiam cùm negatur, effusissimè garrimus, & malumus videri fatui, quàm parùm urbani. Nemo ferè est, qui Ecclesiastæ leges curet, quæ non loquendi solùm, sed & tacendi tempus sanciunt. Ecquis est, qui silentium inter artes

a *Philo l. de Abrahamo.* b *Hoc Plutarchus tribuit Simonidi, sed Laërtius & Valerius Xenocrati. Sapiens dictum, quisquis fuerit.*

tes eásque primarias referendum putet? ita superfluum censemus discere, quod sciant pecudes. Inde fit, ut neque loqui sciamus, nec tacere. Sed ideò loqui nescimus, quia tacere non didicimus: & ideò nescimus tacere, quia perpetuò loqui cupimus. Utrimque miseri (parum hoc) utrimque malitiosi, quia importunè loqui malumus quàm opportunè silere.

§. VI.

Obiicias: Sæpius loquendo videri discendum esse loqui, uti fabricando fabri, & cantores simus cantando. Negat Basilius,[a] parem utrimque rationem esse, & caussam addit hanc: Rectè loqui non simplicis est artificii, quod nos non tantùm non callemus, sed contrariam ei assuetudinem, ne id facilè discamus, opponimus, dum quicquid in buccam venit, sine ordine, sine lege per tumultum effutimus, quod nisi silendo didiscere non possumus. Atque hîc silentium duo nobis præstat. Primum est: Vitiosum loquendi modũ docet oblivisci, quod aliter nisi tacendo fieri non potest. Deinde tempus & spatiũ concedit eos inspiciendi, qui rectè loqui eximiè sciverunt. Lingua in quibusdam, sed paucis nobile & argutum membrum, in magnâ autem parte hominũ nocens atque pestiferum, & quo multis caruisse sit melius. Ita non solùm in servo verum cernitur, quod Satyricus dixit:

Lingua mali pars pessima servi. [b]

Sed

a *Basilius in Reg. fusiùs.*
b *Iuvenal. sat. 9. v. 120.*

Sed in plerisque etiam liberis, quibus nil peius dedit natura quàm linguam.

Cùm incipimus odisse silentium, à vanis ad nocitura facillimè decurrimus, minúsque jam circumspecti negligentioréfque verborum nostrorum observatores in plurima pœnitenda labimur. Nam sæpè, cùm vera sermoni desunt, ad mendacia divertimus; modò promptum sit, quod loquamur, verum an falsum, id scilicet non multùm interest. Inde plenis jam plaustris aliena fama prostituitur, & ille disertissimus habetur, qui aliorum nævos copiosiùs exagitat. Ita in alienâ famâ & sanguine natant hæ linguæ, postquam silentii frenum excusserint.

Quærit Jobus: Nunquid justificari poterit vir verbosus? *a* Certissimum, ubi multa verba, ibi multa peccata. In multiloquio non deerit peccatum. *b* Ergo ut minuas peccata, contine verba, & silentium ama. Assuesce silentio, & cum voluptate taciturnitatem coles: assuesce fabulis, & cum mœrore linguam continebis. Tantum in utramque partem assuetudo valet.

Silentium, cùm loquendi tempus non est, prudentiæ signum evidens est. Carpant alii taciturnitatem tuam, modò probent vitam tuam: Isaiæ non fallax oraculum est. *c* Cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum. Nisi amicus fueris solitudini ac silentio, non eris virtuti. Plerumque

a *Iob.c.*11.*v.*2. b *Prov. c.*10.*v.*19.
c *Isa.c.*32.*v.*17.

rumque quod precando lucramur, id omne perdimus confabulando, uti Penelope telam, quam interdiu texuerat, diſſolvit noctu, nunquam ſui operis viſura finem: ita quicquid boni ſensûs è precibus & colloquiis cum Deo hauritur, id effunditur vaniloquentiâ. Imò difficillimum eſt rectè precari, ubi tam pronum eſt loqui. Mens namque tam variis narrationibus onerata, ægerrimè ſeſe ad orationis quietem componit. Occurrunt audita & narrata, & quicquid imbibit, non ſupremis tantùm labris natat, ſed omnem animum occupat. Ita dum mens orationem meditatur, innumeræ ſuggeſtiones aliò eam vocant, & ad ſe trahunt. Nec poteſt facilè animus dictorum auditorúmque mille formis illuſus ad meliora ſe convertere, aut ſupra hæc erigere tantâ nugarum mole oppreſſus.

Neſcit mens inhærere Deo, ſui, Deique per tot fabulas prodiga: Conjunctionem cum Deo ignorat, quæ ſolitudinis & ſilentii amica non eſt: Cæleſtia non attingit, quam tot inanium colloquiorum maria demergunt. Non fert æmulum Deus: aut enim amari ſolus vult, aut amari non vult. Vis illi conjungi? Amove, quidquid ab illo te disjungit, ut conjungat alteri. Inter potentiſſima, quæ te alteri conjungunt, eſt quædam loquendi prodigalitas, cùm nec neceſſaria nec tempori apta profundimus.

§. VII.

Iſocrates duo dicendi tempora putabat ſtatuen-

statuenda: ut non loquamur nisi de iis quæ certò novimus, vel de quibus dicere necessarium est. In his enim solis orationem silentio præstare, in aliis esse melius silere quàm loqui. Quocirca quies & silentium tranquillæ conscientiæ optatissimum asylum. Qui promptus est ad loquendum, loquendi limites facillimè transierit. Hypocaustum calidum sine ostio, vas vinarium sine operculo, lingua sine silentio, nec illud calorem, nec istud odorem, neque hæc animi fervorem conservabit. Disce tacere, si vis proficere. Quid es, cùm loquax es, nisi urbs sine muro, domus sine ostio, vas sine operculo, equus sine freno? Hebræus Ethicorum doctor hæc confirmans: Sicut urbs patens, inquit, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. *a*

Severus Sulpitius presbyter, vir & genere & litteris clarus, voluntariæ paupertatis amans, Martino Turonensi & Paulino Nolano præsulibus charus, jam senex à Pelagio ejusque asseclis sermone illaqueatus, demum loquacitatis suæ culpam agnovit, & silentium sibi à seipso indictum non rupit ad obitum usque, ut quod malè loquendo deliquisset, severè tacendo expiaret. *b* Hîc ego rem omnem in compendium confero, & tria do documenta. Primum, *Lædi ac silere, summæ fortitudinis est.* Continere linguam, cùm nemo reprehendit, nemo mor-

a *Proverb. c. 25. v. 28.* b *Ado in Chron. ætate 6. An. Christi* 410. *Gennadius de viris illust. c. 19.*

mordet, nemo conviciatur, artis eſt non permagnæ. At reprehenſiones, morſus, convicia audire, & tacendo ferre, hoc artis, hoc Chriſtianæ generoſitatis maximum argumentum eſt.

Alterum Pythagoræ: *Aut ſile, aut affer ſilentio meliora.* Tantò enim utilior erit oratio, quò ſilentium tempeſtivius.

Tertium Xenocratis: *Qualibet dies ſui etiam ſilentii tempus habeat.* Xenocrates quemadmodum omnes diei partes actionibus certis aſſignabat, ita ſuam etiam dabat partem ſilentio.

Quapropter nihil æquè proderit quàm quieſcere, & minimùm cum aliis loqui, plurimùm ſecum.

SILENTII ET AMORIS ERGA SOLITVDINEM

Actiones, ſeu, praxis.

1. Singulis annis ſolitudinem pluſculum guſtare, & eâ per aliquot ſaltem dies frui. Imò diebus ſingulis aliquid ſilentio & ſolitudini dare; declinare à turbâ, & ad orandum aut meditandum ſecedere.

2. Solitudinem ac ſilentium jam lectionis, jam orationis, jam & laboris vicibus mutatis condire. Eſt tacens, inquit Siracides, ſciens tempus aptum. *a*

3. Solitudinem mirificè recreat liber cæli aſpectus, ſtellarum ſub adultam noctem conſideratio, dum quis ipſe ſibi dicit:

a *Eccli. c. 20. v. 6.*

Hæc

Hæc erit domus tua, si eâ te dignum gesseris inquilinum.

4. Optima ad solitudinem dispositio est, solers exteriorum sensuum custodia. Os, aures, oculi, si opportunè claudantur, solitudinis sunt vestibulum.

5. Quandoque nocti aliquid decerpere, ut id piis studiis detur. Seneca de se clarissimè: Nullus, inquit, mihi per otium dies exit: partem noctium studiis vindico: non vaco somno, sed succumbo, & oculos vigilantiâ fatigatos, cadentésque in opere detineo. a Hoc idololatræ fecerunt; quid nos Christiani?

6. Tum maximè silere, cùm maximè os loqui cuperet. Præcipuè verò cùm aliorum verba perstringunt ac urunt, ipse sibi quisque dicat: Tace jam, tace, nil tutius; moderare linguæ, aut periisti. Loqueris? sermonis millies te pœnitebit. Siles? caussam habes optimam, modò eam lingua non corrumpat.

7. Cultæ solitudinis actiones primariæ sunt: Exomologesi faciendæ se parare, pios libros lectitare, de toto vitæ statu cogitare: continua Dei beneficia perpendere: vitæ meliùs instituendæ modum exquirere: omnium hominum novissima prævidere: temporis rectè distribuendi, & optimè collocandi rationem inire.

8. Silentii virtus non solùm à pravis & illicitis sermonibus linguam continet, sed etiam ab utilibus & permissis. De seipso rex

a *Seneca epist. 8. initio.*

rex David: Et silui à bonis[a] ait. Solus ad illicita non proruit, qui à licitis etiam se cautè restringit. Homo sapiens tacebit usque ad tempus.[b]

9. Sicut vitia & virtutes suos quælibet gradus habent, ita & hoc. Ideò solitudini paulatim assuescendum. Primò quidem disce, exiguo tempore solitudinem tolerare: Dein unam alterámve horulæ partem ei tribue: post aliquantum temporis, seu partem diei, deinde diem, suo tempore dies aliquot, demum unam alterámve hebdomadem ei assigna. Facilis est iste, in quavis virtute progressus.

a *Psal.* 38. v. 3. b *Eccli.* c. 20. v. 7.

CAPUT QUARTUM.

Rosa Alabastrina, seu, *Fides.*

§. I.

Fundamentum omnis Christianæ vitæ fides est. Ubi hæc deest, aut vacillat, tota ruit structura. Fides summè nobis necessaria est, principiò quidem ob immensam Dei majestatem, quæ ratione nequit, fide comprehẽdi potest. Deinde fides requiritur, ut homo præmium sibi destinatum promereatur: quâ in re non solùm hominis voluntas divinis obsequiis impendenda, sed etiam intellectus, illam divinæ voluntati, istum judiciis divinis subjiciendo. Tertiò

 finis

finis omnium noſtrûm, ad quem conditi ſumus, eſt Deo æternùm frui, Deum inter immortales delicias ſemper aſpicere; atqui hoc ſupra naturam eſt, quò pertingere non poteſt ratio, ergo fides. Quod beatus Pontifex Leo explicans: Magnarum, inquit, hic vigor eſt mentium, & valde fidelium hoc lumen eſt animorum, incunctanter credere, quæ corporeo non videntur intuitu. *a*

Beatiſſima Domini mater altiſſima credidit myſteria. Divinæ Triados arcanum naturæ lex ignorabat. Lex Moſis vix quicquam de eo ſciebat. At virgo ex vatum oraculis, & Angeli verbis, Patrem & Filium nominantis (Hic erit Altiſſimi Filius) & addentis (Spiritus ſanctus ſuperveniet in te) ſublime illud myſterium accepit & credidit, idque eo tempore cùm Evangelium nondum promulgatum.

Gedeon & Zacharias, ut firmiùs crederent, illuſtria ejus rei ſigna petierunt: Virgo non prodigia poſtulabat, non exigebat miracula, neque rei certitudinem curioſiùs indagabat. Firmiùs omnia & conſtantiùs credidit, quàm ullus unquam hominum; credendo vicit Abrahamum. Quod enim beatus Paulus de Abrahamo, hoc de illâ veriſſimè dici poterit: Contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret mater multarum gentium. Supra omnem naturæ captum, & virginem ſemper ſe permanſuram & tamen parituram credidit.

Locupletior omnibus teſtis Eliſabetha: Beata,

a *Leo ſerm. 1. de Aſcenſ. Dom.*

Beata, inquit, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. *a* Ex his concludens Augustinus: Sacratissima virgo, inquit, beatior fuit per fidem perfectam concipiendo Deum in animâ, quàm in corpore. Nam etsi tanta sit dignitas, Dei matrem esse, ut major homini conferri non possit, ea tamen sola jus ad immortalem gloriam non dedit, sed fides vivacissima. Hæc charitati juncta virginem super universos Angelorũ ordines erexit. *b*

a *Luc. c. 1. v. 45.* b *Aug. l. de sancta Virginitate c. 3.*

§. II.

Ad fidem spectat fidei confessio, quam virgo edidit sub cruce, quando filium non solùm comitata est ad crucis supplicium, sed infra crucem generosissimè adstitit. Ita toto penè terrarum orbe spectatore in summo luctu constantissimè professa est fidem: hunc scilicet in cruce pendentem hominem, suum esse filium, esse Christum, esse Deum, qui à morte rediturus sit ad vitam. Eo tempore unicus Apostolorum adfuit, qui ausus cruci assistere, & se discipulum ejus hominis fateri. Ceteros omnes tegebant latebræ, tunc enim discipuli omnes relicto eo fugerunt. *a*

In Catholicorum templis veteri ritu cùm triduo sacræ hebdomadis, preces matutinæ decantantur, ad finem singulorum Psalmorum singuli cerei è duodecim extin-

a *Matth. c. 26. v. 46.*

gui solent: unicus ad sacrarium defertur ardens. Ea res piam hanc interpretationem habet. Apostolorum fides eo tempore utcumque nutabat, tutius illis visum latere, & velut cereum extincto lumine abscondi. Unica fax illa, Domini mater cum ventis certabat, nec ullis turbinum flaminibus extingui poterat:

Non hiemes illam, non flabra, nec imbres
Sanguinei convellebant: ——

Petrus à ventulo concussus cecidit: stetit virgo, stetit inconcussa, & fide ac spe semet solabatur rediturі ad vitam filii. Ubi enim charitas tam perfecta, quid mirũ, quòd fides fuerit tam firma? Charitas omnia credit. *a* Et ut os divinum loquitur: Omnia possibilia sunt credenti. *b* Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Tollere, & jacta te in mare, fiet; & nihil impossibile erit vobis. *c*

Cùm, virgo ad Angeli cælestia postulata responderet submississimè: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum, mox è cælo mons montium, mons infinitæ magnitudinis, in ditissimum mare, in beatissimæ Virginis uterum sese demisit; Deus humanum corpus induit. Hoc opus grande Virginis fides plurimùm juvit: Assensa est postulatis, & voluntate suâ divinam complexa, orbem jam lapsum, jam perditum erigere, quantum in se fuit, collaboravit votis ardentissimis, & integerrimâ fide. Hinc jure merito Magistra Fidei appel-

a 1. *Cor. c.* 13. *v.* 7.
b *Marci c.* 9. *v.* 23. c *Matth. c.* 17. *v.* 19.

appellata, ut quæ Domini discipulos, nósq; omnes imbuit fideli prorsus magisterio.

§. III.

Cùm de Fide sermo est, in fundamentum sit, quod beatissimus Paulus asserit. Hic ubi de hominibus excellentis fidei nomenclaturam texuisset, hanc apposuit clausulam: Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Atque ut nossemus, quinam excelluissent fide, Abelem, Enoch, Noëmũ, Abrahamum, Joseph, Mosen, Gedeonem, Samsonem, Jephte, Davidem, aliósque complures nominat, de quibus: Juxta fidem, inquit, defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terrã[a].

Hi præstantissimæ fidei viri, cælum in votis habuerunt & promissis, & illud eminùs fide ac spe salutârunt; jam possident, jam cives sunt, qui olim ad beatam illam civitatem contentissimis studiis peregrinabantur.

In naturæ operibus credendis magnâ opus est fide, multò adhuc majore in divinitatis, cujus natura est ministra. Piæ opinionis filia est fides, religionis mater, quâ sublatâ nihil homini relinquitur, cur cælum spectet ampliùs, aut cur plus sapere dici possit, quàm mutum animal. Homo

a *Hebr. c. 11. v. 13. & seq.*

ſine Fide & Religione velut infrenis equus, atque eò deterior, quò & natura contumacior quàm equi, & in vitium multò propenſior.

Magnus ille Abrahamus, omnium rectè credentium parens, quæ ſibi è cælo promittebantur, firmiſſimè credidit, idque illi juſtitiæ datum eſt, ſed non magis illi quàm omnibus (ut credi par eſt) qui omnia, quæ fiunt, ad divinam referunt providentiam.

Moſi divinitus operanti nonnihil obſtiterunt artes magicæ, quarum operâ rex Ægyptius utebatur. Sed ceſſit tandem vanitas illa veris miraculis, & victi præſtigiatores Numinis providentiam ſunt confeſſi. Rex ipſe, quia non credidit, ſibi & ſuis exitio fuit. Enimverò quia pelagus Iſraëlis populo in camporum planitiem ceſſit, & ſiccum tutúmque præbuit iter, rex incredulus cum exercitu validiſſimo inſecutus, marinis fluctibus miſerè ſepultus eſt. Luculentum hoc fuit repudiatæ fidei ſupplicium.

Elias vates Hebræus in apertum cum Baalis Sacerdotibus certamen deſcendit Achabo rege contentionis arbitro. Ceterùm illi ſuum Baal in multum diei ſuppliciter precati, ut ignem è cælo mitteret, nihil impetrârunt. Sed quid impetrare poterant, cùm multò minus is poſſet qui rogabatur, quàm qui rogabant?

Elias contrà fide ac precibus cælum evocans, mox obſequentiſſimum habuit ignem.

ignem. Cujus rei miraculo circumfusa multitudo, quæ in eventum ejus disceptationis erat erecta, veræ fidei altissima jecit fundamenta, & protinus in illas voces sæpiùs repetitas erupit: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.[a]

a 3.*Reg.c*.18.*v*.39.

§ IV.

Petrus opere piscator, dignitate Apostolorum princeps, hac duntaxat fidei virtute, non Atticâ, non Latiali eloquentiâ fretus, uno die tria hominum millia baptismi lavacro admovit. Tam uberem piscatum ille promisit, qui cymbam & retia relinquere præcepit. Sed eâdem fide Petrus hominem è matre claudum in solidos pedes erexit, jussitque ambulare rectum. Nimirum omnia possibilia sunt credenti.

Paulus Tarsensis hostiliter in Christum insurgens, subito veritatis admonitu, & eum, cui infensissimus erat, Dominum vocavit, & quid se facere vellet, submissè sciscitatus est, ex hoste factus mancipium, ex lupo agnus. Hic virtute Fidei Elymam magum in Cypro perpetuâ cœcitatis nocte damnavit, ut in iis tenebris moreretur, quas viventium oculis offundere consueverat. Credenti possibilia sunt omnia.

Stephanus Christianæ pietatis assertor non syllogismis, non sophismate, non elenchis è Dialecticâ petitis usus, sed è fonte fidei purissimo illum dicendi spiritum hausit, cui omnis synagogæ sapientia, omnisque

Philosophiæ vafrities cedere coacta est. Credendo montes ut plumæ transferuntur, & nihil impossibile erit credenti.

Valens Imperator Arrianis, quibus faverat, templum quod veræ religionis viri possederant, destinârat. Hoc Principis consilium Eusebius Antistes non improbare tantùm, sed etiam detestari, & imminentes pœnas vaticinari. Cæsar Præsulis auctoritate motus statuit periculum sumere, utra demum sanctior videretur religio: ac simul edixit, ut templum clauderetur, idque iis demum cederet, quorum precibus suâ sponte patuisset. Arrianorum preces prorsus irritæ ciderunt, nec templi valvæ iis convulsæ. Eusebius ingenti fide illud solùm effatus: Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales.*b* Vix totum absolverat carmen, cùm repentè ostia crepuerunt, patuerúntque ædes suâ sponte subire volentibus. Hæc in Arrianæ perfidiæ detestationem, veræque fidei firmamentum facta. Nemini hæc adeò mira videantur.

Ipse Arrius orbis impostor, fidei oppugnator acerrimus, sensit tandem, quid oppugnârit: nam alvum & animam unà ejecit. Olympius Arrii affectator cùm Carthagine in balneis lavaret, & ore impio sanctissimam Triadem lacesseret, trifido telo supernè ictus concidit. Jocari cum Deo non licet, ô mortales, multò minùs linguâ Deũ violare. Et uti credenti omnia sunt possibilia, ita non credenti adversa omnia. Animalculum vel minimum, vel atomus unus

a *Psal.* 13. *v.* 7. & 9.

carnificem agit, cùm Dei hoſtis jugulandus eſt.

§. V.

Liceat hîc, obſecro, cogitationes meas tutò dicere. Paſſim omnes jactamus fidem, ſed fidei defectu ſæpe plurimùm laboramus. Fidem ex ore promimus, meliùs educeretur è corde, propriâ Fidei domo. Hominem mihi date, qui conceptiſſimis verbis ſic ſeſe ſoleat efferre: Ego Chriſtianus, ego Catholicus, ego Virginis matris Sodalis (& quid non?) Ego ſacra Catholica ad uſque ſupremum halitum defendam. Rectè hæc quidem & fortiter dicuntur, ſi modò ſeriò & ex ipſis animi fibris dicerentur. Exploremus igitur viri fidem, & videamus, quantum os à corde diſtet; quantum ficta fides abſit à verâ.

Dicamus huic viro nummorum tenaciſſimo: Da, quæſo, huic pauperi unum alterúmve florenum aut Philippéum, & pro iis mille recipies in cælo. Nam, Salomone teſte, feneratur Domino, qui miſeretur pauperis. a Ergo perde pecuniam tuam propter fratrem tuum, b & abundantiſſimè recipies illam.

Obſervate vos jam hominis fidem: vultum contrahit bonus iſte vir, & obliquùm tuetur; capite abnuit, &: Melior eſt, inquit, paſſer in manu quàm aquila ſuper tectum: moneta præſens res plane affabilis, & incertis omnibus longè præferenda. Pecuniam

a *Prov. c. 19. v. 17.* b *Eccli. c. 29. v. 13.*

cuniam hîc inter pauperes erogatam, in cælo recipiendam credo, at interim servo.

En fidē, sed languidissimā: credit & nō credit. Si fides, inquit Augustinus, sine dilectione sit, sine opere erit. Nūquid fides tua sterilis erit? si sterilis nō es, sterilis non est ipsa. *a*

Quàm verè Lucas & ex ore Domini dixit: Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terrâ? *b* Sed fidem boni illius viri ulteriùs examinemus. Vir iste bonus à carne invitatur ad furtivam libidinem: Hîc illi fides ingerit: Hoc facere, est cælum perdere, & ad inferos se sponte præcipitare. At ille bonus vir nihilominus hoc audet, & facit. Perinde si diceret: Quidquid sit de cælo; hoc mihi gratum est, & volupe. En fidem, sed pictam, sed otiosam, hoc est, pænè nullam. Idem hoc ampliùs ostendimus. Bonus iste vir æmulorum multos habet; sunt ex iis, qui non leviter eum læsêrunt. His ille, ut ignoscat, adduci non potest. Fides illum acerrimè hortatur: Nisi tu inimicis tuis omnibus ignoscas, & quidem ex toto corde tuo, neque Deus ignoscet tibi. Actum est, despera cælum, nisi hac Christianâ generositate præstes te dignum cælo. Nil veniæ speres à Deo, nisi tu priùs veniam dederis iis, qui te offenderunt quacumque ratione. At ille contumacissimam spirans vindictam, nullis precibus, nullis fidei præceptis flectitur: mavult mori, quàm injuriam non persequi, non ulcisci. En fidem, sed cadaverosam, sed mortuam.

Hæc

a *Aug. to. 8. in Psal.* 31. *p.* 76. b *Luc. c.* 18. *v.* 8.

Hæc Augustinus disertissimè affirmans: Qui credit Deo, inquit, debet facere quod præcipit Deus; & qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo. Verè beatus est, qui & rectè credendo bene vivit, & bene vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona sine fide rectâ. *a* Eleganter cecinit B. Prosper:

Non satis est Domini præcepta evolvere linguâ:
Is meminit legis, qui memor est operis. b

O Domine adauge nobis fidem.

a *Aug. tom.4. l.de fide & operib.c.13.fine. Tom. 10.serm.53. post init.p* 249.
b *Prosper l.epigram.*

ACTIONES FIDEI.

1. Sæpius exercere fidem circa sublimissima quatuor illa Fidei mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis Christi, Eucharistiæ, & Resurrectionis. Atque hanc fidem his subinde verbis testari: Credo, ô beata Trinitas, credo te Deum trinum & unum. Credo Christum Dei Filium pro nobis factum hominem. Credo sub panis & vini velamine Deum verè præsentem esse. Credo nos omnes novissimo die redituros, aut ad vitam, aut ad supplicium æternum.

2. Fidem in adversis singulariter sic excitare: Credo, Deum meliùs scire meipso, quid patiar, & velle, ut hoc ipsum, quod me premit, patiar. Credo etiam, Deum &

posse & velle juvare me. Hunc igitur adjutorem unicè quæram; ille me certò non deseret. Tunc juvabit, & eo modo, quo ipsi melius visum fuerit, meum non est auxilii modum aut tempus Deo præscribere.

3. In actionibus bonis exercendis, præsertim in rerum arduarum aggressu, ad Deum per fidem fixissimis oculis suspicere, eúmque ut amplissimum actionum nostrarum remuneratorem venerari; nec cupere laboris præmium statim accipere, sed illud magnâ fide suo tempore dandum expectare.

4. Quotiescunque è divinis litteris aliquid auditur, aut legitur, iis omnibus ut vero Dei verbo firmissimum assensum præbere, illud secum volvendo: Credo, Domine, verissimum esse & optimum, quod dixisti, quod minatus es, quod promisisti, quod prohibuisti.

5. Altissimam & infallibilem prorsus Dei providentiam, in rebus quidem omnibus extollere, in iis verò maximè, quæ adeò nobis videntur miranda, ut caussas eorum & rationes vix ullas invenire aut assequi possimus, quorum ferè quotidie sunt exempla. Hîc illud cum Ecclesiâ ingeminandum: Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur.

6. Singularissimè Dei in omni loco præsentiam observare, & ad illam mores suos, omnémque vitam studiosissimè componere. Non credit Deum ubique præsentem, qui præsente Deo facit occultè, quod

præ-

præſentibus hominibus facere vereretur publicè. Dictum Hieronymi eſt: Non eſt verè Chriſtianus, qui non audet in eo ſtatu mori, in quo audet vivere.

7. Errores omnes atque hæreſes à verâ fide alienas ingenti pectore averſari, atque repudiare.

CAPVT QVINTVM.

Roſa Gypſea, ſeu, *Auditio Verbi divini.*

§. I.

Etsi Virgo beatiſſima domi ſuæ annis triginta concionatorem optimum verè cælo delapſum attentiſſimè audierit, ejus tamen facundiâ ſatiari non potuit. Nec mirum. Tam affabilis eloquentiæ fuit hic concionator, ut cæleſti verborum vi & brutas animantes, & ſurdas rupes, & luctantes ventos, & furibundum mare mulcere potuerit, & ad obſequia promptum reddere. Divinus hic eccleſiaſtes potuit ex undis provocare cetos, ex aëre fulmina, è cælo devocare ſidera, è tumulis evocare mortuos.

Ad diviniſſimum illum concionatorem igneus Paulus, & diſertiſſimus Chryſoſtomus, & eruditiſſimus Auguſtinus, mutos ſeſe infantes dicerent. Hunc Virgo concionatorem annis triginta domi ſuæ habuit quotidie ſuper menſâ diſſerentem,

cúmque tantâ fame audiit, narrantis ab ore pendens, ut ab eo ſatiari nunquam potuerit. Proinde cùm divinus hic Orator in pulverem prodiret, & jam in plateis, jam mediis campis, modò in templo, modò in montibus, modò è navi verba faceret ad circumfuſum populum, adfuit & virgo inter frequentiſſimos auditores, & in confertâ turbâ filium perorantem auſcultavit.

Ecquis unquam dicere illam audiit; Hæc mihi jam ſæpius audita; Eccleſiaſtes iſte quotidie mihi domi eſt; ſub umbrâ quietiùs dicentis verba excepero. Nil horum. Expleri nunquam potuit audiendo. Et verò hoc unum egit, ut nullas filii conciones negligeret. In teſtimonium eſt, quod Matthæus narrat, Chriſto Domino ad populum perorante, fuiſſe è numero auditorum qui diceret: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant.*a* Nec ſolùm Filii verba tam pronis auribus excepit, verùm etiam quicquid filium ſpectabat, quicquid ſacram doctrinam ſapiebat, id avidiſſimis auribus accipiebat, velut pabulum futuræ meditationis. Hinc quod paſtores de Angelis eorúmque concentu narraverunt, quod Simeō & Anna de filio, déque luctu futuro vaticinati, id omne conſideratura exactiùs audiebat, Lucâ teſte, Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.*b* Fruſtra ſunt conciones, niſi ſequantur ejuſcemodi meditationes.

Quòd

a *Matth. c. 12. v. 47.* b *Luc. c. 2. v. 19.*

Quòd ſi Virgo beatiſſima divinæ Sapientiæ mater exhortationes ſacras tantâ fame appetiit, quid par eſt nos facere rerum cęleſtium inanes? Hîc nemo eximius. Hebræus Rex Davîd in plurimis præceptorem habuit Spiritum ſanctum. Adulterium & homicidium utique non ignoravit eſſe vetitum, nihilominus pœnitentiam in decimum uſque menſem diſtulit, dum Nathan eum ſeriâ valdéque acerbâ exhortatione perculit. Chriſtus è nubibus concionatur Paulo, nihilominus Paulus ad omnia jam paratus, velut bimulus puer ad Ananiam inſtruendus mittitur. Cornelium religioſiſſimum belli ducem ad cæleſtia informat Angelus, eundem tamen prolixiùs erudiendum committit Petro. Reginæ Candacis quæſtor, qui curru vehens Iſaiam legerat, non Angelo ſed Philippo traditur inſtituendus. Moſes qui Deo à ſecretis & ab intimis conſiliis fuit, tamen à ſocero homine alienigenâ velut puer inſtituitur, & modum regendi populi docetur. Chriſtus ipſe litteratorum medius ſedet, audiendo & interrogando ſe diſcipulum profeſſus.

§. II.

Sed objicias primò: Iam antè ſcio, quæ dicturus eſt Concionator, pridēm ea legi, audivi, didici: nil novi ſum auditurus. Reſpondemus: In templis, ô bone, non convenitur, ut novi rumores audiantur. Hæc dicit Dominus, clamat Hieremias: Interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona,

&

& ambulate in eâ. *a* Ingerenda eſt animo notitia rerum etiam notiſſimarum.

Obiicias iterum, Jam ſenex ſum, & ætatem in libris exegi. Reſpondemus: Quis oro tam ſenex aut doctus, qui non plura neſciat, quàm didicerit? At fingamus te doctiſſimum eſſe, qui nil eximii diſcas in concione. Sic quidem ceteros intelligentiâ vinces: at ubi voluntas, ubi memoria? hæc monenda ſæpius, illa ad virtutem aſſiduè impellenda eſt. Ignoſce voci barbaræ ſed veræ: Plurima ſcis *ſpeculativè*, vix quidquam *practicè*. Itaque ideò diſcenda ſunt, quæ in concionibus dicuntur, ut, quæ fuerunt verba, fiant opera.

Tertiò dixeris: Non videor mihi tot monitis obtundendus, nam niſi me valde fallo, vitam non ago vitioſam. Sit ita: ſed nunquámne illud Senecæ legiſti? etiam remotis vitiis, quid & quemadmodum debeamus facere, diſcendum eſt.

Sed quid prodeſt, inquis, aperta monſtrare, & toties decantata repetere? Plurimùm. Interdum enim ſcimus, nec attendimus. Non ſemper docet ſacra exhortatio, ſed excitat, ſed advertit, ſed memoriam refricat, nec elabi patitur ſcitu neceſſaria. Pleraque ante oculos poſita tranſimus, ſæpe animus etiam aperta diſſimulat; proinde quædam illi commendanda, quædam etiam inculcanda ſunt. Plurima ſcimus, ſed non facimus. *b* Scis amicitias ſanctè colendas eſſe, ſed

a *Hierem. c. 6. v. 6.* b *Vide meum Epilogum in Phaëthontem.*

ſed non facis. Scis animi ſubmiſſionem ac patientiam in omnibus exercendam; ſed non facis. Scis cogitationes laſcivas quàm primùm repellendas eſſe; ſed non facis. Scis conjugium pudicè caſtéque ſervandum; num quæſo id facis? Scis virtutem ante nummos quærendam; ſed non facis. Scis jubente Domino injurias inimicis condonandas; ſed non condonas. Scis inimicos etiam eſſe amandos; ſed non amas. Iram teterrimum affectum comprimendum eſſe ſcis; ſed non facis. Invidiam ut letaliſſimum venenum omni modo cavendam eſſe ſcis; ſed non facis. Scis pigritiam contentis ſtudiis excutiendam; ſed non facis. Scis animum ſacrâ confeſſione ſæpiùs eſſe luſtrandum, ſed non facis. Scis gulam inediâ ſubinde caſtigandam; ſed non facis. Plurima eſſe cavenda & fugienda non neſcis, quæ tamen nec caves, nec fugis: Plurima itidem nervis ac viribus omnibus quærenda eſſe atque amplectenda nôſti, quæ tamen nec amplecteris, nec quæris.

Ideò reducendus es ſæpius ad memoriam: non enim repoſita illa eſſe oportet, ſed in promptu. Quæcumque ſalutaria ſunt, ſæpe agitari debent, ſæpe verſari, ut non tantùm nota ſint nobis, ſed etiam parata. Adiice nunc, quod aperta quoq; apertiora fieri ſolent. Omnium honeſtarum rerum ſemina animi gerunt, quæ admonitionibus ſacris excitantur; non aliter quàm ſcintilla flatu levi adjuta, ignem ſuum explicat; granum piperis contritum, acrimoniam

niam suam exerit. Erigitur virtus, cùm tacta est & impulsa. Prætereà quædam sunt quidem in animâ, sed parùm prompta, quæ incipiunt in expedito esse, cùm dicta sunt.

§. III.

Sed objicis quartò, & stylum vertis: Obliviosus sum, inquis, & dictorum pænè nihil retineo. Sit & hoc: sed num ideò conciones non adeundæ? imò jam tibi multò magis frequentandæ, quò pauciora ex auditis retines. Audi, quæ ad rem narro.

Quidam è Christianis Philosophis Abbatem de rebus ad animi sanitatem spectantibus consulens: Mi optime Pater, inquit, religiosos viros sæpius interrogavi super animi mei statu & salute. Quicquid autem illi me docent, quicquid præceptionum ingerunt, id brevì evanescit è memoriâ; paucissima hærent. Abbas duo conspicatus vasa fortè vacua, & mox ad socium adstantem: Ito, inquit, & alterum ex his vasis eluito. Ivit, eluit, & loco reposuit. Abbas rursum: Vas, inquit, utrumque afferto. Attulit. Hîc Abbas Philosopho: Utrum, ait, è duobus his vasis tibi mundius videtur? Illud, respondet, quod modò purgatum est. Ad quæ iterum Abbas: Ita quoque, mi fili, cum animo nostro comparatum est: qui frequenter ac sedulò sacras exhortationes audit, etiamsi non omnia ita plenè retineat, ut singulorum meminisse possit, illius tamen animus mundior erit, quàm ejus qui

divina

divina monita nec audit,nec ullo audiendi desiderio tenetur.

Ita prorsus est:nam etsi conciones nil novæ doctrinæ suggerant, memoriam tamen renovant, & voluntatem nonnihil agiliorem faciunt ad bene agendum. Habemus interdum utcunque compositum animum, sed residem & inexercitatum, ad inveniendam officii viam, quam admonitio sacra demonstrat.

§. IV.

Sed objicias quintò : Aut probus est, qui conciones audit,aut improbus. Si probus, jam sponte currit ad optima quæque; quid eum ultra urgeas ? si improbus, vix eum hæ admonitiones juvabunt sic vitiis obligatum. Imò verò juvabunt, hoc scilicet ut vitiis liberetur. Non enim extincta in illo indoles naturalis est, sed obscurata & oppressa. Sic tentabit resurgere, & adversùs prava nitetur. Modò illum diutina pestis infecerit tantùm, non penitus enecuerit. Nam impius,cùm in profundum venerit,contemnit,a quamvis nec huic quidē conciones negligendæ. Medicina morbos insanabiles non vincit ; tamen adhibetur aliis in remedium,aliis in levamentum.

Hîc oppones sextò : Quis capiat hanc rerum molem ? Infinita præcepta sunt. Falsum est,nam de maximis & necessariis non sunt infinita. Duas tantummodo leges Christiani habent : Ama Deum,ama proximum. Nôsti Servatoris vocem : In his duo- bus

a *Prov.c.18.v.3.*

bus mandatis universa lex pendet & Prophetę.a Aut si mavis, unam duntaxat legem serva, & dicemus te omnium observatorem. Voluntatem tuam ad divinam conforma, & omnibus omnino legibus satisfactum erit.

Oppones septimò: Multi conciones audiunt, nec tamen meliores evadunt. Esto, quid tum? Num ergo conciones liberiùs negligendæ? non ideò hæ nullos sanant, quia non omnes. Ego aliter & meliùs quàm tu, ita ratiocinor: Multi, qui conciones audiunt, parùm sanctè vivũt, at nulli, qui conciones negligunt, sanctè vivere possunt. Examina rem, & ita esse comperies. Ubi rectissimè dico: Multi juvenes citò moriuntur, at nulli senes diu vivere possunt. Sic affirmatè ajo: Quisquis sacras conciones temerè negligit, aut homo sui sensûs ac cerebri est, aut certè intus & in cute nequam est. Nam hic talis legere non solet, quæ vitam morésque instruant; si nec audiat quidem, homo frugi nunquam erit. Mens bona culturâ eget; vera virtus nemini gratis venditur. Quisquis doctrinam sacram fugitat, licet viri boni speciem præ se ferat, vir bonus certò non erit; cùm aversetur ea, quæ virum bonum faciunt. Animos vix ulla res honesta magis inducit, dubiósque & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quàm Divini Verbi auditio. Pars virtutis disciplinâ constat, pars exercitatione: & discas oportet, & quod didicisti, agendo confirmes. Virtutis contemplatio virtuti non sufficit, nisi se-

a *Matth. c. 22. v. 40.*

qua-

quatur & actio. Ergo si recta actio virtuti necessaria est, rectas autem actiones institutio sacra & concio demonstret, institutio quoq; ac concio virtuti necessaria erit. Varia nos vitia impellunt, opiniones falsæ circũsonant, ideò crebris monitionibus opus, quæ vitia cohibeant, eximant opiniones.

Obducis octavò, & ais: Vnde mihi constat, ea, quæ in concionibus audio, à Deo monita esse, & purum putum Dei verbum? Vide; res extra dubium est. Magister veritatis id expressissimè docens: Super cathedram Mosis, inquit, sederunt Scribæ & Pharisæi: Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.a Audis doctrinam eorum, non vitam esse attendendam, qui legitimum docendi jus acceperint. Atque uti Pharisæi ac Scribæ super cathedram Mosis, sic Concionatores, quos audis, super cathedram Apostolorum sedent. Ergo, quæcunque tibi dixerint, serva & fac. Doctrina horum taliũ proba est, etsi vita nonnunquam improba.

a *Matth.c.23. v.2. & 3.*

§. V.

Paulus hæc expressissimè confirmans: Cùm accepissetis, inquit, à nobis verbum auditûs Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei.a Observa dictum, *Sicut est verè verbum Dei*, illud scilicet quod ab hominibus auditur. Rarissimi fuerunt, ad quos Deus sine inter-

a 1. *Thessal.c.2.v.13.*

prete locutus est. Ideò Siracides: *Qui timet Dominum*, inquit, *excipiet doctrinam ejus*, a à quocumque demum doctrina Domini tradatur, sive ab ipso Domino, sive ab ipsius interprete.

Atque ut probè noverimus, esse maximi momenti, conciones non temerè negligere, mentem Dei ac voluntatem necesse est exploratam hac in re habeamus. Mens Dei est: Vult amantissimus Pater, ut inter homines alter alteri se subjiciat, alter ab altero discat, iste illius se discipulum fateatur, ut eâ ratione submissio animi & modestia conservetur in gente humanâ. Qui conciones aspernatur, satis sibi doctus est, impatiens Magistri, nullius se discipulum gerit, ipse seipsum erudit. Hanc profectò arrogantiam non tolerat Deus; nō impunè fert, quisquis hac in re Christianæ submissionis oblitus se sibi magistrum præficit. Hoc è plurimorum exemplis licet discere, & eorum etiam quos ipsi novimus.

Plurimos non levi manu flagellavit Deus, qui conciones Deique verbum aut contemptu, aut certè neglectu non audierunt. Hos tales Deus adeò luculentis affecit pœnis, ut & ipsi punitos se sentirent, & alii cernerent.

Narrat Jacobus à Vitriaco Tusculanus Præsul, purpuratus Pater, fuisse virum, qui vel nauseâ divini verbi vel negligentiâ conciones pertinaciter fugiebat. Mortem fugere potuit, sed non effugere. Ergo mortuus est, & ritu Catholico ad templum delatus.

a *Eccli. c. 32. v. 18.*

Cúm-

Cúmque hîc Sacerdotes justa funeri persolvere, & exequias ordirentur reddere, prodigium ingens in signo pendentis in cruce Iesv visum est. Nam simulacrum Christi in crucem affixi instar hominis vivi se movere, brachia è cruce solvere, manus auribus admovere, digitis aurem utramque obturare, perinde si voce clarissimâ illud diceret: Non auditus non audio. Hoc quidem est nutu ac manibus loqui. Atque istud spectârunt, quotquot aderant, & attoniti obstupuerunt. Sacerdos inferiarum præses ad populum versus: Non latet vos, inquit, hunc virum divini verbi fuisse contemptorem, nec unquam persuaderi potuisse, ut Christiano more conciones frequentaret. En signum luculentum divinæ indignationis. Aures suas obturat Deus, ne audiat preces nostras. Desinamus igitur incassum ei parentare. Dei hostis est, loco quo dignus est, humetur. Sic elatus è templo, humo profanâ defossus est. *a* Quàm ergo verè Siracides dixit: Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: *b* Qui non timet, non excipit. Confer, obsecro, mi Lector, hîc dicta cum iis, quæ in Zodiaco nostro, Symbolo sexto monemus: Confer, oro, & expende. Nunc ad instituti nostri rationem agendi modum subjungimus.

ACTIO-

a *Iacobus de Vitriaco obiit* 1240. *post multos labores in Oriente & Occidente pro Ecclesiâ toleratos. Hic serm.* 190. *id narrat, & ex eo idem publicè recitat Ioan. Raulinus.*

b *Eccli. c.* 32. *v.* 18.

ACTIONES SEDVLITATIS IN AVDIENDO DEI VERBO.

1. Apud animum suum statuere nullam penitus concionem negligere, nisi grandis ab eâ necessitas abducat. Hæc enim auditio, sanctioris vitæ maximum est adjumentum.

2. Dum ad concionem itur, in suam intentionem sic inquirere: Cur, quæso, concionem adis? an ut inde fias doctior, an ut melior? scito ad templum te ire, non ad scholam, & eo fine ire, ut inde redeas si non sanctior, saltem ad virtutem promptior.

3. Sub concione dormire, confabulari, litteras legere, animo evagari, Christiana sedulitas non solet. Hæc oscitantis animi, & cælestia nauseantis signa sunt.

4. Cùm quis sese occupatissimum putat, ipse sibi dicat: Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima; porrò unum est necessarium. Ideò negotia & occupationes si moram ferant, in tempus aliud differ.

5. Suos etiam domesticos, uxorem, liberos, famulos, familiam totam ad concionem trahere, & hanc auditionem illis vel invitis imperare. Ubi domum redierint, super auditâ concione examinare.

6. Tempore concionis divino sacrificio interesse, concionem autem temerè con-

consultóque negligere, est, quod dicimus, sublegere pelles, & calceos in stipem expendere; spoliare vestitum, & spoliis vestire nudum. Oportet hoc facere, sed illud non omittere.

7. Ad sacras conciones gulam afferre profanam, turpe est. Hîc pietas locum habeat, non curiositas: hîc non tam spectanda est facunda & eloquens, quàm religiosa & fervens dictio. Deus est qui docet, sed linguâ utitur humanâ.

8. Cupere, quà licet, imitari illa tot millia hominum, qui impransi & incenati Christum concionantem secuti ab ore dicentis pendebant. Conciones breves, & cenas optare longas, aut adeò ad prandium properare, argumentum est animi ad divina malè affecti.

9. Ob debitam in Dei verbum reverentiam nullum è Dominicis ac festis diebus prætermittere, si id vllo modo fieri possit, quin singulari hoc cultu afficiatur, & concio audiatur. Morbus aut molestia levior ab audiendâ concione non excusant. Imitemur matrem Domini, & conservemus omnia verba hæc, conferentes ea in cordibus nostris.

CAPUT SEXTUM.

Rosa è saccaro, seu, *Gaudium spiritûs.*

§. I.

VIRGO sapientissima amoris castissimi has esse leges non ignoravit, Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *a* Hanc ob caussam in ædes Zachariæ læta subiit, & lætitiæ plurimum domesticis universis attulit, ipsi adeò infanti maternis visceribus etiamnum abdito: nondum natus jam saltabat; nondum gradi poterat, & jam præcurrere conabatur; nondum loqui sciebat, jámque vociferari moliebatur.

Quid porrò cælestis gaudii non sensit Virgo beatissima nocte illâ, quâ filiū suum enixa Angelorum media non tam stabulum habitavit, quàm cælum? Quantum hoc gaudiorum purissimum saccarum auxit pastorum accursus, adventus regum? Quamdiu verò Christum infantem, Christum jam juvenem, jam virum domi secum habuit, incredibili utique gaudio delibuta saccaro victitabat, cujus dulcedo nulli mortalium antehac explorata. Tristitiæ aliquid fortè senserit, cùm æterna sapientia Christus maternâ domo exiens in lucem ac

a *Rom. c. 12. v. 15.*

ac publicum se dedit, noscendus orbi, unà tamen matris gaudium auxit, cùm audiret illa concionantem filium, cùm cerneret novam condi Ecclesiam, beatorum augeri numerum, divinam ampliari gloriam. Hîc Virgo sanctissima indubiè suum illud cæleste melos, *Magnificat anima mea Dominum*, centies, sexcenties, millies ingeminare, divinam bonitatem extollere, novis in dies gaudiis affluere, cælum inambulare.

Cantuariensis Antistes & Martyr Thomas, ut integerrimam Virginem velut recentibus gaudiis perfunderet, hos versus conscripsit ævi sui stylo.

1. *Gaude Virgo mater Christi, quæ per aurem concepisti Gabriele nuntio.*
2. *Gaude, quia Deo plena peperisti sine pœnâ cum pudoris lilio:*
3. *Gaude, quia oblatio; Magorum & devotio, exhibetur filio:*
4. *Gaude, quia tui Nati, quem videbas mortem pati, fulget Resurrectio:*
5. *Gaude, Christo ascendente, qui in cœlum te vidente, motu fertur proprio:*
6. *Gaude, quia Paraclitus demissus fuit cælitus in tuo Collegio:*
7. *Gaude, quæ post Christum scandis, & est honor tibi grandis in cæli palatio.* a

His consideratis jure meritissimo Matri divinæ nómen assignamus Exhilaratricis. Ea res originē hanc habuit.

 Anno

a *Hæc prisci ævi poësis, hæc simplex, sed pia fuerat venustas.*

Anno Christiano millesimo centesimo trigesimo quarto, tres viri è Germaniâ bellicam expeditionem secuti in Palæstinam, demum & in Ægyptum delati sunt. Hos Sultanus in vincula dedit: ubi beatissimæ Virginis Mariæ iconem nacti, maximâ in Deum Deique Matrem fiduciâ fuerunt. E vinculis liberati imaginem secum asportârunt, quæ demum etiam miraculis clara singulari venerationi esse cœpit, & ut honestiùs servaretur, sacellum ei conditum, in quo servata. Mox ingens illuc hominum concursus, hinc datus loco titulus: Ad D. Virginem Exhilaratricem. Verè cælestis Domina Virgo Maria Exhilaratrix, verè fons gaudiorum, quæ summum & unicum humanæ gentis gaudium in orbem edidit.

Divinus Paulus gaudii radicem monstrans: Fructus autem spiritûs, inquit, est charitas, gaudium, pax, patientia, &c. *a* Ubi Charitas, ibi gaudium. Idcirco Christus, Si diligeretis me, inquit, gauderetis utique. *b* Charitas in virgine maxima, ergo & gaudium. Quippe ni gaudeat immensùm, qui gaudia sibi nunquam defutura præsciat? Spes certa beatitudinis æternæ, dignissima est constantis caussa gaudii. Eò Servator velut digitum intendens: Gaudete, inquit, & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. *c* Virgo beatissima non speravit, sed scivit ex Angeli ore se plenam gratiâ, & ab omni ævo beatitudini destinatam: inde illius gaudium sincerum, perpetuum;

a *Gal.c.5.v.22.*
b *Ioan.c.14.v.28.* c *Luc.c.10.v.20.*

petuum; tametſi oculis proſilirent lacrimæ. De diverſis gaudiorum cauſſis & fontibus in beatiſſimâ Matre, hoc loco paucula; eáque ſummatim & compendio ſunt addenda. Sed Vallam, pie Lector, cum ſuis voculis jubemus multum valere. Pietas hîc magis quàm latinitas ſpectanda. Verùm priuſquam gaudii fontes aperiamus, potiſſimas mœroris cauſſas exponemus.

§. II.

Beatiſſimæ Virginis Matris MARIÆ

Præcipui XV. mœrores.

1. Joſepho cogitata conjugis dimiſſio. Matth. c. 1. v. 19.
2. Circumciſio Chriſti infantis, & prima ſanguinis effuſio. Luc. c. 2. v. 21.
3. Simeonis vaticinium: Tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Luc. c. 2. v. 35.
4. Fuga in Ægyptum ſubitò & nocte ſuſcepta. Matth. c. 2. v. 14.
5. Septennium, vel, ut probabilius, quinquennium in Ægypto toleratum, & reditus in Galilæam non ſine metu Archelai. Matth. c. 2 v. 20.
6. Chriſtus duodecennis triduo amiſſus. Luc. c. 2. v. 48.
7. Chriſti ad mortem proficiſcentis valedictio, quam vetus Eccleſiæ ſenſus pie recolit

colit propridie Parasceves. Hoc ita factum esse, rationi valde congruum, cùm Christus toties Apostolos suæ passionis monuerit. Matth. c. 20. v. 17. Marci c. 10. v. 32. Luc. c. 18. v. 31.

8. Nuntius de Filio capto. Hic mæror principium fuit multigeni mæroris, & hoc ipso nomine acerbus & gravis.

9. Flagellatio filii acerrima & crudelissima, ab ipsâ matre Virgine visa, ut vult S. Birgitta l. 1. Revelat. c. 10. aut certè audita, ut alii. Matth. c. 27. v. 27.

10. Monstratus ab alto filius, cum dicto: Ecce homo. Ad hoc spectaculum virgo Mater turbæ immixta, quid senserit, cogitari potest, dici non potest. Ioan. c. 19. v. 5.

11. Iter in montem Golgotha mæstissimum, & Domini Iesv crucem bajulantis verba ad plangentes feminas. Luc. c. 23. v. 27.

12. Crucifixio Domini. Et hîc quidem virgineum pectus multiplex affecit dolor ex aspectu & auditu haustus. Utique omni clavo diriùs penetravit illud: Ecce filius tuus. Et tamen stabat Virgo mater afflictissima, audiens, cernens infanda. Ioan. c. 19. v. 25.

13. Christi mortui è cruce in gremium matris depositio; contemplatio vulnerum, & fletus super mortuum. Matth. c. 27 v. 57.

14. Sepultura Domini Iesv, recessus à sepulchro, lugubres gemitus vsque ad auroram nostri Paschatis. Marci c. 15. v. 46. Ioan. c. 19. v. 18.

15. Abi-

15. Abitus filii in Aſcenſione. Hîc verè videtur cor matris fuiſſe avulſum inter gaudia & lacrimas, Actor. c.1.v.9.

Ejuſdem matris Virginis

Præcipua XV. Gaudia.

Annunciatio Gabrielis Archangeli. Luc. c.1.v.26.

2. Viſitatio cognatæ Eliſabeth, Luc. c.1. v. 39.

3. Nativitas Chriſti Domini; accurſus paſtorum & narratio. Luc. c.2.v.7.

4. Magorum adventus, & adoratio. Matth. c.2.v.1.

5. Oblatio infantis Chriſti in templo; Simeonis & Annæ benedictio. Luc. c.2. v. 22.

6. Inventio filii in templo poſt lugubre triduum. Luc.c.2. v.46.

7. Fama miraculorum, accurſus tot millium ad filii conciones, varia laus concionantis, præcipuè vox clamantis feminæ è turbâ: Beatus venter, qui te portavit. Ingreſſus triumphalis in urbem Hieruſalem, acclamatio plebis, ſubſtratæ veſtes & palmæ. Matth. c.21.v.8. Luc.c.11.v.27.

8. Reſurrectio Domini Iesv. Indubiè redivivus filius primò omnium matri ſe ſpectandum præbuit, convenienter legi ſuæ: Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris. Eccli. c.7. v. 29.

9. Aſcenſio Domini, & glorioſus in cælum reditus. Marci c. 16. v. 19. Luc. c. 24. v. 50.

10. Miſſio Spiritûs ſancti, die Pentecoſtes. Actor. c. 2. v. 1.

11. Magiſterium beatiſſimæ Virginis inter Apoſtolos, Diſcipulos, mulieres Domini benefactrices, homines centum & viginti. Actor. c. 2. v. 14.

12. Mirabilis dilatatio Chriſtianæ fidei; accurſus, & veneratio beatiſſimæ Virginis, quam abſque dubio omnes ut Domini matrem jam tum pluſquam omnes Apoſtolos magnificabant. Dominus autem augebat, qui ſalvi fierent, quodtidie in idipſum. Actor. c 2. v. 43. & ſeqq. & c. 5. v. 12.

13. Obitus beatiſſimus divinæ Matris & aſſumptio in cælum glorioſiſſima. Adſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato. Pſal. 44. v. 10.

24. Exaltatio cæleſtis Virginis ſuper omnes Angelorum ordines & coronatio. Veni de Libano ſponſa mea, veni; coronaberis de capite Amana. Canticor. c. 4. v. 8.

15. Veneratio beatiſſimæ Virginis matris in terrâ. Beatam dicunt hanc matrem omnes generationes; omnes eam colunt. Luc. c. 1. v. 48. Atque hic cultus jam magis ac magis tot libris, *a* tot Congregationibus, tot aris, tot templis, tot modis aliis propagatur. Quæ omnia ad Domini Iesv, Regis,

a *Hominum imprudenter piorum commentis, fictis miraculis & hiſtoriis nos nihil patrocinamur. Non indiget mater Domini his pigmentis.*

gis Chriſti, Servatoris noſtri, Conciliatoris ſummi, Redemptoris unici, majorem honorem & gloriam ſpectant. Eximium decus Filii, laus Matris.

Sed jam de noſtrâ gaudendi ratione eſt, quod pluſculum diſſeramus.

§. III.

Gaudium, quod Paulus appellat Gaudium ſpiritûs, inde tandem naſcitur: cùm quis aſſiduis precationibus & plurimâ virtutis exercitatione, præſertim patientiâ induratus eò ſe demum redegit, ut liberè & ex animo pronuntiet: Nihil vſpiam in orbe terrarum eſt, quod me ſolido gaudio afficiat, niſi Deus, & unica Dei Voluntas. Valeant res creatæ omnes, mihi Deus meus, gaudium meum & omnia eſt. O utinam cum Deo ſim, illóque fruar detecto vultu! at quamdiu mortales moræ mihi tolerandæ, ad oſtium æternitatis expectandum, ſolatiorum ſatis eſt, ſatis eſt & gaudiorum ſpes certa immortalitatis beatiſſimæ. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus. *a*

Sic ſperare, ſic gaudere ſperando, veſtibulum cæli, ingreſſus paradiſi eſt. Hoc nempe fructus, hoc guſtus eſt ſpiritûs, hoc gaudium ſincerum. Hæc illa ſerenitas animi, quæ quamvis calamitatum nubibus obducitur, non tamen adimitur. Hic talis animus inter ipſa medius incendia ſerenus eſt, & ridere audet, cùm ſtillant oculi. Ex hoc tali animo ſunt voces illæ: Ego autem in Do-

a *Pſ.* 121. *v.* 1.

Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesv meo. a

Videre mihi feminam pudicam & conjugalis fidei tenacem, quantum illa e liberis, si frugi sint, voluptatis haurit? si filii sint bonæ indolis, felicis ingenii, disciplinæ capaces, litterarum avidi ac dociles; si discendo inter coævos emineant, id mater narrat omnibus, nec sine suavi sensu. Sæpius ab illâ audias: Meus Narcissus, Hyacinthus meus, meum gaudium, lux mea, deliciæ meæ.

Narrat Valerius apud Corneliam nobilem Romanam feminam Gracchorum matrem hospitio fuisse matronam è Campaniâ. Hæc de cimeliis & mundo muliebri injectâ mentione, gemmas suas & ornamenta illius ævi pulcherrima ostendit. At Cornelia re prudenter dissimulatâ eam sermone traxit, quousque è scholâ redirent filii. Hi ubi in conspectum matris venêre: Et hæc, inquit illa, sunt ornamenta mea, meum gaudium. b

Omnia nimirum habet, qui nihil concupiscit, eo quidem certiùs quàm qui cuncta possidet, quia dominium rerum collabi solet, bonæ mentis lætitia nullum tristioris fortunæ recipit incursum. Itaque quorsum attinet, aut divitias in primâ felicitatis parte, aut paupertatem in vltimo miseriarum statu ponere, cùm & illarum frons hilaris, multis intùs amaritudinibus sit referta, & hujus horridior aspectus, solidis

a *Abacuc c. 3 & vlt. v. 18.* b *Valer. l. 4. c. 4.*

lidis ac certis gaudiis abundet?

Sed hîc meliorem Corneliâ matrem sisto. Si vllus vnquam mortalium verè dixerit: Iesvs meus, gaudium meum, verissimè mater divina dixit: Ornamenta mea, deliciæ meæ, lux mea, meus filius, meus Iesvs. Beatus ille, qui cum Virgine beatissimâ ex animo profatur: Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. *a* Hanc animi lætitiam exosissimam habet cacodæmon, quod Antonius suis sæpissime instillans: Una est ergo, ajebat, ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis jugis recordatio, quæ dæmonum ludos quasi fumum expellit. *b*

a *Psal.* 83. *v.* 2. b *Athanas. in vitâ Antonij.*

§. IV.

Franciscus Assisias, quæ demum vera esset lætitia, exhortatione mirabili patefecit. Ibat vir sanctus Perusio ad sanctam Mariam de Angelis, socium itineris habuit unum de suis, cui Leo nomen. Hiems erat perfrigida, cælum asperum & immite, hinc gelu acerrimè vrebantur in viâ. Leo aliquot passibus iter præcipiebat, sequebatur à tergo Franciscus, qui socium subitò accersens: Mi frater Leo, inquit, tametsi Fratres Minores sint bono exemplo aliis, & specimen religiosæ vitæ præbeant, tu tamen sedulò nota, atque si liceat pugillaribus etiam inscribe, hoc non esse perfectam lætitiam. Cúmque aliquantulum viæ confecisset,

fecisset, iterum Leonem vocans. Mi Frater, inquit, tametsi quis è nostro numero cæcis oculos, linguam mutis, auditum surdis, gressum claudis restituat, tametsi sensum animámque in membra frigentia reducat, & ea, quæ multi cogitationibus obscuris volvunt pervideat, tametsi tempestates sedet, furibunda mitiget maria, per gurgites altissimos pedes ferat illotos, tu tamen scribe ac observa sedulò, quia hîc non est perfecta lætitia.

Paullò pôst contentâ voce iterum: O frater Leo, inquit, si quis è nobis omnium populorum linguas calleret, omnium artium scientias haberet, si futura pandere ac vaticinari, si aliorum conscientias posset inspicere, tu tamen scribe, quia hoc non est lætitia perfecta, non est. Cúmque iter suum perseverarent, Franciscus denuò vociferari: O mi Frater Leo, etsi quis è nobis Angelorum linguâ loqui, numerum ac motũ stellarum, virtutes omnigenas herbarum, thesauros abditos terrarum noverit, etsi & avium & piscium, ac ceterorum animalium omnium naturam ac indolem exploratam habeat, etsi plantarum & arborum, aquarum & fontium, imò & hominum universorum admiranda integrè sciat, tu tamen scribe bene, & nota diligenter, quia hæc non est lætitia perfecta, non est, mi frater, non est.

Conticuit aliquantulum per aliquot viæ spatia: mox in easdem penè voces prorumpens: O Frater Leo, inquit, quamvis è no-

strâ

ſtrâ familiâ, ſciat quis eâ verborum vi concionari, ut omnes ubiq; barbaros ad Christiana ſacra poſſit pertrahere, tu tamen ſcribe, quia non eſt hîc feſta lætitia. Novum hoc exhortationis genus duobus pænè milliaribus duravit. At Leo Franciſci ſocius, ſingularia hæc dicta vehemẽter demiratus: Mi Pater, inquit, rogo te per divinum amorem, ſi nulla quam dixiſti lætandi cauſſa eſt, explica, quæſo, quæ demum vera ſit lætitia. Cui Franciſcus diſtinctè: Si, ait, ad S. Mariã de Angelis venerimus permadidi, membris omnibus tremẽtes, & prope congelati, luto etiam conſpurcati, exhauſti fame, ſi, inquam, in viâ ſic malè habiti ad oſtium pulſemus, & admitti rogemus, Ianitor verò vultu tetrico verbiſque aſperis nos invadat, dicátque: Qui eſtis vos? Circulatores, homines vagi, errones fugitivi, ſtipem egenis dandam compilatis. Et demum inter verba rigidiſſima fores obſeret, nóſque in nivibus fame & frigore propemodum enectos perſtare cogat. Hoc omne, hanc repulſam, has injurias, ſi nos, mi Frater Leo, toleranter & æquo animo, & ſine obmurmuratione feramus, idque Dei cauſsâ, & omnia pleniſſimè divinis nutibus transſcribamus, & illud apud animum noſtrum ſeriò cogitemus: En iſte janitor noſtris nos titulis affecit, ille nos, ut digni ſumus, ſalutavit; Deus linguam ipſius in nos jure concitavit; Deo gratias, qui nos, prout meremur, excipi permiſit. Hæc eſt, mi Frater Leo, hæc eſt perfecta lætitia, hæc eſt; tu

scribe, quia hæc ipsa est, de quâ interrogâsti, lætitia perfecta. Quòd si ad eandem, quam dixi, Cœnobii portam pulsando persistamus, & janitor denique furibundus provolet, nec probris tantùm, sed & colaphis nos exsaturet, illud insuper loco bonæ gratiæ *a* corollarium adjiciat: Abite hinc nebulones pessimi, nec micam, nec guttam sperate. Ad Xenodochium, aut quò vultis, ite, hîc non dormietis. Quòd si nos ista patienter prorsus, & Christi amore hilariter sustineamus, ô Frater Leo, scribe, scribe solerter, hanc esse veram solidámque lætitiam. Si autem nos fames ita urgeat, ut neque illinc recedere, nec aliò in tenebris ire possimus; & idcirco iterum iterúmque pulsemus ac clamemus, & admitti summis precibus lacrimisque rogitemus, nec tamen impetremus, sed janitor in fermento totus procurrat, ac nodoso fuste contundat, & in nives ac lutum ejectos in terram dejiciat. Si nos, quidquid hoc injuriarum est, & verba & verbera, frigus & famem, ab omnibus deserti, exclusissimi undique, mansuetè tamen & cum gaudio perpetiamur, idque in lucro maximo reponamus, pro Domino IESV hæc & plura perpeti cupiamus, hæc vera, hæc verissima est lætitia.

O Frater Leo, inter omnia divini spiritûs charismata, quæ Christus amicis suis largiri solet, primarium illud est, vincere seipsum, & paratissimo animo probra, contumelias,

a Für ein freundlichen Abschid.

tumelias, verbera & injurias quascunque devorare, propter Christum posse silere, posse dissimulare, posse pati, hoc principium, hoc caussa est solidissimi gaudii. Nam de iis, quæ paullò antè commemoravi, admirandis scientiis ac facultatibus gloriari non possumus: nec enim ea nostra sunt, sed Dei, & quæ non fecimus ipsi. Quid enim habes, quod non acceperis? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? *a* At affligi & variis calamitatibus exerceri, nec tamen bilem effundere, aut impatientiam rumpere, hoc nostrum est, hoc in gloriâ & triumphis suis numerant Christiani. Ad istud nos beatissimus Paulus his verbis provocat: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri IESV Christi: summa summarum, mi Frater Leo, hæc est nostra gloria, hoc gaudium nostrum, pro Christo quamplurima pati. *b*

En illustrissimum à Francisco datum paradigma lætitiæ, quæ tum demum vera est, cùm ex Deo, & in Deo est. Et quia de hoc, quod spiritûs gaudium vocamus, alii scriptores parciùs, nos paullò liberaliùs de eo disseremus.

a 1. *Cor.* c. 4. v. 7. b *Chronicon Fratrum Minorum l.* 2. c. 48. *Specul. Ioannis Majoris, mihi pag.* 495.

§. V.

Principio fons veri gaudii uberrimus est, cogitare cælum: cogitare tantùm? imò illud spe certissimâ jam præcipere. Et quem

quem felicitas alterius vitæ non lætificet?ſit vita hæc licet miſera, imò miſerrima, tantò illa felicior erit, quantò miſerior iſta. Ad cælum nos invitant & evocant tot rerum ſpecies, quas oculis uſurpamus, quæque non neceſſitati ſolùm noſtræ, ſed & oble-ctationi ſerviunt. Tanta varietas plãtarum, radicum, herbarum, & arborum: tot flo-rum diſcrimina, tanta odorum, & colorum & ſaporum atque ſonorum è contrariis or-ta concordia, tot animalia cælo, terris ac pe-lago, non niſi noſtris uſibus dedita, & ad unius hominis obſequium creata. Niſi enim peccati jugum ſponte ſubiiſſemus, omniũ, quæ ſub cælo ſunt, dominium haberemus. Addo ſublimia collium, aprica vallium, umbroſa ſilvarum. Addo tot ſalubres ſca-tebras aquarum, tot fumantes ac ſulfureos, tot gelidos ac pellucidos fontes, tot infuſa & circumfuſa terris maria, tot amnes ac ri-vos aſſiduè mobiles, tot flumina navigio-rum patientia, tot lacus maris æmulos, tot ſtagna jacentia, tot inter convexa montium præcipites torrentes. Addo tot floridas ri-pas, tot riparum toros, tot campos & prata omni florum genere, velut tapetes variega-ta. Quid agros ſegetibus flaventes, quid gemmantia vineta: quid urbium commo-da, quid ruris otia, quid ſolitudinis libertas amœniſſima? Addo proſpectus longè ju-cundiſſimos in ſubjectam planitiem eâ va-rietate diſtinctam, ut hîc quidem ſaltus ſint & ſilvæ, ibi paſcua, hîc aquæ, illic horti, iſtic omnis generis fruges ac frumentum, hîc

eminen-

eminentia in rupibus castra, hîc in imo piscinæ & vivaria. Hæc omnia voce unâ clamant: Suspice conditorem omnium, & lauda. Ita hæc omnia tranquillæ conscientiæ gaudiis mirè deserviunt.

Quid spectaculorum omnium lucidissimum & augustissimum, stellantis cæli ambitum incredibili celeritate volubilem intueri? Inque illo fixas & vagantes stellas, solem imprimis ac lunam clarissima orbis lumina, lucidissimum cæli decus, purissimos mundi oculos. Hinc nos annum & menses, hinc diei noctisque vices, hinc temporum momenta & periodos metimur. Atque hinc etiam terræ fruges, hinc vigor animantium, hinc varietas tempestatum ad nos submittitur. Mira hæc omnia & plena gaudio cùm considerantur. Accedit vultus hominis ad sidera erectus contemplandis cælestibus aptus. *a* En fontes gaudiorum.

Sed fons omnis gaudii uberrimus, est immortalitas animi, & apertum iter ad cælum, & inæstimabilis merces exiguo pretio comparanda: spes certa resurgendi, & hoc ipsum corpus post mortem immortale, agile, lucidum, & inviolabile multâ cum gloriâ recipiendi. Transferimur, non extinguimur. Et quod omnem Angelorum dignitatem eminet, humana natura divinæ sic con-

a *Pronáq; cùm spectent animalia cetera terrã,*
Os homini sublime dedit, cælúmque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Ovid. l.1. Metamorph.
Petrarcha l.2.de Fort.dial.93.

conjuncta, ut Deus homo factus, hominem faceret Deum. Altum undique occultúmque mysterium, summa hominis cùm felicitas tum gloria. Quid altius non dicam spèrare, sed optare, sed cogitare potuit homo, quàm ut fieret Deus? Ecce jam Deus est. Quid jam restat, quò vota nostra suspirent, quò nostra gaudia pertingant?

Accedit, quòd idem ipse Deus, qui nos suâ hac dignatione tam mirificâ vel Angelis prætulit, ipsos nobis Angelos adhibeat custodes ac famulos, ut modis omnibus nostram inter res creatas excellentiam demonstret. Quis inter hæc tristitiæ locus aut querelæ? Animalia quædam robustiora sunt homine, quædam velociora, quædam sensibus vegetiora, nullum dignitate præstantius, nullum cujus par cura creatori fuerit. Dedit ei oculos, dedit frontem, in quibus animi secreta relucerent; dedit rationem, dedit orationem, dedit lacrimas, dedit risum, affectuum signa latentium. Fletus quidem homini præcox, risus serus est; nam ortus statim flet, ante diem quadragesimum non ridet: hoc tamen vel maximè prudens animal arguit, venturique præscium, ut quod studiis ac laboribus se natum sentiat. Denique quodcunque robur est aliis animantibus, quæcumque velocitas, quæcumque opportunitas, tota deservit homini. Ille indomitos boves ad jugum, & feroces equos ad frenum cogit: vrsos unguibus, apros dentibus, cervos cornibus metuendos, decus facit ille mensarum. Lyn-
ces,

ces, vulpes, & infinita id genus animalia, quia esui non sunt, usui pellis ac corii reservantur. Omnia hominis sunt, qui retibus maria, canibus nemora, volucribus cælum omne scrutatur. Quid contra conditorem quereris, ô homo? Non est tibi bovis robur, at tibi bos arat: non est tibi equi celeritas, tibi tamen equus ambulat: non est tibi herodii volatus, sed herodius tibi volat: non est tibi elephantis aut cameli moles, sed ille tibi turrim vehit, hic sarcinam. Hæc quidem homo non habet, sed hæc habentibus imperat veluti rex in animalia constitutus. Minuisti eum, ô Deus, paullò minùs ab Angelis. a

a *Psal.8, v.6.*

§. VI.

Hi fontes gaudiorum sunt, & eorum quidē, quæ non turbari, non eripi possunt. Gaudia non spiritûs sed carnis, vana, brevia, fœda, trepida sunt: non enim solidis caussis innituntur, sed eâdem, quâ oriuntur vanitate, turbantur. Plurimùm interest, unde quis gaudeat. Gaudium malorum stultitia; omnis extra Deum voluptas variis terroribus plena est, subitque cùm maximè exultantes sollicita semper cogitatio: *Et hæc quàm diu?* Bonæ mentis initium ac fundamentum est, *non gaudere vanis.* Romanus Sapiens illustri ac Christiano prorsus hortatu: Hoc, inquit, ante omnia fac, mi Lucili: disce gaudere. Nolo tibi unquam deesse lætitiam. Volo illam tibi domi

nasci : domi nascitur, si modò intra teipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt : nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer & fidēs, & super omnia erectus. Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem : & quodcumque invectitium gaudium est, fundamento caret. Vis tutò, vis diu gaudere ? Gaude de tuo, de teipso, de tui optimâ parte. Corpusculum, etiamsi nihil sine illo fieri potest, magis necessariam rem crede quàm magnam. Vanas suggerit voluptates, breves, pœnitendas, & in lutum ac luctum abituras. Voluptas omnis in præcipiti stat, ad dolorem vergit : non est solida, non est fidelis, etiamsi non noceat, fugit. Aliquod potius bonum mansurum circumspiciamus. Ad verum bonum spectemus : veri boni aviditas tuta est : hoc autem bonum non nascitur nisi ex bonâ conscientiâ, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido ac continuo vitæ tenore; omne aliud gaudium, in horam, & in diem afficit, pòst evanescit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum, & etiamsi quid obstet, nubium modo intervenit, quæ infrà feruntur, nec unquam diem vincunt. Omnes quidem tendimus ad gaudium, sed unde stabile magnúmque consequamur, ignoramus. Ille gaudium haurit ex conviviis & luxuriâ, ille ex ambitione, & circumfusâ salutantium turbâ : hic ex venationibus & equorum ac canum copiâ, iste hone-

stiùs

ſtiùs magisque ingenuè ex picturâ & ſuavi muſicâ, alius ex ſtudiorum vanâ oſtentatione & litteris nemini fructuoſis; alius è colloquiis & confabulationibus in multam noctem protractis; aliqui ex inſigni corporis ornatu, & veſtis pretioſæ magnâ varietate; nonnulli ſomno & inerti otio ſuaviſſimè paſcuntur. Multi luſibus aut ſpectaculis plurimùm exhilarantur. Omnes iſtos oblectamenta aut fallacia, aut certè brevia decipiunt: ſicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem inſaniam, longi temporis tædio penſat. Vana gaudia plerumque principium ſunt doloris, nec vlla major miſeria, quàm lætitia falſa. Magna res eſt æqualitas veri gaudii. Hoc gaudium non naſcitur niſi ex virtutum conſcientiâ. Non poteſt gaudere niſi fortis, niſi juſtus, niſi temperans. Bona conſcientia nunquam ſine gaudio eſt. Talis eſt bonæ conſcientię homo, qualis eſt mundi ſtatus ſuper lunam, ſemper illic ſerenum eſt. Atque hoc gaudium, quod vitam probam ſequitur, non interrumpit, non deſinit. Sit animus purus ac emendatus, æmulator Dei, ſuper humana ſe extollens, & nunquam illi deerit, de quo loquimur, *Gaudium ſpiritûs*. Sed jam hujus actiones aſſignemus.

ACTIONES GAVDII SPIRITALIS.

1. Gaudia vana & inania non tantùm non quærere, ſed etiam ſtudioſè declinare; gaudia

gaudia turpia & lasciva penitus & seriò detestari. Ita fiet, ut quò quis remotior à vanis, hoc vicinior sit veris gaudiis.

2. Quandocumque oblectabile quid ac jucundum se offert, solerter quærere:

Et quamdiu istud? Et quamdiu illud? nempe ad horam, aut diem duratis, dum decipitis: pòst in lutum aut fumum abitis. Abite jam quamprimùm vana, falsa gaudia, quæ foris mulcetis, intus uritis; abite. Si gaudere velim, stabile quæram gaudium.

3. Confabulationes, lusus, compotationes, saltationes, otiosas peregrinationes, assiduas venationes, omnésque ejuscemodi relaxationes animi, aut abdicare ut malas, aut refrenare ut nimias, aut cum aliis permutare ut noxias. Nemo securiùs, nemo suaviùs gaudet, quàm qui Deum gaudiorum omnium fontem animo semper circumfert.

4. Subinde nocte serenâ, cùm omnia conticescunt, ad stelligerum cælum oculos attollere, & hæc talia secum cogitare: Pande animum & gaude, hæc domus tibi ædificata est. Hîc mansiones multæ sunt, & quod omne gaudium vincit, æternæ. Dura, & patere; momento ibi es: quantò nunc in miseriis patientior, tantò brevî in deliciis beatior eris. Dura, & patere.

5. Subinde mediis gaudiis, cùm vel convivia, vel choreæ, vel oblectationes aliæ maximè fervent, illud Hebræi Sapientis animo versare: Vanitas vanitatum, & omnia vani-

vanitas. *a* Et posthæc quid erit? quis inde ad me fructus redibit? qui scilicet solet, crumena macilentior, valetudo afflictior, conscientia turbatior. Cur igitur gaudia non mutem, & dicam: Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum? *b*

6. Paci ac tranquillitati conscientiæ modis omnibus studere. Habe bonam conscientiam, & habebis semper lætitiam. Bona conscientia valde multa potest portare, & valde læta est inter adversa. Justorum lætitia de Deo, & in Deo est; & gaudium eorum de veritate. *c*

7. Diem æternitatis sæpius, imò quotidie, & tunc maximè cogitare, cùm mœror instat. Qui quantus, quantus sit, nihil est ad illum æternitatis diem, quo Deus omnes sui caussâ lugentes consolabitur, & omnes lacrimas absterget; quo dabit oleum gaudii pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mœroris. Gaudens gaudebis in Domino, & exultabit anima tua in Deo tuo, quia induet te vestimentis salutis, quasi sponsum decoratum coronâ, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. *d*

a *Eccle. c.* 1. *v.* 2. b *Psal.* 83. *v.* 3.
c *Thomas de Kemp. l.* 2. *De imit. c.* 6.
d *Isaiæ c.* 61. *v.* 3. *&* 10.

CAPVT SEPTIMVM.

Rosa Smaragdigna,

seu,

Peregrinationis devotio.

§. I.

DEVOTIONIS nomen subinde abusui est. Verissima *devotio* est prompta & sedula voluntas Deum quovis modo colendi. Cùm enim animus se Deo suavissimâ familiaritate conjungit, eam induit sollicitudinem, ut ad omnia, quæ divini honoris sunt, promptissimus fiat. Singularis hæc Virgo, priusquam nata, jam Deo divinæque voluntati devotissima fuit. Hinc etiamnum trimula in templum à parentibus deducta, Deóque velut res sua tradita est. Hîc beatissima illa virguncula tanquam in cœnobio inter virgines diu noctúque Deo servi, lectioni, precibus, labori assiduè intenta. Omnes hæ quasi sacræ virgines ad locum sacrificii, uti ad sacellum unà omnes habebant, ubi precarentur. Finitis sacrificiis in suum quælibet cubiculum redibat ad opus. Sic ad omnem honestatem educabantur honestissimè, quicquid discebant, pietatem, aut industriam spectabant, sic ab ætate primâ optimis moribus imbuebantur, dum nuptui collocarentur. Nam ad id

vsque

vsque temporis arcanum Virginitatis perpetuæ nondum publicæ notitiæ fuit. Nempe hoc matri Virgini servabatur, ut illa tanti exempli auctor, prima omnium suam Deo virginitatem consecraret religiosissimo voto devincta. Undecim omnino annos in templo egit, elapso hoc tempore in Josephi domum denupsit. Hîc inter primas virtutes, quas orbi patefecit, Peregrinationis devotio fuit. Diversa namque itinera suscepit, puro Dei amore ad id invitata. Primum iter ab Angeli sermone destinavit è suis ædibus in Judææ montana, in urbem Hebron, quæ, uti Brocardo placet, qui eam viam peregrinando mensus est, triginta duabus leucis cum dimidiâ distabat Nazaretho. *a* Primum hoc iter describens Lucas: Exurgens, inquit, Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. *b* Alterum iter obediendi studio ingressa est. Cùm enim Augustus Imperator orbem novo censu fatigaret, mater Domini licet partui vicina, nihilominus ne quid integerrimæ obedientiæ decederet, Nazaretho venit Bethlehemum, stabulo usa pro domo. Tertium iter Angeli jussu instituit ex Judæâ in Ægyptum. Heu mœstum iter! tyrannidem Herodis fugere, clam & noctu in viam se dare, terram patriam exilio mutare, templi religiones deserere, ad gentem ignotam & barbaram

G

a *Leucam passim pro spatio horario sumunt.*
b *Luc. c. 1. v. 39. & 40.*

baram transire, incerto reditu inter idololatras degere. Acerba hæc, sed amore filii promptissimè tolerata. Quartum iter ex Ægypto in Palæstinam initum, ad Angeli, ut priùs, imperium. Quinto loco complura numeramus itinera, ad templum Hierosolymæum annuatim instituta. Dilucidè iterum Lucas: Et ibant, inquit, parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solenni Paschæ. *a*

Et hæc quidem propriè peregrinationes pias dixerim. Nam etsi Virgo sanctissima nullis legibus adacta, festis tamen diebus Paschatis, Pentecostes, & Tabernaculorum in urbem sanctam religiosissimè solita est peregrinari. Viros lex evocabat ad templum ter in anno adeundum. Feminæ ab hac lege immunes, si quid hac in re fecissent, pietati datum censebatur. Virgo minimè postrema ad commendandam ceteris pietatem religiosissimè peregrinationes istas obibat.

Post filii verò in cælos reditum, ad omnem locum, quem filius vel concionando, vel patiẽdo insigniisset, assiduè revisebat incredibili pietatis sensu. Bethlemũ ibat, natales filii cunas magnâ suavitate venerata: Nazarethum commeabat, ubi filium in viscera suscepit & educavit. Hortum olivis consitum, ubi filius cruentam mortis tragœdiam auspicatus, singulari cultu prosequebatur. Rupem Golgotha, ubi filius exspiravit, in cor suum voluisset translatam. Hunc igitur montem omnibus mon- tibus

a *Lucæ c. 2. v. 41.*

tibus virgo præferebat. Hîc gemitus, hîc preces, hîc diſtincta lacrimis ſuſpiria, hîc piæ venerationis oſcula, hîc mixta doloribus gaudia, hîc mors & vita ob oculos verſabantur. Hîc viſa ſibi mater loquentem audire filium, hîc ſibi viſa trabem videre filii ſanguine purpuratam in altum erigi, hîc omnia filii & membra & vulnera numerare, hîc moribundi oculos obſervare, hîc velut morientis ſpiritum excipere. Quidquid denique hîc vidiſſet, & audiiſſet, id omne fideli memoriâ in mentem revocabat. Diceres hîc matrem toties cruci affixam, quoties filii in crucem ſuffixi recordabatur.

Ubi mater ſanctiſſima morientis filii memoriâ inſatiabilem animum explevit, ad ſepulti locum abiit. Hîc repetiti gemitus, hîc iterum preces & lacrimæ, hîc ſuſpiria & pia oſcula revocata. Inde ad olivarum clivum aſcendit, ubi filius jam victâ morte, ſuos extremùm ſalutavit, & in cælum abiit, relictis in rupe ſolidâ pedum veſtigiis. Hæc mater calentibus lacrimis veluti geminas horti areolas rigare, hæc reverenti manu tangere, hæc anhelanti ore lambere, ab his ægerrimè avelli.

Et hæc matris itinera poſt abitum filii, hæ peregrinationes minimè otioſæ fuerunt. His exemplis & docemur, & arguimur.

§. II.

Quantâ hîc ſæpe noſtra eſt deſidia, quàm profanus torpor. Adeò peregrinationis

cultum non exercemus, ut etiam pedem efferre domo, & in templum proximum ire non raro tædeat, adeò divinos honores non sitimus, ut pauculos passus iis impendere nimis grave videatur. Sunt, qui quamlibet ob caussam à cultu divino absunt. Cælum nonnihil turbidum est? non exeunt domo. Ventus vehementior est? non prodeunt. Pluit aut ningit? publico se non committunt. Aura strictior, & frigus intensius est? abire domo, fatale ducunt. Tussicula aut gravedo caput occupat? Intra parietes se continent strictâ sui observantiâ. En quàm nihil peregrinatoribus simile ostendant.

Videte mihi sanctissimos viros, feminásque, sacræ peregrinationis illustrissima exempla.

Helena Augusta, mater Constantini Imperatoris, magnis itineribus Hierosolymam contendit, & arborem illam, quæ fructum nobilissimum, Christum Dominum tulit, tot annis sepultam, denuò in lucem eruit, augustum illic templum condidit, in quo Crucis inventæ partem argenteis thecis inclusam reliquit, partem Constantino filio cum clavis Dominicis detulit. a

Ephrem Syrus dulcem sibi solitudinem peregrinationibus commutans ad loca sancta religiosissimè visit. b

Alexius Romanus juvenis nobilissimus septendecim annis non peregrinus tantùm, sed & egenus Christi amore, patriam cha-

a *Obiit Anno* 340. b *Obiit Anno* 376.

charissimam exilio voluntario mutavit. Demum in parentum domo ignotus obiit, mundi deceptor & contemptor maximus, orbis miraculum. *a*

Theodosius Imperator in Palæstinam vili habitu profectus est, visurus terram, quam Dei filius suis vestigiis sacrâsset. Ubi Hierosolymam venit, à Ioanne urbis illius Pontifice his vocibus exceptus est: Verè tu beatus es, qui cùm Imperatoris personam sustineas, tam abjecto tamen habitu ad loca hæc ingressus es. *b*

Eudocia Imperatrix votivis peregrinationibus eódem properavit, ubi etiam diem ultimum clausit. *c*

Sabas nobilis Cappadox votivas in Palæstinam peregrinationes suæ sanctitatis rudimenta habuit. *d*

Beatus Amandus Sereni Aquitaniæ Ducis filius, Trajectensis Præsul, eodem Religionis amore tactus Romam profectus est, ędem Principem Apostolorum Petri & Pauli veneraturus. Hic à divo Petro monitus in Galliam rediit ad explicandum populo Evangelium. *e*

Rex Saxonum Ceadvalla ad Principum Apostolorum monumenta peregrinatus est, ut illic & sacro fonte lustraretur, & moreretur. Utrumque ex voto impetravit: nam dum albâ etiamnum veste uteretur

a *Obiit Anno* 410. b *Cedrenus in Theodosio. Ambrosius de obitu Theodosii. Obiit autem Anno* 454. c *Socrates l.7.histor. Obiit Anno* 460. d *Obiit An.* 533. e *Obiit An.* 661.

retur recens à lustrali fonte, correptus morbo extinctus est Romæ, Anno Christiano 689. die 20. Aprilis. *a*

Magdalveus Virdunensis Antistes ad Christi Domini sepulchrum summâ pietate profectus est Hierosolymam. *b*

Carolus Magnus religionis causfâ quater Romam adiit, cujus monimentum est aurea pera ab humeris suspensa, illo enim cultu in urbem venit. *c*

Anno Christi octingentesimo quadragesimo septimo Athulphus *d* Rex Anglorum à Danorum incursionibus liberatus Romam ad Apostolorum limina votivam peregrinationem instituit; à Leone IV. Summo Pontifice perquam humaniter exceptus eam insulæ partem, quam pater Egbertus regno adjunxerat, Ecclesiæ Romanæ vectigalem fecit.

Macarius Antiochenus Patriarcha dignitate Pontificiâ in Eleutherium translatâ, & adjunctis sibi quatuor viris eandem secum pietatem spirantibus in Palæstinam peregrinatus est, ut terram, quam Servator seipso, tótque miraculis insigniisset, debitâ veneratione afficeret. *e*

Anno millesimo vigesimo septimo Kanutus Magnus Danorum & Anglorum Rex, pietatis causfâ Romam ad sanctos Apostolos Petrum & Paulum suscepit iter. In reditu Papię brachium S. Augustini Hipponensis

a *Beda l.5. Anglicana hist.c.7. initio.*
b *Obiit Anno 760.* c *Obiit Anno 814.*
d *Aut Ethelulphus.* e *Obiit Anno 1012.*

ponensis Præsulis uno talento auri, & argenti centum talentis comparavit. *a*

Beatus Dominicus Calciatensis eo affectu peregrinatores complexus est, ut eorum usui & obsequiis se totum mancipârit. *b*

Anno 1128. Boleslaus Dux Poloniæ, modico comitatu, Sacerdotibus aliquot & piis viris in viam adscitis ipse cilicio indutus & pedes venit in Galliam divi Ægidii sepulchrum veneraturus.

E sancti Bertini cœnobio Bernardus, cui cognomen, Pœnitens agri Magatensis Provincialis, vir rigidissimæ vitæ, qui singulis hebdomadibus quatuor diebus pane & aquâ victitabat, singulis annis quatuor quadragesimas jejuniis traducebat, nudis pedibus incedebat, cilicio & loricâ sub vestibus, lecto è lapidibus utebatur, totum pænè orbem, pœnitentiæ caussâ peragravit, terram sanctam tertiùm lustravit. *c*

Pientissimus Rex Galliæ Ludovicus abjecto habitu tantam majestatem dissimulans septennio peregrinabundus loca sacra frequentavit. *d*

Beatus Rochus amplissimo patrimonio in pauperes erogato Italiam & Galliam obiit peregrinando Demum in patriâ armis turbatâ velut explorator, cognatis ob peregrini schema ignotus in carcerem tractus est, ubi quinquennio exacto velut

a *Sunt sexaginta sex millia Philippeorum supra septingentos quinquaginta.* b *Obiit Anno* 1109. c *Obiit Anno* 1183.
d *Ludovicus Nonus obiit Anno* 1270.

velut alter Alexius vitam sanctissimè finiit. Amplioribus post mortem honoribus affectus quàm vivus unquam affici potuisset. *a*

Ita sanctissimi quique viri, Columbanus, Rumoldus, Furseus, VVillibrordus, Bonifacius, Gislenus, Engelbertus, aliique quamplurimi religionis caussâ peregrinationes sacras obierunt. Ex innumeris paucissimos nominavi.

Longum nimis foret singulas ætates presso vestigio decurrere, quot sanctimoniâ celebres viri feminæque pietatis stimulis accensi, loca sancta è regionibus longinquis salutârint. Qui sanè ad virtutis apicem non ascensuros se credebant, nisi Christum Christique familiares iis locis fuissent venerati, ubi vel mortem obiissent, aut crebris miraculis loci cultum testarentur. Philoromus à Palladio laudatus Presbyter, qui quamvis innocentiâ vitæ præcelleret, quoties tamen terræ sanctæ injecta mentio, piè gloriari solitus: Deo gratias, ajebat, qui eo me honore dignatus est, ut bis voti gratiâ pedes adirem Hierosolymam. Et quod singularissimè in viro hoc observandum, & imitandum: Non memini, dicebat, me animo umquam à Deo meo recessisse. Idem iste pedestri itinere Romam venit ad divorum Petri & Pauli Apostolorum ædem. Idem Alexandriam ivit ad beatum Marcum venerandum. *b*

a *Obiit Anno* 1327. b *Pallad. hist. c.* 113.

Tantus

§. III.

Tantus olim peregrinationis ardor, tantus Betlehemum ad Domini IESV incunabula undique concurſus fuit, ut in illum Palæſtinæ angulum orbis totus confluere videretur. Luculentus ejus rei teſtis Hieronymus ad Paulinum: De toto, inquit, huc orbe concurritur. Plena eſt civitas univerſi generis hominum, & tanta utriuſque ſexûs conſtipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hîc totum ſuſtinere cogaris. Idem Ezechiëli commentariis daturus lucem, Fateor, inquit, explanationes in Ezechiëlem, occupatione de toto huc orbe venientium implere non poſſe: dum nulla hora, nullúmque momentum eſt, in quo non fratrum occurramus turbis, & monaſterii ſolitudinem hoſpitum frequentiâ commutemus. *a* Hoc ipſum multò luculentiùs confirmans: Longum eſt, inquit, ab Aſcenſu Domini vſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui Epiſcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrinâ Eccleſiaſticâ virorum venerint Hieroſolymam, putantes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummam, ut dicitur, manum accepiſſe virtutũ, niſi in illis Chriſtum adoráſſent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruſcaverat.

 Certè

a *Hieron. tom.* 1. *epiſt.* 13. *ad Paulinum c.* 2. *fine capitis, mihi pag.* 39. *& tom.* 4. *præfatione in l.* 7. *Ezechiëlis mihi pag.* 393.

Certè si præclarus orator reprehendendum nescio quem putat, quòd litteras Grecas non Athenis, sed Lilybæi, Latinas non Romæ sed in Siciliâ didicerit; quòd videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium, quod alia æquè habere non possit: cur nos putamus absque Athenis nostris quemquam ad studiorum fastigia pervenisse? Neque hoc dicimus, quòd renuamus regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam esse in ceteris regionibus, sed quòd hoc asseramus, vel maximè eos, qui in toto orbe sunt primi, huc pariter congregari. Quicumque in Galliâ fuerit, primus huc properat. Divisus ab orbe nostro Britannus, si in religione processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum famâ sibi tantùm & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipsámque juxtà Ægyptum, fertilē Monachorum Pontum & Cappadociam, Syriam, Cælen & Mesopotamiam, cunctáque Orientis examina? Quæ juxta Salvatoris eloquium dicentis: Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diversarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed una religio; tot pænè psallentium chori, quot gentium diversitates.

Et quod in plerisque Provinciis familiare est, ut genuino dente se lacerent, hîc penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas; tanta in ipsâ urbe orationum loca,

loca, ut ad ea peragranda dies sufficere non possit.

Denique subjungit: Verùm quo sermone, quâ voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quàm infimo sermone honorandum est. Ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum conditor natus est: hîc involutus pannis, hîc visus à pastoribus, hîc demonstratus à stellâ, hîc adoratus à Magis. Et hic puto, locus sanctior est Tarpejâ rupe, quæ de cælo sæpius fulminata ostendit, quòd Domino displiceret. *a*

En, olim totus orbis Bethlehemum & Hierosolymam confluxit incredibili peregrinationis devotione. Recens itineris sacri specimen addo unicum.

Anno millesimo sexcentesimo septimo, Serenissimus Bavariæ Dux & Elector Maximilianus, unà cum Serenissimâ conjuge Elisabethâ, ad beatissimæ Virginis domum Oetingensem revisit, & quidem pedes, quod rarissimum in tãtis fastigiis. Ad progressum ex urbe Monacensi, ventus, pluviæ, nix, grando mixtim terrebant. Non deerant, qui aut reditum in urbem, aut certè ascensum in currum suaderent. Sed responsum est à Serenissimis Ducibus: Proprium esse peregrinorum, & multa & aspera pati. Cur nos, ajunt, cælo eximii simus? *b* Quare patiamur, quod Deus ex alto immittit.

 Manè

a *Idem epist. 17. ad Marcellã c. 6. mihi pag. 52.*
b Der Himmel wirdt vns kain besõders machẽ.

Manè exeuntibus precationes peregrinis congruæ ſunt recitatæ. Reliquum diei ſacris colloquiis traductum. Quatuor famuli ad hoc deſtinati, omnibus mendicis occurrentibus ſtipem largam erogabant. Conſpectum eminus templum DEIPARAE, multâ prece ſalutatum. Die poſtero qui Virgini ab Angelo ſalutatæ ſacer, Sereniſſimi Duces poſt exomologeſim publico loco factam ſacrum epulum ſumpſerunt, & quatuor continua Sacra præter officium flexis genibus audiverunt, nullo ferè alio corporis motu, quàm oculis in Virginis matris effigiem ſublatis.

Peregrinandum ergo ſtudio quærendi IESV, ſtudio faciliùs inveniendi, ſtudio adorandi, trium inſtar Magorum, quos ad iter tam longum evocavit hoc unum: *Et venimus adorare eum.* a

a *Matth. c.2. v.2.*

§. IV.

Hîc animum ſubit illud Beati Franciſci effatum: Qui multùm peregrinantur, rarò ſanctificantur. Multorum peregrinationes vix tam honeſto nomine afficiendas cenſuerim, ſed otioſos aut curioſos diſcurſus rectiùs appellandas. Cùm diu vagati fuerint, nihilo ſanctiores redeunt. Nuſquàm eſt, qui ubique eſt. a Nam ſecum tales & in

a *Dic, ubi conveniam; dic, quâ te parte requiram.* (*habitat.*
Quiſquis ubique habitat Maxime, nuſquam
Martialis l.7. epigram. epigr. 72.

in pectore suo circumferunt fontem fomitémque sui mali. Ut ii qui febriunt, jactant se inquietè & versant, & lectum subinde mutant vanâ spe levamenti: in eâdem causâ sunt isti, qui terram è terrâ frustra mutant, ægri scilicet mentis. Aperire enim hoc est morbum, non tollere; fateri internum hunc calorem, & non mederi. Qui crus sibi aut brachium fregit, non currum aut equum poscit, ut opinor, sed chirurgum: quæ igitur illorum vanitas, qui internam animi plagam motu sanare postulant & discursu? Animus est, qui ægrotat, animo medendum est.

Istud Romanus Sapiens disertissimè sæpius inculcans: Non erit hoc, inquit, peregrinari, sed errare. Nullam tibi opem feret iste discursus: peregrinaris enim cum affectibus tuis, & mala te tua sequuntur. Nullum, mihi crede, iter est, quod te extra cupiditates, extra iras, extra metus sistat. *a* Nisi fortè aliqua regio est, quę metum temperet, quæ spem refrenet, quæ malam vitiorum saniem, quam altè imbibimus, educat. Atqui nullus est talis locus, nec in ipsis quidem beatorum insulis. Aut si est, ostende, & omnes illuc agmine facto imus. Sed ea est sæpe opinionis nostræ vanitas, & pertinacia, ut credamus nos longè meliùs habituros, modò alibi simus, modò hunc aut illum molestissimum hominem effugiamus. Hic frequenter, cum veniâ dixerim, religiosorum hominum morbus est,

a *Senec. epist.* 104. *med.*

qui tum demum magnam sibi tranquillitatem pollicentur, si locum mutaverint. Ah, morbos non tollimus, si domos mutamus & urbes: altiùs penetrandum est, si sanari seriò velimus; animum mutemus, non cælum. Eadem nos urgebunt mala, quamdiu malorum caussas non sustulerimus. Te igitur emenda, mansuetudinem indue ac patientiam, desideria tibi detrahe, omnem ex animo invidiam ac superbiam erade. Frustra summam cutem radimus, si pestis hæret visceribus.

Si ergo vis peregrinationes habere jucundas, tuum comitem sana, hoc est, teipsum. Nam licet vastum trajeceris mare, tua te vitia sequentur, quocumque perveneris. Hoc interroganti cuidam, quid ita peregrinatio sibi non profuisset? scitè respondit Socrates: Quid miraris? non enim te deserüisti; tecum ipse peregrinatus es, teipsum secutus. Nunc eadem te caussa premit, quæ expulit.

Hoc idem omnibus dicendum: Teipsum desere, te relinque non bonum comitem. Etiamsi Venetias pervolâris ad S. Marcum, etiamsi Romam contenderis ad S. Petrum, etiamsi Gallæciam cucurreris ad S. Jacobum, etiamsi diu multúmque erraveris, etiamsi terram omnem & mare circulatus fueris, nisi affectus tuos repressēris, nullo eos mari elues, nullâ obrues terrâ. At cùm affectibus imperaveris, cùm animi malum exemeris, impatientiam tuam aut arrogantiam tuam sanaveris, om-
nis

nis mutatio loci jucunda fiet. Si homo religiosus es, & affectuum tuorum dominus, in terras licet vltimas expellaris, in quolibet barbariæ angulo colloceris, hospitalis tibi videbitur illa qualiscumque sedes. Parùm refert, quò venias, sed qualis venias. Et ideò nulli loco debemus animum addicere. Cum hac persuasione vivendum est: Non sum uni angulo natus: patria mea totus hic mundus est. Illud quod quærimus, Bene sanctéque vivere, omni loco positum est. Sed satis de vagis peregrinationibus.

§. V.

Peregrinatio religiosa non est delicata, non otiosa, non curiosa, Iesum, quem quærit, invenit. Peregrinatio hæc non studio videndarum vrbium, non palatiorum, non animalium, non hortorum, non amicorum, sed religionis caussâ domo evocat ad templa procul dissita. Nec enim Hierosolymis fuisse, ut Hieronymus loquitur, [a] sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. Ergo Hierosolyma peregrinaris? laudo, si tamen eò tendis, non ut terram alio sole calentem, non ut mores hominum multorum videas & urbes, sed ut cum Magis Dominum adores. Ergo Romam proficisceris? Placet, sed ut Petros, ut Paulos, ut Alexios, ut Agnetes, ut Cæcilias, ut Martyrum cavernas, imitandi studio venereris, fiásque inde religiosior, ad tuos emendatior,

a *Hieron. epist. 13. ad Paulinum.*

tior, quàm abieris, reversurus. Alioquin, si quærenti mihi,

Ecquæ tanta fuit Romam tibi caussa videndi? a

responderis, *Libertas*; jam non peregrinatio, non pietas; sed aut peccatum, aut vanitas, aut curiositas censebitur. Illud veteris Poëtæ nôsti:

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. b

Quandocunque igitur peregrinationem adornas, dic, quare huc? quare illuc? si pietatis ergò; hoc age, pietatem cole. In templum iturus, aut in templo jam positus dic tibi, dic tuis: Venimus adorare eum; adoremus & procidamus ante eum, ploremus coram Domino. Hoc agamus, domus Dei, domus orationis est, non deambulationis, non fabularum, non garrulitatis, non negotiationis.

Pium peregrinandi studium, non solùm in priscâ lege usitatum, sed etiam à Servatore adhibitum scimus, qui ad templum Hierosolymæum quotannis revisere solebat. Christum & Christi matrem sanctissimis viris feminisque hac in re imitari grave non fuit. Chrysostomus peregrinationis sacræ cupidissimus: Vellem nunc, inquit, in illis locis versari, in quibus vincula illa manent, & catenas videre, quas timuerunt quidem dæmones, & horrent, & Angeli venerantur. Si Ecclesiasticis curis essem vacuus,

a *Virgil. eclogâ* 1. *post init.*
b *Horat. l.* 1. *epist.* 11. *ad Bullatium.*

cuus, corpúsque robustum haberem, nequaquam tantam peregrinationem facere recusarem, quò catenas saltem viderem, & carcerem, in quo Paulus vinctus fuit. Idque se ritè facturum asserens exemplo regum, & maximorum virorum: Romæ, inquit, quæ urbium est regalissima, relictis omnibus ad sepulchra piscatoris & pellionis, currunt & reges, & præsides, & milites. Quod in regiis sunt janitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges. Multò namque ceteris regalibus sepulchris hæc monumenta sunt clariora. Nam illic quidem magna solitudo, hîc autem magnus concursus. Multi reges hujus spectaculi gratiâ peregrinati sunt. a Subinde nimiùm hîc frigemus Christiani, & non tantùm peregrinationes longas aversamur (quas non omnibus passim suaserim) sed breviores illas, & augendæ pietati accommodatiores, quæ duas solùm trésve horulas diei decerpunt. Ob unicum olim Cupidinis signum Thesbiæ visebantur. Ad famosissimam solis mensam quantis itineribus contendebatur? tantilla res tantis itineribus colebatur. Christiana sacra Martyrúmque cineres sanctorúmque hominum exuvias peregrinationibus utique digniùs honoramus. Sed jam dispiciamus, quâ ratione peregrinatio rectè sit instituenda.

a *Chrysost. in epist. ad Ephes. & tom. 5. hom. 55. circa finem.*

PERE-

PEREGRINATIONIS ACTIONES.

1. Finem seu Intentionem cumprimis habere puram. Hæc est major gloria & honor Dei, quem in suis etiam amicis & divis cælitibus honorare cogitat peregrinus, eo ipso dum ad illa loca visit, in quibus divina se virtus per copiosiorem gratiam illustriùs exeruit.

2. Variè patientiam exercere; injurias cæli & tempestates, viæ molestias ac labores, hospitiorum penuriam & incommoda non repugnanter ac placatè perferendo.

3. Pietatem, religionem, ceteráſque virtutes peregrinando augere. Par est omnino, ut quorum templa ingressu & precibus honoranda credimus, eorum etiam exempla nobis imitanda proponamus. Quid magni est divorum spectare certamina & trophæa, si certare nolis, & facere trophæis digna?

4. Assiduæ peregrinationis pars bona est, ubique, etiam in patriâ, etiam domi suæ advenam & peregrinum se meminisse, qui nusquam habeat manentem civitatem, sed futuram inquirat. a

5. Tutissimæ & nonnunquam optimæ peregrinationis specimen est ad vicina urbi templa, cùm animi ac valetudinis, tum pietatis causâ exire.

6. Cùm Domini aut Majorum jussu suscipiendum est iter, non multa excusare, non

a *Hebr. c. 13. v. 14.*

viam longam, difficilem, incommodam objicere. Hæc omnia tolerare peregrini proprium est.

7. Amore cælestis patriæ, à suâ patriâ non difficulter abesse, sed ęquo animo ubique locorum, quocumque Deus vocaverit, vitam agere. Nam ex locis omnibus eadem est ad cælum via.

8. Ad devotionem peregrinationis spectat, peregrinis favere, & quibuscunque modis licet, iis subvenire; nescis enim, quando & tu futurus sis peregrinus aut exul.

9. Qui vult esse peregrinus, priùs discat esse cautus, nam in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias.

CAPVT OCTAVVM.

Rosa acu picta.

Otii odium, seu, Aßiduitas exercitationis.

§. I.

Rosa hæc artificiosa, membranâ quidem constat, sed membranæ nil apparet. Nam opere phrygionis ita obducitur, ut oculis nil pateat, nisi ars & labor. Hi flores templis conveniunt, æstate ac hieme æquè formosi. Hac Rosâ octavâ designamus Otii odiũ; Amorem laboris, exercitationem

tionem assiduam, quâ beatissima Virgo singulare præbuit specimen temporis optimè locandi. Ambrosius encomio brevi, sed illustri Virginem extollens: Parca erat, inquit, ad loquendum, studiosa ad legendum, intenta ad operandum. *a* Domesticam hanc legem Virgo observavit strictissimè: Nunquam otiari. Nam ut idem Mediolanensis Pontifex: Domestico, ait, operata secreto, nullo meliore tamen sui custode quàm sepsâ: prodire domo nescia, nisi cùm ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus aut propinquis. Talem nobis Evangelista Lucas monstravit, domi solam & intentam operi; talem Angelus invenit, talem Spiritus sanctus elegit, hoc est, laboriosam, & ab omni otio alienam. In illam Salomon vel eminus conjectis oculis dixit: Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. *b* Hinc constans scriptorum assertio est, inconsutilem Christi togam, quam milites sub cruce scindere verebantur, hujus Virginis artificiosâ manu elaboratam.

Addit Joannes VValterius, mappam illam, quæ Christi mensam in vltimâ cenâ operuerat, Vlyssipone in templo Societatis ad divi Rochi religiosissimè asservari, nec aliud credi quàm à beatissimâ Virgine intextis etiam liliis factam. *c* Testis in hanc rem vetus libellus, qui pio licet, sed parum tereti versu linteum illud sic colit:

Hac

a *Ambros. l. 2. de Virginit.* b *Prov. c. 31. v. 13.*
c *VValterius de triplici cenâ, l. 3. c. 38.*

Hac Deus in mappâ posuit sua fercula, & artis
Pro pretio, Mariæ sat mihi nôsse manum.

Maria non tantùm nunquam otiosa, sed quia inter pauperes censa, tenuem victum suis etiam manibus parabat: ejusdem utique voti cum Salomone, qui Deum rogabat: Mendicitatem & divitias ne dederis mihi; tribue tantùm victui meo necessaria. *a* Nunquam otiosa cælestis hæc Virgo, quia sic à teneris in templo educata, ut tam religiosam vitam egerit, atque nulla nostro hoc ævo ascetria religioni ac castitati perpetuæ consecrata.

Vitæ rationem diva Virgo eam ferè tenuit. Majorem noctis partem precando exegit. Ambrosius de hac somni parsimoniâ testis: Dormiendi tempus, inquit, non priùs cupiditas quàm necessitas fuit, & tamen cùm quiesceret corpus, vigilabat animus. Si Bonaventuræ ac Bernardino viris sanctissimis credimus, virgo beatissima integras noctes, idque ex more, quod filius sæpius fecerat, precando ac meditando transegit: & quamvis somno concedere coacta, creberrimè tamen excitari solita, mente continuò ad Deum erectâ.

Admirandum est, quod Theologis de somno hujus Virginis visum est dicere. Ajunt esse verosimile, beatissimam Domini matrem toto vitæ suæ tempore, continuè ac sine ullâ interruptione plus atque plus gloriæ cælestis meruisse, atque ita nullo

a Prov. c. 30. v. 8.

nullo non tempore divinam in eâ gratiam fuisse auctam. Quod ad tempus, quo virgo vigilabat, res Theologis certa, verosimillima, si somni tempus spectetur. Eò namque pronuntiatum illud pertinere: Ego dormio, & cor meum vigilat. *a* Eò illud Hieremiæ vatis: Virgam vigilantem ego video. *b*

Igitur post brevem à laboribus cessationem summo manè ad sanctissimas occupationes rediit. Primus omnium labor precari in templo, & divino cultui adesse vsque ad horam nonam (nostratium horarum methodo) inde labor & opus, nere, sarcire, lanam facere, linea & serica templo parare, atque hoc vsque ad horam tertiam pomeridianam seu vesperem. Inde lectio & precatio iterum eam tenuit, dum Angelus adfuit, à quo cibum accepit. *c*

Istud, mi Lector, non temerè assero. Sunt scriptores eruditi ac sancti, qui hoc litteris mandârint. S. Ambrosius, S. Hieronymus, S Bonaventura, *d* Andreas Cretensis, Gregorius Nicomediensis, Cedrenus, alii, ajunt Angelos beatissimæ Virgini matri fuisse familiarissimos, eámque ab Angelis aliquanto tempore, dum in templo degeret, nutritam.

Ajunt

a *Cantic. c.5.v.2.* b *Hierem. c.v.11.*
c *Ita Franciscus Suarez tom.2. in 3. part. D. Thomæ disput. 18. sect. 2. conclus 4.*
d *Bonavent. de vitâ Christi c.3. Gregor. Nicomed. de oblatione Virg. in templo. Cedrenus in compendio Hist. De hoc plura Suarez tom.2. in 3. part. D. Thom. ante sect. 1.*

Ajunt Hieronem Siciliæ Regem etiamnum infantulum ab apibus, Telephum Mysum à cervo, Paridem à vulpe, Peliam ab equâ, Ægysthum à caprâ, Romulum & Remum à lupâ, Cyrum à cane, Atalantam ab vrsâ, alios ab aliis animantibus educatos. Pleraque hæc aut fabulæ sunt, aut somnia. Matrem Domini ab Angelis cibum accepisse, quid miramur? Rex Angelorum in eâ habitavit, quid de cibo Angelorum tricamur? Elias & Daniel Prophetæ, Paulus eremicolarum primus, Anuphius & Onuphrius ejusdem instituti sectatores, aliique complures mensæ ministros habuerunt Angelos; & Angelorum Reginæ id ministerii negabimus? hoc prærogativæ Deus concesserit servis, & matri negaverit?

Sed isthæc occasioni dicta. Ad otium redimus, à quo Domini mater non dicam trimula aut quadrimula, sed etiamnum intra matris viscera immunis. Peccare nesciit, otiari non potuit, nunquam minùs otiosa, quàm cùm à laboribus vacaret.

§. II.

In scholis nil decantatius, Otium pulvinus & lectus diaboli mollissimus: hîc Cerbero placidissima quies, hîc somnus est optatissimus. Otium & vitium cognata nomina sunt, vix alterum sine altero inveniendum vspiam. Compendiosissimus ad vitia trames est Otium. Otiosus homo & malus, idem sunt. Otium maleficii principium.

pium. Homo otiosus & castus, portentum ingens, prodigium maximum. Ubi labor non est, ibi nec virtus est. Labor virtutum est area, malæ voluptatis sepultura; nil sine labore laudabile, nil excelsum, nulla sine difficultatibus gloria.

Virtutes omnes in sublimi habitant, haud facilè adeundæ; confragosum huc durúmque & scrupeum est iter. Multos labor extulit, multos industria, sopor neminem. Labor Romanos duces, Scipiones & Camillos, labor Fabios & Fabricios, labor Curios & Metellos, labor Pompejum & Annibalem; labor Julium Cæsarem & Mithridatem illustravit; labor Catonibus, labor Mario famam conciliavit; innumeros è Romanâ gente laboriosa militia claros reddidit. Sed sanctiora nomina produco.

Labor Paulos & Polycarpos, labor Ambrosios, Augustinos, & Athanasios, labor Chrysostomos & Hieronymos, labor Gregorios & Bernardos cælo notos, terræ fructuosos effecit. Omne genus hominum percurre, ubi multum gloriæ solidioris, ibi plurimum laboris: & omnino virtutum amatoribus amandus est labor, sine quo ad eam, quam aspirant gloriam, pervenire fas non est. Et parùm profecerit labor magnus, nisi sit jugis & assiduus: nam & ipsa, quæ labore comparatur gloria, nisi sit perpetua, nec etiam videbitur magna.

Artifices aspice, quantis ii laboribus, quâ industriâ, quot antelucanis vigiliis qualemcumque quærant gloriam. Hoc De-

Demosthenem Græcum oratorem sic acuebat, ut fabros matutinis studiis præveniret. Eam ob caussam Pytheas enthymemata Demosthenis lucernam olere dictitabat. Ignavo labor omnis est nimiùs, nullus industrio; labor illum cruciat, hunc acuit & exercet. Plurimis pro remedio labor fuit, & quos otium infecerat, exercitatio revocavit ad meliora. Orientibus vitiis obstat, radicata convellit labor, quo animus insigniter curari constat. Hinc optabiles corporis molestiæ, quæ animorum molestiis medentur.

Septimius Severus Imperator pro militari tesserâ Tribunum dare jussit hanc unicam vocem: *Laboremus.* Pertinax ad imperium adscitus non absimilem dedit istam: *Militemus.* Illi placuit pacis omen, huic belli. Sublato namque bello ad agriculturam & ad opificia reditur. Otium in pace delicias alit, & omnem flagitiorum turbam. In actu omnis virtus est.

—— *Nil sine magno*
Vita labore dedit mortalibus. a

Liberalissimus Deus Israëlis plebi non coctos cælo panes dejecit (quod illi non difficile) sed manna per agros sparsit magno labore colligendum, in mortario terendum, aut molâ frangendum, in panes formandum, in ollâ coquendum, aut in furno, vel sub cineribus pinsendum. Non voluit Deus populum sibi charissimum vanis laboribus vexare, noluit tamen illum otiari. Ideò nõ panes à clibano recentes, sed velut

a *Horat. serm. l. 1. sat. 9. post med.*

farinam faciendis panibus subministravit. Eidem populo coturnices misit, non lixas, non assas, sed nec vulsis plumis paratas, quæ mox verui figerentur, sed priùs capiendæ, siccandæ, deplumandæ, dein primùm igni admovendæ fuerunt. Hæc omnia eò spectabant, ne otio torperet populus.

Videte Salomonem Regem, quamdiu curis ædificandi templi distinetur, sapientiam retinet, & veras religiones tuetur; cùm primùm incipit mollescere otio, in vitia delapsus priscis religionibus obnuntiat, jam idolorum cultor. Scelerum matrix otium. Inter priscos ascetas vulgatissimum fuit, hominem occupatum ab uno solùm diabolo, ab innumeris otiosum exagitari.

§. III.

Quid igitur laborem fugimus? quisquis nascitur, ad laborem nascitur: nec aliis legibus Regum filii in lucem prodeunt; omnes illos non solùm qui ad gloriam, sed qui ad probitatem ac virtutem nituntur, laboriosus atque arduus trames agit; ad ignaviam & devexa facilis via est. Vade ad formicam, ô piger, & considera vias ejus.a Labor & virtus nostræ artes sunt, non otium & voluptas: qui otio & voluptati se applicant, hi demum à naturâ hominum degenerant, atque in pecudes se transformant. Nihil æquè vitam hominum aut aptiùs aut validiùs confirmat, quàm honesta eáque assidua exercitatio & diligens industria. Ignaviâ hebetantur animi, corpora torpe-

a Prov. c. 6. v. 6.

scunt,

ſcunt, fiúntque morbis impenſiùs obnoxia; utrumque tuetur exercitatio.

Sanctiſſimi quique viri cùm legendo ac precando omne ferè tempus abſumerent, quoties ab ejuſmodi tam ſeriis laboribus requies contigiſſet, ne quis otio locus eſſet, manibus aliquid operari ſolebant. Videte mihi Tarſenſem Paulum, qui claſſicum illud inflavit, quo partem longè maximam humanæ gentis ad Chriſti ſigna cõvertit, cùm quid vacui temporis habuit, pellionẽ egit, funes texuit, tentoria confecit.

Petrus & Joannes Apoſtoli Doctores orbis, nihilominus piſcati ſunt, non ſolùm victui parando, ſed ut conceſſum ſibi otium verterent in negotium: ſatius eſſe rati aliquid agere, quàm nihil agere. Lucas divini Evangelii ſcriptor cæleſtium rerum meditatione fatigatus, penicillo fugavit otium. Laborioſam viri hujus induſtriam complures tabulæ loquuntur, quæ divinæ matris filium geſtantis præferunt effigiem. Omnium olim Aſcetarum & Monachorum ſtrictiſſima lex fuit, *Nunquam otiari.* Hinc plerique omnes labore ac induſtriâ ſibi victum quæſivere. Peperit ea res aliquando non infacetum colloquium.

Venerat ad Abbatem Silvanum in monte Sinâ degentem peregrinus frater. Hoſpitio peramanter receptus, vidit ceteros fratres Silvani ſocios ex more cœnobii ſtrenuè laborare. Aſtitit aliquanto tempore otioſus ſpectator, & ne ipſe unus deſidiæ argueretur, voluit ceteris religioſior

 vide-

videri. Itaque plus æquo disertus illud Evangelii prorsus importunè ingessit: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ.a Audiit hoc Silvanus Abbas, & otiosam dicacitatem catè dissimulans, Zachariam, unum è suis accersens; Duc, inquit, hospitem ad cubiculum, & librum ei trade, quò minùs moram sentiat ad nostram cenam. Volebat scilicet Silvanus hominem suismet verbis tangere & arguere.

Horâ vesperi auditâ, & signo dato ad cenam omnes conveniunt. Expectabat hospes avidissimè, num à quopiam ad cenam vocaretur. Vocavit nemo: sic Abbas jusserat. Hospiti res videri nova & insoliti rigoris, aut certè inhumanæ oblivionis, esurientem peregrinum à communi mensâ excludere, aut hospitalitatis tam turpiter oblivisci. Ergo auriculam januæ applicat, & omnem observat motum transeuntium, jamjam vocandum se ratus ad mensam. Et nemo vocabat. Demum ipse hospes cellulâ egressus, Silvanum adit, & acerbùm subridens interrogat: Nunquid, Pater, cenarunt jam alij? Cenârunt, ait senex. Et quî fit, ait hospes, me unum præteriri incenatum? Huic senex promptè: Tu, mi frater, inquit, homo spiritualis es: tu cibum, qui nō perit, operaris; tu legendo pasceris, ita cum Mariâ partem optimam elegisti. Hinc cibo nostro non indiges. Nos homines carnales, quia

a *Ioan.c.6.v.27.& Luc.c.10,v.42.*

quia non possumus non comedere & bibere, ideò etiam strenuè laborare cogimur. Tu verò strenuè esurire perge. Cùm sibi hæc otii patronus non immeritò dici audiret, ad senis pedes se abjiciens: Da veniam, Pater, aiebat, inconsideratè locutus sum. Cui Silvanus: Ergo, inquit, necessaria est Martha Mariæ: propter Martham enim & Maria laudatur. *a* Stat etiamnum Pauli præceptum: Si quis non vult operari, nec manducet. *b* Lex hæc toti humanæ genti est lata.

a *Ruffinus Aquil. n.* 55. *&* *Pelagius libell.* 10. *n.* 69. b 2. *Theß. c.* 3. *v.* 10.

§. IV.

Optima profectò pars Mariæ, indiget tamen ministerio Marthæ. Vis igitur manducare? labora. Atqui (ais) Mariæ quies laboriosissima est. Fatemur. Nec illud tamen nescimus, tam serios Mariæ labores vix unquam bene continuari, nisi Marthæ officiis misceantur. Elisabetha regii sanguinis ac fortunæ femina effusissimæ liberalitatis in egenos, & cui nihil dulcius quàm inter precandum pendere à cælo; ubi tamen prolixas orationes finierat, aut lanam carpere, aut telam texere, aut certè aliud serii operis facere solebat, ne per otium & quietem ullum sibi tempus elaberetur; nullam arbitrata turpiorem simúlque graviorem jacturam quàm temporis.

Ita prorsus est: Temporis jactura omnium turpissima est, quæ per negligentiam

venit: sed & gravissima est, nec eâ exitiosior alia ulla. O tempus! ô thesaurum non ultra reperiendum, ubi semel fuerit amissus! Fluit assiduè, & nobis effluit, quod unum avarissimè habere deberemus, & nullâ merce aut pretio commutare. Illic otio, illic aleâ, illic conviviolo aut confabulatione rem omnem pretiosissimam perdimus: & quantum invaletudine ac somno? Deus bone, cùm recogitamus, undecim aut duodecim lustra fuimus, ex iis quinque aut sex tantùm viximus, & quod viximus, ubi est?

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit —— a
—— *subeunt morbi tristisq́ senectus:*
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Infinita est temporis velocitas, quæ magis apparet respicientibus. Punctum est, quod vivimus, sed hoc punctum specie quadam longioris moræ dividimus, & Pueritiam, Adolescentiam, Juventutem, Senectutem facimus: sed heu ubinam ista, & quàm in brevi sunt? Abierunt prima, dein alia atque alia, quæ tum denique computamus & damnum querimur, cùm abierunt. Ah incipiamus tandem æstimare tempus, & eo uti, cujus unius honesta avaritia est. Illius brevitas, & nostra nobis fragilitas occurrat:

Nam fugit interea, fugit irreparabile tempus. b

Hoc quicquid datur, quàm optimè impendamus,

a *Virg. l. 3. Georg. post initium.*
b *Idem l. 3, Georg. ferè medio.*

damus, nec tunc incipiamus velle vivere, cùm desinendum est.

Stat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vita. a
——— Currit mortalibus ævum,
Nec nasci bis posse datur ———

Præcipitant horæ, & nos inter hæc præcipitia lenti sumus, & plurima in futurum disponimus nunquam futura. Quanta vitæ pars elabitur nihil agentibus, quanta malè agentibus aut non sua! Quàm rari sunt, qui tempori pretium ponant, qui dies æstiment, qui omnes horas complectantur. Vigilandum est, & acri animo agendum; inscii rapimur, & nisi properamus, relinquimur. Meliora prætervolant, deteriora succedunt. Quid ergo cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? Cetera omnia aliena, tempus tantùm nostrum est.

Itaque toto hoc agamus animo, & omissis quæ non sunt lucrando cælo, in rem unam laboremus, nec hanc temporis pernicissimi celeritatem, quam retinere non possumus, sine fructu effluere sinamus. Quicquid temporis est, in censum nostrum redigatur. Usurpemus illud, & fruamur occasione, quamdiu capillata est. Dum nos juventutem cogitamus, senectus & morbi supra caput sunt. Sicut in imo vasis, quod grave ac turbidum est, subsidit: Ita in ætate nostrâ optimum est, quod primum aut

a *Virgil. l. 10. Æneid. med.*

primo proximum est; quò vita longiùs abit, hoc plus fæcis relinquit. Ah colligamus horas, & servemus, imò & horarum particulas, nec amicos censeamus amicos illos, qui sunt fures temporis. Quodcunque potest facere manus nostra, instanter operemur. *a* Manè seminemus semen nostrum, & vesperi non cesset manus nostra. *b* Vide, mi Lector, quæ contra otium disserat Nicetas noster in utroque libro. Nam animus non est illic dicta hîc repetere. Alia atque alia remedia suggerere & jucundum censemus, & utile.

a *Eccles. c. 9. v. 10.* b *Idem c. 11. v. 6.*

ACTIONES HOMINIS LABOREM AMANTIS, OTIUM ODIO PROSEQUENTIS.

1. Ne quid temporis, tædio laboris effluat, optimum est laborem variare: Jam legere, jam scribere, jam precari, jam memoriam, jam & corpus exercere: nullam omnino honestam occupationem refugere, omniáque agere, ne nihil agatur.

2. Otium adeò execrandum ducere, ut potiùs placeat supervacuus labor, quàm nullus. Paulus Abbas id fecit, qui quotidianum operis sui pensum strictissimè à seipso exigebat; & ne momento temporis

otiare-

otiaretur, totam ſpeluncam ſuam textis corbibus implevit, ſed quia vendendi occaſio non fuit, ſubjecto igne annuos labores concremavit, ut eoſdem iterum ordiretur. a

3. Sibi ipſi, quod modò diximus, quotidianam operis legem injungere, & identidem hortari: Comple opus tuum; perage laboris penſum; juſta redde.

4. Ordinem ſui laboris ſtatuere, ut quilibet menſis, hebdomas, dies, quælibet hora ſciat aſſignatum ſibi opus. Pulchrum eſt & utile, omnia tempore metiri, & nihil fortuitò ac temerè agere.

5. Id quod faciendum eſt, non oſcitanter, non levi brachio, non properanter aut raptim, non obiter aut curſim, non ſegniter aut perfunctoriè, ſed accuratè cum curâ & diligentiâ, omnibus viribus, ſummô ſtudio, & quàm fieri poteſt exactiſſimè facere. Sat celeriter fit, quicquid ſatis bene fit.

6. Operis initio non nimium feſtinare, aut tumultuariò agere, ſed paulatim vires evocare, & agendo incaleſcere.

7. Somno quantum licet ſubtrahere: cùm ſuperfluus ſomnus non ſolùm indecens, ſed & noxius fit. Sapientûm judicio ſeptem horarum ſpatium liberalis eſt menſura ſomni. Quod excedit, & ſuperfluum eſt & damnoſum, quantumcunque ſit gratum.

a *Caſſian. lib.* 10. *Inſtitut.* c. 24.

CAPUT NONUM.

Rosa Aromatica.

seu,

Oratio, Meditatio, Contemplatio.

§. I.

HÆc virtus Orationis, Meditationis, & Contemplationis in divinâ Virgine, ut Albertus Magnus loquitur, excellentissima fuit. Omnis illius vita, omnis operatio, fuit sedula precatio. Nam etiamsi laboraret, Deum tamen inconnivis oculis observabat. Cor Virginis Deum assiduè ardebat. Illud verecundiæ, sed & fortitudinis eximiæ specimen illustrissimum Juditha hoc ab oraculis divinis fert encomium: Judith in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: & habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ. *a*

Anna vaticiniis clara non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte. *b* Romana virgo Cæcilia divinum Evangelium semper pectori appressum gestabat, nec à precationibus unquam cessabat. Agnes Politiana virgo è cælo manna impetrat precando. Si in his feminis tan-

a *Judith, c. 8, v. 5. & 6.* b *Luc. c. 2, v. 37.*

tantum precandi ſtudium fuit, tanta facultas impetrandi, quid in hoc genere Mater Domini inter mulieres benedicta non fecerit, quæ animo magis erat in cælo, quàm in terrâ corpore? Unde meritò à priſcis patribus appellata eſt Altare Thymiamatis, in quo thura odoréſque nobiliſſimi incendebantur. Hinc & beatus Ephrem, *Thuribulū aureum* Domini Matrem appellat, ob aſſiduum, quod in illâ fuerat, precādi ſtudium.

Porrò diſcrimen ingens eſt inter Orationem, Meditationem, ac Contemplationem. *Oratio* vocalis ea dicitur, quæ non animum tantùm, ſed & linguam occupat; quando ſcilicet animus & lingua velut gemini Legati Deo ſe ſiſtunt, & cauſam ſuam junctâ operâ perorant. Si namque mens abſit, non eſt oratio, ſed inanis locutio, & modulatum pſittaci carmen. Orationis veræ medulla ſpiritus eſt.

At verò Meditatio ſeu mentis oratio, ea dicitur, quæ linguâ ſilente cor evocat ad arcanum cum Deo colloquium.

Secretius quid eſt Contemplatio, ad hanc enim meditatio via eſt. Contemplari dicitur, qui collectis animi viribus & affectionibus divinæ naturæ quippiam cum admiratione mentis & delectatione ſtudet cognoſcere, cùm vel potentiam Dei, vel bonitatem, vel ſapientiam, vel charitatem ac largitatem, vel occulta Dei judicia, vel ſanctiſſimam illius voluntatem, ſumit penitiſſimè inſpicienda. Contemplatio Patriarchas, Apoſtolos, Prophetas plurimùm eru-

diit. His Deus arcanissima patefecit: Noëmo diluvium, Abrahamo Pentapolis subversionem, Josepho Ægyptiam famem, Hieremiæ migrationē Judæorum & captivitatem, Danieli colossum Nabuchodonosoris admirabilem, Ezechieli longam diversorum eventuum seriem aperuit. Hoc confirmans Amos: Non faciet, inquit, Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas. *a* Enimverò differunt cogitatio, meditatio, & contemplatio. Cogitatio, quò vult, evagatur; sicut labore caret, sic & fructu. Meditatio investigat: hæc uti laborem habet, sic & fructum. Contemplatio admiratur; sine labore est, sed non sine fructu. Hîc Deus beatitudinis fons cognoscitur; & quod cognoscitur, hoc amatur; & quod amatur, hoc etiam desideratur, & obtinendo illi laboratur; pro quo autem tam studiosè laboratur, hoc tandem acquiritur & impetratur. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. *b* Contemplationis dulcedine inescatus rex Hebræus fidentissimè Deum alloquitur: Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. *c*

Illustri Mosis exemplo rem magis in lucem damus. Cùm cerneret Moses, *d* silvestrem rubum ardere, apud animum suum investigare cœpit, quis rubum succendisset, & quam ob caussam, quomodo arderet, nec

a *Amos c.* 3. *v.* 7. b *Thren. c.* 3. *v.* 25.
c *Psal.* 26. *v.* 8. d *Exodi c.* 3. *v.* 2. *&* 3.

nec tamen deureretur, quid denique hoc spectaculi portenderet. En Meditatio. At ubi admirabundus Moses & attonitus cæleste hoc prodigium fixiùs intueri, & ad divinam potentiam intimis sensibus cœpit obstupescere & affici; en Contemplatio: est enim hæc mentis intuitus in rem propositam acriter defixus, quod ferè Angelorum est.

§. II.

Hæc mentis Oratio seu Contemplatio, seu Meditatio, illam oris ac linguæ longè superat. Qui sic precatur, in cubiculum suum intrat, & clauso ostio Patrem suum orat in abscondito. *a* De hoc tali vaticinatus Hieremias: Sedebit solitarius, inquit, & tacebit; quia levavit se supra se. *b* Hæc una ratio est jungendæ cum Deo arcanissimæ familiaritatis. Siquidem meditaturus, quicquid bonarum cogitationum ac desideriorum domi habet, huc convocat, & Abrahami verbis: Venite, ait, ascendamus in montem, ubi Dominus videt. Negotiis porrò ac curis, & volaticis cogitationibus seriò imperans: Expectate me hîc, ait, donec ad vos revertar. *c* Hæc vera est oratio, hæc illa cæli clavis, hic tentationum pons, sine quo multi mergerentur, hic interpositus inter nos & adversa paries, hic nobilissimus virtutum succus, hic solidissimus animi cibus, hoc Angelorum opus, hoc

 specu-

a *Matth. c.6. v.6.* b *Thren. c.3. v.28.* c *Gen. c.22. v.5.*

ſpeculum profectûs. Oratio introducit hominem in conclave Dei.

Virgo beatiſſima in eam cum Deo familiaritatem venit precando, ut velut unus cum eo ſpiritus efficeretur. Sic oravit, ſic meditata & contemplata eſt, ut non aliud quicquam agere videretur. Hinc eam Chryſoſtomus Templum cælo majus appellat. a Nimirum in hoc templo jugis oratio, continui pſalmi, aſſidua meditatio, cultus Numinis non interruptus. Imò quod longè mirius, & communem naſcendi ordinem excedit, virgo intra matris viſcera non tantùm rationem, ſed & donum habuit orationis. Ita ſanctus Bernardinus Senenſis dilucidè: Tanto, inquit, lumine illuſtrata fuit beatiſſima Virgo, cùm eſſet in ventre matris, ut non tantùm plena fuerit lumine rationis, ſed etiam altiſſimæ contemplationis; eò ſublimata ut Deum perfectiùs contemplaretur in utero materno, quàm alius in ætate perfectâ, magiſque exceſſit in contemplatione dormiendo quàm alius vigilando. b Et hoc donum, quod habuit naſcendo, nõ interrupit moriendo. Quod expendit fuſiùs, & confirmat Franciſcus Suarezius, ita ratiocinando: Mater Dei ferventiſſimè amavit Deum, & hunc amoris ignẽ innumeris actibus locupletavit. Unde conjectare licet, in tranſitu à viâ ad patriam hos perfectiſſimæ charitatis actus non fuiſſe interruptos. Dolor eos non impediebat, qui

a *Chryſoſt. hom. de Annunt.* b *Bernardin. tom. 1. ſerm. 61. c. 3. mihi pag. 525. v. 1.*

qui in corpus illud divinum nil juris habuit, & virgo, quò magis ad finem tendebat, eò magis amore ardebat. *a* Hinc nonnemo censuit, ab hac virgine etiamnum mortali Deum *b* & Angelos esse visos. Alberti Magni verba sunt: Spiritum, inquit, increatum videre potuit & vidit. Nam Paulus in raptu vidit dispositionem cælestis hierarchiæ, ergo & mater Christi: quod concessum est servo, multò magis concessum fuit Angelorum Dominæ. Ut ut sit, hoc imitari non licet, sed quod Bonaventura in virgine dilaudans: Ecce, inquit, Maria nostra non solùm ore in orationibus, sed etiam corde in sanctis meditationibus indefessa fuit & sedula. *c*

Franciscus Assisias plenus optimo spiritu, ita Divam nostram affatus est, ut eum non tam loquentem audire, quàm ignes jacientem videre possimus; hæc illius precatio est;

O Domina mea sancta Maria, in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam, & in sinum misericordiæ tuæ hodie & quotidie, & in horâ exitûs mei, me totum commendo. Omnem spem & consolationem meam, omnes angustias & miserias meas, vitam & finem vitæ meæ tibi com-

a *Suarez. tom. 2. in 3. partem D. Thomæ disp. 21. sect. 2.*

b *Lib. 2. de cælo. Negamus ab ullo hominum etiamnum mortali visum esse Deum, præterquam Christo.*

c *Bonav. in spec. c. 4.*

committo, ut per ſanctiſſimam tuam interceſſionem & merita, omnia mea opera dirigantur & diſponantur ſecundùm tuam tuique filii voluntatem. Hoc orare eſt, ignes in cælum jacere: exaudiri non poſtulat, qui poſtulat tepidè. Nobiliſſimum Auguſtini dictum eſt de oratione verâ, & quæ flammas jaculatur in cælum: Oratio, inquit, oranti eſt præſidium, Deo ſacrificium, dæmoni flagellum. Quòd ſi deſit attentio & ignis, licebit invertere ac dicere: Oratio oranti eſt nocumentum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium. Verè, quod idem Auguſtinus aſſerit, verè novit rectè vivere, qui novit rectè orare.*a* Sed ut idem optimè dixit: Plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm ſermonibus, magis affectu agitur quàm affatu.*b*

a *August.tom.*1. *l.*50.*homil. hom.*4. *aut in appendice homil.*14 *mihi pag.*650.

b *Idem epiſt.*121.*ad Probam.*

§. III.

Eſt igitur precandi Numinis ratio non una in omnibus. Moſes Prophetarum omnium cùm vetuſtate tum ſapientiâ princeps, & orandi nobis & meditandi ac contemplandi ſpecimen præbuit illuſtriſſimum. Intentâ ſedulâque divinorum contemplatione id aſſecutus eſt, ut origines univerſi orbis litteris mandârit, incredibili humanæ gentis emolumento. Heu quantis tenebris involveremur, ſi prima mundi cunabula, & geneſeos initia ignoraremus? Quas

Quas Mosis meditationes fuisse dicemus, cùm apud Ægyptium Regem Pharaonem toties peroraret, & saxum illud (Pharaonem dico) sæpius oratione suâ flecteret; Ægyptum verò universam variis cladibus afficeret, rursúmque malis præsentibus medelam ferret, ut tum maximè credi possit, cælum, & quidquid in cælo est Numinis, unius viri precibus vacâsse, ut gens una veræ pietatis cultrix in libertatem assereretur. Eleganter & verè dixit Bernardus: Nemo repentè fit summus. Ascendendo non volando apprehenditur summitas scalæ. Adscendamus igitur velut quibusdā pedibus, Meditatione & Oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione agnoscimus imminentia nobis pericula, oratione evadimus. *a* Moses Contemplationi ac Meditationi prolixissimas junxit orationes. Jacuit vir iste mitissimus *quadraginta diebus noctibúsque* ad conspectum Numinis prostratus unum identidem petens, ne populus, quem in libertatem vindicâsset, ob impia sacra excidio deleretur: Obsecro Domine, ajebat, peccavit populus iste peccatum maximum, fecerúntq; sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. *b*

Magna & longa quidem deprecatio, sed affectus major, per quem tanta vis mortalium,

talium,

a *Bern. serm. 1. de S. Andreâ, fine.*
b *Ex. c. 32. v. 31. & 32.*

talium, alioqui peritura, unius precibus fuit condonata. Eodem precante & manus cælo attollente, Hebræus miles acie dimicans felicissimè pugnavit: ubi paullulùm lassatis brachiis remissior fuit oratio, Israëlis exercitus succumbebat. Quia igitur in unius orantis manu tota stetit victoria, Dux pientissimus cùm omnes copiæ militares non possent pugnando, ipse unus perseverantissimè precando vicit.

Nec tamen omni hominum memoriâ quisquam audacioris voti & petendo fidentior fuit, quàm ejusdem populi Dux Josue, cujus precibus obedientissimus sol atque ipse adeò mundus stetit immobilis obstupescēdo miraculo. Non antea unquam, nec ullis pòst sæculis dies longior terris affulsit.

Rex Ezechias extremâ invaletudine oppressus, jam limini admotus & conclamatus, jam sententiâ fatali per Isaiam pronuntiatâ: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.a Nihilominus rex optimus ingentis fiduciæ plenus Numini preces admovere, & productius vitæ spatium rogare instituit. Impetravit quindecim annos vivendi auctarium. Et in testimonium admissæ orationis, sol decem lineis viam relêgit. Immensum & incredibile iter. Sunt enim milliarium Belgicorum trigesies centies millena, seu tres milliones, insuper sexcenta quinquaginta duo millia, ducenta triginta novem milliaria.

En

a *Isa.* 38. *v.* 8. b *Nota, Unum milliare Belgicum continet tria Italica.*

En tantum imperii in sidera habet orationis ardor. Adeò cælum omne & cæli conditor Deus ad orantis nutum obsequitur, ut orationem veram rectè dixeris *Cæli dictaturam*. In orbe hoc infero nihil potentius quàm ardens oratio. Nec in ullâ re aliâ indulgentius Cæli Numen humanam fovet pietatem, quando homines orando ad divinam prope potentiam extolluntur.

§. IV.

Hebræus rex David orandi scientissimus artifex septies interdiu preces ad Deum fundebat: mediâ insuper nocte surgebat *ad confitendum nomini divino.* a Ah erubesco, dum hæc scribo. Rex tantus nec regii muneris negligens, geminati regni gravissimis curis involutus, dies noctésque abundè habuit, quæ cogitaret regnorum suorum bono. Ille nihilominus curas seponebat, negotia interrumpebat, ad preces se conferebat, repetitis per certa intervalla vicibus. Diceres religiosissimum Carthusianum & præscripti temporis observantissimum. Sed & nocti rex David tranquillissimam partem decerpebat, ut eam cælo impenderet & precationi. Et quia Prophetarum ille summus omnia precibus agenda scivit, deprecandi Numinis etiam formam demonstravit. Deprecatus sum, inquit, faciem tuam, in toto corde meo clamavi. b Et: In meditatione meâ exardescet ignis. c

Oratio aut Meditatio sine hoc igne nimium

a *Psal.* 118. *v.* 62.
b *Psal.* 118. *v.* 58. c *Psal.* 38. *v.* 3.

mium frigent. Nec orare seriò censendus est, nisi qui toto orat pectore. Salomon paternæ pietatis & sapientiæ hæres hoc igneum precandi genus imitatus in patrē: Adii Dominum, inquit, & deprecatus sum illum ex totis præcordiis meis. *a* Toto corde rogandus est Deus, toto diligendus.

Nos subinde cùm paullò productiores preces fundimus, nobis ipsis vanissimè blandimur de prolixis orationibus. Sed videte, quæso, geminos Tobias parentem cum filio tribus horis integris, & quidem in terram prostratos vultu terræ alliso non sine igne precantes. Ita clarissimè divinus scriptor: Tunc, inquit, prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum. *b* Tam prolixa quàm ardens oratio. At funt in novâ lege sanctissimi viri, qui hoc imitati feliciter, imò superârunt.

De Antonio Magno res nota. Vir iste sæpius ad occasum solem precari cœpit, nocte totâ cum Deo suavissimè collocutus, dum sol rediens eodem situ etiamnum precantem deprehenderet. At ille iratus soli, quòd colloquii dulcedinem præpropero reditu turbaret: Quid me impedis sol, ajebat, qui oriris, ut ab amœniore me sole abstrahas. *c* Ita in oratione, inquit Athanasius, pernoctabat sæpissime.

Beatus Arsenius Antonii nobilissimus æmu-

a *Sap. c. 8. v. 21. & ult.* b *Tob. c. 12. v. 22. & ult.* c *Cassianus collat. 9. c. 31. & S. Athanasius in vitâ ejus c. 6. initio.*

æmulator, quovis ſabbato ad ſolis obitum preces ordiri, & ad ortum finire ſolitus eſt. De ſanctiſſimo viro Iſaac Syro non procul Spoletum in Umbriâ habitante teſtis locupletiſſimus Gregorius Pontifex: *Quem noſtrorum, inquit, multi noverunt. Illud quoque addidit: Iſaac Spoleti templum ingreſſus, petiit ab æditius, liceret ſibi bonâ eorum veniâ preces producere, quantum vellet. Conceſſum eſt. Ita tribus diebus ac tribus noctibus continuis in oratione perſtitit.* Inuſitata hæc precandi ratio, quò difficilior erat creditu, eò ſuſpectior cœpit eſſe ſpectantibus. Igitur unus aliquis cuſtodum ſui negligens, aliorum curioſus obſervator, quod in profectûs ſui emolumentum trahere debuiſſet, id ſuæ nequitiæ fecit argumentum. Nam Iſaacum ceu ſanctitatis vaniſſimum oſtentatorem verbis acerrimis objurgavit, ad objurgationis clauſulam contemptim colaphum impegit, & templo ejecit. Tulit hoc vir mitis; non tulit Deus, nec ultionem luculentam diſtulit. Mox enim temerarius percuſſor à dæmonibus agitari cœpit, haud dubiè ab his hoſpitibus diu vexandus, niſi eum illud ipſum os, quod impiâ manu perſtrinxerat, tempeſtivâ precatione liberâſſet. a

a *Gregor. l. 3. dial. c. 31.*

§. V.

Summum ſemper ſtudium fuit ſanctiſſimi cujuſque hominis attentè & ardenter precari, Hinc plurimorum aut creberrimæ

aut prolixissimæ orationes. Apollonius, qui quingentos Monachos velut Provinciali magistratu rexit, centies interdiu, centies noctu, idque flexis semper genibus precari in more habuit, Ruffino & Palladio testibus. a

Beatus Reinerus maximæ sed minùs notæ sanctitatis vir, qui Anno Christiano millesimo ducentesimo trigesimo septimo Osnabrugi obiit. Hic annis viginti duobus suiipsius captivus proximè templum habitavit, nil carnium unquam gustavit, omnibus diebus Veneris inediam pane & aquâ toleravit; nunquam alium lectum quàm nudum asserem habuit, loricam nudo corpori appressam assiduè gestavit, omnibus Dominicis ac Festis diebus cibum cælestem sumpsit: hic ipse quotidie trecenties in terram prostratus iteravit preces. Taceo innumeros alios.

Quot regii sanguinis viri feminæq; omnes Davidis psalmos quotidie recitârunt? Quot itidem Religiosi viri feminæque statis precibus emissis, horas insuper complures precationibus impendunt? Recentia sunt & explorata, quæ in exemplum hîc refero.

Stephanus Capunsachus quatuor quotidie horis post cenam precari solitus. Consalvus Mederius, ut prior, Societatis IESV Sacerdos sex horas Meditationi tribuit quotidie. Antonius Criminalis è numero recentiorum Martyrum quot diebus trigesies prolixiùs orare consuevit. b

a *Ruffin. c. 7. Pallad. c. 52.* Fran-

b *Historia Societatis l. 10. n. 78. & l. 12. n. 66.*

Franciſcus Suarezius, qui omnem Theologiam compluribus voluminibus a in ampliorem lucem poſuit, ingenuè faſſus eſt, malle ſe quicquid ſcientiæ acquiſiiſſet, perdere, quàm unicam ſolitæ meditationis horulam intermittere.

Atque ut rem verbo finiam; novum quid, ſed verum dicam: Ea eſt optima oratio, quam quiſque ipſe ſibi facit, & è calente fundit pectore, non è libello ſcriptam recitat. Anaximenes Rhetor orationem elegantem & auribus dignam ſex menſibus elaboravit. Hanc uni è ſuis diſcipulis, quem commendatiorem habuit, ediſcendam tradidit. Adoleſcens, ubi eam exactiùs memoriæ mandâſſet, & à magiſtro parem dictioni geſtum adhibere didiciſſet, coram Antigono rege præceptoris ſui labores pronuntiavit. Notavit Antigonus, non id adoleſcentis ſtylo compoſitum. Quare inter audiendum ſuper eâ re quippiam ſciſcitatus eſt. At ubi adoleſcens hoc ſolùm loqui potuiſſet, quod piſces ſolent; ſuaviter ſubridens Antigonus: Quid ais, inquit, adoleſcens, num iſtud tibi non etiam in tabulis deſcriptum eſt?

Sic innumeri precantur; in tabulis deſcripta pronuntiant, aut multa pſittacorum more recitant. O mei oratores! ô bonæ oratrices! optima imò & venuſtiſſima eſt oratio, quam ipſe ſibi facit orator, quam ex animi medullis promit, idcirco nos hîc orationi meditationem ac contemplationem junximus. Quo

a *Sunt viginti duo Tomi in folio.*

Quo igitur te ore referam, ingens cæli decus, ſpes labentium, Deipara Virgo? cujus ſanctiſſimos mores nullus unquam laudare ſatis potuit, quæ tenerâ etiamnum ætate in templo orando, meditando ac contemplando vitam exegiſti, quæ principem diei partem precibus & divinis colloquiis conſecrâſti; inde per aliquot horas honeſtè & ingenuè puellare opus obiiſti, mox reliquum diei divinarum litterarum lectioni ſedulò impendiſti. Ita, ut cùm ritè ſanctéque cæleſtia curares, humana non omnino deſpiceres, utrumque munus Marthæ & ſororis ſanctiſſimè complexa.

ACTIONES SEV PRAXIS ORATIONIS, MEDITATIONIS, ET CONTEMPLATIONIS.

1. Ad orationem plurimùm facit, orandi tempus, locum, ſitum attendere. Nullum non tempus orationi aptum eſt: quavis horâ, quovis momento precibus noſtris attendit Deus. Tria tamen potiſſimùm tempora orationi ſeligenda; Matutinum, Meridianum, Veſpertinum. Omnium optimum eſt matutinum: quò enim corpus eſt defæcatius, hoc promptior aptiórque ad orandum eſt animus. Tempus nocturnum quantò

tò aliis tranquillius, tantò & melius eſt.

2. Locus is orationi gratior, qui à turbis remotior. Ideò Chriſtus cubiculum monſtrat, idque clauſum. Proprius tamen precandi locus eſt templum, teſte Veritate: Domus Domini, domus orationis eſt; oratio, quæ ore multorum funditur, quod in templo fit, efficaciſſima: nimirum pia mens eſt Deo familiaris, etiam in templo & turbis mediis ſuam ſibi fabricat ſolitudinem, & ſola cum ſolo ſponſo loquitur.

3. Situs corporis, non leve adjumentum aut impedimentum orationis. Quo corporis ſtatu ſit ſupplicandum, Chriſtus exemplo docuit: ſiquidem nunc procidens in faciem, nunc flexis genibus Patrem exoravit. Daniel feneſtris eâ parte patentibus, quà cænaculum templo Hieroſolymæo erat obverſum, ter quotidie ſtatis horis genua ſubmiſit in preces. Salomon orans utrumque genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *a* Hic proprius orantis habitus eſt, genua humi flectere, & manus cælo attendere.

4. Orationi nil magis adverſum quàm ſub eâ huc illuc circumſpicere, litteras legere, fabulas miſcere, aut agere ad orationem non ſpectantia. Quiſquis oras, contine oculos, aures frena, junge manus, flecte genua, tunde pectus, ſuſpira Deum, & habebis adhuc quod agas, ut tot animi evagationibus obſiſtas. Magnam injuriam, inquit Bernardus, Deo facio, cùm illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego; qui

a 3. *Reg, c. 8, v.* 54.

fundo, non audio. Deprecor illum, ut mihi intendat, ego verò nec mihi nec illi intendo. a

5. Nullam unquam orationem sine seriâ præparatione ordiri. Præparatio quantò accuratior, tantò & oratio attentior erit & ardentior. Ecclesiasticus severè hoc præceptum ingerit: Ante orationem præpara cor tuum, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. b Bernardi monitum est: Orans mentem erigat, corpus incurvet. c

6. Oraturus circumspectè cogitet, quis, quid, quem rogaturus sit.

7. Breves illas & jaculatorias preces sibi quàm commendatissimas habere: plurimùm prodest uno die centies, sexcenties, millies iis animum fulcire, & ad Deum erigere. Tantò autem frequentiùs eas repetere, quantò vehementiùs vel adversa premunt, vel prospera blandiuntur.

8. Meditatio matutinum tempus singulariter captat, Idololatris etiam non ignotum. Scipio summo manè in cellâ Jovis meditatus est. Isaias Propheta: Erigit manè, ait, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. d Christus ipse, Marco teste, diluculo valde surgens egressus abiit in locum desertum, ibique orabat. e Nec tamen cetera diei tempora meditatio aspernatur, modò silentio possit & quietè peragi.

CA-

a *Bernard. medit. c. 8. fine.* b *Eccli. c. 18. v. 23.* c *Bernard. c. 7. med.* d *Isai. c. 50. v. 4.* e *Marci c. 1. v. 35.*

CAPUT DECIMUM.

Rosa Argentea,

seu,

Virginitas.

§. I.

CASTIMONIA seu Virginitas triplici se vultu commendat. Alia enim conjugum, alia viduarum, virginum alia & longè sublimior est pudicitia. Augustino bona est pudicitia conjugalis, sed melior continentia virginalis. *a* Perpetuum virginitatis florem tueri prima nos virginum docuit, in cujus castitate complura sunt admiranda.

Primum illud, Virginitatem amplexa est eo sanè tempore, quo hæc virtus non ignota tantùm, sed exosa fuit.

Alterum, Tanto virtutis hujus amore exarsit, ut non solùm per omnem vitam virgo vivere, sed & virginitatem Deo vovere voluerit.

Tertium, Prima omnium fuit, quæ virginitatem perpetuam voverit.

Quartum, Inauditi res exempli, & fiduciæ in Deum fuit incredibilis. Nam antequam Josepho nuptiis jungeretur, hoc suæ pudicitiæ votum nuncupavit, ingenti animo divinæ potentiæ fisa: neque enim ambi-

 gebat,

a *August. de sanct. vid.*

gebat, hoc decretum suum vinculis matrimonii minimè temerandum. Una ejus cogitatio erat, placere DEO. Huc Spiritus divinus singulariter impellebat, uti princeps Theologus Aquinas explicat. *a* Neq; enim præceptum, neque consilium, neque exemplum virginem ducebant. Nondum legerat illud Matthæi: Sunt, qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum. *b* Nec illud Joannis: Virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum, quocunque ierit. *c* Nec illud Pauli: Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, qui non jungit, meliùs facit: & bonum est homini sic esse. *d* Hæc virgini nusquam lecta, nusquam audita, sed à sancto Spiritu suggesta, ut rectè dixerit Bernardinus: Nihil unquam elegit Maria, nisi quod ei divina Sapientia demonstrabat. *e*

Et quamvis in lege veteri vitam cælibem agitârint Melchisedechus, Jesus Nave, Elias, Elisæus, Hieremias, tres juvenes Hebræi in flammis non inflammati; à nemine tamen horum, quod constet, virginitas voto est illigata, quod prima omnium fecit hæc virgo. *f* Eam igitur Ambrosius jure meritissimo tantæ rei auctorem suspiciens: Maria, inquit, signum sacræ virginitatis extulit, & intemeratis virginibus pium Christi vexillum levavit. Id Hieronymus con-

a *S. Thomas par.3.quæst.28.art.4.*
b *Matth.c.16.v.12.* c *Apoc.c.14.v.4.*
d *1.Cor.c.7.v.25.& 38.* e *Bernardin. serm. 51.c.3.* f *Ita D. Ignatius. D. Ambrosius. D. Hieron. D. Damascen.*

confirmans : Igitur Christus, inquit, & virgo Maria utriusque sexûs virginitatis dedicavere principia. *a* Hinc Ecclesiæ primævæ mos ortus, Basilio, Athanasio & Epiphanio testibus, ut virgines Deo se dicaturæ castitatem promitterent in nomine Mariæ. Illud non nemini scribere licuit, nobis vix credere, Adamum viso Abele mortuo, cùm mortis tyrannidem antea ignorâsset, castitatem vovisse. *b*

Ergo Domini mater, priusquam Dei filiũ suo corpore vestiret, voto virginitatis æternæ Deo se obstrinxit. *c* Eò spectant illa virginis verba : Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? *d* Sed hîc paullò majora canamus, cum optimis scriptoribus.

Theologus Hispanus publicis scriptis Theologiæ decretum his omnino verbis explicat : Beatissima Virgo, quæ à suâ immaculatissimâ Conceptione usum rationis ad spiritualia habuit, non solùm propositum virginitatis, nec solùm votum ante Filii conceptionem, & ante matrimonium, sed etiam in ipso Conceptionis instanti, & in utero matris existens virginitatem suam voto explicito & absoluto, Deo consecravit. Ita tenent gravissimi Auctores contemplativi, quos refert & approbat Jacobus Episcopus Christopolitanus, explicans illa

 verba

a *Hieron. epist. 74. ad Pammach.* b *Ita Leonardus de Utino, l. de legibus serm. de pœnit. quem laudat Didacus de la Vega in 5. Psal. pœnit. conc. 2. mihi pag. 626.* c *Ita S. Thom. Bernard. Baron. tom. 1.* d *Luc. c. 1. v. 34.*

verba Cantici Virginis : *Fecit mihi magna, qui potens est,* &c. a Dicunt ergo, quòd Virgo illicò post sanctificationem fecit votum perpetuæ virginitatis in utero matris, quod postea per successionem temporis ostendit: nam statim tertio anno, tanquam virgo se ad Dei famulatum dedicavit, ad serviendum Deo in templo Domini. Hæc illi. Et addit rationem. In Conceptione enim suâ Virgo Dei Majestatem pulchritudinémque contemplans, ardentissimo amoris igne flagrans eum sibi unicum sponsum elegit, perpetuæque virginitatis votum nuncupavit, juxta illud Canticorum c. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, id est, usque ad vesperam mortis. *b*

a *Luc. c.* 1. *v.* 49. b *Petrus Morales in c.* 1. *Matth l.* 2. *tract.* 6. *mihi pag.* 185.

§. II.

Hinc rectè ac verè ratiocinatus Epiphanius: Sicut Christus, inquit, non est passus nomen Iesv nec in cruce sibi auferri, sic non patietur à matre titulum tolli Virginis: & ut Ildefonsus loquitur, Virginitatis æternitas huic inprimis Virgini assignanda. Nimirum hæc illa Virgo virginum est, quæ castimoniæ sublimitatem adeò æstimavit, ut maluisset dignitatem matris non accipere, quàm decus integritatis perdere. Quia tamen divinæ voluntati sese quàm perfectissimè submisit, faceret Deus quod vellet, se ancillam excipiendis divinis nutibus paratam,

ratam, Deus ingenti miraculo gloriam virginitatis non abstulit, & dignitatem matris apposuit.

Hîc Isaiæ vaticinium triumphat: Ecce virgo concipiet & pariet filium.[a] Virgo ante partum, in partu, & post partum æquè integerrima virgo. Quod Augustinus cum veneratione prædicans: Crevit potiùs, inquit, in ejus partu integritas corporis, quàm decrevit, & virginitas ampliata est.[b] Ita conceptissimis verbis quotidie testamur Fidem in Christum: *Conceptus de Spiritu sancto: Natus ex Mariâ Virgine.*

Quâ de re Bernardus insigniter: Conjuncta sunt, inquit, Deus & Homo, Mater & Virgo, Fides & Cor humanum. Admirabiles istæ mixturæ sunt; & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diversa, támque divisa ab invicem, invicem potuerunt conjungi. Secunda mixtura est, Virgo & Mater, admirabilis planè & singularis. A sæculo non est auditum, quòd virgo esset quæ peperit, quòd mater esset quæ virgo permansit. Nunquam juxta rerum ordinem virginitas ubi fecunditas prædicatur, nec fecunditas, ubi virginitas integra conservatur. Sola hæc est, in quâ virginitas & fecunditas obviaverunt sibi. Ibi semel factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum. Quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Quomodo potuit hoc persuaderi generi humano, universo orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam po-

a *Isa.c.7.v.14.* b *Aug.serm.15.de Temp.*

tenter persuasum est, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & virgines, senes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm ad momentum ab istâ fide deficere *a*

Assentitur Augustinus, & : Hoc, inquit, summum miraculum est, quo majus à Deo expectari non potuit. Sicut solares radii vitrum transeunt, nec lædunt vitrũ, ita Christus ex utero Matris & Virginis in præsepe venit. Igitur nulli mulierum illud elogii convenit : *Tota pulchra es , & macula non est in te*, nisi huic uni Virgini, quæ semper incontaminata, semper virgo, Væ nullum est experta. Hæc rubus ardens,& virorem retinens. Hæc Gedeonis vellus, quod Numen irroravit seipso. Hæc Aaronis virga, quæ frondibus & fructibus abundavit. Hæc clausa porta, quæ soli regum Regi patuit. Atque hæc tam admiranda virginitas, matris divinæ purissimam Angelorum felicitatem longè superavit. Angeli nullâ corporis mole laborant, hæc carnem & spiritum in admirabile fœdus copulavit.

a *Bern. serm.* 3.*in Vigil. Nativit. Dom.post medium.*

§. III.

Cùm de Castitate sermo est, mihi semper Hieronymi dictum in mente est : Quacunque virtute polleas, quibuscunque operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahis. Abimelechus Sacerdos panem ceremoniâ consecratum,
neque

neque Davidi esurienti, neque ulli ex iis, qui cum Davide fuerant, daturus fuisset, nisi priùs exploratum habuisset, eòs esse mundos ab omni mulierum consortio. Nota vox Joëlis Prophetæ præcipientis, ut sponsus de cubili suo migret, sponsa de thalamo. Ad vastitatem scilicet & excidium, quod à Chaldæis imminebat, avertendum, genti suæ Propheta jejunium & fletum indixerat. Ceterùm neutrum credidit profuturum, nisi à Castis fieret. Tanti virtutem hanc unam fecit maximus Propheta.

Duo hujus ordinis viri longè principes Elias & Elisæus, qui salutarem Christi ortum diu antea præcesserunt, castimoniam complexi, cælibes vixerunt: iidem omnium soli mortuos in vitam reduxerunt. Nimirum hostes universos, cacodæmonem, peccatum, ipsam mortem Castitas triumphat. Sed hæ illi vires à Virginis Filio sunt, qui omnium virtutum exemplar fuit omnibus, cujus vitâ nihil unquam in terrâ sanctius, *qui nasci quidem dignatus est, sed solùm ex virgine, quod nulli mortalium contigit.* Sed pænè corrigo, quod dixi. Nam duos virginis filios cerno. Illum in alto pendentem, in imo stantem alterum. O ergo felicem piscatorem, ô beatum, ô ter beatissimum Zebedæi filium Joannem, cujus tutelæ omnium virginum princeps, non solùm credita, sed in matrem etiam assignata. Sic è cruentâ trabe moribundus clamat filius: *Ecce mater tua.* Si ergo Joanni mater est virgo, ergo & Joannes filius

virginis dicendus. His annumerari potest non immeritò Jacobus, qui ab eo, quòd ore & lineamentis esset Christo perquam similis, Domini frater est dictus. Hic unus omnium templi penetralia subire Pontificum permissu potuit, quò nulli hominum, præterquam Sacerdotibus, patebat accessus, qui honor contingere illi non potuisset, nisi receptâ de ejus castimoniâ, vel inter inimicos, opinione. O Castitas, quantæ dignitatis es, vel hoste judice!

Græcorum Oratorum disertissimus Chrysostomus, mirabili voto inardescens, velut accersito pictore: Pinge mihi, ait, sermonem virginitatis. *a* Quid hoc ais, Chrysostome, quis istud enimverò possit? Sermonem scribere, virginitatem muliebri habitu pingere, fortassis difficile non sit: at virginitatis sermonem picturâ exprimere, quis hoc Apelles, quis Protogenes, quis Zeuxis, aut Parasius, quis Timanthes id possit? Verùm non possit hoc quisquam hominum, Deus id potuit, qui sermonem virginitatis in cælo pinxit, loco quàm fieri potuit patentissimo. Suspice, & videbis in Zodiaco, lato illo cæli baltheo, inter Libram & Leonem constitutam Virginem. En ipsissimum virginitatis sermonem. Quisquis virginitatem & castimoniam tueri vult, hinc Leone, hinc Librâ; hinc Fortitudine, hinc Temperantiâ se muniat; utrinque defensus sit necesse est. Hinc quidem Leo collocetur: nam Castitati tuen-

a *Chrys. loco proximè laudando.*

tuendæ pugnandum ac luctandum est assiduè, tentationibus & illecebris acriter resistendum. Qui pugnare non vult, nec vult vincere, nec virgo permanere. Hæc virtus non nisi quotidianis præliis conservatur. Qui non fortis est, nec castus erit. Rectissimè Chrysostomus: Virgo à bello nunquam cessare potest. *a* Sic adsit Leo virgini, sed nec Libra desit. Homo continentiæ amans, ad Libram pleraque omnia examinat, hæc præcipuè: Labores suos, ne otietur; socios suos, ne seducatur; suos sermones, ne in iis excedat; mensam & vestem suam, ne lasciviat; oculos suos, ut custodiat; peccandi occasiones, ut fugiat. Nusquam non opus hac trutinâ. Nimirum hæc solertissimè sunt expendenda virgini.

a *S. Chrysost. tom. 5. hom. 9. de pœnit. mihi pag. 758.*

§. IV.

Videte mihi castissimum Joseph Ægypti proregem, quàm ille inter Libram & Leonem Castimoniam suam insigniter defenderit. Tentationibus & plurimis & gravissimis & pænè assiduis incursabatur. Primum illius tentamentum fuit ætas: juvenis erat. In lubrico stabat, concipiendæ flammæ expositus agebat; nec opus hîc oleum affundere, ex se facilis flamma sequitur. Sed vicit ætatem Joseph.

Accessit quotidianus Dominæ aspectus. Dominam voco, quæ in suum famulum omniantherâ sævior fuit.

Addita sunt tertiò verba blandissima: hîs pondus fecerunt lacrimæ, quas crocodili dixeris fallacissimas.

Quartò urgebat optimum juvenem assidua importunitas ac diuturnitas tentationis. Neque enim hoc unum alterúmve diem, nec unam aut alteram hebdomadem tenuit: non intra pauculos menses stetit hæc suavis ad flagitium invitatio: in annos abiit complures. Sacræ paginæ testantur: hujusmodi verbis per singulos dies mulier molesta erat adolescenti, *a* idque annis pluribus.

Quintò, mollissimis verbis jungebantur dona, & promissa ingentia; solet enim lascivus amor ejuscemodi arietes admovere: nihil hîc inausum, nil intentatum relinquitur.

Sextò ad obscœnum obsequium non leviter animabat ipsa latendi fiducia: poterat enim Joseph securè sibi polliceri, rem non evulgandam.

Septimò jungebantur minæ ac terrores, ut si assentiri nollet, laqueum, patibulum, omne malum expectaret.

His catapultis castissimus Josephi animus quatiebatur. Ille nihilominus velut inexpugnabilis turris, nec ferro, nec flammis, nec blanditiis, nec minis cedens: Quomodo, inquit, possum hoc malum facere, & peccare in dominum meum? *b* Néc tamen furia illa Putipharis conjux quiescebat.

Nam

a Gen. c. 39. v. 10. b Ibid. v. 9.

Nam etiam in carcerem penetrabat, in quem innocentissimus juvenis per falsas accusationes est devolutus. Huc illa feminarum nequissima internuntios suos ac lenas quàm occultissimè submittebat. Hîc eadem quæ priùs lenocinia repetebantur. At juvenis licet captivus, suum illud constantissimè opponebat: *Non possum hoc facere.* Sed rogat te & obsecrat non ancilla, sed Domina: *Non possum hoc facere.* En nobilissimum ab ipsâ submissum munus: *Non possum hoc facere.* Strictissimum insuper silentium spondet. Non igitur quidquam est, quòd tibi metuas: sed ille, Dixi, ait, & centies dicam: *Non possum hoc facere.* Sed sic occidis Dominam; tui desiderio tabescens moritur. At ille: Moriatur, ait, *Ego hoc non possum facere.* Sed ibis in patibulum certò, si has preces pervicax repellas. Ego, ait Joseph, & patibulum & rotas, & quodcunque tolerare sum paratus, innocentiæ ac castimoniæ retinendæ. *Hoc autem malum facere non possum,* quidquid me fiat, *non possum, non possum hoc facere.*

En Virginem inter Libram & Leonem tutissimam, invictam. Maluit triennalem ferre carcerem, quàm paratam non respuere voluptatem. Scuto Joseph pugnavit, & hastâ. Nam præsigni generositate veluti scuto ignita jacula excepit, retudit, confregit: dein & hastam in orcinum colubrum contorsit, summam exhibens tam in herum suum, quàm in Deum suum fidelitatem. Optimè dixit Chrysostomus: Magis

miror Josephum in hoc igne penitus illæsum, quàm tres pueros in fornace Babylonicâ ab igne intactos.

Fuit è sancti Dominici familiâ vir virtutis eximiæ, qui pro castimoniâ difficiles pugnas subiit, nec unquam victus succubuit. Huic ab ipsis adversariis inferorum civibus vel invitis acclamatum est: Vicisti, vicisti, quia in igne fuisti, & non arsisti. Josephus Castitatis encomia nusquam legerat, exempla nulla viderat, præcepta nulla, sed nec ulla consilia sciverat, nihilominus continentiâ sanè admirabili & fortitudine prorsus incredibili, tentationes ac illecebras omnes elusit felicissimè. Dignissimus cui omne cælum acclamat: Vicisti, vicisti Ioseph, quia in igne fuisti, & non arsisti: Vicisti, quia fugisti.

§. V.

Hinc Augustinus memorabile hoc documentum suggerit: Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. *a* Cùm Apostoli nos armant in vitia, collato cum iis pede certandum esse docent. Insurgit Ira? resistite. Invadit Invidia? resistite. Adulatur Superbia? resistite. Oculos fascinare vult Avaritia? resistite. Pigritia ad otium & somnum trahit? resistite. Proponit epulas & vinum Gula? resistite. Voluptatem suadet Luxuria? hîc aliis pugnandum armis. Hîc fugite, fugite. Resistendum ceteris, hoc unum è vitiis fugâ vincitur. Sic Paulus vociferatur: Fugite forni-

a *Aug. serm. 250. de Temp.*

cationem. a Ejuſdem animi Chryſoſtomus: Virginitatis cuſtos,inquit,fuga & ſeceſſio. b Audis obſcæna & periculoſa ? Bonum eſt obturare aures ; melius eſt abire & fugere. Cernis blanda & illecebroſa ? tutum eſt oculos claudere ; ſed tutius eſt abire & fugere.

Rogatus Aurelius Auguſtinus, quid eſſet quòd nollet cum ſorore habitare, ita occurriſſe fertur: Quia non ſunt mihi ſorores quæ cum ſorore meâ ſunt. Ideò hîc omnium conſultiſſimum , fugere & procul eſſe. Enimverò malum eſt videre feminam, pejus alloqui, peſſimum attingere.

Arſenius Abbas feminarum aſpectum, præſertim curioſiorem, ut rem ſanctiori vitæ prorſus exitialem refugiebat. Huic cùm fortè matrona quædam non obſcuri generis ſeſe repentè obtuliſſet , turbatum & averſantem rogare cœpit , ne ſuum occurſum tam atrociter declinaret , & ut Deum pro ſe precaretur. Precabor, inquit ille, libens ne hujus talis occursûs unquam ampliùs memor ſim. Huic accenſendus Ioannes Anachoreta , qui annis plurimis c nullam vidit feminā, nec ab ullâ videri voluit, Petiit tamen Tribunus quidam militaris, ut ab uxore ſuâ ſe adiri pateretur , & ſuper ſalutis negotio conſuli. Negavit Ioannes moris ſibi fuiſſe unquam cum feminâ loqui. Tribunus obſecrando perſtitit, ſaltem ab eâ ſe conſpici permitteret. Cui Ioannes: Eat, inquit, & me in ſomnis videbit , ſi id piè

a 1. *Cor. c. 6. v. 15.*
b *Chryſoſt. ſerm. de Contin. Ioſeph.* c *An. 40.*

piè cupiat. Nec defuit prędictioni eventus. a

Hoc priscum; recens istud. Fuit ex Hispalensium Sodalium cœtu juvenis virginitatis non frigidus amator, sed strenuus defensor. Hic morti proximus coram Sodalitii Præfecto seriò testatus est, nullam sibi feminam è facie notam, præter duas consanguineas, quas ob vitæ rationem sæpius alloqui necesse fuerat. Vixerat autem ipsos novem annos Hispali. Tantò mirabilior hæc continentia, quantò diuturnior. b

His omnibus mirabilior & magnum virginitatis miraculum est Amon Ægyptius Abbas parentibus opulentis ac generosis oriundus, cujus virtutem optimi scriptores jure prædicant. Nam etiamnum juvenis annos viginti duos natus uxorem ducere à suis compulsus est. At ille conjugium & ceremoniam superfluam admittens, animo totus virginitatem ardebat. Idcirco primâ nuptiarum nocte his verbis aggressus sponsam: Quid, ô virgo, agimus, inquit, florem corporis nostri tam facilè perdimus, cras forsan morituri? Quin magna audemus, nec tamen volentibus nimis difficilia. Virginitas, ut scias, thesaurus est incomparabilis. Mortalium sapientissimi hoc affirmant: Divinus scriptor: Omnis ponderatio, inquit, nō est digna continentis animæ. c Quin ergo consensu pari pretium hoc inæstimabile nostrum facimus, & virgines permanemus? Neque hoc, quod forsan putes, adeò arduū est,

a *Ruffinus Aquilei. c.* 2 *c.* 1. *Palladius c.* 43.
b *Anno* 1603. c *Eccli.* 26 *v.* 6.

eſt. Unico & conſtanti Velle hoc totum fit. Velimus ſeriò, & jam ſumus, qui eſſe volumus. Virginitas non ſolùm Angelis, ſed & Deo facit eſſe proximum.[a] Et audi, obſecro, quæ præmia, quæ deliciæ promittantur caſtis in cælo. Et unà libellum protulit, è quo, quæ ad rem videbantur, virgini prælegit tanto animi ardore, ut & ipſa ſenſim calefacta, dixerit: Quin igitur hoc facimus, quod ſuades, & toro ſejuncti noſtram Deo caſtimoniam probamus: ego hoc conſilii nequaquam turbavero, & ſi quid jubes, id deinceps à me fiet. Ego, inquit, & rogo, & volente te jubeo, ut in omnem reliquam vitam tu mihi ſoror, ego tibi ſim frater: cœptis noſtris nō deerit divinus favor. Caſtorum animorum Deus quantus eſt amator, tantus erit & remunerator. Dixerunt, & fecerunt. Eâdem quidem domo habitârunt, ſed tam verecundè ac caſtè, ut non tam virgines dixiſſes, quàm Angelos. Atque hunc vitæ tenorem duodeviginti annis ſanctiſſimè perſeverârunt. In quâ re illud potiſſimum habuerunt, Otia utrinque ſuſtulerunt; hinc omnes periêre Cupidinis arcus. Utrumque hunc conjugem labor, ab omni labe incontinentiæ tutū conſervavit. Amon totos ſoles in horto exegit balſameto colendo: quæ res multum laboris poſcit & induſtriæ. Veſperi ergo domum rediens, ſed fatigatus, mox tamen ad precationes ſeſe abdidit; inde cenula, ſed modeſta & parca, quæ fami ſuccurreret non libidinem ſtimularet,

a *Incorruptio facit eſſe proximum Deo. Sap. c. 6. v. 20.*

laret, inde noctes inter castissimas preces inchoatæ & clausæ. Hinc sæpius inter eos hic sermo: Plurima pars hominum nescit, quàm suavis sit sopor in vacuo cubili quod solus quis occupat. Certissimum est, quod Paulus prædixit: Tribulationem carnis habebunt hujusmodi.[a] Ubi octodecim, ut dixi, annos in parili virginitatis decreto sanctissimè traduxerũt castissimi conjuges, nobilissimum cælo spectaculum, Amon ad virtutis culmen enisurus in montem Nitriam concessit, factus plurium Monachorum Pater; illa in domum sibi relictam plures virgines adscivit, & ædes exploratæ castimoniæ jam conscias in cœnobium mutavit.[b] Mirabilis Deus in Sanctis suis. O virginitas, ô soror Angelorum! O victoria libidinum! ô Regina virtutum! ô possessio bonorum omnium!

a 1. *Cor. c. 7. v. 28.* b *Ruffin. c. 30. Pallad. c. 8. mihi pag. 482. apud Rosſuveid.*

§. VI.

Sed non est, quòd hæc olim duntaxat facta censeamus. Similes pugnas hodieque, similes & triumphos spectat virginitas. Obstupesco, cùm lego optimâ fide descriptas pro Castitate luctas planè admirandas. Et quis non miretur, corruptissimo hoc ævo castissimos tamen juvenes, virgines tamen integerrimas nec adeò vili numero reperiri? Quibus profectò longè potior est castimonia quàm vita, suavius illis est mori quàm inquinari. Rem hîc ad compendium con-

confero. Veriſſimum eſſe, quod dixit Chryſoſtomus (virgo à bello nunquam poteſt ceſſare) confirmant hæc pauca in ſpecimen propoſita.

Fuerunt hæc ævo, qui libidini omnino perdomandæ ſacrum tempus, quod Domini Natalem antecurrit, non carnibus tantùm abſtinuerunt, ſed & ſolo pane ac fonte victitârunt.*a* Quod alii pluribus diebus fecerunt. Sunt, qui toto anno carnibus abſtinuerint. Alii quovis Veneris die aceto ſolùm & pane inediam ſolãtur. Verberibus & cilicinâ veſte ſic aliqui corpus affligunt, ut non deſint, qui annum integrum ſetis aſperrimis ſeipſos excruciaverint, eo fine ut fædiorum cogitationum impetus fortiùs repellerent. Diverberationes acerrimæ in oculis ſunt. Aliqui noctu ad orandum ſurgunt, & prolixas preces nudis genibus abſolvunt. Pro epilogo ferreâ ſe catenâ acriter cædunt. Cùm flagellum deeſt, cingulum ferro præfixum in ejus rei uſum venit. Sunt qui vulnera per verberationis ardorem exaſperent ſale. Dolæ in Chriſti Natalis pervigilio *b* juvenis flammas parùm pudicas animo ſubdi ſenſerat, at ille conſilii nõ tardus, ut ignem hunc oppreſſum iret, nudum ſe in nives abjecit (en alteros Franciſcos) ut ſi quid voluptatis vel invito ſeſe animo inſinuâſſet, acerbitate frigoris penitus opprimeretur.

Fuerunt alii, qui Cupidinis vincendi cauſſa, aut in nives aut in ſpinas horridúmque

que

a In Waſſer vnd Brodt. b *An.* 1604.

que vepretum (en alteros Benedictos) sese voluntario jactu præcipitarent. Fuerunt alii, qui digitos in ignem extenderent, qui dentibus linguam invaderent, qui saxo pectus plangerent, qui pugnis faciem contunderent, ne quid penitus virginei floris amitterent.

Fuit Parthenius juvenis Lugduni, *a* qui cùm nulla alia servandæ integritatis superesset via, manus suas in suum vultum armavit, & oris sui florem unguibus & cruore ita contaminavit, ut quid porrò in ipso amaretur, nemo videret. En alteros Spurinas. Notus est Hetruscus ille adolescens, qui ubi mirâ sui specie sollicitari oculos advertit, oris decorem vulneribus confudit, maluitque deformitatem suæ sanctitatis argumentum, quàm formam alienæ libidinis esse irritamentum. *b* Ingolstadii novus quidam Mutius, ipso animosior Scævolâ, patientissimam manum tamdiu prunis admovit, dum flamma pestilens per viscera grassari desineret. Alii linguam morsibus tantisper vexant, dum spurca cogitationum reprimant. Plurimi nudis asseribus aut pavimento indormiunt multas noctes ne suaviter cubent, aut ne inhonestiùs somnient, non raro cervicalis vicem capiti saxum subjiciunt. Sunt qui inter mortuos pernoctârunt, ne voluptatibus vitæ vincerentur.

Fuit qui sex omnino horas continuas in genua provolutus Christi Domini necem ac supplicia contemplaretur, quod qui-

a *Anno* 1609. b *Valer. l.* 4, *c.* 5.

quidem potentiſſimum in his prælijs telum eſt, omnibus hoſtibus formidandum. Quod magis mirandum, ſancta hæc in ſeipſum crudelitas ingenioſa eſt: non enim defuerunt, qui urticas & roſarum ſpinas pro cilicio corpori applicarent, quos meritò virgineas Roſas dixeris, qui ſine ſpinis vivere noluerunt, cùm Hortulanum ſuum ſpinis videant in cruce coronatum.

Superioribus quidem ſæculis pugnas edidit Caſtimonia ſeveras & admirabiles. Evagrius Presbyter hibernas noctes in puteis egit, ut ab omni affectu libidinis corpus vindicaret. Bernardus Abbas in lacu, Benedictus in vepribus, Franciſcus Aſſiſias in nivibus, Dominicus in prunis ſeipſos triumphârunt. Tanta hominibus ſanę mentis fuit caſtitatis cura, tantum inceſtæ voluptatis odium. At priſca nunc reviviſcunt miracula, antiqua reſtaurantur prælia. Ita hodieq; à plurimis adoleſcentibus ac juvenibus caſtiſſimis Virginis Mariæ Sodalibus incredibiles pugnæ pro tuendâ virginitate ſuſcipiuntur; victoriæ illuſtriſſimæ referuntur; verſis ac decretoriis armis res agitur, jejuniis, flagris, ciliciis, humicubationibus, vigiliis, rigoribus aliis innumeris in impurum Cupidinem pugnatur. Tentatio carnis & diaboli, materia triumphi.

§. VII.

Hîc meritò quiſque ſibi in aurem, imò in animum dixerit: Ecquid ego ſimile aut feci, aut facturus ſum? Illis, & illis, & iſtis tan-

tanti ſtat ſua virginitas: eſurire, algere, ſitire, minus & incommodè dormire, dolores acerrimos ſentire, aſpera quæque pati non detrectant: modò ſua ſibi Caſtitas in tuto ſit. Ah quàm ego ad luctatores iſtos remiſſus ac iners dormitator ſum? illi cælum rapiunt non ſine generoſâ violentiâ, ego torpeo & cuticulam curo. Si mihi ipſe credo, virginitatem fortaſſis amo, ſed pugnas pro virginitate refugio: cælum cupio, ſed quantillum eſt, quod pro cælo laboro? victoriam & præmium affecto, ſudare ac certare nolo. O militem in plumis! ô athletam in menſis ac poculis! Sed ut ſcias, non hac ad virturem itur, non hac ad cælū pervenitur. Illud Chryſoſtomi hîc millies ingerendum: Virgo à bello nunquā ceſſare poteſt.

Hieronymus ad inſtitutum priſci moris mentionem iniiciens: Gentilis error, inquit, Deas virgines finxit armatas, a cum ſcuto & lanceâ, oſtenſuri ſine bello pudicitiam non poſſe defendi. Virginitas cautiſſimè ſimul & fortiſſimè habenda eſt; nimirum inter Leonem, ut diximus, & Libram media rectè defenditur. Nihil tenerius caſtitate ac pudicitiâ, quæ etiam impudico aſpectu perditur. Pudicitiam perdidiſti ſemel?

——— *Nullâ reparabilis arte*
Lapſa pudicitia eſt. ——— b

Claude igitur vas tuum, ne pretioſiſſimum hoc unguentum effluat; claude virginitatem tuam continentiâ tam linguæ quàm ocu-

a *Hieron.tom.* I. *epiſt.* 140. *ad Principiam*, *mihi pag.* 395. b *Ovid.epiſt.* 15. *Heroidum.*

oculorum, quàm & aurium. Nec verò quemquam terreat quotidianæ pugnæ difficultas. Quantò difficilior pugna, tātò gloriosior victoria. Ad has pugnas amore virginitatis obeundas Bernardus nos animans: Differunt quidem inter se, inquit, homo pudicus & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius Castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. Sola est Castitas, quæ in hoc mortalitatis loco & tempore statum quendam immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solennia, morem beatæ illius vendicat regionis, in quâ neque nubunt, neque nubuntur: præbens quodammodo terris, cælestis jam illius conversationis experientiam. Quid ergo castitate decorius, quæ de hoste domesticum, Angelum de homine facit? *a* Atque ut prisci Patres loquuntur, major est victoria virginum, quàm Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant. His confirmandis optimè dixit Hieronymus: Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio stercus. Virgines sedent ad pedes Domini, virgines semper cum Domino loquuntur, virgines sunt terræ Angeli. Quis igitur decorem virginitatis æstimet, quæ amatur à Christo Rege, probatur à Judice, dedicatur Domino, consecratur Deo, remuneratur à cælesti sponso? Porrò Deipara Christi mater, cujus honori hæc paullò quàm cetera

a *Bern. epist. 42. ad Henric. Archiep. Senonens. longè ante medium.*

ra diductiùs scripta, non solùm virgo, sed omnium etiam virginum decus & specimen est unicum, ut nefas sit, sanctissimum ejus nomen in ordinem redigere, nisi pro typo sit & virginitatis ideâ. Sed nunc praxin Castitatis addimus.

ACTIONES VIRGINITATIS AC CASTIMONIÆ.

1. Hîc caput rei est: Principiis obsta. Adest cogitatio? Repelle. Allicit imaginatio? non aspice, mentis oculos quamprimùm aliò averte. Moraris, & cum hoste colludis? evidenti periculo Castitatem exponis. Job non solùm à conspiciendâ, sed etiam à cogitandâ virgine cavit. Scintilla vesti illapsa citò maculam inurit, ni eam submoveas: fœda cogitatio animum mox inficit, nisi hanc quamprimùm excutias.

2. Proximum est nunquam otiari, nunquam nec exiguo quidem tempore. Ferias quærere; nil agere, aut agere otia, languori ac somno indulgere, & simul castum esse, inaudita sunt, neque hæc unquam tam disparia in parem amicitiam pertrahi potuerunt.

3. Qui Castitatem amat, orationes & jejunia frequentat. Intuta est pudicitia, si horum desit alterutrum. Nimirum virginitas orationis thus amat, quod sine mortifica-

tificationis prunis nihil odoriferi exhalat. Jussa Domini sunt: Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Facilè vigilat, qui promptè jejunat.

4. Feminarum aspectus, colloquia, munuscula, præsentiam, omnésque ejuscemodi occasiones cautè devitare. In sinu colubrum tutiùs quis ferat, quàm in oculis, in auribus, in animo muliebres blanditias. Procul ô procul este, ab his dolosis ignibus, quos subinde honestatis favilla tegit; sed produntur, dum tanguntur.

5. Spectacula parùm pudica, confabulationes non tantùm obscænas, sed etiam protervas, imagines nudas, & inhonestas cantilenas, & libros omnes Venerem olentes studiosissimè fugere. Sed inter fugienda etiam choreas numerare, de quibus optimè dictum: Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumferentia omnes angeli ejus.

6. Veræ Castitatis est, non tantùm præsentium oculos vereri, sed etiam seipsum solum erubescere, nec audere clam facere, quòd palàm offenderet. Homo castus oculos assiduè defixos gerit in Deum, in sui Custodem Angelum, in seipsum. Coram his tribus turpe quid facere, aut etiam cogitare, tam verecundaretur quàm coram toto terrarum orbe. Sic castissimus Amon Lycum flumen transiturus, quia horrebat vestem ponere, & seipsum videre nudum, occultâ vi trajecit aquas. Ita Hieronymus, Ruffinus, Palladius suprà laudati.

7. Curiositatem singulariter odisse: Curiositas & Castitas nihil unquam inter se amicitiæ habuerunt. Vanè curiosus & pudicus, otiosus & castus, prodigia sunt. Dina Jacobi filia, si non fuisset curiosa, non fuisset rapta & violata.

8. Vestitum mollem & ad ævi leges concinnum *a* in aliis non amare, à seipso penitus abdicare. Subinde vestis comptior plus libidini patrocinatur, quàm forma liberalior. Quantum autem luxuriæ negotium promoveant vestes & corporis cultus, in Trismegisto nostro fusiùs docemus, quò Lectorem amandamus.

9. Ad omnes portas, hoc est, ad omnes exteriores sensus, perpetuas habere excubias, nec eas unquam laxare. Qui Castitatem diligit, non solùm cum oculis, ut Jobus, sed & cum auribus & naribus, sed & cum linguâ & manibus fœdus pangat, ut quicquid virginitati adversum occurrit, mox totis viribus reiiciatur. Castitatis est, non tantùm omnem impudicitiam, sed omnem etiam impudicitiæ vmbram horrere.

a *A La Mode,*

CA-

Capvt Vndecimvm.

Rosa Crystallina,

seu,

Iejunium & Abstinentia.

§. I.

Omnis beatissimæ Virginis vita, mera fuit, sic dicam, quadragesima, jejuniis & abstinentiæ dicata. Beatus Ambrosius abstinentissimam Virginem demiratus: Quid exequar, inquit, ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam? Alterum vltra naturam superfuisse, alterum pæne ipsi naturæ defuisse? Illic multa intermissa tempora, hîc congeminatos jejunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. *a* Potuit virgo de se dicere, quod Anna Elcanæ uxor respondit: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibi. Quòd si Christus Filius tam eximiæ fuit sobrietatis, ut siti suæ frigidam à Samaritide velut mendicus peteret, utique & mater non aliam habuit vinariam cellam, quàm publicum urbis fontem.

Thomas Aquinas super hac virtute disserens: Temperantia, inquit, tantò perfectior est,

a *Ambros. l. 2. de Virgin.*

est, quantò quis pravis concupiscentiis magis caret. Atqui virgo beatissima non solùm cibi potúsque lautitiis non inhiabat, sed singulari prærogativâ, ab omni ejuscemodi cupiditate immunis erat. Ergo temperantia illius perfectissima fuerat. Hæ insitæ nobis à primigeniâ noxâ flammulę in illâ penitus extinctæ, nihil pravi incendii poterant suscitare. In testem occurrens Chrysostomus: Beatissima Maria, inquit, vltra omnem humanæ naturæ modum modestiam atque temperantiam excoluit, atque ob id universorum Dominum in utero gestare meruit. Quamdiu Adam in campis elysiis jejunus fuit, tamdiu totius orbis dominus fuit. Ubi comedere cœpit, & orbem totum, & seipsum, & omnia comedendo perdidit. Hoc nativæ labis initium. Tam malè prandit in paradiso, ut aliquot millibus annorum pessimè cenaret in exilio. Continuisset manum, domuisset gulam, & paradisum, & omnia paradisi bona retinuisset. Heu pessimum prandium, quo duo soli homines omne cæli ærarium decoxerunt!

O abstinentia, quàm potens es pharmacum in omne vitium, nihilominus vile nobis est tui pretium. Intemperantia cùm cognata sit luxuriæ, illud cognationis istius proprium habet, non tantùm animo, sed etiam corpori variè nocere. Intemperantia labores omnes altero tanto graviores reddit, vires subtrahit, morbos & dolores immittit, vivendi spatium abrumpit. Profectò grande hoc paradoxum est. Omnes cupimus

mus esse longævi & quàm diutissimè vivere, & tamen maximam partem tam intemperantem & confusam vitæ rationem sequimur, ac si hoc omni studio agamus, quàm celerrimè extingui. Intemperantiam, cui assuescimus, nulla nobis monita, non oracula divina, nulli qui inde sunt morbi dissuaserint. Ægrotare malumus, & malè habere, quàm frugaliùs & temperatiùs vivere. Modò nil subtrahatur gulæ, modò farciatur venter, cetera faciles curabunt superi. Non nescimus nil æquè longævitati officere, quàm victum varium, copiosum, immoderatum, nihilominus perniciem nostram amamus, & damnis nostris hilarescimus.

Qui verò rationem audit, nec experientiam excludit, sic apud animum suum statuit: Non possum ignorare, idque multo usu compertum habeo, quantum nocumenti non animo solùm, sed & corpori adferat cibus potúsque intemperantior. Ergo non conquiescam, dum meipsum in eum vivendi ordinem redigam, quo Deus non offendatur, non lædatur valetudo, conscientia non inficiatur. Agnosco Principis Apostoli effatum: Fratres, sobrii estote & vigilate. *a* Reverà fame atque abstinentiâ malis plerisque omnibus medelam facimus. Quod si experimento discere non recusarent, qui vitam immoderatiùs agunt, quàm jucundum sit & suave, superfluis carere, ventrem rationi obedientem & bene moratum habere, parvo assuescere, stoma-

a 1. *Pet*. c. 5. v. 8.

chum cibo potúque non obruere, paucis contentum esse, sanè temperantissimi forent & ipsi. Præsertim cùm Virginis filius, sobrietatis & abstinentiæ magister imperet: Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ & ebrietate. *a*

De Virgine matre B. Bonaventura dignum memoratu refert in hunc modum: Spectandum se præbuit cælestis Virgo piæ feminæ. (Elisabetham fuisse credit) eámque sic affata est: Dico tibi, filia, quòd nullum donum vel virtutem à Deo habui, sine magno labore, continuâ oratione, ardenti desiderio, profundâ devotione, & multâ afflictione, exceptâ Sanctificationis gratiâ. Et pro certo scias nullam gratiam in animam descendere, nisi per orationem & corporis afflictionem. *b*

Deus quidem spargit sua munera, sed ea nonnisi volentes, & industrii accipiunt; plurima Deus labore vendit, sed facili, & quem adhibet qui seriò vult. Fit nonnunquam, ut quærat quispiam: Quanti hoc emisti? tanti, ait alter, aut tanti. Mox addit primus: Non emisse te dicas, sed invenisse aut dono accepisse, cùm minimo emeris. *c* Ita Deus sua labore vendit; nos emimus, sed emimus minimo, quocirca potiùs dono accipimus. Sæpissime optimus Deus facit, quod mater solet, quæ aut panem similagineum, aut botrum maturum altius-

a *Luc. c. 21. v. 34.*
b *Bonavent. de vitâ Christi c. 3.*
c Spottwolfail / halb geschenckt.

altiusculè manu tenet, & alliciendo puerulo: Habebis hoc, ait, si contigeris. At puer subsilit & apprehendere conatur, quod in præmium proponitur. Mater equidem sic posset tenere, quod datura est, ut puerulus id nullo saltu, conatu nullo tangeret, at illa sensim ac clementer attemperat manum ad filioli conatus, ut post fatigationem non longam, quod cupit, obtineat: ita omnino Deus nobiscum agit; nos aliquid laboris sumimus, conamur & assilimus; abstinentiâ & jejuniis corpus exercemus, sic benevolam & planè maternam Dei manum ad nos trahimus, non quia nos tam laboriosi, sed quia Deus tam facilis ac bonus.

§. II.

Quando igitur Virgo beatissima continuis precationibus ac jejuniis tanta sibi dona promeruit apud Filium, sanctissimi quique hominum ritè fecisse censendi, qui virginis abstinentiam cùm imitari, tum venerari studuerunt. In exemplum è plurimis paucos produco.

Nicolaus Tolentinas vir sanctus & abstinentiâ singulariter clarus, quavis hebdomade, diem Lunæ, Mercurii, Veneris, & beatissimæ Virginis honori Sabbatum inediâ traduxit, nec corpus nisi semel his diebus refecit, idque pane tantummodo & aquâ.

Admirandum est, quod femina, quod Regina, quod inter delicias & in aulâ fecit

Elisabetha Lusitaniæ *a* Domina, *b* quæ præter quadragintadiale jejunium, alios insuper 40. dies ante diem Virginis in cælum assumptæ, sed & quamlibet sextam feriam, & omnia Virginis divinæ pervigilia jejuniis tam rigidis consecravit, ut extra panem & aquam gustârit nihil. Ita dimidium pænè annum religiosissimâ inediâ traduxit, tam [illegible] alti sanguinis mulier. *c*

Carolus Borromæus sanguine Princeps, & Romanæ curiæ purpuratus senator, anno millesimo sexcentesimo nono in divorum album relatus, virginem Deiparam ita coluit, ut quotidie illius Officium & Rosarium genibus nixus recitaret, omnibus ejusdem pervigiliis sic jejunaret, ut toto illo die præter panem & aquam nihil libaret: & ubi demum ad salutandam Virginem signum audiisset, mox in genua supplex ruit: in curru sedisset? mox è curru descendisset: in equo fuisset? ex equo quamprimum desiliisset, & ut iter se dabat, in cæno fixisset genua. Tantò ista rectiùs, quantò submissiùs.

Joannes Godefridus Bambergensis & VVurzburgensis Pontifex, qui Ratisponæ in Comitiis Septemvirorum obiit, *d* per omnem

a *Seu, Portugalliæ.* b *Hæc pecunias pauperibus distribuendas, ut regem laterent, hiberno tempore in rosas convertit. Ita Breviarium Romanum Vrbani VIII. Pont. Max. auctoritate recognitum die 4. Iulii.* c *Perpinianus orat. 1. Funebri de eâ.* d *An. 1622. die 29. Dec. Hunc præsulem & alibi sæpius jure merito laudamus.*

omnem vitam die ſabbati beatiſſimæ Virginis matris honori jejunavit.

His annumero, quos optimi ſcriptores laudant. VValterus de Birbach antequam in Ciſtercienſium monachorum familiam tranſiret, quovis Veneris die, & omnibus beatæ Virginis pervigiliis inediâ ſe maceravit. Idem fecit beatus Didacus è divi Franciſci familiâ, quem ſummus Pontifex Sixtus V. cælitum numero adſcripſit. Idem fecerunt alii, faciúntque etiamnum hodie innumeri, qui omne ſabbatum in divinæ Virginis honorem jejunio colunt. Viam hîc apertiſſimam habemus, & veſtigiis plurimorum tritam. a

Igitur non dormiamus, ſicut & cæteri: ſed vigilemus, & ſobrii ſimus. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio noſtra, ut abſtineamus nos à fornicatione. b Proximus ad virtutem trames eſt abſtinentia & continentia: abſque his eſt, & perit Caſtitas. Fames virginitati amiciſſima. Neque continentiam diu ſervabit, qui neglexerit abſtinentiam: ut illa libidini poſſit reſiſtere ac luxuriæ, hæc reſiſtit gulæ. Ubi tenuis victus, ibi etiam tenuis voluptas, & munda ſobrietas. Illecebris gulæ caruiſſe, eſt vitiis viam præripuiſſe. Habet ſuas & jejunium atque abſtinentia illecebras, dulciores illas ac faciliores

a *Rem admirandam narrat Cæſarius Heiſterbacenſis de jejunio ſabbati in Deiparæ honorem inſtituto. l. 7. mirac. c 59. mihi pag. 454. narratio fuſa nobis non tangenda.*

b 1. *Theſſal.* c. 4. v. 3. & c. 5. v. 6.

ciliores cùm quæri tum servari. Has ubi gustare ac ruminare cœperis, pravas non magnopere requires.

Quot magni viri vltrò se voluptatibus abdicantes, panem & aquam in deliciis habuere? An verò gulæ ac voluptati quemquam sic obnoxium opinemur, ut non illam valde oderit, si adjunctum ei damnum aut dedecus intueri oculis possit? sed funesta suavitas ac letalis titillatio, virtutum hostis est, quam qui sequitur, homo quidem videri potest, reipsâ brutum est animal.

§. II.

Verùm contracta cum vitiis familiaritas, & consuetudo rerum pessima mortalem præstringit obtutum, ut discerni nequeat, quàm decorū sit quod torquet, quàm fœdum quod mulcet. Quandoque victum ut nimis angustum & asperum accusamus; gulam deberemus, ut nimis capacem & amplam. Gula unicum est & visu angustum ostium, per hoc tamen omnibus vitiis in animum irruentibus patens est iter. Vitium hoc unicum vitiorum pænè omnium ingressus est. Per unum hoc Gulæ ostium & Libidinis flamma, & torpor ingenii, & irarum ac jurgiorum fervor ingreditur. Gulæ vitium non tantùm superva-cua, sed etiam damnosa nobis necessaria efficit, hinc nobis ruina est, quod munimen vitæ dicimus.

At contrà virtus abstinentiæ non solùm vitiis,

vitiis, ſed & morbis medetur. Italorum Medici rectiſſimè omnium ſentire mihi videntur, qui omne genus morborum abſtinentiâ & fame velut principe omnium antidoto aggrediuntur. Optima ſanè methodus, ut ab eâ re ducatur ſanitatis principium, cujus neglectus fuerat initium morbi. In Medicorum ſcholis exploratiſſimæ veritatis eſt, neminem morbo corripiendum, qui accuratè caverit, ne nimio cibo potúque cruditatem contrahat. a

Abſtinentia capitis dolorem, cerebri vertiginem, oris fœtorem, ructum, nauſeam, vomitum, ſuiipſius tædium ac faſtidium aufert. Abſtinentia tremulas manus, inſtabiles pedes, nutans caput, quódque eſt opbimum, animum ipſum moderatur & frenat. Abſtinentia, modò ea non immoderata ſit, vitam longè feliciùs extendit, quàm ſcilliticum acetum, quàm Elixir lapis, quàm quinta, ut vocant, eſſentia, quàm potabile aurum: operoſa nimium ſunt iſta, nimiúmque pretioſa, nec niſi à pauciſſimis uſurpari ſolita. Abſtinentia omnium eſt, nec ea è pharmacopolio petenda, neque pretio vllo emenda; omnibus ſe venum exponit, emitur autem voluntate, vel mediocri patientiâ.

Chryſoſtomi dictum eſt: Qui Chriſtum amat, famem non timet. b Imò jucunditas victûs, eſt in deſiderio, non in ſatietate, & abſti-

a *Galenus l. 1. de cibis boni & mali ſucci. Hippocrates ſect. 2. aphoriſmo 22.*

b *Chryſoſt. hom. 1. de Lazaro & Divite.*

abstinenti deliciæ sunt, quidquid cum cupiditate sumpserit; qui onerosam sequitur ingluviem, jucunditatem non sentit, & insuper valetudinem lædit. Victum moderatum ac parcum tam virtutis amatores quàm adversarii laudant & hostes.

Plato Syracusanas mensas damnat, nec vllo modo sibi placere ait, bis in die saturum fieri. Epicurus in oleribus suis voluptatem ac delicias ponit, victúmq; tenuem rebus ac verbis probat. Ventrem seu stomachum Annæus excusans: Non est, inquit, molestus creditor, parvo dimittitur: si modò das illi, quod debes, non quod potes: *a* lautum scilicet & affluens. Hos itaque (ut ait Sallustius) ventri obedientes animalium loco numeremus; quosdam verò nec animalium quidem aut jumentorum. Jumenta multum quidem, sed pro captu suo ventri ingerunt. Nos animantium domini mensuram nostram soli & nescimus, & excedimus. Neque de nihilo est, quod multi mirantur: ævo superiore, avorum memoriâ, vineas multò pauciores fuisse, homines autem totidem, aut plures atque nunc sunt, vina tamē longè viliùs venisse: ita quotidie sitis ebriorum crescit. Nimirum nescit cupiditas, ubi finiatur necessitas: nescit Gula, quantum decurtetur vita neglectis abstinentiæ præceptis.

Maximi virorum summis rigoribus, ineâiâque pænè continuâ corpus exercuerunt, & diutissimè vixerunt.

Paulus

a Seneca epist. 21 fine, & epist. 60.

§. IV.

Paulus eremicolarum primus ad annum centesimum decimum quintum vivendo venit. Centum omnino annis eremum habitavit. Annis quadraginta dactylis & rivulo vixit; annis 60. panem dimidium quot diebus à corvo accepit, uti Hieronymus disertissimè testatur.

Antonius Magnus Imperatori Constantino & filiis non ignotus, annum centesimum quintum attigit. Annis 90. in solitudine fuit. Extremâ senectute pani & aquæ, quotidiano victui aliquid oleris addidit, teste Athanasio. Ad idem ætatis pervenit Theodosius Abbas.

Hilarion etsi meditationi deditus, & naturæ fuerit tenerioris, in maximâ tamen vitæ asperitate octoginta quatuor æstates vidit, septuaginta annis eremum incoluit. Vir iste miræ fuit abstinentiæ, neque enim unquam à sole visus est comedere, quod Hieronymus affirmat.

Jacobus Persa, eremicola victu tenuissimo partim in cœnobio, partim in eremo ultra centesimum, quatuor annos inter mortales egit, quod Theodoretus narrat. Idem ævi attigit Joannes Episcopus Coloniæ in Armeniâ.

Julianus Saba semel intra hebdomadem, pane, aquâ, sale reficiebatur, & devexam adeptus est senectutem.

Macarius, cujus sermones extant, nona-

gesimum annum excessit, annos sexaginta in eremo perpetuis jejuniis traduxit. Annis similiter nonaginta vixerunt Paphnutius, Silvester, Auctor Ordinis de monte Fano, Zenobius Episcopus Florentinus.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum præceptor, ad annum centesimum vigesimum ætate processit. Inter turbas aulicas sexaginta quinque, in eremo quinquaginta quinque annos explevit.

Simeon Stylites annum ætatis centesimum octavum egressus est. In cœnobio annos decem, in columnâ unum & octoginta exegit annos. Magnum abstinentiæ & tolerantiæ miraculum.

Isidorus nunquam à mensâ surrexit satur, vivacissimi semper coloris, messes octoginta quinque numeravit.

Romualdus Italus cultu & victu asperrimo centum & viginti annos confecit. Religiosæ vitæ centum omnino annos consecravit. Eandem ætatem assecuti, ad annum etiam centesimum vigesimum pervixerunt beatus Samson Episcopus in minori Britanniâ, Simeon Episcopus Hierosolymitanus & martyr, Joannes Reomaensis Abbas, & Alferius Abbas Cavensis, & ipse sanctus Simon Apostolus.

Vdalricus Pataviensis Antistes ad annum centesimum quintum ætatis duxit spiritum. a

Quid miramur? Maclovius Alethensis Episco-

a *Testis Paulus Bernrieder in vitâ Gregorii VII, ante aliquot annos recusus.*

Episcopus annum ætatis centesimum trigesimum attigit.

Franciscus de Paulâ vir admirabilis abstinentiæ semel in die post solem occasum reficiebatur; ad panem & aquæ potum vix aliquid ejusmodi obsonii adhibebat, quo vesci licet jejunio verno, vitam tamen produxit ad nonagesimum primum annum.

Parisius Camaldulensis Monachus annum ætatis centesimum decimum sextum; Guilielmus Abbas Roschildensis nonagesimum octavum; Euthymius Abbas nonagesimum nonum, beatus Raimundus annum centesimum vivendo implevit.

Martinus Turonensis Præsul duravit usque ad annum ætatis octogesimum sextum. Epiphanius Cypri Pontifex annos centum quindecim complevit vivendo. Hieronymus Stridonensis ad annos octoginta: *a* Augustinus Hipponensis Episcopus, ad septuagesimum sextum pervixerunt. Remigius Rhemensis Episcopus universè nonaginta sex annis vixit, Pontificis munus (quod rarissimū est, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor administravit. Beda Presbyter à septimo ætatis anno ad nonagesimum secundum vitam duxit religiosissimam. Atque hi, quos nominavi, & miræ fuerunt abstinentiæ, simul tamen etiam vitæ, ultra quàm solitum prolixæ. Verùm

Antè diem clauso componet vesper olympo,

quàm omnes & temperantiâ commendabiles,

a *De hoc alii aliter sentiunt.*

biles, & longævitate illustres percensuero. Nos alii passim, velut vulgus ignobile, vitam sepelimus poculis, & ipso, quo ævum esset producendum, abrumpimus, edendo scilicet & bibendo. Propter crapulam multi perierunt, verissimè dixit Siracides: Qui autem abstinens est, adjiciet vitam. a Quod enim, ut Chrysostomus loquitur, necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis & venenum est. Hinc ortum illud à Sapientibus utilissimum effatum, plerisque omnibus conducit: Quantum adimis escæ, tantum adjicis vitæ.

§. V.

Sed ne illorum, quos anteà recensui, longiorem vitam aut miraculo aut raræ sanctimoniæ tribuamus, addam pauculos, quos planè profana, sic dicam, abstinentia ad annos plurimos perduxit.

Augustus orbis Dominus Imperatorem annis quinquaginta sex egit, ad annum porrò septuagesimum septimum provectus est ætate. Fuit, quod Suetonius testatur, cibi minimi, & vini parcissimus; nec enim sextarium bibendo egressus. a Ter solùm bibere solitus super cenam, quam ternis ferculis, aut cùm abundantissimè, senis præbebat. Prô, Superi! Imperator Romanus velut religiosissimus Carthusianus, non tantùm gentis more, semel duntaxat de die edere, & tria solùm, aut cùm lautissimus

a *Eccli.c.37. v.34.*
b Ein halbe Maß.

ſimus fuit, ſex fercula conſuevit apponere. Sartores noſtri & cerdones ſuperant. Noſtro ævo pro tribus aut ſex ferculis ducenta & trecenta ponũtur, luxu prorſus intolerabili. Hęc dicimus, hæc vociferamur, hęc ſcribimus, hæc occentamus centies; quid luxui ſubducitur? modò non aſſiduè adderetur.

Auguſto jungendus Aurelianus Imperator; vixit is ſexaginta ſex annis, pharmacum ſumpſit nullum, venam incidit nunquam. Omne illius pharmacopolium fuit quotidie horam unam obambulare, quot menſibus uno die toto, cibo potúque abſtinere. Optimum Heracliti dictum eſt: Anima ſicca, anima optima. His addo paucos alios.

Hermodicus homo debiliſſimus, Ariſtotele teſte, diætâ ſuâ cibique abſtinentiâ ad annum centeſimum ſeſe provexit. Plato, qui bis die uno ſaturum eſſe, noxium cenſebat, octoginta hiemes numeravit.

Democritus & Hippocrates abſtinentiſſimi ad annum centeſimum quintum extenderunt vitam.

Galenus Medicorum ſummus, & quod aliis inculcârat, mirè temperans, centies vicies Calendas Januarias vidit. *a*

Zenon Cittieus vir annorum nonaginta, ſubinde ita ſe confecit inediâ, ut deficeret. *b*

Eſſeni, Joſepho auctore, ob vivendi ordinem & victûs ſimplicitatem diutiſſimè vixerunt, & plerique centum annis.

a *Alii ajunt annis 70. alii 140. Galenum vixiſſe.* b *Suidas mihi pag. 366.*

nis. Cibus illorum panis & pultes. *a*

Brachmanes apud Indos ob frugalitatem mensæ longævi meritò & senectutis decrepitæ habentur. Petrus Maffejus refert in Indiâ repertum senem, qui vitam ad annos trecentos triginta quinque traduxerit: prodigium hominis longævi. Ante annos non adeò multos Proëpiscopus Bambergensis in Turingiâ circiter sex millia hominum oleo sacro perunxit, inter hos plures ducentis, qui annum centesimum excesserant. Unus singulariter observandus, qui annorum centum quinquaginta fuit, viri hujus filii annum centesimum impleverant, septuagesimũ nepotes. Atqui hoc genus hominum parco, tenui, rigidóque victu ad id ævi propagat vitam. Quot hodiéque in Alpibus & Vallibus degunt, qui vsque ad annum octogesimum aut nonagesimum durant, & plurimis annis nil vini aut carnium libant? *b* Et nuper à nobis visus est, qui annos ætatis numerabat centum viginti, non aliâ usus medicinâ, quàm victûs parsimoniâ. Quid igitur caussæ est, quòd plerumque in urbibus perquam rari ad sexagesimum, exrarissimi ad septuagesimum, plurimi nec ad quinquagesimum quidem annum pertingant?

Quid, quæso, caussas quærimus? Vorando (cum veniâ) & potando perdimus vitam.

a *Iosephus lib. 2. bell. Iud. cap. 7.*

b *Plura de his refert eruditionis & abstinentiæ decus Hippolyt. Guarinonius lib. 1. Excerand. cap. 15.*

vitam. Gula immensi spatii sepulchrum, quotidie haurit innumeros. Si minus sumeremus escæ, plus haberemus vitæ. Pulchrè & verè dicunt Itali: Qui multum vult comedere, comedat parùm. Plus enim juvat cibus qui superest comedenti, quàm qui ab illo comestus est. Certissimum: In multis escis erit infirmitas. a Id optimis rationibus, & verò etiam experimento sui confirmat Ludovicus Cornarus Venetus, vir eruditus, qui insignem prorsus libellum scripsit de vitæ sobriæ emolumentis. In testimonium de seipso adjiciens: Morbis variis, inquit, ad annum vsque quadragesimum exercebar, & jam stomacho, jam febri, jam pleuritide, jam podagrâ laborabam. Tandem vir iste Medicorum suasu rationem vitæ temperatissimam ingressus, in eam se abstinentiam redegit, ut unius anni spatio à morbis planè omnibus sit liberatus. Anno ætatis septuagesimo seu equorum petulantiâ, seu aurigæ incuriâ, in rhedâ miserè raptatus brachium & crus fregit, ut triduo morti proximus haberetur. Convaluit autē sine pharmacis. Omnium loco erat ei abstinentia, quæ malignos humores in affecta membra subsidere vetabat. Anno octogesimo tertio tam sanus & alacer, tam vegetus & integrarum virium erat, tam illi genua etiamnum virebant, ut gradus & montes facillimè scandere, è plano equum insilire, comœdias scribere, pleraque omnia pro juvene facere potuerit. Quantum ergo, inquis, cibi potûsque

a *Eccli.c.37.v.33.*

sumpsit

sumpsit vir iste? Diurnum cibi dimensum duodecim fuerunt vnciæ, pane ac omni esculento computato. At verò potûs vnciæ fuerunt quatuordecim. En totum mensæ apparatum in singulos dies. Et asseverat Cornarus sanctè, quoties vel pauculas vncias adjecisset, in pristinos se morbos recidisse. Hæc ipse largiore stylo prosequitur. Vide Leonardi Lessii Hygiasticon, cui Cornari, quem dixi, scriptio adjuncta, & Antverpiæ edita anno millesimo sexcentesimo decimo tertio.

§. VI.

Incredibilis profectò vis est abstinentiæ. Verissimè dixi, Incredibilis. Nam plurima pars hominum mavult alia omnia, quàm istud credere. Abstinentia laudatur & alget. Credat hæc, inquiunt, qui volet; nos more nostro pergimus, nihil mutamus, re suâ genium fraudare insuavis præceptio. Nos tuburcinari & copiosè cibum ingerere consuevimus; os & stomachum in alios mores recoquere molestum nimis & difficile. Ergo viâ, quâ cœpimus, eâ pergimus.

Pergite mei homines, pergite: at ubi morbi, ubi nauseæ, ubi dolores, ubi tussis & febres hîc illic vos vellicârint, intemperantiæ vestræ gratias agite; ab illâ sunt hæ gratiæ. Nequam exactor est venter, plus petit, quàm ei debeatur. Homo abstinens clamorem exactoris non audit. *a* In hæc Jobi verba Gregorius: Clamorem exactoris, inquit,

a *Iob*, *c*. 39. *v*. 10.

quit, non audire, eſt tentationum motibus non conſentire. *a*

Sed num adeò omne abſtinentiæ jugum excuſſimus, ut nihil unquam libeat facere ad imitationem eorum, quos abſtinentiſſimos laudamus? Videte è multis millibus non multos, ſed multæ abſtinentiæ.

Beatus Sabas hortulanum agens à pendulis ex arbore pomis toties ad dulce furtum alliciebatur, ut demum victus ab hac appetitione pomum unum decerpſerit. Sed mox dæmonis fraudes hîc ſubodoratus pomum abjecit, graviter ingemiſcens, quòd non ipſis ſtatim principiis obſtitiſſet, & illicitos hóſce motus in ſe ácriter caſtigans ſibi legem fixit, ut vitâ omni reliquâ pomum nullum ederet. Ex hoc tempore in eam ſe conſuetudinem perduxit, ut naſcentem ſemper conſuetudinem jugularet. *b*

Refert Pelagius, quâ ratione vir ſanctus gulam eluſerit cunctando. *c* Nam optimus hic Aſceta ſubinde primâ diei horâ tantum edendi deſiderium, & vires corporis tam proſtratas ſenſit, ut putaret ſe imparem his ſuſtinendis. Ita tamen ſecum ipſe locutus eſt: Quantumcunque eſuriam, hora tertia eſt expectanda, & tunc corpori ſua non negabimus. Auditâ horâ tertiâ iterum cunctari ac differre, & hæc ſibi dicere: Expectemus, quæſo, ad horam vſque ſextam. Cùm verò jam ſexta linea tangeretur vmbrâ, aliquot

a *Greg. l. 30. mor c. 13.*
b *Zach. Lippeloo 4. Decemb.*
c *Pelag libell. 4. num. 58.*

quot ſaxei panis buccellas in aquam conjiciens: Dum panis, ajebat, emolliatur, laboremus aliquantulum. ita ſanctiſſimè fallendo gulam expectavit horam nonam. a Tum denique laboribus & precationibus omnibus ritè abſolutis, ad illas fontis ac mollioris lapidis cupedias accubuit, ſumpſitque cenulam, poſt quam non lavantur manus. Atque hoc diebus plurimis fecit, séque ipſum victoriâ triũphavit nobiliſſimâ.

Die quodam, cùm eâdem prorſus cunctatione genium ab horâ primâ ad nonam ludificaret, vidit è ſportellâ, in quâ panis erat, tetrum fumum emergere, qui non obſcurè cacodæmonis fraudes detexit. Siquidem ab illo die, nec illa tam moleſta fames, nec virium defectio eum amplius fatigavit. Hinc abſtinentiæ ſemper amantiſſimus vixit.

His omnino progreſſibus, hoc compendio facillimè diſcitur abſtinentia, ſi quis ſibi ipſi hoc perſuadeat: Quæſo te, his ſaltem pauculis horis, hoc ſaltem die, non ſinamus gulam eſſe dominam, & quod facillimum his aut his fuit, abſtineamus. Ita proximis horis, diéque proximâ longè facilior erit gulæ victoria, nam & auctior erit divina gratia, ob primam pugnam cum ratione initam.

Liceat quæſo, mi Lector, cum veniâ tuâ hîc paullò ſpatioſiùs excurrere. Id enim neceſſarium prorſus exiſtimo. Nam, ut candidiſſimè dicam quod res eſt, nos ipſi filum

a *Veſpertinam noſtram tertiam.*

lum vitæ injectâ manu sæpissime secamus, Liceat dicere: Nimium voramus, aut potamus nimium, aut utrumque jungimus. Hæ forfices præscindunt vitam. Si major esset abstinentia, longior esset & vita. Si ori persuaderemus ut minus comederet, eo ipso persuasum esset morti, ut tardiùs nos hinc abduceret. Ingluvies nostra, & abstinentiæ odium, & morbos & mortem, & omne malorum vulgus sponte advocat. Jam suprà demonstratum est, quibus minimum erat cibi, iis plurimum fuisse vitæ, Illis & hos addamus.

Religiosissimus in eremo senex, Pelagio teste, *a* ejus fuit abstinentiæ, ut subinde sexies in die peregrinis adventoribus mensulam, quâ quidem potuit liberalitate, poneret, & ut iis edendi verecundiam adimeret, ipse primus involavit cibos tam tectâ tamen abstinentiâ, ut licet sæpius ientare, prandere, cenare videretur, semper tamen lautissimè esurierit: maluisset alius vel semel largiùs comedere, quàm toties meram epulari esuriem.

Heu quàm nos ab his moribus multùm divertimus; quàm commodè personam agimus, cujus se Palladius vir temperatissimus in solitudine degens accusabat. Etenim cùm illum quidam interrogans: Vis, inquit, episcopus fieri? Nequaquam, ait Palladius, jam enim sum. Et ubi, quæso, ait iste? In culinâ, respondet, & in cellâ, in penore & in mensâ, in doliis & ollis; huc meæ fe-

runtur

a *Pelagius libell.* 13. *num.* 3.

runtur curæ, hæc ego diligenter inſpicio: vinum, ſi acuerit, ſepono, & melius bibo; nec ollam cæcus tranſeo, ſi ſal aut aliud quippiam condimenti defuerit, addo, & cibum gulæ optatiorem paro. Hæc vir optimus abſtinentiæ ſpecimen, in ſeſe jocatus eſt. *a* Mittamus jocos. Mutato nomine de te, déque me, déque nobis aliis fabula cantatur. Quanti ollam accuratiùs curamus, quàm animam. Vivimus ut edamus; æternum verò vivere, id inter minores curas numeramus. Rectiſſimè dixit Socrates: Alii vivunt ut comedãt, ego comedo ut vivam.

a *Roſvveid.l. 8. de vitis PP. Hiſtoriâ Lauſiacâ c.43. mihi pag.740.*

§. VII.

Hîc memoriam ſubit Serapion Sindonites, *a* vir integerrimus, & concionator religioſiſſimè facetus. Athenas venerat Serapion, & mox turbam novi rumoris cupidam facillimè advocavit. Non deerant, qui quærerent, unde domo eſſet, unde gente, quid tanto ſibi vellet promiſſor hiatu. Hîc ille: Viri Athenienſes, inquit, ego quidem Ægyptius ſum gente, dum autem exul erro à verâ patriâ, *b* à tribus feneratoribus multùm exagitor. Duorum quidem æs alienum excuſſi, unus etiamnum infeſtus eſt, & ſuâ me tyrannide premit. Quinam illi, ajunt, & ubi ſunt? voce aut digito monſtra. Hîc Sera-

a *De quo Palladius Helenop.epiſ.c.83.*
b *Calum intelligebat.*

Serapion composito ad acrimoniam vultu: Tres illi feneratores perniciosissimi sunt, inquit, Avaritia, Fornicatio & Gula. Duorum, Avaritiæ & Fornicationis, sævitiam euasi. Nec aurum, nec loculos habeo: jam vacuus canto coram latrone viator. Sed nec deliciis libidinum fomentis utor. At exactor tertius inhæret adhuc; nondum à gulâ immunis sum. Jam quidem pænè quatriduum dentes mei ferias agunt, nihilominus & tantò magis molestiam facit venter, & edulium poscit: cuperem aliter vivere, si possem. Notârunt prudentiores mendicum esse à numis, non item à virtute inopem, & pecuniam ac panem suppeditârunt, placando feneratori tertio. Sapienter omnino Serapion.

Sunt qui Cupidinem & Plutum vincant, à Gulâ crebriùs vincantur. O dirum feneratorem, cui nunquam satisfeceris, licet millies satisfacias. Ideò Isidorus Alexandrinus presbyter è mensâ sumpturus cibum, priùs potum fundebat ex oculis. Caussam cur fleret rogatus: Quia, inquit, ut pecus ad pabulum inhio, cùm ad delicias paradisi sim conditus. *a* Apud hos abstinentia in pretio est. Nec minùs apud istum.

Fuit vir magnus Episcoporum Antistes, qui ante solennes epularum preces, in mensâ ficus conspexit, quæ maturâ dulcedine suâ invitabant ad raptum. Vidit, & unam sustulit. Sed antequam ficum inferret ori: Heus, inquit, ô domina gula, nimium

a *Palladii Lausiaca c.1.*

præcipitas. *a* Hæc tibi mulcta esto, ficubus hodie omnibus ut abstineas.

Sic discitur abstinentia, quando sic crebriùs punitur gula. Et quid corpus, pigerrimum pecus, in saginam damus? Aliter docemur à temperantiæ doctore Christo, aliter à Christi discipulis, aliter à sanctissimis quibusque viris. Quid memorem illos Eremi Angelos Pachomium, Hor, Apollonium, Theonem, Posidonium, Onuphrium, Macedonium, Pionem, Palæmonem, Timotheum, Pambonem, Dorotheum, tótque alios, quorum aliqui annis plurimis pane arcto & aquâ brevi *b* victitârunt, alii etiam pane abstinuerunt, & herbis duntaxat crudis, aut sale & aceto leviter inspersis, vitam tolerârunt, plerique omnes vix unquam cocti aliquid gustârunt. Hinc notum illud Hieronymi: Languentes etiam Monachi frigidâ utuntur, & coctum aliquid accepisse luxuria est. *c* Recens aqua Creticum fuisset non paucis, qui scilicet præter rorem, potum alium omnem ignorârunt. Apud hos nihilominus, tanquam si lautissimè comessent, biduana & triduana jejunia fuerunt usitatissima. Hoc prorsus est non crapulam, sed inediam inediâ domare.

Illa hîc singulariter observanda. Pambo jam ultimæ lineæ admotus: Ex quo, ajebat, solitudinem habere cœpi, panem gustavi

a *Ioan. Major in spec. mihi pag. 787.*
b *Isa. c. 30. v. 20.*
c *Hieron. epist. 22. ad Eustoch.*

ſtavi nunquam. Pion quò minùs blandiretur corpori, obambulando, & carptim ſumebat cibum. Hilarion poſt occaſum ſolem quindecim caricas edere ſolitus eſt. Hoc illi jentaculum, hoc merenda, hoc prandium, hoc & cena fuit. Sed aliquot annis ſex panis uncias & oleris aliquid, ſed ſine oleo comedit. Annis ſequentibus ſolum panem cum ſale & aquâ in menſulam admiſit. Sed & hoc nimis lautum videbatur. Ætate jam ingraveſcente herbis tantùm & radiculis vixit, leguminibus & pomis penitus excluſis. Vltimâ ætate cibus ei ſimúlque potus fuerunt ſorbitiunculæ è farinâ & olere confecto, harũ tamen ſingulę quinque uncias non excedebant. Ante ſolis occubitum, nihil unquam guſtavit, nec feſtis quidem diebus, nec quidem etiã in morbo.

Abraames, Theodoreto teſte, Carrarum Epiſcopus, quanto tempore Antiſtes fuit, eâ edendi parſimoniâ vixit, tantis abſtinentiæ rigoribus ſe exercuit, ut ei panis & aqua, lectus & ignis planè ſupervacanea eſſent. Lecto non egebat, qui primam mediam noctis partem precando, alteram ſedendo & nictando conſumpſit. Vitam ſine pane tolerari poſſe, diabolo reſponſum eſt à Chriſto. Nihil teſtimonii eſt, poſſe hominem ſine aquâ vivere. Revera tamen potuit Abraames, qui nec olera, nec panem, nec legumina igni & aquâ domita, ſed intyba ſolùm & lactucas, aut fructus, ſimiliáque quæ cibus & potus eſſent, comedit, idque tantùm veſperi. Ita piſtorum & coquo-

rum artes sibi superfluas ostendebat. In hospites autem hic ipse sāctissimus vir tam pronæ liberalitatis fuit, ut iis niveum panem & primarium, vinum generosum, olus probè condîtum, nobiliores pisces, & quicquid opulentus amor suggesserat, apposuerit, & verò etiam assederit, ac Carpum *a* egerit: partes distribuerit, calices obtulerit, ut largiùs ederent ac biberent, animaverit. Deus! tot in uno homine distinctissimas virtutes miramur: & imitari possemus, si vellemus. *b*

a Fürschneider. b *Theodoretus l. 4. hist. c. 26, & apud Rosvveid l. 9. c. 17.*

§. VIII.

Porrò quanti & carnibus & vino semper abstinuerunt? Beatus Dominicus decennium totum amore castitatis vino carere potuit. Beata Clara diebus tantùm Dominicis vinum libavit potiùs quàm bibit, jejuniū quadragintadiale sicco pane & aquâ transmisit. Gregorius Lingoniensis *a* Præsul & gulam & vanam gloriam uno velut jaculo confodit. Nam panes edebat hordeaceos, crustâ tamen triticeâ obductos, ne singularis hæc abstinentia plausum inveniret. In aquæ verò poculum tantillum infudit vini, ut aqua saporis sui nil perderet, & tamen colorem mutaret. Ita gulam generosissimè vicit, & tamen ostentationem effugit,

a *Alii Ligoniensis. Obiit circa annum* 530.

effugit, soli enim Deo placere affectavit. a

In eandem laudem venit Radbodus Vltrajectensis Antistes, qui vix ossibus hęrens, biduanis tamen ac triduanis jejuniis non carnem sed ossa macerabat, neque solùm carnibus & vino, sed omni lautiore victu penitus abstinebat: & quò tutiorem coleret sanctimoniam, onyche & auro bibebat aquam, & assiduè vultûs serenitatem præ se ferebat. b Otho Bambergensis Episcopus, dum Episcopus fuit, panem ad satietatem nunquam comedit.

Philippus Nerius, anno 1622. à Gregorio XV. in Sanctorũ tabulas relatus, cùm annum ageret decimum nonum, hanc sibi legem fixit, ut de die semel tantùm reficeret corpus, idque non aliter quàm pane in cibum, & aquâ in potum admissâ, nonnunquam toto triduo his etiam tam frigidis deliciis abstinuit. In Sacerdotum ordinem cooptatus, manè jentavit parcissimè; jejunus inde duravit ad cenam, quæ tamen tota plus non exhibuit quàm duo sorbilia ova, vel ovorum loco leguminis aliquid aut oleris. Plura fercula eâdem mensâ nequaquam sibi passus est apponi. Carnibus & pisciculis rarò, pulte aut eduliis lactariis nunquam est usus. Vinum ei modicum, & maximè dilutum. Et quod admirandũ, nulli unquam ferculo arrisit. Dixi, beatum Nerium

a *Francisc. Haræus die 4. Ian. Zachar. Lippeloo eodem die. Meminit hujus Gregorius Turon. l. 3. Historia Francorũ c. 19. & de vitis SS. Pat. c. 7.*

b *Laurent. Surius & Zach. Lippeloo* 29. Nov.

rium in unam menſam plus uno ferculo nō admiſiſſe; idem maximi etiam viri fecêre. Illud orbis decus Angliæ Cancellarius Thomas Morus vinum nonniſi dilutum bibebat, unico plerumque cibo veſcebatur, carne bubulâ, cetera omnia tametſi numeroſa fercula, velut lignea ſpectabat. *a*

Carolus Borromæus purpuratus Senator hoc etiam ævo Cælitibus adſcriptus, eò demum abſtinentiæ ſe redegit, ut quotidianum pane & aquâ jejunium ſervaret, Dominicis tantùm ac feſtis diebus hac lege ſolutis. Et hanc vitæ rationem ad obitum vſque tenuit. Imò ipſos etiam feſtos dies in eam frugalitatem compoſuit, ut ſolis leguminibus, aut pomis, aut oleribus veſceretur. Idcirco Gregorius XIII. Pontificum Gemma, Carolum non hortatu ſolùm, ſed & juſſu monuit, rigores hos tēperaret. Cui Carolus reſcribens, ſe paratiſſimum obedire, ſibi tamen ab experientiâ conſtare, inediam illam valetudini quoque conducere, pituitæ & lentori, quo abundaret, ſiccando. Quo argumento motus Gregorius ſuo illum arbitrio permiſit. Cœptam igitur abſtinentiam perſeveravit. Borromæus tam rigidâ conſtantiâ, ut in æſtivis etiam caloribus & laboribus extra conſuetum tempus, non tantùm non vini quidquam, ſed nec aquæ guttulam indulgeret ſiti. Cúmque unum aliquem è familiaribus ſacerdotibus vidiſſet aquam bibere extra menſam, & is ori tantùm perluendo id factum diceret, excuſa-

a *Thom. Stapleton, c. 6. in vitâ ejus pag. 94.*

excuſationem tamen non admiſit, quòd gula, ni cohibeatur, facillimè fiat licentior.[a] Quid Borromæum miramur, qui ſecutus eſt Ambroſium in eodẽ ſolio abſtinẽtiſſimum?

§. IX.

In tantâ temperantiſſimorum hominum varietate, ſi animi mei ſenſum proferre liceat, duplex abſtinentiæ genus mihi probatiſſimum videtur. Primum illorum eſt, qui corpus ita refecerunt, ut nunquam ſatiarent, ſemper jejuni, ſemper ſobrii, qui cibum ſibi potúmque tam parcâ manu admenſi ſunt, ut ſemper plus appeterẽt, quàm ſumpſiſſent. Horum plurimi, inter quos Pachomius, Marcianus, Iſidorus, Macarius, aliique plures numerandi, qui ſemper famelici, nunquam ſaturi, licet ſuo tempore ſint cibo refecti: abſtinentiæ genus laudatiſſimum. Alterum eſt illorum, qui aut nunquam pranderunt, aut nunquam cenârunt. Fuldenſes Monachi toto anno cenârunt numquam.[b] Mediolanenſis Pontifex Ambroſius nunquam prandit. Hîc inter eruditos lis maxima, præſtétne liberaliùs prandere, an cenare: quòd ſi alterutrum omittendum, an expediat magis non cenare, quàm non prandere.

Ego mihi in hanc controverſiam judicis partes non ſumam, ſi quid autem in me judicii, ex animi mei ſententiâ, idque ob multas rationes cenſeo, multò ſatius eſſe, non

a *Hieron. Platus de dignit. Cardinal. c.* 13. & 16. & *Guſſian. in vitâ l.* 8. *c.* 20.

b *Broverus l. originum Fuld. c.* 8. *circa finem.*

non prandere, quàm non cenare: aut si alterum placeat, multò salubrius arbitror famem tenuissimo prandiolo ad largiorem cenam differre: quàm largiore prandio famem pellere, & teuuissimè cenare. E plurimis caussis has assigno.

1. Qui solùm cenat, suis ille functionibus longè aptior est, seu corpus, seu ingenium sit exercendum. Quid decantatius illo, Plenus venter non studet libenter? Sed neque corpus ad agitationes & motus aptum est, cùm saturum est. Corpus alimentis fartum nunquam erit agile.

2. Addo ab eruditorum sensu & præceptionibus, motum paullò vehementiorem omnem officere à sumpto cibo Per diem autem motus concitatior non semper vitari potest.

3. In eo qui solùm cenat, digerendi facultas à calore lecti & vicinâ quiete longè plus habet subsidii, quàm cùm carendum utroque. Hinc aliqui de prandio meridiantur, & à somno, imò aliqui etiam à lecto calorem petunt, quod tamen omnium Medicorum calculo, ut valetudini noxiū damnatur. Non dicam, ab aliis, ut indecorum & turpe rejici, quod vigilandi horæ in languorem & somnum pessimè distrahantur.

4. Accedunt exempla cùm doctrinâ tum sanctimoniâ excellentissimorum virorum. Fuerunt in Religiosis familiis, & sunt etiamnum, quibus prandere prorsus superfluum est visum. Neque hæc exempla difficulter imitabilia sunt, nisi cùm leges,

leges, aut Præsidum auctoritas aliud volunt. In quo genere unus mihi Plato, unus Ambrosius instar mille sunt. Sapientissimè, ut diximus, Plato censuit, bis in die saturari sine noxâ non esse: Ambrosius temperatissimè cenans prandii tempus labori & precibus consecravit, necessaria corpori minimè subtracta existimans, si liceret cenare. Neque veterum Romanorum infantiam hîc jure damnabimus, qui lautitias quidem non repudiârunt, sed prandia. Itaque & jucundissimum judicamus & saluberrimum, si cenam liberaliorem aut tenuissimum, aut nullum præcedat prandium. Sed legibus & consuetudini durum est alias leges figere.

Prolixiorem hanc dissertationem Macarii dictis consigno: Vir iste sanctissimus: Viginti annis, ajebat, nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Panem ad librã, aquam ad mensuram accepi, somnum nonnisi parieti acclinis admisi. *a* Idem alius in eremo senex de se dicebat: Ex quo monachus sum factus, nec pane, nec aquâ, nec somno unquam satiatus sum. Et hoc est, quod cogitationibus malis aditum ad me interclusit. *b* Abstinentia morborum & malorum pænè omnium remedium. *c* Sed addo abstinentiæ actiones.

 ACTIO-

a *Ioan. Subdiaconus libell. 4. num. 18.*
b *Pelag. libell. 5. n. 31. & Ruffinus num. 62.*
c *Vide Nicetam l. 1. c. 4. & l. 2. c. 7. Ea hîc repetere in animo non est.*

ACTIONES
ABSTINENTIAE.

1 Abstinentiæ est, non priùs edere, quàm fames imperet: utimur multis, non quia debemus, sed quia habemus: quoties mensam accumbimus jam antè saturi, & famem dapibus pellendam, in dapibus velut sepultam quærimus, & anxiè effodimus?

2. Abstinentiæ est, sic edere ut semper esurias, sic bibere, ut non omnem omnino sitim extinguas. Nam quod Hieronymus verbis & factis docuit, parcus cibus & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur. Verissimum est jejunium, perpetua indigentia.

3. Abstinentiæ est, magnos sumptus in victum & irritamenta gulæ, & quicquid necessitatem excedit odisse ac fugere, nec unquam oblectationis, aut tantùm voluptatis caussâ cibum potúmque sumere. Abstinentiæ amantes ingemuerunt, aut etiam fleverunt, quoties huic necessitati succumbendum fuit. Augustinus: Hoc me docuisti, Domine, inquit, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.

4. Abstinentiæ est, non tantùm superfluis, sed etiam quandoque necessariis, nec solùm cupediis, quæ haberi vix possunt, sed iis etiam quæ ante oculos, & permissa sunt, Dei caussâ sponte & libenter carere, sive illa pretiosa sint, sive vilia. Qui enim pultibus

pultibus magis oblectatur quàm perdicibus, pomis quàm pullastris, abstinentiùs agit si pultes & poma, quàm si perdices & pullastros non tangat. Hinc

5. Abstinentiæ est, effrenem cibi potûsque appetentiam in rebus etiam vilissimis coërcere. David aquam malè concupitam effudit. Esau deliquit non quia spadonem gallum, sed quia lenticulæ edulium, gulâ tam infreni appetivit.

6. Hominis verè abstinentis est appetitum coërcere, non ut morbus & invaletudo caveatur, non ut marsupio parcatur, non ut inanis gloria obtineatur, non ut obtrectatio fugiatur, nec ut gratia vel dignitas acquiratur, sed virtutis amore, & ob solum Dei ampliorem honorem.

7. Insignis est abstinentia, de quâ B. Leo: Paululùm, inquit, esuriamus dilectissimi, & aliquantulum, quod juvandis possit prodesse pauperibus, nostræ consuetudini subtrahamus. *a* Da pauperi, quod abstinendo subtrahis tibi Jejunium, inquit Chrysologus, tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cùm duce Misericordiâ pugnat. *b*

8. Abstinentiæ est, dies suos intercalares nôsse, quibus totis nihil nisi minimum cibi *c* admittat, ut quicquid in corpore cruditatis hæret, expugnetur, quicquid in animo mali æstûs est, dometur. Hos autem

a *Leo serm. de Iejunio sept. mensis.*

b *Chrysol. serm. 2. & 8. de Iejun. & Eleemos.*

c Ein Súpple vnd ein halbes Gläßzle Wein.

intercalares dies singulis hebdomadibus, aut certè semel iterúmque singulis mensibus rigidè observare utilissimum est, & magnorum virorum exemplo traditur.

9. Quisquis ad veram cupit pervenire abstinentiam, paullatim & moderatis progressibus seipsum exploret quotidie; quod hac ratione fiet: si minus atque minus admittat tam cibi quàm potûs, & super eâ re seipsum non fallaciter examinet, dicátque; an non suffecerit naturæ, quod proximè datum est? si suffecisse comperiatur, ergo plus aliquantulum subtrahi potest: idque tamdiu faciendum, dum ad certam ac stabilem vitæ rationem & velut ad dimensum perveniatur. Maximi refert ventriculi sui modum ac mensuram nôsse, *a* ut quantum satis est, non vltra sumatur.

10. Verè abstinentis est ad mensam structissimam, inter lautissimas epulas accumbere, & nihilominus esurire ac sitire posse; aut ea certè, quæ gula magis appetit, non tangere. Sic Pœnorum Dux Hannibal siti maximâ, ad fontem stat,

Exercétque sitim, & spectato fonte recedit, b

nec guttulâ quidem libatâ. Hoc est famem aut sitim reddere docilem. Ita senex Asceta nactus cucumerem, cujus appetentissimus fuerat, ante oculos eum suspendit, & ne gula vinceret, cucumerem nec quidem attigit, seipsum insuper gravissimè objurgans, quòd tam impudenter gulosus has

tales

a Sein Eich wissen. b *Silius.*

tales delicias auderet appetere. *a* Sic alius ſenex Aſceta, ſitim quadraginta diebus macerans omni potu negato, lagenulam aquâ plenam ante oculos appendit. Rogatus quid hoc faceret? Vt aquâ conſpectâ, inquiebat, & non guſtatâ, plus ſentiam ſupplicii, & ob id, quod ſpero, plus accipiam præmii. *b* Abſtinentiæ gnarus inter fercula eſurit, ſitit inter pocula.

a *Ruffinus n.*70. *&* *Pelagius libell.*4. *n.*60.
b *Pelagius libell. eod. n* 67.

CAPVT DVODECIMVM.

Roſa Plumea,

ſeu,

Contemptus mundi, & ſpiritûs Recollectio.

THOMAS Aquinas Theologiæ Phœbus, de Deo ſic ratiocinatus eſt: Poteſt Deus, cùm poſſit omnia, & plures cælos pluréſque mundos, illis & cælis & mundis longè pulchriores condere. Tria tamen vix poſſunt fieri meliora. Primum eſt beatorum gloria. Nihil ad omnem voluptatem vel fingi poteſt beatius, quàm inter æternas delicias intueri Deum, nec hoc intuitu unquam privari poſſe.

Alterum eſt Humanitas filii Dei. Abſolutiſſimum eſt hoc opus & perfectiſſimum.

Vidimus, inquit Joannes, gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. *a*

Tertium est, cùm placuerit Deo è Virgine facere Matrem virginitate penitus illæsâ, non potuit majori honore afficere hanc virginem, quàm cùm illam esse voluit Dei Matrem. Hinc eam Collyridiani, Epiphanio teste, *b* velut Deam coluerunt, eique collyram placentam uxorum operâ sacrificârunt.

Rectiùs beatus Anselmus: O Domina, inquit, nihil tibi æquale: omne quod est, aut infra te, aut supra te est. Supra te solus Deus, infra te omne illud quod Deus non est. Et istud Hebrææ huic virgini ab immensâ Dei misericordiâ concessum. Hæc una ex omni humanâ gente electa omnigenis virtutibus effulsit, uti demonstrare cœpimus. Virginis abstinentiam priori capite sub oculos posuimus, ejus symbolum esse voluimus Rosam gypseam. Hanc plumea Rosa sequitur, quâ Mundi contemptum, seu recollectum animi statum explicabimus.

a *Ioan.c.1. v.14.* b *Epiph.hæresi 78.*

§. I.

De Virgine divinâ dici potuit verissimè: Erat in mundo, sed de mundo non erat. Hoc encomii divinus Magister suis discipulis assignans: Vos, inquit, de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, pro-

pptereà odit vos mundus. *a* Virgo beatissima intra suos parietes se clausam continebat, nec se publico committebat, nisi cùm id necessitas flagitaret. Hebræus Isaias: Ecce, inquit, virgo concipiet. *b* Hieronymus, aliique Hebræi idiomatis periti, hîc virginem ritu solenni clausam significari ajunt.

Ad hoc exemplum Ambrosius: Discite, inquit, virgines, in publico non commorari. Et quia cælestis hæc virgo aliorum consortium, cognatorum etiam & parentum declinabat, ideò ad Angeli quoque ingressum pavebat, non quòd Angeli non sæpius ad eam reviserint, sed quòd tali sub schemate non venerint. Et quamvis Elisabethæ virgo trimestri sese famulam exhibuerit, partûs tamen tempore cùm frequentior vicinorum accursus, domum reversa suo se conclavi abdidit. Omnium tũc sermo erat: Modestissima puella mundi vanitatibus nil penitus afficitur. Et hoc etiam virginis vestes loquebantur, quas Epiphanius & Nicephorus fuisse ajũt non è lanâ quam murex infecit, sed quæ colorem nativum retinuit. Quâ de re Cedrenus: Vestes, inquit, amplexans nullo colore tinctas. Damascenus his accedens: Illi vestitus, inquit, honestus, mollitiem omnem ac luxum fugiens. Atque hunc non nemo columbini *c* coloris fuisse asserit. Hac frugalitate Romani veteres vestitum suum commendârunt, quem non

a *Ioan.c.*15. *v.*19. b *Isa.c.*7. *v.*14.
a *Seu cinerei*, grawlecht.

non alterius quàm nativi coloris esse voluerunt. Candidatis tantùm & mundulis illis toga incretata & recens à fullone in usu fuit.

Virgo divina sole amicienda, sideribus coronanda, non hoc vestium ornatu eguit, ut quæ omnia detrimentum fecit, quo sibi nobisque lucrifaceret Christum. *a*

Mundum cõtemnere, nec dolere à mundo contemni, artis est rarissimæ. Hanc nemo efficaciùs docuit, quàm ille optimus è cælo magister Christus. Dum enim terram divinissimis suis concionibus formaret, mundi contemptum sæpe sæpius inculcavit. Eò spectant cùm consilia, tum præceptiones illæ sanctissimæ: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. *b* Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. *c* Et illud longè apertissimum: Vade, vende omnia quæ habes, & habebis thesaurum in cælo; & veni sequere me. *d* Et jam vicinus morti ad supremam cenam suis unicè mundi odium commendans: Si mundus vos odit, scitote, inquit, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. *e*

Ita

a *Philip.c.* 3. *v.* 8. b *Luc.c.* 9. *v.* 60.
c *Matth.c.* 19. *v.* 21. d *Matth.c.* 19. *v.* 21.
e *Ioan.c.* 15. *v.* 18. *& seqq. & c.* 16. *v.* 20.

Ita ſollicitus præceptor odium mundi altiſſimè ſuis impreſſum voluit, unde nec illecebras, nec minas, nec blandimenta, nec tormenta metuerent.

Utroque excelluerunt, non duodeni ſolùm Apoſtoli, ſed innumeri alii horum diſcipuli, quos veriſsimo nomine contemptores mundi appelles. Scripſerat Arcadius Imperator Arſenio, quem olim præceptorem habuit. Erant hæ litteræ humanitatis & officii pleniſſimæ, quibus Imperator cùm preces tum conſilia expectabat Arſenii. Neque erubuit Arcadius jam Auguſtus ſuum ſcelus, quod olim in Arſenium conceperat, fateri; ejuſque veniam infimis precibus rogare: adjecit inſuper munus verè regium, totius Ægypti vectigalia. Hac objectâ offâ, non ſolùm placandum Arſenii animum ſperavit, ſed ipſum etiam ad Imperii adminiſtrādi ſocietatem evocandum. Ita Imperator Eremicolam rogavit, dignaretur unà ſecum, & Imperii oneribus gravari, & honoribus frui. Sed Arſenius, eremi dulcedine jam guſtatâ, hæc omnia tam generosè contempſit, ut Cæſari nec ſcripto quidem reſponderit, licet id impensè cupienti, ſed hæc paucula juſſerit renuntiari: Det veniam Deus noſtris erroribus. Ego quidem mundo mortuus ſum; pecuniam conſtruere mei muneris non eſt, neque enim mortui nummos tractant. Æterna cogitare, id unum ad me ſpectat. Hoc ad Imperatorem relatum. En nobiliſsimum mundi contemptorem, qui nec rogatus quidem,

quidem, & rogatus ab Imperatore pristinam sortem ne sperneret, manum tamen ad aratrum missam, minimè revocavit: Mundum res sibi suas habere jussit, cælum ipse oculis, cælum animo expetiit. a

Ægrè hoc tulit stygius coluber, quare alio usus est strategemate, ut hunc mundo mortuum ad vitam evocaret. Venit ergo Magistrianus è paternâ domo, qui patris jam mortui testamentum afferens ad Arsenium: Pater tuus, ajebat, senator nobilissimus jam fato functus est: & en testamentum, quo te hæredem ex asse scripsit. Arsenius testamento manum injiciens, jam jámque illud laceraturus erat. Cùm alter ad pedes ejus provolutus: Oro te, inquit, per omnia sacra, ne id facias, quod mihi capite luendum foret. Cui Arsenius: Ego priùs, inquit, mortuus sum quàm pater meus: quâ ergo ratione mortuum mortuus hæredem scribit? Tolle, quidquid hoc scripti est, & abi. Ita testamentarias tabellas Arsenius remisit, quas nec inspicere quidem dignatus est. b Hoc est mundo medium digitum ostendere.

Huic ita mortuo maximus aliorum præcipuè religiosorum virorum numerus accensendus, quibus voluptati est non tantùm spernere mundum, sed & sperni à mundo. Ex ore omnium horum pronuntiat Paulus: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo c. Perinde si diceret: In unâ

a *Zach. Lippeloo* 19. *Iulii.* b *Pelagius libell.*6.*n.*2. c *Gal.c.*6.*v.* 14.

unâ eadémque cruce mundus & ego confixi sumus. Mundus mihi tergum obvertit, & ego mundo. Par pari. Alter alteri amicum oculum impendere nec vult, nec potest. Simul quidem & conjuncti, sed tamen etiam distractissimi sumus; neutri cum altero commercium est. Me mundus, ego mundum odi & detestor; alter alteri crucifixus est. Paulum plurimi etiamnum felicissimè æmulantur.

§. II.

Fuit in Siciliâ in Mamertinâ tirocinii domo Vincentius Morellus, qui mortuâ uxore cum duobus filiis religioni se addixerat. Hic certæ rei caussâ in patriâ missus, tertium filium in publico carcere invenit, cui opem imploranti negavit id sibi jam religioso licere. Posse ipsum, si vellet, ex iis quæ inopibus ferret, partem capere; plura præstare non esse sui juris. a Profectò & iste tam mundo quàm affectui mortuus, sanguinis nexum, quod difficillimum est, perrupit. Huic addendus & ille, ad quem cùm consanguineus viseret, nec tamen agnosceret quem videbat, ille occasione arreptâ mortuum esse dicebat qui quæreretur. Cùm verò parùm credulum haberet hominem, eum in templum traxit, & mortuorum cavernam insistens: Hic, inquit, illius sepulchrum est: ubi scilicet sepeliendus. Ita pio dolo prolixiora cum cognato colloquia præcîdit.

Non tacendus nobis contemptor mundi

a *Anno* 1597.

maxi-

maximus, & impoſtor religioſiſſimus Senatorii ordinis Alexius. Hic cælo admirandus juvenis in ipſis ædibus paternis immite ſuſtinuit exilium, inter opes inopum & mendicorum poſtremus, inter delicias famelicus, in herili domo ſervorum ultimus, in oculis ſponſæ caſtiſſimus, in manu parentum orphanus, in patriâ exul & peregrinus, in viciniâ honoris abjectiſſimus, annis ſeptendecim notus & ignotus, dum Romæ agebat, Româ profugus, irriſor mundi artificioſiſſimus. Hic veriſſimè de ſe dixerit: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

Neque verò difficile illi eſt contemnere mundum, qui didicit contemnere ſeipſum: neque ille unquam indignabitur, & fremet contemni ſe ab aliis, qui ſuiipſius contemptor eſt maximus. Nihil hoc novi eſt, ſapientem ſperni ab inſanis. Sprevit Achillem Therſites, Homerum Zoilus, Auguſtum Antonius, Virgilium Evangelus, Ciceronem Calvus. Et quod ex Evangelio diſcimus, quódque eſt maximum, Servatorem Chriſtum Herodes hominum peſſimus ſprevit. Quid hoc contemptis nocuit, vel contemptoribus profuit? Nihil glorioſius eſt, quàm à mundo aut mundi amatoribus contemni. Hos contemptus ſanctiſſimi viri cum curâ & ſtudio ambiverunt. Dulcius illis fuit in domo Dei abjici, quàm habitare in tabernaculis peccatorum, & cælo attolli. *a*

Quiritium alii villas, porticus, theatra, ther-

a *Pſal.* 83. *v.* 11.

thermas, aliáque insana ædificia struxerũt; Gregorius prius Senator, dein Romanus Pontifex, non populari auræ, sed pietati & sanctimoniæ addictus, in Siciliâ sex condidit cœnobia; unum Romæ, in eum usum vertendo paternam domum. Visitur hodiéque is locus in monte Cœlio, inter vetustatis vestigia. Hoc ille sibi fabrefecit gymnasium exercendæ pietati, hîc sacris operatus, hîc & mundum, & quod difficilius, seipsum didicit contemnere, hîc sua omnia pauperibus impendit; calcavit terram, ut possideret cælum. Multa quidem multis dilargitus, sed plura omnino & meliora est adeptus.

Gregorio hîc adnumerandus omni jure Ovinius Gallicanus vir consularis longè illustrissimus, post Cæsares & Augustissimos Imperatores proximus. Nam privatæ fortunæ renuntiare facile est; sed à divitiarum culmine honorúmque fastigio sponte decedere, difficile prorsus & arduum. In quo genere multò maximam consecutus est laudem Gallicanus, qui Romani Dux exercitûs post Sauromatas, Gothos, Thraces, Dacos Scytháfque armis domitos, Constantiam Constantini Augusti filiam sibi matrimonio locatam, ac bene convenientem cum immensis opibus reliquit, contemptor mundi generosissimus. Quod ipse, quem contempsit mundus, non potuit non vehementissimè mirari. Nam Gallicanus ex Vrbe ad ostia Tiberina secedens, hominum infimorum servitiis se totum consecravit,

cravit, pauperum pedes abluit, mensam iis posuit, aquam manibus infudit, ægris sollicitè ministravit, ceteráque pietatis officia exhibuit. Cujus rei famâ orbe toto divulgatâ, multi undique illuc confluxerunt, ut liceret vel videre virum Patritium, Consularem, Triumphalem, Imperatoris generum ad infima ministeria sponte suâ abjectum. Quo mundi contemptu Gallicanus id effecit, ut palmam coronámque Martyrum Alexandriæ felicissimè sit consecutus. O Gallicane, ô térque quatérque vel hoc uno mundi contemptu beatissime Gallicane! Desiisti gener esse Cæsaris Constantini Magni, & factus es miles Christi crucifixi: fuitque tibi multò & utilius & gloriosius, cælesti subesse militiæ, quàm præesse Romanæ. *a*

a *Cæsar Baronius Anno* 330. *& Anno* 362. *post med.*

§. III.

Sed instituti mei non est omnes mundi contemptores in censum redigere. Quis enimverò id possit? Hos tales triumphos quotidie spectamus. Grandi numero quotannis nobilissimi adolescentes ac juvenes parentibus valedicunt siccis oculis, vultu constanti: prædia deserunt, purpuram abjiciunt, aurum aliis relinquunt, honori nuntium remittunt, omnes mundi delicias non tam præscindunt, quàm abrumpunt, patriæ memoriam excutiunt, mortalia omnia fastidiunt, evolántque sub signa Christi, ubi pro chartulis lusoriis librum, pro

torque

torque & annulis flagella & ſaccum, pro lautioribus menſis jejunium, pro plumis & molli toro rigidum lectiſternium, pro largiore ſomno matutinum pervigilium, pro ceſſatione ac feriis laborem aſſiduum, denique pro deliciis amplexantur crucem volentes lubentes: nec habent, quod minùs doleant quàm mundi delicias evaſiſſe; jámque illis unica eſt voluptas, omnibus carere poſſe voluptatibus.

Niſi quotidiana hæc eſſent, eſſe miracula diceremus. Sunt hodiéque in oculis viri principes, qui in Regum ac Imperatorum aulis eminebant paullò antè, plurimis iisque honorificentiſſimis per Europam & Aſiam Legationibus perfuncti, nunc lacernâ tritâ induti inter adoleſcentes tirones viliſſima quæque miniſteria cum voluptate obeunt, & tenui ſalino ac breviſſimâ cenulâ contenti ſuaviùs eſuriunt, quàm olim ſint epulati. Vidi ego ipſe meis oculis virum Juriſconſultiſſimum in religiosâ domo infra menſas genibus reptantem, micas ex more ſtudioſiſſimè converrere. En mundi contemptum. Nam eruditus vir iſte (quod facilè crediderim) dum ei Bartolus & Baldus in manu erant, ſi quis aureos plenâ manu ſub menſam abjeciſſet, nec quidem aureos ita collegiſſet, ut poſtea collegit micas, cùm pavimentum perreperet.

Sed hîc animum ſubit, quod Paſchaſius, Ruffinus & Pelagius narrant de duorum Aſcetarum colloquio. Alter illorum dixerat: Ego jam mortuus ſum mundo. Quem

ſocius

socius memorando dicto concutiens: Amabò te, inquit, circumspice, ne tibi ipse præfidas, & in foveam ruas. Nam etsi videaris tibi jam mortuus mundo, diabolus tamen nondum est mortuus. Hic non septem duntaxat artium magister est, sed innumerabilium. *a*

Sic est profectò. Nec possum hîc, quin altùm ingemiscam, cùm secretâ æstimatione penso, quanti contemptores mundi, qui sibi iam Samsones videbantur, à Dalilâ turpiter attonsi inter amplexus mundi miserè perierint.

a *Paschasius c.12.nu.5.Ruffinus num.*116. *Pelagius libell.* 11. *num.* 38.

§. IV.

Audite adolescentes, audite juvenes & viri, audite senes. Si qui vestrûm fortasse dixerint: Ego mundo jam sum mortuus; idem ego vobis, quod Asceta ille socio, in autem insusurravero: Sed diabolus nondum est mortuus. Fuerunt non pauci, qui mundum à se consputum paullò pòst blandissimis osculis salutârint, & ejuratas delitias toto amplexu receperint. Suave illis videbatur bis perire. O inconstans mundi contemptor, quàm cœpisti bene, quàm malè finiisti, non finiendo bene! Audite ex innumeris unicum, quod dicta firmet exploratâ fide.

Anno millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, in Brasiliâ in urbe Sebastianensi

nensi homo minimè plebejus à Josepho Anchietà enixè petiit in Societatem Iesv admitti. Id verò se promisit facturum Pater, modò is negotia, quibus etiamnum implicitus tenebatur, transegisset. Transegit. Interim humanæ prosperitatis & mundi amor cor hominis suavissimè pertentare; religionis onera, ut intolerabilia, exaggerare; obedientiam strictissimam, paupertatis & castitatis leges difficillimas repræsentare; subjicere sensibus intermortuos honores, & æternam voluptatis fugam; continuos labores amplificare, menti omnia ut asperrima objectare; sic sensim omnem religiosæ vitæ cogitationem abolere & extirpare. Haud ita multò pòst Josephus homini fit obviam, & humaniter quærit: Ecquid ex humanis se tricis expediisset. Ille malè sibi conscius ore trepido verba componere, effugium quærere, mutatum animum velle tegere. Quod ut tectiùs faceret, amplioribus titulis, quàm par erat, Patrem compellans, se quidem impedimentis ait jam esse liberum; ceterùm statuisse in Lusitaniam redire: illic in patriâ denuò Societatis se candidatum fore, & verò etiam in Societate moriturum. Frons bona, verba speciosa, mens alia. Intellexit Josephus hominis inconstantiam, vultúque ad severitatem composito, humerum proximè assistentis manu leniter pulsans: Sodes, inquit, quod de profectione ais, venies quidem in Lusitaniam, tamen neque in patriâ, neque in Societate, sed in Brasiliâ morieris, &

eo mortis genere, quo dignus eſt qui Deum invitantem ſpernit. Si habuiſſet fidem monitis, næ ille ſibi optimè conſuluiſſet. Sed debebatur aliis, opinor, inconſtantiæ documentum. Rediit ille in Luſitaniam, & inde Braſiliam repetiit. Dum iter per montes facit, à comitibus ſeu deſtitutus, ſeu quo caſu abjunctus, nuſquam comparuit. Evoluto demum anno cadaver ejus arefactum ad ingentis rupis radicem repertum & agnitum eſt. *a* Res teſtatiſſima eſt infinitis ejuſcemodi tragœdiis.

Hæc iis præmia debentur, qui mundum, quem cœperant contemnere, denuò amplectuntur; qui Deum, quem cœperant amplecti, denuò contemnunt. Fidem Deo datam fregiſſe impunè fuit nemini.

Addo: Juvenis non ſolùm mihi notiſſimus, ſed etiam quia è condiſcipulis meis, familiariſſimus, animi modeſti, ſed triſtioris vultûs, nec ingenii multò lætioris, mundum nauſeare cœpit ingenti ſpiritu: dixiſſes ſub primâ melioris vitæ initia inter cælites referendum. Nam ubi longo itinere tirocinii locum attigit, hoſpitem illius urbis monuit, epulum quàm poſſet lautiſſimum pararet, mox optimates adfore convivas, & ne falleretur, grandi numero. Juvenis ipſe quaquaverſum excurrens è triviis undique mendiculorum infimos coëgit. Hos ipſe velut ſignifer omnium in hoſpitium adducens, & patrifamilias ſiſtens: Atque hi ſunt,

a *Sebaſtianus Beretarius in vitâ Ioſephi l. 4. mihi pag. 331.*

ſunt, inquit, optimates mei, curemus, ne quid deſit ad omnem lautitiam. Accumbitur, eſtur, bibitur, fami ac ſiti libertas ſumma permittitur; principes, non mendicos diceres. Poſtquam exempta fames epulis, convivator omnes ad patientiam brevi cohortatione inſtructos cum liberali ſtipe dimiſit, ipſe ad tirocinii domum abiit. Hîc prima omnium rudimenta ponebat, mundi & ſuiipſius contemptum eximium: hîc cælum & æternitatem ita verſabat animo, ut eum edita magnarum virtutum exempla (& nihil affingo) pleriſque charum conſpicuúmque fecerint, atque ſi de meo ſenſu fatendum eſt, potuit is mihi, ut condiſcipulo ſuo, in paucis ſanctus videri. Eum annis compluribus ſacra familia eduxit; pòſt autem, ubi minimùm metuebat, amiſit. Quippe in itinere campeſtri animum neſcio quæ triſtitiæ nubes obruit; quæ repentè omnem hominis ſanctitatem ita expugnavit, ut induviis curtatis, certè mutatis, fugam denique in patriam adornârit. Ubi priſtini omnis inſtituti, aut immemor, aut contemptor, paucis à fugâ menſibus vindicem Numinis iram excepit. Malis enim cœpit ſe non ſolùm moribus, ſed & artibus dedere: ita ut cùm vera illum pecunia deficeret, adulterinam furtim producere, eâque Rempublicam polluere cœptaret. Verùm ut nemo unus, nec diu, nec omnes fallit; in principe quadam urbe comprehenſus, luereque juſſus, inter lictorum carnificúmque manus, cùm duceretur, auſus eſt vete-

rem ſuam præſentémque fortunam conferre: ac palàm illacrimatus, ab edito pegmate, ſive (ut ſanè erant) à funeralibus illis corvorum Roſtris ad populum perorare: ſe perfidiæ ſuæ, deſertique nuper Numinis pœnas ſolvere: ac jam tum ubi vitæ illius inſignia exuiſſet, viſum ſe ſibi, omnem honeſtatem, Deúmque abjeciſſe. Factum proin deteſtatus ferrum recepit & occubuit.

§. V.

O munde immundiſſime quàm fallax es, etiam cùm veriſſimus videris. Quòd Judas Iſcariotes in oliveto parricidarum agmini dixit: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum; a idem ſuis immurmurat mundus: Hunc invadite, hic ipſe eſt in victimam trahendus, quem amico oſculo ſalutavero; hunc tenete, & ducite cautè, ne evadat. Sed mundum nemo glorioſiùs vincit, quàm qui contemnit. Mundi illices ſunt, aurum, gloria, deliciæ, veneres. Contemnite. Quid enim aliud iſta ſunt niſi terrarum ilia, canorus aër, popina vermium, picta & bella ſterquilinia? Spernite. Chriſtus dives eſt, qui vos alet: Rex eſt, qui ornabit: lautus eſt, qui ſatiabit: ſpecioſus eſt, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Mundi gratia

Vitrea eſt, quæ, cùm ſplendet, frangitur.

Omnia mundi fluxa & inſtabilia; amicitiæ illius inſidioſiſſimæ. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Mundus

a *Matth c, 26, v. 48.*

Pro-

Prodigus & stultus donat, quæ spernit & odit
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.
Quod petiit, temnit, repetit quæ nuper omisit. a

Aman nuper ex infimo loco evectus ad summa in Assueri regno potentissimus, & penè ipsius regis rex. Subitò mutavit dolus, & Aman illustre pependit funus in alto. Christus suos è cruce in paradisum, mundus suos è paradiso in crucem transfert, & crucem plerumque altam æternámque. Ite nunc, & mundo fidite. Sejanus alter Tiberius & ipsius pænè Imperatoris Imperator, omnia potuit quæ voluit. Brevi favor & amor in odium verterunt. Tandem Sejanus ab ipso Tiberio potentiam ejus auctiorem metuente desertus & proditus, ad Gemonias scalas abjectus & unco tractus est. Ocellus antè Cæsaris, nunc hostium primus: nunc omnium pedibus calcatur, quem priùs nemo non adorabat.

Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus —— sed quæ præclara & prospera tanti
Vt rebus lætis par sit mensura malorum? b

Belisarius quid? post ingentes de barbaris victorias à Justiniano Imperatore oculis orbatus, è tuguriolo stipem à prætereuntibus emendicans: Viator obsecro, clamabat, da obolum Belisario, quẽ invidia cæcavit,

M 3

a *Horat. l. 1. epist. 1. ad Mecænat. & epist. 7. ad eundem.* b *Iuvenal. sat. 10. v. 63. & 96.*

vit,non culpa. Ite nunc, & mundo fidite.

Thomas Morus vir longè integerrimus ab Henrico Anglorum Rege *a* præmium laboris sui tulit securim, quâ cæsus est. Ite nunc,& mundo fidite.Nostro hoc ævo illustrium exemplorum plena sunt omnia. Non desint oculi, nunquam deerunt hæc talia spectacula. Nimirum mundus constantissimè inconstans est; hoc uno sibi semper simillimus,quia semper perfidus.Ite nunc, ite ô mundi alumnuli, & clientuli beati, ite,& mundo fidite. Ita scilicet feles in speciem mites & ludibundæ, postquam plusculè cum musculis colluserint, eosdem ipsos & necant,& devorant. Hæret hedera tenui ramusculo? vitis & cucurbita ulmo? brevî cernes ruinam. Omnia in mundo tremula,lubrica, pendula:

Et subito casu, quæ valuêre, ruunt.

O vitreos mundi favores! Hodie mundus delicias offert, cras aut perēdie quisquilias; hodie mollissimum cervical subjicit,cras ad rigidum tribunal rapit: hodie se protectorem gerit, cras impugnatorem senties: hodie donariis te auget, cras ipsâ libertate spoliaberis. Mundo fidat,qui suaviter decipi desiderat. Verissimè dixit sapientissimus scriptor: Ista est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia. *b*

Non ego hîc auctiore syllabo Calybitas, aut Franciscos, aut Columbanos, aliósque mundi contemptores illustrissimos, non Ca-

a *Henrico VIII.*

b *Thomas de Kemp. l.* 1. *c.* 1. *n* 3.

Catharinas, non Agnetes, non Cæcilias percensebo. Unum addo, & finio.

Anno Christiano millesimo quingentesimo octogesimo tertio, unus aliquis è primatibus Jurisconsultus, *a* in religiosam sese familiam dicavit: cúmque is iter necessariò per patriam haberet, mater cum magnâ matronarum catervâ, atro habitu, passis crinibus obviam iit filio, ejúsque pedibus advoluta rogavit, ne matrem desereret. Sed & viri graves eundem ad aliquot milliaria comitati sunt, ut aliam ei mentem injicerent. Sed stetit miles Christi inconcussus, divum Columbanum æmulatus, qui matrem in limine jacentem & plorantem Hieronymi, imò Christi consilio, transiit. Vox Domini est: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. *b* Verissimè hæc summa est sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia.

a *Panormi in Siciliâ.* b *Matth. c. 8. v. 22.*

§. VI.

Nemo veriùs contempsit mundum, quàm qui à mundo maximè cultus, hunc cultum omnem generosâ indole irrisit. Hîc ego aliam Mariam summi nominis feminam Imperatricibus, Reginis, Principibus feminis ideam, imò & omnibus Deiparæ cultoribus imaginem exactissimam sub oculos collocare operæ pretium existimo. Periculosa laus quæ vivis impenditur. Laudare mortuos, Siracidæ consilio, non tantùm ad commendationem tutissimum, sed etiam

ſæpe ad imitationem ſaluberrimum.

Maria Archidux Auſtriæ, Rheni Palatina, utriuſque Bavariæ Dux, & quondam Sereniſſimi Auſtriæ Archiducis Caroli conjux, Auguſtiſſimi Imperatoris Ferdinandi II. mater, &c. ſingulari cultu ac pietate (quod hoc loco maximè obſervandum) in matrem Domini ferebatur. Hinc quotquot ſanctimoniâ & religione nobiles per orbem ædes Matri virgini ſunt dicatæ (ſunt autem quàm plurimæ) tot pænè ſuâ munificentiâ coluit & ornavit Archidux Maria. Teſtis in Bavariâ jam ipſis in cunabulis virgunculæ adhuc religioſis ſtudiis cultus *Mons ſanctus*. Teſtis *Octinga*, divinæ Virginis præſidio ac beneficiis clariſſima. Teſtes in Styriâ *Cellæ Marianæ*. Teſtes remotiores illæ, & orbe toto nominatiſſimæ, *Lauretanæ domus* in Italiâ, *Montu Serrati* in Hiſpaniâ, *Chaſtocoviæ* in Poloniâ, & aliæ denique, quas illuſtribus ſuæ liberalitatis monimentis præſens, abſens Archidux Maria illuſtravit. Teſtes demum religioſæ Partheniorum Sodalium Congregationes, vel quæ in Bavariâ, vel quæ Græcii florent. Hîc certè Auguſtum ſuum nomen Princeps eſt profeſſa, hîc Sereniſſimos liberos cenſeri voluit, adeóque magnâ voluptate præſidere vidit, hîc omnes Sodalium ſtatas ac ſolennes religiones ita conſtanter & exactè tenuit, obivit, excoluit, hîc tot ſuæ magnificentiæ pignora reliquit, ut vel ab unâ hac Mariani Sodalitii gratiâ, amore, cultu, *Mariæ* nomen meruerit.

Res

Res gestas hujus Heroïnæ alibi locorum carmen eruditum & emblema varium celebravit. Nos hîc soluto gradimur pede, quem paullulùm lubet protollere, non tantùm ut ubique gentium suus stet virtuti honor post funera, sed etiam ut nostris miscemus Rosis Archiducem Mariam, omni virtutum genere fragrantissimam Rosam, & reverà dignam, quæ ad accendendum imitationis studium oculis omnium proponatur. Numeremus tam odoriferi floris folia.

I. *Humilitas*, seu animi submissio, & modestia in sensu, inter virtutes si non summa, certè prima & dux aliarum. Hîc Cassiodori optimam vocem exaudio: Sic est in Principibus Humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa jactantia. Probè se Archidux Maria circumspiciebat, in seipsam descendebat, pernoscebat mortalem se natam, utique & morituram deprehendebat; cavebat ne alterutrius fortunæ vel splendore vel caligine pius ille perstringeretur intuitus; impressum altè præsagium animo alebat, quod Psaltes comminabundus occinit Principibus: Ego dixi, Dii estis; vos autem sicut homines moriemini. *a* Denique his cogitationibus ad omnem sui despicientiam se componebat, & cùm in aliis officiis Christianis vinceret æquales, in hac humilitatis cōtentione quotidie superabat seipsam. Ex hoc fonte incredibilis in despicabiles ac miseros homines facilitas; pari cum charitate juncta emana-

a *Psal*, 81. *v*. 6.

nabat. Nosocomia & pauperum tabernas frequentiùs an studiosiùs adierit, definire non ausim. Ibi verò tanquam in regno suo triumphabat Humilitas. Non vultum obducebat, non avertebat oculos, non pellibus aut manicis involvebat manus. Neminem horrebat, non scabiem, non fœdiores morbos declinabat. Solabatur singillatim, prensabat etiam non minùs seriò ac benevolè, quàm parentes solent suos liberos. Nunc ulcera suis ipsa digitis contrectabat, quod in sanctissimis viris ac feminis miramur, nunc puris eluviem comprimebat. Cibum deinde Princeps instruebat ipsa, dividebat, pauperúmque trepidas manus ad patinam ducebat. Famulabantur matris exemplo filii & filiæ, & sollicitum in hos egentes Christos amorem à Serenissimâ parente suaviter & efficaciter discebant, oculis & auribus hac disciplinâ imbutis. Pergebat interim mater, quadras & lances, & opsonia subjiciebat, pocillabatur, lectos postmodum non levi brachio adornabat: verbo, ancillabatur. Iis etiam, qui à fortunâ vel miseriâ pejùs multati, pecuniam sine teste, velut aliud agens, cautè ac præter ordinem in sinum conjiciebat aut in manum, ut & suæ gloriæ, & alienæ simul invidiæ unâ fideliâ obstrueret Humilitas. Neque hæc tantùm in mendicorum tuguriis, sed & domi egit semper Archidux Maria, & à Serenissimis liberis agi voluit. Tantum aberat à primo ejus limine omnis fastus & superbia. Nimirum hoc est mundum contemnere,
hæc

hæc illa fides oculatiſſima, quæ Chriſtum in ſuis agnoſcit; hæc vera ſui deſpicientia, hæc Humilitatis illuſtriſſima ſunt paradigmata. Humilitas honorata Bernardo grande fuit miraculum.a En Roſam vel ab unico eóque primo folio æſtimandam.

II. *Religionis amor.* Divinas ædes aſſiduè frequentabat Archidux Maria, ad ſacras aras prolixè ac palàm advolvebatur, ſupplicationes ſolennes ſæpiſſime deducebat, in quibus ita cum liberis Sereniſſimis aderat, ut hoc ſpectaculi à peregrinis miraculum, à vulgo ſtuporem, à piis ſubinde lacrimas, à ſequioribus etiam approbationem extorqueret, ut denique Auguſto pietatis exemplo commoveret univerſos. Placet etiam verbum ore aureo digniſſimum, in immortalis memoriæ tabulis adamante ſignandũ adjicere. Movebatur res quæpiam non ſummi momenti, iis tamen, qui nomen priſcæ religionis ſalvum vellent, offenſionem non levem paritura. Hîc Archidux Maria velut murum aheneum pro domo Dei ſeſe objiciebat, & cùm imperio non ſatis poſſet, opem à Conſtantiâ ſumebat. Sanctè igitur ac graviter, palàm etiam affirmabat, ſe potiùs compoſitis in dorſuariam corbem liberis, iiſque in humeros aſſumptis, avitas Bavariæ terras repetituram, vel ſolam, quàm ut aliquid admitteret, quod Catholicæ integritatis amantes ullâ offenſiunculâ poſſet turbare. Verbum bonum, neque fide magis ac religione quàm conſtantiâ vene-

a *Bern. hom. 3. ſuper miſſus eſt, propiùs finem.*

randum. En Rosam foliis nequaquam deciduis vernantem.

III. *Zelus animarum.* Singulare in hominibus Christo conciliandis à singulari charitate profectum studium adhibebat Archidux Maria. Quos enim pravæ religionis aut vitæ morbo sontico tactos intelligebat, omnibus piis artibus, ad mentem ut redirent, moliebatur. Appellabat comiter, conferebat graviter, familiariter proponebat meliora dogmata, mores sanctiores. Denique ut homines errore captos à salutis æternæ naufragio vindicaret, cum Apostolo omnibus omnia fiebat, in omnes sese formas induebat; majestatis nonnunquam immemor, charitatis semper tenacissima, idque solerter prorsus intelligens, pro variâ laborantium habitudine, varia tentanda esse remedia. At enim ubi pervicaciorem quempiam sentiebat, sacram etiam movebat anchoram; adibat, solabatur, opitulabatur, commonefaciebat, rogabat denique & obtestabatur. Sed & exorari interea Deum nuncupatis clam piis votis ac precibus, tum interpositis incruenti sacrificii sacrosanctis mysteriis, curabat. Quæ verò, & quanta mulier? Eo nomine, eâ dignitate, tanto jam natu Princeps. Ita verò illustria curabat capita, ut nec viles quidem homines & pars vulgi ultima ab his studiis excluderentur. Nimirum ut animos à vitæ aut religionis pravitate ad Dei cultum converteret, voto, suasu, consilio, ope, auctoritate, modis omnibus satagebat. Nec enim il-

lud

lud Apostoli nesciebat : Si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum. *a* Archiduci Mariæ summi momenti labor fuit, lucrari animam vel unicam.

a *Iacob. c. 5. v. 20.*

§. VII.

IV. *Cultus & usus frequens SS. Eucharistiæ.* Mirum est, quanto, quàm divino cultu augustissimum hoc mysterium Dominici corporis & sanguinis complecteretur Archidux Maria. Germanam Rudolphi I. gentis Austriacæ conditoris, ac Romanorum Imperatoris prolem tanto post intervallo cognosceres. Cujus Herois inter eximias alias virtutes, ea est immortalitati litteris ac memoriâ omnium commendata, quòd incredibili religione sacrosanctam Eucharistiam coluerit. Majorum non dissimilis Princeps Maria, Græcii in Sodalitio Corporis Christi annumerari voluit. Aspectum mysterii hujus non aliter semper expetebat, quàm anhelus aliquis viator mediis æstibus peroptat gelidū fontem. Singulis quibusque Dominicis diebus noxas ritè confessa, sacrā synaxin instituto non religioso magis quàm constanti frequentabat. Ut omittamus intercurrentes divorum nominatiorum anno vertente celebriores festos dies, quibus eandem sacræ Exomologeseos ac Communio-

nis religionem non obire religioni sibi duxisset. Iam verò Serenissimos liberos, ubi primùm per ætatem licuit, divinæ huic mensæ admovebat, ut maturè ad eandem pietatis palæstram assuescerent. Sed & universum illum aulæ suæ familiarem populum quàm posset frequentissimè divini panis fieri participem studebat. Quàm jucundum fuit hoc piis olim spectaculum, cùm præeunte ad cæleste hoc epulum Serenissimâ Archiduce, liberisque unà comitantibus, succederet ordine prolixo aula universa! Optimè Vellejus dixit: Facere rectè cives suos Princeps faciendo docet. En iterum Rosam non solùm speciosam oculis ad voluptatem, sed & fructuosam animo ad sanitatem.

V. *Modestia in cultu.* Cultus vestium Archiduci Mariæ semper infra mediocritatem omnis fuit, maximè ab illo fatali divortio, quod cum Serenissimo conjuge mors ei fecerat. Sed & anteà, velut altera Esther Deũ affari poterat: Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, quod est super caput meum in die ostentationis meæ, & quòd nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in presentem diem, nisi in te Domine Deus. *a* A conjugis morte Archiduci Mariæ labor omnis (nam hostis infensissima inertis otii semper extitit) & industria, & colus, & fusi, & stamina, & acus, & purpura, & aurum, & gemmæ ad sacrificas vestes, ad altarium frontalia, ad supellectilem sacram, ad cul-

a Esth. c. 14. v. 16. & 18.

cultum denique sacrorum ex asse translata sunt. Ut nihil augustis illis manibus elaboraretur, nisi sacrum mox futurum Eodem hoc stylo Serenissimæ Archiduces filiæ apud matrem educabantur. Labor & opus urgebatur, segni otio penitus excluso. Atque hinc factum, ut nulla Græcii, nulla in illarum provinciarum ullis civitatibus templa, pauca etiam in pagis fortassis obscurioribus reperirentur, quę non præ se ferrent & venerarentur Augustæ illius Archiducalis manûs monimenta. Taceo vicinas provincias, ad quarum ædes sacras simili operosâ largitate cohonestandas illa eadem & industria & beneficentia se prorogavit: ut meritò multis miraculo fuerit, Principem sui splendoris ac cultûs tam negligentem, cumulando sacrorum apparatui tam effusè studuisse. Fuerit ergo in elogiis Reginæ Olympiadis, quòd ea maternis manibus chlamydem, aliáque regia ornamenta filio Alexandro texuerit atque adornarit, certè in laudibus Mariæ Principis immortalibus ea semper enitescet, quòd illius labore ac operâ Numinis aræ ac templa, dignitatem ac lucem novam non mutis Marianæ virtutis argumentis acceperint. Hanc in cultu modestiam mirificissimè commendavit illa, quam paullò antè laudavimus, modestia in sensu. Inaudita fuit Archiducis Mariæ in feminas parturientes benevolentia, facilitas, officium, opera. Sanè ab hujus Principis præsentiâ solatium, à memoriâ beneficium puerperæ Græcii pænè omnes exposcebant.

Nec votis inanibus. Cui enim vel vilissimæ muliercula vocata recusavit præsentiam, consilium, imò etiam, si peterentur, ulnas & manum? Aut quas non in vilissimas casas, omisso aulæ ministerio, cum familiaribus matronis ad signum & votum advolavit? ut se vel obscurissimæ cuique matrifamilias in pariendo præstitem daret. Quoties interclusâ sibi atque interdictâ quiete solidas noctes his officiis condonavit? Quamvis contingebat aliquando, ut longâ expectatione (quod fit) defessa Princeps, corpusculum in vile aliquod angusti tugurioli stratum conjiceret, ut ad manum laboranti puerperæ, & ejus aspectum suspiranti semper adesset. Vidit hoc, & audivit Græcium; vidit & erubuit tantam in suâ Principe cum charitate tantâ junctam animi submissionem, & in sensu modestiam.

VI. *Vigilantia.* Monens suos graviter Christus: Sint lucernæ ardentes in manibus vestris: *a* ut iis instructi Dominum adventantem multo cum lumine præstolarentur, exciperent, deducerent. Audierat hoc frequenter Archidux Maria. Sed & illud Salomonis de muliere forti: Non extinguetur in nocte lucerna ejus. *b* Quid ergo? Statuit, ut in ceteris, ita hoc in genere Heroïdem illam sibi æmulandam. Igitur lucernam eo sibi artificio concinnari voluit, ut in eâ lumen, citra cujusquam operæ aut manûs adminiculum, etiam sine periculo nocte totâ perseveraret indefessum. Quorsum

a *Luc. c. 12. v. 35.* b *Proverb. c. 31. v. 18.*

ſum hoc? inquis. Non paupertas ſolùm, ſed & pietas ingenioſa eſt. Tam ardens precandi ſtudium in Archiduce Mariâ ſemper viguit, ut id neque de die exhauriri neque de nocte poſſet extingui. Quotidianum erat duarum, vel ampliùs, horarum matutinis precibus ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium antevertere; *a* illi deinde, quod diebus ſingulis ex more ter offerebatur, religiosè intereſſe; niſi forſan itineris difficultas rem divinã bis duntaxat pateretur peragi. Duarum horarum precibus & triplici ſacrificio piorum librorum ſuccedebat lectio huic Principi familiariſſima æquè ac jucundiſſima, quam etiam inter epulas, cùm corpus privatim reficeret, ſibi voluit adhiberi. A prandio diſcuſſis negotiis ſtata ac dilucida redibant orationum intervalla; ad noctem rediit illa pervigil, de quâ loquimur, lucerna, & cum illâ præteritæ diei diſcuſſio, examen conſcientiæ, precationes aliæ ex propriâ Principis religione aſſumptæ, piç illæ ac diuturnæ. Inde noctis conticiniũ & quies; tenebræ nunquam: pervigilabat enim conſtans lucerna, neque oleum & operam perdebat felix hæc pietatis adminiſtra. Nam ubi de more Archidux Maria expergiſcebatur, mox ad precum libellum, qui ſemper ad manus, & ad oratoriolum, quod imminebat lateri, ſe lectulo ſubducens, conferebat. Hinc vota, hinc gemitus & ſuſpiria, hinc precationes & ſancta deſideria, hinc ea quorum fidelis lucerna illa & taciti parie-

tes,

a *Notetur hoc, obſecro.*

tes, & muta noctis silentia fuerunt conscia. Simili religionis nomine Gregorius Magnus laudat Symmachi Romani Consulis filiam. Hæc marito mortuo religiosissima jam vidua noctu gemina candelabra ad lectum habuit lucentia, quæ nocturnas preces adjuvarent; neque enim solùm spiritales, ait Gregorius, sed & corporales tenebras amica lucis oderat. *a* Laudent alii Aristophanis, Epicteti, Cleanthis, Demosthenis lucernas; extollant Theodosium Orientis Imperatorem, cui ad historicas lucubrationes lucerna fuit, quæ suo se artificio movebat & alebat, oleúmque sibimet affundebat, ut, quod flammula pastu assiduo hauserat, instauraret, ne ministri ob nocturnum famulatum insomniâ vexarentur. *b* Laudanda hæc omnia; his tamen omnibus, si quid rectè judico, Marianæ lampadis jubar videri debet illustrius, quòd illud non ad eruditionem profanam, sed ad solidam Christianámque pietatem Archiduci Mariæ præluxerit.

a *Greg l.4 dialog. cap.13.* b *Aula sancta Matthæi Raderi c.6. mihi pag.36.*

§. VIII.

VII. *Cura pudicitiæ.* Pudicitiam inter aulæ delicias & luxum tueri integram, difficile negotium. Ubi mollior vestitus, liberalior somnus, copiosior victus, ubi licentiores excurrunt oculi, minùs adstrictæ sunt manus, & ipsa vivendi ratio delicatior, ibi cura pudicitiæ longè difficilior. Ea enim vir-

virtuti huic indoles, ut inter dura & aspera servari possit sanctiùs, quàm inter mollia & amœna. Flos est tenerrimus pudicitia, solo tamen gaudet asperiore & minùs pingui. Et olim certè jactabatur vulgatum illud: Exeat aulâ, qui vult esse pius, *a* qui pudicus. Hoc igitur illustre, hoc aureis gemmeisque notis dignum, tantum in unâ hac Heroinâ virtutis & industriæ fuisse, ut in amplissimo suo Parthenone, gynæceo nobilissimo, ætate, formâ, opibus, deliciis, omnibus denique nominibus regium in morem florente, inviolatam integritatis existimationem possideret; eámque tantam quantam vix inter paupertatis angustias sit reperire. Hoc Archiducis Mariæ fuit ingenium, ea viguit domestica disciplina, ut provocare liceat ad ipsam famam, quæ Archiducalis gynæcei alumnas virgines tam prolixè simul ac gloriosè semper est prosecuta, ut is felicissimum se matrimonium contraxisse crederet, qui ex illâ Palatinâ familiâ domum duxisset uxorem. En Rosam pudicitiæ laude insigniter odoriferam.

VIII. *Humanitas & Clementia.* Persarum Reges ventositate miseræ vanitatis, ut Rupertus loquitur, eò progressi sunt, ut adorari se vellent, suos mancipiorum pænè loco numerarent, sui videndi copiam non temerè vulgo facerent, terrámque regiis pedibus attingere nefas ducerent; si quis injussu regio eos accederet, propiúsque subi-

a *Lucanus l. 8. Pharsalicor. Hic; Intret in aulam, qui volet esse pius.*

ſubiret, capitale id ei eſſe juberent, ut ſcilicet plus homine putarentur aliquid habere. Statira tamen Artaxerxis Mnemonis *a* conjux volente conjuge eâ fuit clementiâ & facultate, ut cùm prodiret in publicum, lecticâ patente velóque latè reducto id faceret, quò adeundi omnibus ac ſupplicandi locus eſſet. A ſimili humanitate & clementiâ commendatur Archidux Maria; hæc facillima fuit aditu, qui ad eam pronus ſemper & patens, iis etiam qui aliàs ſolo tenuitatis, miſeriarum ac vilitatis ſuæ merito à Principum limine adeóque aſpectu ſolent arceri. Nihil illa ferebat iniquius, quàm Majeſtatem ſuam inhumano faſtu afflatam. Procul ô procul toto cælo ab Archiduce Mariâ typhus ille Perſicus. Meminerat, Principes, & qui in ſummo Magiſtratu ſunt, tam ſtudiosè inferioribus accedere debere, quàm benevolè ipſi vellent à Deo admitti. Sciverat illa Principum acceſſus miſeris non obſtruendos, aures neutiquam obſepiendas, ſi quidem & ipſi cuperent propitium & facile Numen invenire. Reverà hoc in genere Deus plerumque mores humanos induit, repellit eos, qui à ſe alios repulerant; non audientes nec ipſe audit. Quod inter plura ſapienter Juſtinianum Imperatorem admonuit Agapetus. Hinc Imperator iſte ſingulari præditus comitate cuivis facillimè adeundi & compellandi ſe poteſtatem faciebat. Adrianus Imperator erga

a *Alii Memoris, à laude Memoriæ, Alex. Neapol. l. 2 c. 11. dier. Gen.*

erga humillimos etiam mirè civilis & humanus, deteſtabatur eos, qui dicerent: Principis Majeſtatem ubique ſervandam. Trajanus Imperator monentibus amicis, quòd parum memor Imperatoriæ Majeſtatis, nimium ſeſe omnibus exponeret: Talem, ajebat, præſtabo Imperatorem privatis, qualem optarem ipſe privatus. Meminerat Archidux Maria, à Maximiliano I. Auſtriaco, Principe humaniſſimo, verecundos & timidos ita quandoque animatos, ut ii liberè velut filii cum parente, quod vellent, pertractarent. Meminerat, Rudolphum I. Cæſarem Auſtriacum hæc verba ad ſuos uſurpare ſolitum: *Sinite homines ad me accedere; neque enim ideò ad imperium evectus ſum, ut arculâ circumcluſus deliteſcam.* Meminerat, janitoribus Imperatoris Antonini, ideò Pii, plus olim laboris fuiſſe in admittendis hominibus tenuiſſimis, quàm in ſubmovẽdis ponendum. Meminerat hæc Archidux Maria, eáque omnia uno ſuo exemplo præſtabat. Admittebat ſupplicabundos ad lecticam, & ad manum cum Statirâ, ad conſpectum & ad aures cum Rudolpho, ad domum & ad penetralia cum Antonino; nec tantùm admittebat, ſed ad Sereniſſimos Archiduces Carolum maritum, Ferdinandum filium adducebat, interpretem agebat, anxiè, velut ſuam ipſa cauſſam peroraret, miſeros commendabat. Subinde gemitus, piæque inter ſingultus & ſuſpiria querelæ, ipſæ etiam lacrimæ obteſtantibus comites nonnunquam accedebant. Quandoque,

que, quod obstupescas, flexis genibus Archidux lentam paullulùm ac difficiliorem misericordiam extorquebat. Non hîc ad calculum revocandum, quoties & quibus Archiducis Mariæ benignitas saluti fuerit, quàm multos omnis ordinis ac sexûs à mœrore ac luctu, à capitis & famæ dimicatione ad vitæ & existimationis, lætitiæque integritatem revocarit. Habemus Rosam florum omnium verè Reginam.

IX. *Eleemosynarum largitas.* Hîc multa paucis licebit exequi. Infinitas eleemosynas in pauperes erogavit Archidux Maria. Senserat hæc beati Pontificis Leonis monitum, & sibimet quasi totidem syllabis imperatum acceperat: Idcircò te Deus abundare voluit, ut per te alius non egeret. Quâ in re auream Tobiæ præceptionem fidelissimè servavit: Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. *a* Non damnavit opes tenebris, nec antris abdidit divitias, sed in multos, Senecæ dicto, liberalitatem suam censuit dividendam, nec segnis aut lenta id factitavit, prompto liberòque animo in egentium turbam sua munera effudit; abundanter tribuit. Nec domi tantùm & in urbe liberalitatis hujus fontes sunt enati, peregrè quoque cùm iret, munificentiæ suæ retinens dispersit, dedit pauperibus. *b* Ubicnnque, ait Seneca, homo est, ibi beneficio locus est. *c* Hîc verò dicere licebit: ibi bene-

nefi-

a *Tob. c. 4. v. 8.* b *Psal. 111. v. 9.* c *Seneca l. de beatâ vitâ c. 24. mihi pag. 247.*

neficio locus fuit, ubicunque Archidux Maria fuit. Quamquam & solis instar ibi sæpius arcanâ & beneficâ vi sentiretur, unde splendore ac majestate plurimum abesset. Nec solùm pecunias & argentum, sed etiam vestes, esculenta poculenta, medicinas, pharmaca, precum libellos, icones sacras, omnia denique vel pietatis instrumenta, vel necessitatis amuleta inter eleemosynas censuit numeranda. Hæc enim quotidie plenis calathis Maria in egenos sparsit. Difficile est vel linguâ vel calamo satis efferre, quoties, quàm largè nudis vestitus, famelicis cibus, peregrinis commeatus, viduis census, scholasticis sumptus annuus, ægrotis medicina, Nosocomiis epulum, captivis lytrum, reis solatium, puellis dos, pupillis domicilium, verecundis pauperibus subsidium nummarium, omnibus denique opem Mariæ Archiducis flagitantibus ingesta sint munera. Quoties ii, quos pædore, fame, pudore jam propè enectos privati parietes sepelierant, [a] inopinato tanquam Dei beneficio lucem anteà exosam, jámque fugientem animam tenuerunt? Quoties aliqua vilis anima, cunctis nuper opibus destituta, mox per Archiducem restituta, vindici suæ atque assertrici acclamavit: Ad tua, Princeps, dona revixi? Denique familiaris adeò ac germana fuit Archiduci Mariæ misericordia, ut cum Hussæo Principe licuerit illi dicere: Ab infantiâ meâ crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa

est

a Hanßarme Leut.

est mecum. Si despexi pereuntem, *a* eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearũ calefactus est. *b* Ita certè multis pòst annis ipsa egenorum ergastula, ipsi sontium carceres, ipsa ptochodochia, ipsa paupertinæ plebis prytanea & orphanotrophia non alio quàm *Matris* nomine Archiducem Mariam appellarunt, & ejus mortem anteà communi sensu ac lacrimis veluti suam orbitatem ac solitudinem deplorarunt. O Rosam non pulchram solùm & formosam, sed innumeris perutilem & fructuosam!

a *Prætereuntem.* b *Iob. c.* 31. *v.* 18.

§. IX.

X. Illustris ac prædicanda semper fuit Archiducis Mariæ *Prudentia.* Cujus fructum, ut decuit, primum ac maximum percepit olim Serenissimus Carolus Archidux Mariæ conjux, qui magnâ voluptate animi expertus est, quàm verè dixerit Chrysostomus: Nihil potentius muliere bonâ & prudenti, ad instituendum & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque Principes patietur, ut conjugem admonentem atque consulentem. Habet enim voluptatem quandam admonitio uxoria, cùm plurimũ amet, cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per uxorem mites redditos & mansuetos; ipsa enim si pru-

prudens erit & diligens, omnes vincet, & conjugis superabit diligentiam.a Hoc igitur non solatii tantùm, sed & emolumenti est marito ab uxoris prudentiâ. Salomonis effato: Domus & divitiæ dantur à parentibus; à Domino autem propriè uxor prudens.b Quid porrò in illo interregno, antequàm Serenissimus Ferdinandus Archidux solenni ritu inauguraretur Princeps, quámnam prudentiam in Serenissimâ Mariâ tunc gubernante desiderarunt provinciæ, quam non repererint? Quamvis enim justo & gravi mærore configeretur, quamvis domesticarum curarum non leve pondus incumberet, quamvis Turcarum vicinia ferrum, flammas, vastitatem indiceret, adeóque inferret, quamvis intereà tot tempestates coquerentur, Maria tamen semper illud in muliere admirandum, in Principe necessarium ornamentum præstitit, Prudentiam, eámque tam integram & exactam, ut in eâ unâ provinciæ aliàs destitutæ felicitatem suam mirarentur. Et quantum Ferdinandus Archidux etiamnum juvenis ad gubernaculum admotus in unâ Matris sapientiâ, præsidii semper collocatum esse judicavit? Quoties hæc ipsa mater intricata negotiorũ volumina mirâ consiliorum suorum dexteritate retexuit? Quoties altâ quadam mente impendentes rerum adversarum turbines ac procellas & prævidit, & quantum homini fas, etiam antevertit? Pru-

 den-

a *Chrys. tom. 3. hom. 60. in c. 10. Ioan. mihi pag. 247.* b *Prov. c. 19. v. 14.*

dentissima profectò ac solertissima fuit Princeps, cujus ea vigilantia & sagacitas animi semper eminuit, ut pro omnium incolumitate perennes sibi vigilias ipsa videretur indixisse. Sapiens mulier ædificat domum suam. *a*

XI. *Iustitia.* Salomone teste, Initium viæ bonæ, facere justitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias. *b* Justitiæ, virtuti regiæ, plurimum semper studuit Maria Princeps, inimica litium, pacis ac tranquillitatis amantissima. Hinc illud genus hominum, qui linguas litibus exercent, & sua foro vendunt jurgia, ad æquissimas, quas potuit, juris leges semper revocatos esse voluit. Senserunt hujus vim virtutis infelices illæ animæ, quas prolixissimæ fori concertationes in annos & pænè sæcula protractæ, omnibus propè fortunis solent evertere. Senserunt plurimam opem pupilli, viduæ, egeni, qui adversus omnem vim, fraudem, injuriam certissimum semper ac tutissimum in Archiducis Justitiâ repererunt asylum. Patebant semper Augustæ fores non ad querelam modò deplorandam, sed etiam ad reportandum solatium, ad impetrandum auxilium. Neque id solùm eâ tempestate egit Maria, cùm devoluto ad se potestatis & imperii fasces sustineret, Serenissimo Ferdinando filio nondum rerum potiente; verùm etiam eo jam feliciter imperante cursum eundem tenuit, & quasi novam Græcio Pul-

a *Prov. c. 14. v. 1.* b *Prov. c. 16. v. 5.*

Pulcheriam dedit singulari simul pietate ac justitiâ universam informans aulam. Titus Imperator, quod Tranquillus memorat, justitiæ tenax nulli civium quidquam ademit, alieno prorsus abstinuit. In ceteris verò desideriis omnium hominum id obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe dimitteret. Quin & domesticis admonentibus, quasi liberaliùs polliceretur quàm præstare posset: Non oportere ait quempiam à sermone Principis tristem discedere. *a* Hæc Archiduci Mariæ ex æquo convenire affirmaverim: neque verò tantùm nemini quidquam ademit, & alieno abstinuit, quod Justitiæ, sed & sua ultrò dedit, quod liberalitatis est; ita porrò suum cuique jus distribuit, ut ab eâ nemo mœstus recesserit. Optimè dixit Cyprianus: Justitia regis (nos, Justitia Archiducis) gentis munimentum, gaudium hominum, egenorum solatium. *b* En Rosam mille usibus paratam.

XII. *Fortitudo & Constantia.* Quot Fortitudinis & Constantiæ, quámque illustria vivens moriens Maria Archidux trophæa sibi posuerit, viderunt multi, dixerunt nonnulli, mirati sunt universi. Stetit hæc Heroïs media inter tot suorum funera. Stetit Archidux, nec ad parentum, fratrum, sororum mortes concidit. Vidit hæc mater sex liberos suorùm obitu immaturo tolli, clausitque iis oculos inversâ lege naturæ, à quibus suos extremùm claudi cupiebat;

a *Sueton. in Tita c. 8. mihi pag. 447. & seq.*
b *Cyprianus de duodecim abusibus.*

bat; hæc quidem acerbè sensit, nec tamen in saxum obriguit, mariti manes composuit; nec luctu indecoro victa est, nec in flammas desiluit, ut Indorum feminæ ad maritum mortuum jam cremandum; *a* nec parieti caput impegit, nec ejulatus nunquam desituros edidit, ut Pericles filio Paralo defuncto; *b* nec ardentes ore carbones hausit, uti Portia M. Catonis filia; nec cineres extincti conjugis bibit, uti Mausoli Artemisia. *c* Quid hæc dico? Nihil à sanguinis dignitate, nihil à virtutis opinione, nihil à religionis gravitate alienum admisit aut indignum. Prætermitto calamitates publicas, insultus hostium, incursiones Turcarum, patriæ pericula, finium vastationes, munitiones occupatas, expeditiones nostrorum infaustas, intestina dissidia, flammarum & sanguinis confusionem, tumultus propinquos, & ceteram malorum Iliadem, ad quæ velut ad Lydium lapidem Mariæ constantia præclarum sui periculum fecit. Quicquid enim vel ad castigandas noxas, vel ad virtutem extimulandam, vel ad probandam patientiam vis superûm in illam immisit, totum ejus Constantia & Fortitudo excepit, toleravit, vicit. Quamvis enim non ad omnem malorum varietatem prorsus occalluerit, quod & Job de seipso fassus: Nec fortitudo lapidum, inquit, fortitudo mea, nec caro mea ænea est, *d* animum tamen præ-

a *Valer. l. 2. c. 6. mihi pag.* 81. b *Alex. Neapolit. l. 3. Genial. dier. c. 7. fine, mihi pag.* 133. c *Valer. l. 4 c. 6. mihi pag.* 173. d *Iob. c. 6. v.* 12.

præſentiſſimâ ſibi ſemper fortitudine ita obfirmavit Maria, ut in adverſis omnibus cum eodem Jobo tam fortiter quàm conſtanter dixerit: Sicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. a Tot ſcilicet decumani fluctus in ſcopulum Marpeſium illidebantur. Solùm in tanto tot ærumnarum impetu generoſus interdum gemitus excutiebatur: *Hem! ut graviter hic caſus me premit!* Premebat tantùm, non opprimebat. Animus invictus inter tot obſtantia eluctabatur ad alta, & ad ſui originem Deum, cui ſeſe ſuámque voluntatem omnem pientiſſima Princeps ex toto ſubmittebat. Hanc infractam Chriſtianæ fortitudinis palmam non tantùm toto vitæ curriculo, ſed etiam inter acutiſſimos letalis morbi dolores retinuit Maria. Horrorem mortis jam antè diuturnâ, ut opinor, conſuetudine depoſuerat. Quâ in re illud argumento eſt: Mortualē veſtem, quâ operiri voluit moribunda, annis aliquot ante mortem in obſeratâ arculâ, quocunque tandem terrâ maríve pergeret, ſecum circumferebat, ut nunquam non in oculis & ad manum eſſet certum mortis ſpeculum atque hortamentum. Quod & Maximilianum I. Auſtriacum Imperatorē feciſſe conſtat, qui triennio ante mortem capulum funebrem quacunque iter faceret, circumvexit, ut aſſiduo hoc ſpectaculo ad cogitationem mortis identidem ſe revocaret. Quod Archiducem Mariam æmulari voluiſſe non ambigendū. Sed multos ea ciſtula decepit, qui cùm

a *Iob*. 1. *v*. 21.

obſervarent eam ſuæ dominæ adeò cordi eſſe, neſcio quid auri & cimeliorum latitare ſuſpicabantur. Cùm interim in illâ unum ſuæ mortis inſtrumentum & ornamentum frequenter Archidux intueretur, & ad hoc ſpeculum meditabunda, de ſupremâ vitæ periodo ſeipſam commonefaceret, unâque has exuvias exoſculata cælum ſuſpiraret. Feliciſſima vitæ clauſula hanc mortis præmeditationem ſecuta eſt. Etenim fugiente jam animâ contentè rogavit, ut ſibi voce præiretur illa precatio: Anima Chriſti ſanctifica me. Precatiuncula tota hæc eſt: Anima Chriſti ſanctifica me, corpus Chriſti ſalva me, ſanguis Chriſti inebria me, aqua lateris Chriſti lava me, paſſio Chriſti conforta me. O bone IESV exaudi me, intra tua vulnera abſconde me; ne permittas me ſeparari à te, ab hoſte maligno defende me, in horâ mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum ſanctis tuis laudem te in ſæcula ſæculorum. Hæc ſuprema fuerant orantis & expirantis verba. *a* Veſpaſianus Cæſar olim dixerit, Imperatorem ſtantem mori oportere. *b* Nos rectiùs affirmamus, Chriſtianum orantem, & ad regnum Chriſti aſpirantem oportere mori.

Huc, Lector, noſtram dictionem *c* duxit Con-

a *Obiit ann. Chriſtiano* 1609. *menſe Majo, ætatis* 57. b *Suetonius in Veſpaſiano c.* 24. *mihi pag.*441. c *Hæc bonâ fide narrata. Si me noſti, Lector, hactenus non conſuevi palpo me alere. Charior mihi veritas, quàm ut eam vitreo picto divendam.*

Contemptus Mundi. Mundum Archidux Maria sui semper simillima, tum totâ vitâ, tum etiam post mortem ipsam generosissimè contempsit. Nam viva distinctè jussit cadaver suum altâ nocte pauculis deducentibus, unâ alterâve face prælucente obscuro atque obducto carpento in ædes divæ Claræ tumulandum deportari. Religio fuit à supremis ejus imperiis discedere. Ita vel mortua inanissimas mundi pompas exemplo taciturno damnavit. Nam avitas majorum imagines, regia utriusque gentis stemmata, pullatos Palatinorum cuneos, Serenissimos verò luctu palàm atratos, omnem denique Augustalis funeris apparatum Humilitas & Mundi Contemptus exclusere. Totum hoc officii genus nocti & silentio commissum. Repeto, quod suprà dictum: Hæc verè summa est sapientia, per Contemptum Mundi tendere ad regna cælestia. Sed jam ad Actiones, quas Mundi Contemptus parit, progredimur.

ACTIONES

CONTEMPTÛS MUNDI.

1. Contemptus Mundi omnium primò vinculum cognati sanguinis conatur rumpere. Mundum non sprevit, qui patrem aut matrem, qui fratres aut sorores, qui

cognatos aut amicos plus Christo diligit. Hoc vinculum arctum & robustum est, sed omnino rumpendum est ab eo, qui sperne-re vult mundum, & sequi Christum. Nota vox Domini est: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus; & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. *a*

2. Contemptor Mundi conscientiam curat, non famam: non enim attendit quis ab aliis dicatur esse, sed quis sit. Contemptor Mundi occasionem & caussam malæ famæ non præbet, si tamen ea nihilominus mala sit, parùm id curat, modò conscientia sit bona. Non enim famæ vivit, sed conscientiæ; & magnis passibus Apostolum sequitur præeuntem per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam. *b*

3. Contemptor Mundi in rebus omnibus pompam & odit & fugit. Sunt qui suæ supellectili, qui suis vestibus, qui suis actionibus, qui rebus suis omnibus pompā induant. Has pompas contemptor mundi detestatur & arcet. Nec nuptiarum, nec funerum, nec sacrorum, nec triumphorum pompas laudat, plerumque nec spectare quidem dignatur. Et quemadmodū mundi amatores hoc unicè ambiunt, sui muneris functio ut pompæ plena sit, ut illustris, ut splendida, ut habeat summam speciem ac digni-

a *Matth.c.* 10. *v.* 37. & 38. b 2. *Cor.c.* 6. *v.* 8.

dignitatem: ita mundi contemptores planè contrarium omni ſtudio quærunt; ſplendorem ac magnificentiam remis & velis fugiunt. Et hinc

4. Contemptor mundi cupit latere, amat neſciri, & nihili fieri. Sint, ait, alii corpora, modò ego ſim umbra taciturno pede inſerpens parieti: Bene vixit, qui bene latuit.

5. Contemptor Mundi tametſi claris ac ſplendidis natalibus ſit ortus, non ſolùm tamen generis ſui claritudinem & ſplendorem non effert, non oſtentat, non prædicat, ſed nec mentionem illius facit, niſi cogatur; non ille avorum & proavorum, non abavorum aut atavorum, non tritavorum aut tetartavorum facinora unquam in digitos mittit; quicquid proſapiam & ſtemmata ſpectat, tanquam ſuperbiæ ramum amputat. Quòd ſi familiæ ſit obſcuræ & abjectæ, non ideò minores gerit animos, nec ruſticos aut mendicos parentes erubeſcit. Gaudet ſe plures modeſtiæ cauſſas habere.

6. Contemptor Mundi nec aurum acervat, nec gemmis inſidiatur, nec alia quibus hominum opinione pretium ponitur, anxiè conquirit. Intra paupertatis ſuæ limites ſe continet, illúdque ſibi aſſiduè occinit: Sat dives eſt, cui bona conſcientia eſt.

7. Contemptor Mundi putidas carnis voluptates ut fœdiſſimam nocentiſſimámque peſtem execratur & repellit. Scit enim, quos ſoleat habere comites voluptas.

 Nam

Nam ubi hæc peſtilens domina, ibi & famuli & ancillæ illius, mœſtitia, dolor, pœnitentia, morbus, turpitudo, dedecus, & omne vulgus malorum. Habeat hunc comitatum cui placet. Cui Chriſtus incipit dulceſcere, ei neceſſe eſt amareſcere mundum. *a*

8. Verus Mundi Contemptor nec mulcetur blanditiis, nec terretur minis; non laude nec vituperio movetur, non odio nec favore trahitur. Gratia Dei eſt illi omnium loco, & longè charior omnibus. Cum Paulo talis liberè proclamat: Hæc omnia arbitratus ſum ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerem. *b* Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

9. Verus Contemptor Mundi illud corde & ore promptiſſimum habet: *Portio mea in terrâ viventium. c* Hic talis in mundo ſupra mundum eſſe didicit, & ut mundum conſtanti odio declinet, animo aſſiduè verſat hæc Apoſtolorum monita: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. *d* Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. *e* Exoſa mundo, chara Deo.

CA-

a *S. Bern. ſerm. in illud: Sapientia vincit malitiam, mihi pag.* 1726. b *Philip. c.* 3. *v.* 8. c *Pſal.* 141. *v.* 6. d 1. *Ioan. c.* 2. *v.* 15. e *Iacobi c.* 4. *v.* 4.

Caput Decimum Tertium.

Rosa Cornea, seu, Fortitudo.

Salomon olim anxiâ sedulitate proclamat: Mulierem fortem quis inveniet? Et perinde ac si reperisset quæsitam, Procul, inquit, & de ultimis finibus pretium ejus,[a] non de terrâ, non de infimo & terris proximo cælo, sed de summo & supremo. Addit: Fortitudo & decor indumentum ejus.

Theologorum Sol Thomas Aquinas: Fortitudo, inquit, principaliter est circa timores difficilium rerum,quę retrahere possunt voluntatem à sequelâ rationis. Oportet autem hujusmodi rerum difficilium impulsum non solùm firmiter tolerare, cohibendo timorem,sed etiam moderatè aggredi.[b] Hinc convenienter admodum Fortitudini duo assignamus brachia, *osseum* & *ferreum*: ex osse lævum, è ferro dextrum est; illud *Aggressus*, istud *Tolerantia* dicitur. Labores omnes, omniáque adversa, cruciatus omnes, ipsámque mortem Tolerantiâ per-

a *Prov.c.*31. *v.*10.
b *S.Thom,*2.2.*quæst.*123.*art.*3.

perferimus, atque hoc dextrum eſt brachium, idque ferreum, ſubinde & adamantinum. Siniſtrum autem oſſeum Aggreſſus eſt, quo difficilia quæque ardua viriliter ſuſcipimus perficienda. De geminis his brachiis, quorum differentia probiſſimè notanda, poſt inſpectum regiæ Virginis exemplar plura erunt dicenda.

§. I.

Virgo Deipara his brachiis ſupra humanam conditionem longè robuſtiſſima quæ non fecit, tulítque? Ferreo quidem dextróque brachio paupertatem pertulit voluntariam, & ſanè ærumnoſam tum domi, tum peregrè. Quàm laborioſa fuerunt Virginis beatiſſimæ itinera per Judææ montes in Hebron, inde in Nazareth, Capharnaum, Bethlehem, Ægyptum; toties in Galilæam, toties in ſanctam civitatem Hieruſalem? quid doloris non ſenſit è conſenſu ſeu miſeratione in filium? Audiit atrociſſimas in filium voces jactari, audiit illum contumeliis, irriſionibus, probris affici; nec ſolùm audiit ab universâ plebe *Crucifige, Crucifige* clamari, & furiosè ad mortem poſtulari, ipſa etiam ſuis oculis vidit ſuum ſanguinem, filium ſuum ex alto ſpectandum ſiſti flagellis cæſum, ſpinis redimitum, ludicro oſtro amictum; vidit ipſa ſub cruce fatiſcentem in Golgotha conſcendentem; vidit denique in cruce pendentem, undique vulneratum, morientem. Hic illa ſub cruce non fracta jacuit, ſed pectore virili ſtetit.

tit. Clarissimè ille ocellus Domini Joannes: Stabant autem, inquit, juxta crucem Iesv mater ejus, &c. *a* Ruere tunc videbantur omnia, stetit tamen Maria. Ipsæ olim columnæ cæli ruebant Angeli, stetit Maria: corruit ad arborem Adam, stetit ad crucem Maria: primores Martyrum Apostoli corruerunt, stetit Maria. Sol extingui, sidera mori, montes cadere, terra deficere, totum tunc cælum videbatur ruere, stetit Maria; omnia irati Numinis manu fulminari credebantur, stetit tamen Maria. Fractus putabatur illabi orbis, stetit nihilominus Maria: Virgineo pectori hærebat gladius & torquebat, & tamen stetit Maria. Stantis in cælo Solis maximum olim prodigium fuit, sed majus hîc matris juxta patibulum stantis, cui fixus pendebat filius.

Vespasiani scitum est, Imperatorem decere stantem mori. Nec aliter dixero: Et Imperatricem decet mori stantē. Stetit hæc virgo inter omnes feminas verè Imperatrix, stetit cum filio crucifixa, cum filio mortua. Ita nimirum animo dolores filii combiberat, ita cruciatus illius sentiebat, ut dici potuerit filio suo commori. Ad arborem scientiæ boni & mali sic stetit Eva, ut nos posteri ceciderimus omnes: stetit Maria ad arborem mortis, & fructum nobis præbuit vitæ, stetit discipulis & amicis aliis, qui tanta promiserūt, dilapsis. Stetit, in quâ dolor & amor pugnabant: dolor dejecisset, occidisset; amor vicit, erexit, stare fecit. Etenim non tantùm summus, sed fortissimus

a *Ioan. c. 19. v. 25.*

hic amor extitit, & constantissimus, spe rediturі in vitam filii plenus. Stetit publicè, stetit inter tot hostes, stetit non eminus, sed juxta crucem, ut ab omnibus agnosci potuerit crucifixi mater. Et quomodo tandem geminæ hæ spicæ, Maria & Joannes, horribilissimam hanc grandinem, quæ concussit orbem, evaserunt?

Stetit hæc virgo, dum illius pectus rimaretur non unus gladius. Quotquot in corpore filii spinæ, clavi, vulnera, cruoris rivuli, tot gladii per matris oculos & aures penetrârunt. Dictum Caligulæ fuit: Sic feri, ut mori se sentiat. Mori se sensit & filius, & mater: cujus si animum spectes, cum filio flagris cæsa, rubis cincta, in crucem elata, lanceâ confossa est, & tamen juxta crucem stetit.

Expende quæso stationem istam, aspice stantem non sedentem, non discursantem, non jacentem; stetit, & oculos per omnia filii membra, per omnia vulnera attentissimos volutabat, stetit tanquam depictura filium: depinxit certè in suómet pectore, & hanc morientis effigiem semper retinuit.

Stetit non murmurans, neminem accusans, nec vindictam spirans, nec verbulo Dei providentiam violans, nec signum impatientiæ vel minimum monstrans, nec mali quidquam mortalium ulli imprecans. Stetit non tam in monte Calvariæ quàm Ætnæ; mediis stetit ignibus, præsertim cùm illud audiret, Ecce filius tuus, ecce ma-

mater tua. Hîc ignis, hîc gladius cor virginis partiti, ignis amoris, gladius doloris.

Stetit & vidit, non tam filium, quàm hominem leprosum, & percussum à Deo, virum despectum & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, *a* cujus vultus absconditus & despectus. Stetit, ut mater astare solet filio ægrotanti. Æterna Sapientia Deo se adstitisse commemorans in mundi fabricâ: Quando, inquit, præparabat cælos aderam, quando certâ lege & gyro vallabat abyssos. *b* En mater in orbis restauratione adest, cùm in cruentâ trabe reseraret cælum filius, cùm ruinosa mundi fundamenta triplici clavo firmaret, adfuit mater, & adstitit inconcussa.

Quærere hîc liceat. O mater verè fortis, verè admirabilis, quomodo tandem adstare potes ad hoc mœstissimum spectaculum? Nunquid oculi tui firmiores sunt & ardentiores quàm oculi Solis? Sol oculos suos avertit, ne Dominum suum cernat morientem, tu verò tuos aperis, ut videas filium cum morte luctantem. Nunquid, ô mater, tu minùs cognata es huic crucifixo viro, quàm Luna? hæc, velato vultu, lugubrem induta pallam currit avia, ne conditorem videat expirantem, tu accurris, & sanguinem tuum intueris stillatim deficientem. Tremit terra, dissiliunt saxa, ad ruinam inclinant omnia, tu tamen stas erecta. Nunquid cor tuum terrâ insensilius, saxis durius?

§. II.

a *Isa.c.53.v.& seqq.* b *Prov.c.8.v.27.*

§. II.

Stetit itaque hæc mater, & talia vidit audivitque, qualia non vidit & audiit ulla mater. Stetit, ut eam nec vita nec mors dejicere aut inde avellere potuerit. Non eam Judæorum furor, non militum Romanorum sævitia, non plebis impudentia potuerunt à cruce avertere. Mille telis impetebant eam linguæ, mille audiit maledicta, & tamen stetit inter tot molossos, tot inter leones, qui unicum illius agnellum maledicis dentibus lacerârunt.

Stetit hæc mater in irato mari mediis cruciatuum procellis. Stetit solo Deo nixa, cui & gratias egit pro tanto acerbissimi doloris cumulo, quem ut certissimum singularis ac eximii fauoris signum agnovit. Stetit divinæ voluntati devotissima, ad hanc oculos constantiâ immobili affixit, divinæ se voluntati centies iterúmque centies quàm integerrimè sacrificavit. Assiduæ illius voces; Pater, sicut vis. Mi Deus, sicut tibi placuit. Nôrat equidem, *definito consilio & præscientiâ Dei*, a ea omnia tolerari à filio. Quem licet tenerrimè amârit, tamen voluntas Patris & salus Mundi, eam ad constantissimam hanc stationem erigebant.

Constantiam pingebant prisci in rupe stantem marinis fluctibus ad rupem allidentibus, additâ inscriptione: Eadem svm semper. Stetit divina mater in rupe Golgothæâ dolorum fluctibus vallata, illud

a *Act.c.2.v.23.*

tamen

tamen de se verissimè usurpârit, *Eadem sum semper.* Filius meus ut latro comprehensus ad diversa tribunalia, ad Annam, Caipham, Pilatum, Herodem tractus, ad columnam flagellatus, spinis coronatus, latroni Barrabæ postpositus, ad mortem condemnatus est. *Ego verò eadem sum semper.* Filius meus in crucem sublatus, in cruce locutus, in hoc ipso lectulo rigidissimo mortuus est. *Ego tamen eadem sum semper.* Verè fuit eadem semper, nunquam impatiens hæc virgo stetit, nunquam pusillanimis, constans perduravit, & invicta; stetit & corpore & animo erecta.

Heu quàm nos sæpè non statores sumus! ah quoties levi ventulo dejicimur? levis injuriola, asperius verbulum, molestius tædiolum, minima molestia, labor nonnihil operosior, oculus iniquior, quicumque demum infestior casus, nos concutit, subvertit, humo affligit; cadimus, sternimur, jacemus.

Stetit sub cruce Virgo, filio jámque etiam mortuo, & cunctis inde diffluentibus, stetit tamen & divinæ bonitati ac providentiæ se committens expectavit à Deo submittendos homines qui filium exanimem è cruce in brachia sua demitterent. Quod voluit impetravit tam forti ac fideli statione.

Miratur non immeritò Bernardus discipulos à Christo in rupem Taboream sine matre adscitos, in verticem verò Golgothæum sine discipulis adscitam matrem. Non est, Bernarde, quod mireris: discipuli

vix

vix in Tabore, vix inter gaudia ſteterunt; imò, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè. *a* In monte Golgothæo inter acerbiſſimos luctus, quî ſtetiſſent? ſtetit autem Maria, omnéſque maris ſalſiſſimi fluctus excepit STANDO. Stetit juxta crucem.

a *Matth.c.*17.*v.*6.

§. III.

Chriſtus in oliveto Patrem rogaverat, tranſiret à ſe calix ille amariſſimus. Hilarii ſenſu, *a* Filius non petiit, ut à bibendo calice immunis eſſet, ſed ubi bibiſſet, tranſiret calix ad ſuos, perinde ſi dixiſſet: Tranſeat, oro, mi Pater, hic calix à me ad meos: etiam illi poſt me bibant. Veriſſimè tranſivit hic calix, & primus omnium à filio pervenit ad matrem, à matre ad filium adoptivum Joannem, inde ad alios atque alios tranſiit, ita demum ad nos. Et verè hic amaritudinum calix etiamnum inter nos tranſit; bibimus omnes, prout quemque deſignat ordo, velimus nolimus, omnes bibimus. Hunc calicem nemo prudens rejicit: nam calix Domini, vinum Dominicum, calix Tranſiens eſt: quò quis Domino charior, hoc ei plerumque plus bibendum eſt. Mater Domini plus omnibus bibit poſt Dominum. Stetit juxta crucem filii, & amaritudinem animi inexplicabilem ſtans perhauſit. Fortis omnino, fortis eſt ut mors dilectio. *a*

En

a *Hilar.canon.*31.*in Matth.* b *Cantic.c.*8.*v.*6.

En brachium Fortitudinis ferreum, quo Virgo longè fortissima infandam perferebat ægrimoniam: vivens moriebatur, moriens vivebat. Nec minùs robusta fuit altero Fortitudinis brachio, quod osseum esse diximus, quo difficillima quæque & summè ardua est aggressa. Manum suam misit ad fortia. *a* Quàm illud arduum? Prima omnium sine omni exemplo virginitatem non coluit tantùm, sed & vovit, conditionem humanam superans Angelorum cœtibus sese inseruit. Parum hoc. Deum è cælo traxit in sua viscera *Humilitate* & animi submissione. Validissimum planè fuerit hoc brachium, quo Deus se trahi passus est. Hîc illud usurpemus: Si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis. *b* Si Deum in uterum, homines utique poterit attrahere in cælum. Porrò quàm arduum & illud. Parvulum orbi progenuit, qui omnes Acherontis machinas dissolvit: ipsa mater Acherontici colubri caput contrivit. Ita Numen in paradiso prędixit: Ipsa conteret caput tuum. *c* Nec miramur. Hæc mater terribilis ut castrorũ acies ordinata. Hæc mater tribus illis fortissimis fortior. Deus, verè fortissimus: & quãta fortitudo morti, quanta diabolo? Deum Virgo divina suo corpore velut domestico carcere conclusit. Deus ab humilitate & charitate velut vulneratus, facilè captiuum se tradidit. Post illum uteri carcerem laxatum, in præ-

a *Prov.c* 31. *v* 29. b *Gen.c.*32.*v.*28.
c *Gen.c.*3.*v.*28.

præfepi pofitus eft Deus à virgine, fed tamen vinctus. Hinc animant Paftores Angeli, jubéntque audere: Invenietis infantem pannis involutum. Non eft, quòd vobis quidquam mali metuatis ab hoc infante; vinctus eft, fine armis, fine fulmine, captivus eft. Ita Deus virgini parere voluit.

De morte quid dicam? Fortitudinis eft prope infinitæ. Quis enim eft homo, qui vivet, & non videbit mortem? *a* Mors protoplaftos expulit paradifo, & tyrannidem invafit in omnem humanam gentem. Sed & mortem fic ligavit Maria, ut bonæ mentis nemo moriatur ampliùs. Quod omnium voces teftantur: Lazarus amicus nofter dormit: *b* Non eft mortua puella, fed dormit. *c* Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus: *d* Mors olim, jam fomnus eft; vitæ auctor per Mariam datus eft.

At verò diabolus ille fortis armatus tenebat in pace atrium fuum. *e* Virgo potentiffima hunc etiam hoftem mendaciffimum exarmavit, quæ veritatem mundo reddidit. Verè Virgo fortiffima, Turris eburnea, urbs Fortitudinis, & propugnaculum inexpugnabile.

a *Pfal.* 88. *v.* 49. b *Ioan.c.* 11. *v.* 11.
c *Matth.c* 9. *v.* 24. d 1. *Theff.c.* 4. *v.* 13.
e *Luc.c.* 11. *v.* 21.

§. IV.

Fortitudo, quæ Deo maximè probatur, eft victoria fui. Ille omnium fortiffimus, qui fui victor maximus. Eam ob cauffam

tot

tot in nos immittuntur hoſtes, tot proponuntur pugnæ. Sapientia clamat: Certamen forte dedit illi, ut vinceret. *a* Enimverò eâ in re glorioſiſſimè ſeipſum quis vincit, in quâ minimè vult vinci. Illis duobus brachiis Oſſeo Ferreóque, *Patiendo* & *Aggrediendo*, quicquid hoſtium eſt, ſuperatur.

Sed liceat hîc quærere. Pati ac ſuſtinere, an non Patientiæ potiùs eſt quàm Fortitudinis? Rem aperit eruditiſſimè Thomas Aquinas, qui diſcrimen luculentum aſſignans: Patientia, inquit, potentialis pars Fortitudinis rectè appellatur. *b* Nam Patientia Fortitudinem æmulatur, non tamen omnē illius vim aſſequitur. Siquidem Fortitudinis eſt, non tantùm *Pati*, ſed & *Aggredi*. Duo, ut diximus, Fortitudini ſunt brachia, dextrum ferreum, quo *Patitur*, oſſeum ſiniſtrum, quo *Aggreditur*. Addo & illud: Non quotidianas ſolùm moleſtias Fortitudo perfert, ſed mortis pericula, & quævis difficillima. Ideò apertiſſimè Thomas Aquinas: *Suſtinere*, inquit, principalior eſt actus Fortitudinis quàm *Aggredi*. *c* Ita ferreum Tolerantiæ brachium, oſſeo Aggreſſionis antiſtat. Rem oculis ſubjicimus.

Sunt equi ad ſolas vecturas idonei, cujuſmodi ſunt ruſticorum, fullonum, molitorum equi, qui hoc ſolùm ſciunt, trahere & onera ſuſtinere. Hoc pati eſt. At verò alii ad equeſtres decurſiones, ad Troiæ ludos

a *Sap. c.* 10. *v.* 12. b *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 136. *art.* 4. *in concluſ.*

c *Idem* 2. 2. *quæſt.* 123. *art.* 6. *in concluſ.*

ludos, ad pugnas & prælia ſunt docti. Hoc Aggredi eſt. Atqui cùm in virtutis ſtadium venitur, jumenta plauſtraria, piſtrinenſia, molaria, vectaria, tolutariis illis & phaleratis, & ad belli ſimulacra exercitatis longè præferuntur. Nobilius eſt *Pati*, quàm *Aggredi*.

Atque ut Fortitudinis indolem exactè noſcamus, ſic ea depingi ſolet. Fortitudo eſt animi in bono firmitas, quæ audaciam, timorem, triſtitiam moderatur. Ab aulâ petimus exemplum. Nihil in aulâ pretioſius, nihil gratius, nihil imò ſanctius eſt gratiâ. Diriſſimæ mortis genus eſt, vivere in aulâ, & excidiſſe gratiâ. Quiſquis aulicorum anxio ſemper ac ſollicito eſt animo, ne collectam gratiam effundat,a officium interim utcunque facit, hic quidem ſedulus eſt, fortis non eſt. Eſt alius in eâdem aulâ homo deſes & officii ſui negligens, nec tamē gratiæ jacturam metuit; hic audax eſt, fortis non eſt. Tertius horum gratiam amiſit, & ob id in anguſtiis eſt: hic multò minùs quàm alii fortis eſt. In hos Fortitudo ita fert ſententiam. Primus & ultimus nequaquam fortes ſunt. Non primus, quia nimiū timet, ne gratiam amittat; nō ultimus, quia nimium dolet ob amiſſam gratiam. At verò medius ille non fortis, ſed audax & temerarius eſt.

Hîc obſervemus, inter divinos & humanos favores diſcrimen eſſe longè maximū. Humanus favor cùm deſinit, aulâ excludit. &

a Daß er nit die Suppen verſchütt.

& quamdiu ? Annis pauculis. Favor divinus cùm repellit, gehennâ includit. & quamdiu? In omnes sæculorum æternitates. Ah, quàm hæc non capimus ! Idcirco ſæpiſſime dum humani favoris umbras ſequimur, gratiam humanam perdimus, & divinam non obtinemus. Deinde uti melius eſt glorioſè mori, quàm ignominioſè vivere, ſic lōgè ſatius eſt gratiâ privari, ſed ſine admiſsâ culpâ, quàm culpam admittere, & ſibi gratiam ſtabilire.

Et quamvis inſons gratiâ omni excidas, nec primus es, nec ultimus, quem aura hæc afflat. Idem ante te plurimis evenit; idem plurimis eveniet, qui etiamnum in alto ſtant. Hæ tempeſtatum vices ſunt in aulis, nec novæ, nec miræ. Has David, has Daniel, has Baptiſta ſubiit. Quiſquis es, quod Joſue Duci, tibi dictum crede : Confortare igitur, & eſto robuſtus valde. a Hoc pati & ſuſtinere, pars Fortitudinis eſt, & quidem præſtantior. Sed hoc ferreum Fortitudinis brachium magis ſpectandum damus, ne ulli deſit, quod in hoc genere imitetur.

E ſeptem Africanis Martyribus, qui ad Regem Agarenorum è carcere producti, fortiſſimè locuti ſunt, præcipuus fuit Daniel, qui ingenti animo: Ure, ajebat, tunde, lania; idola tua non adorabimus: quò magis nos affligis, hoc digniores vitâ æternâ efficis. Tua ſævitia, noſtra eſt gloria. Ejecti è terrâ in cælum admittimur. Mortem evadit nemo. Momentum eſt, quo animus à corpore divellitur. Mors inferorum mors longiſſima, quia æterna. Hæc eos manet, qui

a *Ioſ.c.1.v.6.*

Chri-

Christum deserunt. Pro Christo mori nos omnes paratissimi sumus. Ita dixit, ita fecit. Neque aliter alii.

Audeamus nos idem; audeat pro se quisque mundo sic insultare: Tunde, ure, lania, idola tua non adoro; non Plutum, non Venerem, non Bacchum. Audeamus & Deum iisdem affari verbis: Tunde, ô Deus, lania, ure, seca, modò in æternum parcas. quò magis me deprimis, hoc magis me attollis: ejectus terrâ cælo recipior. Num Fortitudo hæc difficilis sit Christiano? In idololatris eam cernimus.

§. V.

Anaxarchum Abderiten Philosophum Cypri tyrannus Nicocreon comprehendi, & in grandi mortario jacentem pistillo ferreo contundi jussit. Hoc ita fortiter tulit Anaxarchus, ut etiam exclamare ausus sit: Tunde, tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Cúmque minaretur illi Nicocreon linguam quoque imis ab radicibus evellendam, mox illam Philosophus ipse sibi præmordit, & in regium os cruentam evomuit. Audeat hæc & Christianus, Deóque dicat: Tunde, ô Deus, tunde, de corporis solùm exuviis agitur, modò spiritus tibi firmus adhæreat. Hæc vera Fortitudo, hoc ferreum illud brachium est, quo fortiter sustinentur universa.

Marcus & Marcellianus fratres gente Romani, Religione Christiani, à Duce Fabiano grandibus clavis ad stipitem sunt affixi.

affixi. Hos judex allocutus : Resipiscite miseri, ajebat, & vosmet his cruciatibus subducite. Ad quæ illi constantissimè responderunt : Hoc qualecunque supplicium, nobis est lautissimum convivium. Jucundiùs nunquam epulati sumus. In gratiam Christi etiam graviora pati minimè horremus. Nunc in amore Domini Iesv fixi esse cœpimus. Utinam ad supremum vsque halitum hæc perferamus! Diem unum noctémque in his tormentis perdurarunt, & veluti non in cruce, sed in odeo essent, hilares cantârunt. Demum jaculis confixi evolârunt ad cælum. Imitemur obsecro. Et licet trabalibus clavis figamur cruci, hoc ipsum nihilominus cantemus Domino gloriosè: Nunc incipimus esse fixiores in amore Christi.

Hoc animi robur, hæc fortitudo vera, quam Augustinus ait esse consideratam periculorum susceptionem, & laborum perpessionem.

Perpessio laborum, ut jam suprà demonstratum, pars primaria Fortitudinis. Propterea cùm catenati sese ingerunt labores, cùm ærumnarum undique plurimum est, illud animum subeat: Confortare, & esto robustus valdè. Manus fortium dominabitur. *a* Prisci Poëtæ fortissimorum heroum clypeos cecinere septemplices. Ita Homerus, ita Maro:

—— *Et clypei extremos septemplicis orbes.* b

Ita illud roboris prodigium Samson, cùm

O septem

a *Prov. c. 12. v. 24.* b *Virg. l. 12. Æneid.*

septem novis funibus ligaretur, eos rupit quasi fila telarum. *a* Septemplex clypeus est nobilissimum illud effatum Jobi: SICUT DOMINO PLACUIT. Vel: QUAMDIU DEO VISUM.

Jacob Labano socero homini fraudulento & mendaci septem annis serviit rigidam prorsus servitutem. In præmium accepit Liam conjugem. Idem aliis septem annis serviit obtinendæ Racheli. Idem iterum aliis omnino sex annis serviit, pecori, quod antè suum erat, impetrando. *b* Et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. *c* En tibi septēplices clypeos. Cùm Jacob labores suos solaretur, & illud utique usurpabat identidem: *Quamdiu Deo visum. Sicut Domino placuit.* Et noster clypeus heu quàm non septemplex est! cùm horulam, cùm aut dieculam, aut

—— *angustum explevimus annum*, *d*

mox fessi & arma & animos abjicimus; si quid labore collectum est, impatientiâ effundimus. O viri, aut potiùs, ô verè Phrygiæ, neque enim Phryges, *e* ubi clypeus, ubi septemplex scutum est? ubi illud: *Quamdiu Deo visum*? ubi ferreum animosæ virtutis brachium? Sic stulti estis, ut cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? *f* Pars Fortitudinis præstantissima *Pati*. Atque

a *Iudic. c. 1. v. 12.* b *Vide Considerationes Æternitatis, consid. 6. §. 3.* c *Gen. c. 29. v. 20.* d Martin. *Virgil. l. 9 Æneid.*
e *Virgil. l. 9. Æneid. post med.*
f *Galat. c. 3. v. 3.*

que hoc dextrum illius brachium. Sinistrum, ut diximus, est *Aggredi*, quod jam explicandum.

§. VI.

Animus verè generosus & fortis, non *Patitur* tãtùm quod durum est, sed & *Aggreditur* quod arduum est: utrinque sudore opus. Prout autem animus agentis est, sic & actiones. Si quid ardui suscipiam pro Republicâ vel patriâ, Theologi actum pietatis vel justitiæ legalis nominant: si quid pro religione & sacris tuendis, Confessionem fidei: si meo solùm bono & commodo agam, Amorem sui: si audaciâ ductus & impetu, Temeritatem: si verò quid aggrediar virtutis amore, Fortitudinem appellant. Huc ii actus, quos heroicos vocamus, pertinent. Ab equi alacritate res patebit.

Job equum bellicosissimum velut coloribus effingens: Terram, ait, ungulâ fodit, exultat audacter; in occursum pergit armatis; contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. Fervens & tremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit, Vah; procul odoratur bellum; exhortationem ducum, & vlulatum exercitus. a En hominis à virtute animosi effigiem. Aggressu impavidus est, & velut equus certamine primus

a *Iob. c. 39. v. 24. & seqq.*

——— *Si quà sonum procul arma dederunt,*
Stare loco nescit, micat auribus, & tremit
artus,
Collectúmque premens volvit sub naribus
ignem;
Primus & ire viam, & fluvios tentare
minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto:
Nec vanos horret strepitus. ———

jámque personante classico fervet, fremit, exilit, lituorum clangori adhinnit, tormentorum curulium fragores patitur, in hostem cominus evolare gestit, jámque datis frenis in aciem erumpit, & hostium & vulnerum contemptor: sic homo in aggressu fortis seipsum inflammans: Aggredere, ait ipse sibi, aggredere opus: Christo laboras. Confortare, & esto robustus valdè. Christo militas. Quid ad classicum tremis, quid ad vulnera expallescis? Christo pugnas, Christo vincis. Quid famem metuis, quid mortem horres? Christo abstines, Christo moreris. Aggredere igitur, aggredere hydram tricipitem, & confice. In alto fulget præmium: Aggredere.

Tobiam in itinere cælestis comes adversus cetum animat & vociferatur: Apprehende branchiam ejus, & trahe ad te. a Perinde si diceret: Aggressione hîc opus, Tobia, invade pelagi monstrum, & domuisti; aggredere, & vicisti.

Quid ergo cessamus? Heroas plurimos, aggressione fortissimos non cernimus? ipsi nos idololatræ in ruborem dant. Leander illustris

a *Tob. c.6, v.4.*

illuſtris ex Abydo juvenis, hem quanta aggreſſus? Nam ut amoribus ſuis indulgeret, Helleſpontum mare ſæpius tranavit, non ſine certo vitæ periculo. Fuit ut furibundum mare tranſitum omnem negaret, tunc juvenis moræ impatiens, hebdomadem unam annale tempus reputans ait:

Parcite dum propero, mergite dum redeo. a

Quid ad hæc ais Chriſtiane? túne tam fortis non ob amorem Erûs virginis, ſed Chriſti conditoris & reparatoris? Vbi heroici actus tui? Scis inter præcipuos numerari iſtos:

1. Ignoſcere lædenti,
2. Judicium proprium ſubmittere,
3. Divinæ voluntati ſuam conformare,
4. Ambitionis alas ſibimet præcidere,
5. Oculos ab iis quæ placent abducere,
6. Gulam, in iis quæ ſapiunt, coërcere,
7. Linguam ſilentio frenare,
8. Manum à rei charæ cõtactu continere,
9. Cupitâ re quacumque geniũ fraudare.

Ergo teipſum explora, num facilem des veniam in te peccanti: num poſſis cedere & aliorum ſequi judicium: num voluntatem tuam in omnibus divinæ ſubjicias: num valvas oculis emiſſitiis objicias: num gulam inter pabulandum ſubſtringas: num linguam periculosè locuturam objectis clathris reprimas: num manum avidam revocare ſcias: num genium in mollia & curioſa effuſum vi avellere valeas. Ad hos actus velut

a *Ovid. epiſt. Heroid.*
Martialis l. ſpectac. epigram. 25.

velut aurum ad cotem examinanda eſt cujuſque Fortitudo. Ne fortem ſe putet, qui in his ſuccumbit. Nec ferreum ille brachium, nec oſſeum habet, qui difficilia ſuſtinere, aggredi ardua recusârit. Paulus ad ignaviam noſtram ingemiſcens: Omnis, inquit, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. a Quanti, ut hoſti herbam eriperent, & ferreum & oſſeum explicârunt brachium, graviſſima paſſi, obſtupeſcenda aggreſſi?

a 1.*Cor*.c.9.v. 25.

§. VII.

Principius & Taruns fratres Gothicis temporibus ex urbe Româ ad pugnam adverſus Vitigem Gothorum regem, qui Beliſarium obſidebat egreſſi, inclinatâ disjectâque vrbanorum acie ſuâ, hoſtibus in cædem ruentibus corpora objecere, ac tamdiu pertinaci ſtatu barbarum remorati ſunt, quoad Principius in veſtigio cóncidit. Alter ubi ſuos in tuto eſſe vidit, defunctus prælio, multisque confoſſus vulneribus ad Pincianam portam inter ſuorum complexus & gratulationes expiravit a Hoc aggredi, hoc pati eſt.

Cynægiri Athenienſis gloria quantis ſcriptorum laudibus celebratur, qui Marathoniâ pugnâ, cùm palantes Medos Perſásque ad naves compuliſſet, navem hoſtibus onuſtam dextrâ manu tenuit; hac hoſtium

a *Egnatius l*.3.c.2.

ferro

ferro amputatâ, lævam navigio injecit, idque remoratus eſt. Quam & ipſam cùm amiſiſſet, nihilo remiſſior factus, jámque ore pugnans arreptam mordicus navim defixit, & quamvis cædibus fatigatus, atque ambabus manibus præciſis, morſu tamen & dentibus ceu rabida fera dimicavit, quando aliâ vi non potuit. *a*

Talis nec minor fuit Acilius C. Cæſaris miles navali bello apud Maſſiliam, qui amiſsâ dextrâ, quam in hoſtium puppim injecerat, in adverſam navim tranſiliit, & vmbone hoſtes obvios impellens velut præcipites præ ſe egit, quoad Cæſariani victoriâ ſunt potiti. Manibus hi milites caruerint, certè brachia illis & ferrea & oſſea non defuerunt; ſuſtinendo & aggrediendo pænè incredibilia patrârunt.

Magna prorſus & admiranda Fortitudinis opera hi tales ediderunt, ſed adhuc edidit majora Marcus Sergius Silus, cui fortiter in acie ſtanti non ſolùm non favit fortuna bellica, ſed illi vehementer fuit infeſta. Secundo ſuo ſtipendio dexteram manum perdidit, duobus deinde ſtipendiis ter & vicies eſt vulneratus, & ob eam rem neutrâ manu, neutro pede ſatis validus & utilis militavit deinceps nihilominus, uno tantùm ſervo uſus. Bis ab Annibale captus, bis vinculorum ejus profugus, viginti menſibus nullo non die in catenis & compedibus cuſtoditus, ſiniſtrâ manu ſolâ quater præliatus eſt, duobus equis eo inſidente ſuffoſ-

a *Trogus, Herodotus, Valer. Tranquill. in Cæſ.*

suffossis. Dexteram sibi ferream fecit, eâque ut suâ pugnavit manu, Cremonam obsidione exemit. Placentiam tutatus est. Duodena hostium castra cepit in Galliâ. Innumeras haud dubiè coronas congesturus, si tanta Fortitudinis indoles in meliora tempora incidisset, & non in ea, quæ populo Romano fuerunt iniquissima. Vicerunt alii, sed vicere homines; Sergius etiam ipsam vicit fortunam. Nec mirum, manu pugnavit ferreâ. Hinc Plinius major tantam fortitudinem dilaudans: M. Sergio, ut quidem arbitror, inquit, nemo quemquam hominum jure prætulerit. *a* Et isti quidem, inquit Paulus, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Sapienter & ad rem eruditè Epictetus: Vis, inquit, Olympia vincere? Considera quid antecedere, quid sequi soleat, atque ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conservare ordinem, edere ingratis, abstinere bellariis, exerceri necessariò & certo tempore, in æstu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum, nisi præfinito. Ad summam tanquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamen descendere, aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulveris deglutire, interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. Quinquercio esse vis, aut palæstrita? brachia tua intuere, femora & lumbos considera. Putásne te hæc aggressum, æquè posse edere, æquè bibere, æquè fastidire? Vigilandum

a *Plinius l.7. hist. nat. c.28.*

landum eſt, laborandum, à tuis recedendum. A puero contemni, in omnibus deteriore conditione eſſe oportebit. a *Et iſti quidem ut corruptibilem coronam accipiant*. pro incorruptâ, quæ noſtra ſunt Fortitudinis opera? Neque verò hîc opus ut hiemes ſub pellibus actas, ut æſtates inter bella ſudatas, ut dies noctésque præliando conſumptas numeremus: cupiamus ſuſtinere ac pati, & princeps Fortitudinis munus jam implevimus.

De hac Chriſtianorum non ſimulatâ Fortitudine eleganter Minutius ita diſſerit: Quòd corporis humani vitia ſentimus & patimur, non eſt pœna, militia eſt; fortitudo enim infirmitatibus roboratur, & calamitas ſæpiùs diſciplina virtutis eſt. Vires denique mentis & corporis ſine laboris exercitatione torpeſcunt: omnes adeò veſtri fortes, quos in exemplum prædicatis, ærumnis ſuis inclyti floruerunt. Itaque & nobis Deus nec non poteſt ſubvenire, nec deſpicit: cùm ſit & omnium rector, & amator ſuorum: ſed in adverſis unumquemque explorat & examinat: ingenium ſingulorum periculis penſitat: vſque ad extremam mortem, hominis voluntatem ſciſcitatur, nihil ſibi poſſe perire ſecurus. Itaque ut aurum ignibus, ſic nos diſcriminibus arguimur. Quàm pulchrum ſpectaculũ Deo, cùm Chriſtianus cum dolore congreditur, cùm adverſum minas & ſupplicia & tormenta componitur: cùm ſtrepitum mortis

a *Epictet. c. 35. & c. 36. Enchirid.*

& horrorē carnificis irridens conſultat? cùm libertatem ſuam adverſus reges & principes erigit? ſoli Deo, cujus eſt, cedit? cùm triumphator & victor, ipſi qui adverſum ſe ſententiam dixit, inſultat? Vicit enim, qui quod contendit, obtinuit. Quis non miles ſub oculis Imperatoris audaciùs periculum provocet? nemo enim præmium percipit ante experimentum: & Imperator tamen quod non habet, non dat: non poteſt prorogare vitam, poteſt honeſtare militiam. At enim Dei miles nec in dolore deſeritur, nec morte finitur. Sic Chriſtianus miſer videri poteſt, non poteſt inveniri. Vos ipſi calamitoſos viros fertis ad cælum. Mutium Scævolam, qui cùm erràſſet in regem, periſſet in hoſtibus, niſi dextram perdidiſſet. Et quot ex noſtris non dextram ſolùm, ſed totum corpus uri, cremari ſine vllis ejulatibus pertulerunt, cùm dimitti præſertim in ſuâ haberent poteſtate? Viros cum Mucio vel cum Attilio regulo comparo? Pueri & mulierculæ noſtræ cruces & tormenta, feras & omne ſuppliciorum terriculamentum inſpiratâ patientiâ doloris illudunt. Nec intelligitis, ô miſeri, neminem eſſe, qui aut ſine ratione velit pœnam ſubire, aut tormenta ſine Deo poſſit ſuſtinere? Niſi fortè vos decepit, quòd Deum neſcientes divitiis affluant, honoribus floreant, polleant poteſtatibus. Miſeri in hoc altiùs stolluntur, ut decidant altiùs. Hi enim ut victimæ ad ſupplicium ſaginantur, ut hoſtiæ ad pœnam coronantur. In hoc adeò quidam im-
periis

periis ac dominationibus eriguntur, ut ingenium eorum perditæ mentis, licentiæ potestatis liberè nundinentur. Absque enim notitiâ Dei, quæ potest esse solida felicitas, cùm sit somno similis? antequam tenetur, elabitur. Rex es: tam times quàm timeris: & quamlibet sis multo stipatus comitatu, ad periculũ tamen solus es. Dives es, sed fortunę malè creditur, & magno viatico breve vitæ iter non instruitur, sed oneratur. Fascibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpurâ, mente sordescere. Nobilitate generosus es, parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur, solâ virtute distinguimur. *a* Et en luculentum ignaviæ & Fortitudinis paradigma.

Est, cui domus incendio deflagrat. Huic, cùm Fortitudine careat, non tantùm omnia pereunt, sed & ipse seipsum perdit: questibus & ejulatibus implet omnia; mortem sibimet precatur, & pænè etiam infert. O fœdam & imbecillem in homine Christiano ignaviam, quàm non ardenter hic pati pro Christo desiderat; brachium ferreum penitus illi amputatum est. Sanctiùs illi & fortiùs, qui & domo & omnibus an issis Deo gratias agunt, velut si beneficium accepissent, & acceperunt certè, modò non desit perferendi Fortitudo.

Non multis abhinc annis eximius Juvenis

a *Minutius Felix in Octavium propiùs finem; ubi ante ista de paupertate Christianorum eleganter, quod & vide in locis citatis.*

nis Dolæ è Parthenio beatissimæ Virginis cœtu, cùm ex agro reversus & domum, & quidquid in eâ chari aut pretiosi habuerat, fortuito incendio absumi vidisset, consilii non inops, mox in genua procumbens: Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum. Qui Jobi linguam tam expeditam, ac in promptu habuit, ejusdem fortissimum animum animo suo jamdudum concepisse debuit. Fortium virorum est adversos casus excelso pectore tolerare.

§. VIII.

Democritus, quidnam Fortitudo efficeret, interrogatus; optimè respondit: Dispendia minuit. Incendia, naufragia, pecuniæ famæ jactura, valetudinis & vitæ damna incredibiliter minuuntur à Fortitudine. *Nullum malū est, quod ferre fortis non queat.* a Neque enim vir fortis est, Bernardi sensu, cui non crescit animus in ipsâ rerum difficultate. b Magnanimus seipso fit major in maximis cladibus. Ferrum & ignes adverso pectore fortis excipit.

Victorianus civis Adrumetinus, honesto loco natus, consulari dignitate excelluit inter Carthaginienses. Hunc ob prudentiam & in rebus gerendis industriam singularem Hunnericus rex magnis honoribus affecit, familiariter eo usus. Quem etiam blanditiis demulsit, ut ei scilicet persuaderet Arrium. Cui magno animo Victorianus: Adversus

a *Priscus Iambus.*
b *Bern. Epist. 256. ad Eugen. initio.*

versus me, inquit, extrema quævis experire: bestiis objice, flammis absume, tormentis quantiscunque affice, scito tamẽ me quidvis perpeti malle, quàm fidem Christo Servatori datam fallere.

Honesta mors forti viro vita altera est.

Ad hoc dicendi robur exardescens tyrannus, Victorianum verberibus aliisque tormentis fœdè laceratum jussit interfici. Nihil agis Hunnerice: libertas fortium nullo præmio venalis, nullo supplicio expugnabilis est. Vir fortis non annos numerat, sed victorias.

Vincentium videre in candenti craticulâ jacentem. Etiam illi robur, & æs triplex circa pectus fuit. Etiam illi & ferreum fuit brachium & osseum: Aggressus multa, plurima Passus. Cremabatur, & igne timido membris omnibus assabatur; sale fricabantur vulnera, non jam membra; ustulati artus ferreis uncis ac pectinibus lacerabantur, ut jam plus inveniretur vulneris quàm corporis. In his cruciatibus perferendis si consideretur humana patientia, incipit esse incredibilis; si agnoscatur divina potentia, desinit esse mirabilis. Interim fortissimus Athleta, cum sanguine generosissimas quoque voces sparsit. Optimus Vincentii encomiastes Augustinus: Tormenta, inquit, defecerant, & adhuc membra durabant. Judex ferox, tortor cruentus, martyr invictus. Tanta grassabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce; tanta pœnarum asperitas

sæviebat in membris, & tanta securitas sonabat in verbis, ut miro modo putaremus Vincentio patiente, alium, non loquentem torqueri. Et verè, fratres, ita erat: prorsus ita erat. Alius loquebatur. Promisit enim & hoc testibus suis Christus, quos ad hujusmodi certamina præparabat: Nolite præmeditari, quomodo aut quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Caro ergo patiebatur, & spiritus loquebatur, & loquente spiritu non solùm convincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas. Nam rabidi hostis, atque in Christum sævientis insaniam interritus adiit, modestus sustinuit, securus irrisit, sciens paratus esse, ut resisteret, nesciens elatus esse, quò vinceret. Sed jam illa omnia transierunt, & ira Daciani & pœna Vincentii. Nunc autem pœna Daciano, corona verò manet Vincentio. a Verissimè

Dextera est Deus telúmque missile imperterritus. b

a *August tom.* 10. *serm.* 12 *&* 13. *de Sanctis.* b *Troch. vet.*

§. IX.

Videte Cæciliam virginem Romanam, quæ animosè brachio, cùm ferreo est usa, tum osseo. Rem summè arduam aggressa, virginitatem inter gentilitatis tenebras vovit, Valerianum juvenem idololatrã Christo adjunxit, eique eundem colendæ virginitatis animum injecit, idque primâ nuptiarum

ptiarum nocte, quâ Thalassius & Hymenæus totâ domo personabant. Insuper seipsam, & Valerianum conjugem, ejúsque fratrem Tiburtium ad mortem pro Christi nomine subeundam animavit. En osseum quoque puellæ brachium.

Quanta non rarò possemus, si auderemus aggredi; multa non possumus, quia nos non posse putamus; non aggredimur ardua, quia benignâ nimium credulitate ignaviam nostram fovemus. Quælibet difficultas animum nobis excutit, & molle brachium frangit. Hinc illæ ignavorum voces: Leo est in viâ, & leæna in itineribus. Leo est foris, in medio platearum occidēdus sum. *a* Confortare ô imbellis cessator, & esto robustus valdè. Fortitudo ignem experitur in Laurentio, lapides in Stephano, tormenta varia in Vincentio, exilium in Joanne, paupertatem in Francisco, venenum in Benedicto. Quid tu habes, quod in te experiatur Fortitudo?

Unus aliquis olim è priscis Patribus ob Solis æstum meridie in vicinam specum declinavit, reperitque leonem, qui hospitem salutavit rugitu. Cui senex: Quid rugis, mi paterfamilias, sat ambobus hîc spatii est. Quòd si tibi displiceam, exi, & abi quò vis, ego te melior sum, Dei imago sum, tu bellua es. Non multùm absimili modo cum leonibus ac leænis (quas nobis sæpe fingimus) sermocinandum: Mi Leo, ne sævi; moremur simul, non omnia, quæ molesta & difficilia toleratu, continuò tãquam intole-

a *Prov. c. 26. v. 13.*

intolerabilia sunt repudiãda. Fortitudinem in calamitatibus, in periculis exploramus: at verò pericula nec provocat Fortis nec timet, mortem magis contemnit quàm vitam oderit: aliquando & vivere, præsertim in ærumnis, Fortitudo est. Promptè mori plerumque fortius est quàm vivere.

Videte tot centena millia fortissimorum Martyrum. Hieronymus censet, si quovis per annũ die quinq; millia Martyrum colerentur, numerum eorum uno anno neutiquam absolvendum. *a* Hos, inquam, purpuratos exercitus numerosissimos aspicite; quanta ii passi, aggressi quanta, quàm fortiter & ferreo usi sunt brachio, & osseo! omnes tyrannidis apparatus, bojas, fidiculas, virgas, pectines, flagra, faces taureas, plumbatas, scorpiones, ungulas, forcipes, murices, equuleos, trochleas, sagittas, culeos, pelves, lebetes, ollas, sartagines, tympana, torcularia, terebra, rotas, serras, craticulas, cruces, ignes, rogos, crepidas, chirothecas, manicas, sellas, subulas, laminas, lecticas, galeas, tunicas ignitas, hæc omnia & plura ingeniosæ crudelitatis instrumenta, tot Martyrum myriades fortissimè superârunt ferreo brachio, hoc est, *Sustinendo manus fortium dominabatur*. b

Recolite, inquit Augustinus, Martyrum regem cohortes suas armis spiritualibus instruentem, bella monstrantem, adjutoria ministrantem, præmia pollicentem. Advertite fratres; duplicem aciem produ- cit

a *Hieron. ad Chromatium*. b *Prov. c. 12. v. 24.*

cit Mundus contra milites Christi. Blanditur, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est Mundus: ad utrosque aditus occurrit Christus, & non vincitur Christianus. *a*

Habemus quidem & nos nostros scorpiones, torcularia & sartagines nostras. Sed confortamini, & estote robusti valdè. Sustinendum & Aggrediendum: & ferreum brachium & osseum expediendum est. Præstantis roboris est osseum aggrediendo; præstantioris est ferreum sustinendo. Confortemur igitur, & ad crucem Domini stemus unà cum Domini matre. Pugnantes ille non tantùm spectat, sed & adjuvat, qui vincentes coronat.

a *Augustin, tom. 5. serm. 12. de Sanctis.*

ACTIONES
FORTITVDINIS.

1. Christianæ Fortitudinis est, pravas animi cupidines omnes edomare & frangere. Samson leonem domuit, & asini mandibulâ mille viros occidit, ab imbelli mulierculâ domitus, & omni robore spoliatus est. David rex ursum & leonē etiamnum juvenis discerpsit, Goliathum interfecit, & tamen oculos suos non satis fortiter custodivit. Sunt qui jejuniis, vigiliis, flagris, ciliciis corpus atterant, aures tamen & oculos, manus & linguam non contineant. O Samsones, & Davides, sed quos Dalila

aut Betſabea ſub jugum mittit.

2. Fortitudinis eſt proſperis non extolli, adverſis nequaquam dejici. Læto rerum ſucceſſu non inſoleſcere ; ſed nec turbari quantumcunque triſti eventu Uti præclarè dixit è priſcis quiſpiam : *a* Fortes atque moderatos viros optima quidem optare decet , ſed ferre etiam quæcunque accidunt contra animi votum.

3. Fortis eſt, quem metus mortis ſtatu non moverit , neque ad puerilem trepidationem adegerit. Vir fortis exit è vitâ, ignavus fugit. Vir fortis cùm mors ad oſtium pulſat,ita ſecum ipſe loquitur:Quid juverit hîc trepidare aut tergiverſari ? ſeriùs aut citiùs ; moriendum eſt. Omnes vrget lex iſta. Nunquid hoc ſemper animo verſabas? *Quando Domino viſum* Nunc Domino videtur , ex mortuis transferre te ad vivos. Cur non annuas toto capite ? Dominus eſt , qui te vocat. Satis vixiſti , quia eò ætatis perveniſti , quod ſatis eſſe Domino viſum eſt. Ergo claude oculos , & è turbis abi ad quietem , è luctu , quod ſperas , ad gaudia. Ergo morere, viro forti totus orbis pro ſepulchro eſt.

4. Fortitudo via regia eſt, à quâ declinat ad dexteram , qui temerarius eſt aut pertinax ; ad ſiniſtram exerrat , qui formidoloſus eſt, aut pavidus. Medio tutiſſimus ibis. Qui verâ virtute fortis eſt, nec temerè audet, nec inconſultè timet.

5. Bilioſus & magnanimus infinitè differunt.

a *Alexander Mammeæ filius, Herodian.l.6.*

ferunt. Fortitudini non eſt opus bile, his armis non pugnat. Ennodii erudita vox eſt: Novimus virum fortem non poſſe dici, quem ira vicerit & indignatio. Satis eſt magno pectori rectè feciſſe. Cetera omnia bono Deo committit. Ruat orbis, non indignabitur, non excandeſcet vir fortis.

6. Veriſſima Fortitudo ea eſt, quæ & Ferreum, ut dixin us, & Oſſeum habet brachium, quæ *Pati* novit & *Aggredi*. Hoc præclarum, ſed illud præclarius, & magis proprium Fortitudini. Ferreum brachium perpetitur difficilia, Oſſeum aggreditur ardua. Utrumque Fortitudini neceſſarium.

7. Virum fortem probant injuriæ, monſtrant ærumnæ, calamitates evehunt.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

Roſa è ſuccino, ſeu, *Fiducia in Deum.*

§. I.

PRIMVM eſt, quod hîc moneam: Hæc virtus, Fiducia in Deum, nunquam ſatis laudari, nunquam inculcari ſatis poteſt. Totos dies de hac virtute diſſerüiſſe, parùm fuerit. Catharinam Senenſem in hoc non tam miror, quàm veneror, quòd ea, cùm ſermo incidiſſet de fiduciâ in Deum, nunquam ſatiari, non tædio affici, non

non somno superari potuerit: diu noctúque stetisset, nec vnquam hæc audiendo fatigata fuisset, aut satiata. Agedum, divinæ Virginis summam in Deum fiduciam compendio sub aspectum subjiciamus.

Deus quidem in edendis miraculis parcus & restrictæ liberalitatis est, nihilominus tanta fuit divinæ matris in Deum fiducia, ut eam Deus miraculo firmârit, & quantum illa sibi placuisset, per Angelum significârit. Imò hæc Virginis fiducia miraculis omnibus superior est.

Cùm Virgo è Zachariæ domo rediisset, Josepho conjugi visa est gravis esse utero. Hîc vir sanctissimus hærere nonnihil, nec tamen pejus suspicari aut judicare velle, sed omnia divino potiùs arbitrio commendare, & fugam modestam circumspicere. Observavit hæc Virgo, Josephum conjugem altis cogitationibus mergi, & tamen tacuit. Sciverat illum de Angeli salutatione & altissimo illo mysterio nil scire, & tamen tacuit, solum Deum aspexit, cui & hoc, aliáque omnia commisit submississimâ patientiâ & summâ fiduciâ, certa istud Deo esse curæ, nec divinam providentiam suo muneri defuturam.

Egregiè de hac Virginis fiduciâ Seraphinus Firmianus: Propriam, inquit, non fuisset ausa profiteri innocentiam, nisi eam Deus ipse comprobâsset. Tacebat Virgo, sed Deo maximè confidebat, honorisque sui curam in Deum jactabat. *a* Prout nimirum

a *Firmian. de oratione mentis c. 12.*

mitum Apostolorum Princeps monuit, Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniã ipsi cura est de vobis. *a* Eôdem vatis Hebræi monitum spectat: Jacta super Dominum curam tuam: non dabit in æternum fluctuationem justo. *b* Non fluctuabat Virgo, non titubabat, sed sponsus. Hæc stabat immobilis divinæ providentiæ anchorâ firmata. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur. *c*

Socrates stare solitus dicitur, pertinaci statu perdius & pernox à summo lucis ortu ad solem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iisdem in vestigiis, & ore atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus tanquam quodam secessu mentis atque animi facto à corpore. *d* Liceat ima summis non conferre, sed hæc per illa explicare. Stabat Virgo freta Deo, stabat immobilis & oculo irretorto Deum spectabat, divinam expectans opem, quæ nullius hominis fiduciam eludit aut frustratur.

Susanna cùm duceretur, flens suspexit ad cælum, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. *e* Magna hæc fuit fiducia Susannæ, longè major Virginis divinæ, non flentis, sed omnia Deo hilariter committentis. Sed cur ea Josepho conjugi arcanum, quod ignorârat, non detexit? Scivit utique, famam & honorem suum in discrimen

a 1. *Pet. c. 5. v. 7.* b *Psal. 54. v. 23.*
c *Psal. 124. v. 1.* d *Gell. l. 2. noct. Attic. c. 1.*
e *Dan. c. 13. v. 35.*

men adduci. Scivit, nec tamen illud nesciit, se suúmque honorem, suáque omnia Deo commendatissima esse. Hinc cor ejus erat summam habens fiduciam in Domino. Hinc nulla trepidatio, nullæ lacrimæ, perturbatio nulla in Virgine. Viderat Josephus serenissimam ejus faciem tranquillæ mentis indicem; mirabatur & indubiè secum ipse hæc loquebatur: Hîc ne minimum quidem signũ ullius criminis adverto: conjux mea non expallescit, non tegit, non fugit; uterus tumet, sed nihil timet conscientia. Ideo Matthæus conceptissimis verbis: Hæc eo, inquit, cogitante. *a* Nil mali suspicatus est, nil cogitavit sinistri: hoc unum visum est factu optimum, abire; cetera divinis nutibus cõmittere. Sed tempori Deus adfuit, & Angelum misit, qui Josephum doceret tumentis uteri cæleste arcanum.

Sed qualis insuper ea Virginis fuit in Deum fiducia? Virginitatem vovit, & viro nupsit, hoc utique volvens animo: Quod Deus in me cœpit, perficiet, solidabitque. Eam utrinque aspirabit gratiam, ut simul habitemus velut Angeli duo, securâ tutâque castimoniâ.

Quâ in re cælestis Virgo divinâ bonitate nos niti docuit: cui enim Deus animum inspirat, ut statuat, huic etiam auxilia subministrat, ut quod statuit, in opus producat. Sperantem in Domino misericordia circumdabit. *b* Ita scilicet ex omni parte proteget, ut adversus omnem insultum sit munitissi-

a *Matth. c. 1. v. 20.* b *Psal. 31. v. 10.*

nitissimus. Nam quò major hominis in Deum fiducia, hoc major Dei in hominem misericordia Insigniter dixit Theodoretus: Gubernatorem habeas Deum & aurigam, & res tuæ ab illâ providentiâ pendeant, hoc enim modo inconcussus manebis. *a* Res certa: Falli non potest, qui sic potest Deo fidere.

a *Theodoret, in Psal.* 54.

§. II.

Dicite, quæso, unde in animo nostro tot trepidationes, tot turbines, tot fluctuationes & Euripi, tantus in agendo languor & mutabilitas, tantus in patiendo horror & imbecillitas? Deo non satis fidimus, nec toti à divinâ providentiâ pēdemus. E tripode oraculum censeamus, quod ille scriptorum religiosissimus dixit: Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, & parva ad Deum confidentia. *a* Quoties Deus suam nobis fidem obligat de curâ & providentiâ suâ, de patrocinio & auxilio suo in rebus omnibus, modò nos nostro non desimus muneri, permittamus Deo cetera. Cuivis nostrûm assiduè instillandum est metro, ut tenaciùs hæreat:

Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ sume manu; permitte & cetera Divis.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,

a *Thom. de Kemp. l.* 1. *Imit. Christi c.* 13. *n.* 5

Ridet

Ridetque, si mortalis vltra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur —— a

Sed hæc meliore calculo firmamus. Disertissimus Græcorum Chrysostomus ad hanc in Deum fiduciam strenuè quemvis hortatus: Noli, ait, de rebus tuis curare, sed omnia tua Deo commenda: cura enim tua, cura hominis est, Deo autem de omnibus tuis committe providentiam. Noli tu, majoribus prætermissis, de illis curare, ne Deus minùs de illis provideat. Ut igitur magnâ curâ tuas res complectatur, ipsi soli universa committe. *b* Et nunquid curas facilè sepelimus, si nostra viro honesto commiserimus, qui suam insuper fidem nobis obstrinxerit, res nostras perinde ut suas à se curandas? Hîc certè lætus in præsens animus, quod vltra est, odit curare, cùm se suáque omnia viro fidelissimo commissa nôrit. Quin ergo idem cum Deo facimus? an non sat bonus, sat fidelis, sat sollicitus, sat potens, sat providus est, qui nostra amantissimè curat, sapientissimè gubernat? Quin ergo cessatum ducimus curas? Deus jam pridem conquestus: Portabam eos, inquit, in brachiis meis, & ipsi nescierunt quòd curarem eos. *c* Quapropter Augustinus hoc ipsum ingerit his verbis: Constanter

a *Horat epist l.* 1. *epist* 11. *ad Bullatium*, *& l.* 3. *Carm. ode* 29. *ad Mecanatem.*
b *Chrysost. tom.* 2. *homil.* 69 *fine omnino in* 21. *Matth.* c *Oseæ c.* 11. *v.* 3.

ſtanter Deo, eiq́ue te totum committe, quantum potes: nihil tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias: portabit te in brachiis ſuis, licet non animadvertas quòd curet te. Subinde panem arctum & aquam brevem *a* ingeret calamitas. Sed tu ne trepida, ne diffide, hæc omnia Deus ad libellam, & vel ad vltimam unciæ partem examinavit. Non patieris ab vllo vel minimum, quod non velit Deus te pati. Omnia nobis ad dimenſum veniunt. Hebræus vates ejus rei certus: Cibabis, inquit, nos pane lacrimarum, & potum dabis nobis in lacrimis, in menſurâ. *b* Et quidem menſurâ tam definitâ certâque, ut eam non excedat vel guttula. Quod Auguſtinus, ut ſolet, excellentiſſimè interpretatus: Quid eſt, inquit, In menſurâ? Apoſtolum audi. Fidelis Deus, qui vos non permittit tentari ſupra id, quàm poteſtis ferre. Ipſa eſt menſura, ut erudiaris, non ut opprimaris. *c* Cùm verò liberaliſſimus Deus voluptates & delicias partietur, menſuram bonam, confertam, coagitatam, ſupereffluentem dabit in ſinum noſtrum: Replebit in bonis omne deſiderium noſtrum. *d*

Ergo expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. *e* Cave vel modum unquam, vel tempus ponas divinis miſerationibus. Deus

P ſub-

a *Iſa.c* 30.*v.*20. b *Pſal.*49.*v.*6.
c *Auguſt. in dictum Pſalmum ante med.*
d *Pſal.*102.*v.*5. e *Pſal.*26.*v.*14.

ſubinde non priùs opitulatur, quàm extremè laboremus, jam vltimæ lineæ admoti, jam in extremâ ſtantes tegulâ. Mediis ſæpe hoſtibus, mediis flammis, mediis fluctibus, Deus opifer & ſoſpitalis eſt: & has opitulandi vices ſæpiſſime cum Matre participat.

§. III.

Narrant optimi ac priſci ſcriptores, Euſebius, Gregorius Turonenſis, Evagrius, qui eâ ætate vixit, puerum Hebræum Conſtantinopoli Chriſtianis adoleſcentibus immixtum veniſſe in templum beatiſſimæ Virginis Mariæ. His more illius ævi dabatur abſumendum, quod ſuperfuerat à diſtributâ Euchariſtiâ. Parens pueri vir ſævæ bilis, & Hebrææ perfidiæ tenaciſſimus, ubi hoc reſcivit, Chriſtianorum ſacra acceſſiſſe filium, & verò etiam ea ſumpſiſſe, amens irâ redeuntem puerum in vitriariâ domi officinâ excepit, & mox arreptum in medios ignes præcipitavit, clauſitque fornacis oſtium. Mater ignara rei filiolum triduo non ſine lamentis quæſiit. Demum ad fornacem vitriariam delata, gemitus & lacrimas domeſticâ libertate laxavit. Hîc puer etiamnum ſaniſſimus ſe vivere, ſed clauſum teneri reſpondit. Exemptus ex hoc carcere affirmavit, Dominam veſte purpureâ præſignem ſibi opitulatum veniſſe, prunas ſopiiſſe, & verò etiam cibum attuliſſe. Atque hic adoleſcens unà cum matre luſtrali

ſtrali fonte tinctus eſt. *a* Patrem Juſtinianus Imperator Chriſtianæ religionis pertinaciſſimum hoſtem ad ficum ſuſpendi juſſit, uti Calliſtus memorat. Verè Deus adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Et quantò magis quis hanc Dei providentiam agnoſcit, tantò majorem in Deum fiduciam gerit. Nimirum

Fortis ille eſt, qui non in ſe fortis eſt, ſed in Deo.

Poſt Domini reditum in cælum Petrus & Joannes Apoſtoli templum aſcendebant precaturi. Ad templi portam, quæ Specioſa vocabatur, homo claudus ab ortu ſedebat ſtipem colligens. Is cùm vidiſſet Petrum & Joannem jam jam ingreſſuros templum, eleemoſynam ab iis perinde ut à ceteris petebat. Negavit Petrus pecuniam ſibi eſſe, id porrò daturum pollicitus, quod dare poſſet. Mendicus ſpe lætus avidis oculis ac manibus beneficium præſtolabatur. Hîc Petrus: Argentum, inquit, & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. Et apprehensâ claudi dexterâ, in pedes hominem erexit. Ille jam commodè non ſolùm ſtare, ſed & ambulare, currere, exilire; lætiſſimus quòd uſum pedum, quo ſemper caruit, accepiſſet. *b* Res admi-

a *Euſeb. l. 4. c. 36. Greg. Turon. l. 1. mirac. c. 10. qui paullò aliter rem narrat. Evagr. l. 4. hiſt. Eccleſ. c. 24. Præter hos etiam Nicephor. l. 17. c. 24. Naucler. tom. 2. generat. 19. Baron. tom. 7. an. 552.* b *Actor. c. 3. initio.*

admiranda. Porrò illud Apostoli dictum, *Quod autem habeo, hoc tibi do*, singulariter expendendum. Aurum, inquiebat, & argentum quod è terræ visceribus eruitur, non habeo; sanandi gratiam, quæ cælo submittitur, hanc largior. Crumenâ utor Fiduciâ in Deum. Ex hac multis millibus beneficia impertiri difficile non est. Fiducia in Deum nemini non præstò est, omnes opulentat, neminem juvari volentem, deserit. Quisquis hac Fiduciâ caret, crumenam licet habeat, non nisi pertusam habet. Et qui mercedes congregavit, misit eas, inquit Aggæus, in sacculum pertusum. *a* Qui virtutes colligit, & Fiduciam hanc negligit, in sacculum illas pertusum mittit. Qui sibi suisque viribus vel opibus, vel arti aut homini fidit, quamvis ingentia edat opera, omnia tamen in crumenam mittit pertusam; multum laboris, serii fructûs vix quidquam reperiet. Nimia virium fiducia & Milonem, & innumeros alios perdidit. Fiducia in rem creatam quamcunque inanis, pertusus sacculus est. Fiducia in Creatorem, gazophylacium est inexhaustum.

Ad erigendam in Deum Fiduciam, assiduè obversentur animo illa Domini verba: Ego svm, nolite timere. *b* Ad quæ nos nihil amantius respondebimus, quàm illud: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. *c* Illi fido, illi me totum penitissimè trado.

Prorex Ægyptius Joseph postquam fratres

a *Aggæi c.* 1. *v* 6.
b *Luc. c.* 24. *v.* 36. c 1. *Reg. c.* 3. *v.* 18.

tres suos, ut Augustinus loquitur, medicábili tribulatione decoxit, ut illos corrigeret, *a* demum velut personâ positâ: Ego, inquit, sum Joseph frater vester. Cúmque iis pavor nimius vocem intercluderet, ille iterum clementer: Accedite, inquit, ad me: nolite pavere. *b* Hæ Christi voces sunt ad suos in calamitatibus constitutos: Ego sum Christus pro vobis cruci affixus: nolite pavere. Ego sum, confidite, ego vici & mundum & diabolum. Vestrum est, uti meis victoriis: Confidite.

Sic olim in Isaaco Deus: Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum. *c* Considera, inquit Chrysostómus, Dei sollicitudinem, ut illum refocillet ac fidentiorem faciat, Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificavi, & peregrinum ac advenam, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hunc ita crescere feci, & in omnibus curam ejus gessi. Ego sum, ne igitur timeas, ne te istud perturbet, & mirum videatur, quòd ab Abimelech sis expulsus, quòd à pastoribus sis injuriâ affectus. Multa talia & pater tuus pertulit, & inde gloriosior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: Ego enim tecum sum. Idcirco hæc fieri permitto, simul volens & declarari tuam virtutem, & manifestari mentis illorum pravitatem, ut & propter hæc te coronem. Tecum enim sum, ideò & invictus eris,

a *August. serm. 82. de Temp.*
b *Gen. c. 45. v. 4.* c *Gen. c. 26. v. 24.*

eris, & infestantibus potentior, & invadentibus fortior. Et tantam tui curam habebo, ut invidiosus illis sis futurus: Ego enim tecum sum.

En Deus omnium conditor, hominis unius se Dominum vocat, Ego sum Deus Abraham. Ita, inquit, eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti quanti alii omnes. *a* Quisquis toto animo divinæ fidit providentiæ, is Deum tam sibi benevolum, tam sui sollicitum habet ac providum, ac si Deus se solum in orbe ac unicum habeat, quem curet. Huc illa spectat promissio: Firmabo super te oculos meos. *b* Ita te tuásque res cordi habeo, ac si præter te mortalium alius in terrâ non sit. Ergo confide fili, Ego sum, noli pavere.

a *Chrys. in Genes. Hom. 52.* b *Psal. 31. v. 8.*

§. IV.

Cùm regina Esther vitam populo suo exoratura ad Assuerum regem ingressa, illum in sublimi solio, auro & gemmis prænitentem cerneret, subitò tam terrificæ majestatis aspectu expalluit, obmutuit, corruit. Convertitque Deus, ut sacræ paginæ loquuntur, spiritum regis in mansuetudinem: & festinus ac metuens exilivit de solio sustentans eam vlnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris. *c*

Dominus

c *Esth. c. 15. v. 9. & seqq.*

Dominus Iesus rex orbis jam redivivus non solùm salutari suos voluit, & quidem his ipsis verbis: Ite, nũtiate fratribus meis: *a* sed & ipse illorum medius stetit, quos & suavissimè affatus: Ego sum, ajebat, nolite timere. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. *b* Quod discipulis amantissimus Magister, hoc nobis famulis mitissimus Dominus, hoc omnibus in se sperantibus providentissimus pater assiduè instillat: Ego sum, nolite timere, habete fiduciam. Et quemadmodum Deus Iosue Imperatorem his verbis animavit: Sicut fui cum Mose, ita ero tecum: non dimittam neque derelinquam te. *c* Ita nos omnes & singulos ad fiduciam Christus exstimulat: Sicut fui cum amicis meis omnibus, ita ero tecum, non dimittam nec derelinquam te: Tu modò mihi fide. Et quò magis adversa vrgent, hoc magis fide. Auxilium meum plerumque tantò vicinius est, quantò creditur esse remotius.

Hoc Bernardus clarissimè: Ego autem dico, inquit, fideli homini magis & inter flagella fidendum. *d*

Theodorus ævo Constantini Imperatoris *e* dux belli strenuissimus, antequam ab impio Licinio jugularetur, somniavit, ignea

a *Matth.c.28. v.10.* b *Luc.c.24. v.36.& seqq.* c *Iosue c.1. v.5.* d *Bern.epist.256. ad Eugen. initio.* e *Anno 316. mentionem illius facit Cæsar Baronius, qui & subulas in secretiores corporis partes horribili cruciatu asserit immissas, tomo 3. mihi pag. 150.*

ignea cælo jacula in caput suum delabi, sed & unà vocem audiit : Confide Theodore, ego enim tecum sum. Non multò pòst à satellitibus ad Licinium pertractus. Et quia Christum ejurare noluit, immanissimè flagellatus, & ungulis ferreis laceratus, globis plumbeis contusi dentes, latera facibus adusta ; nec tamen constantissimus heros animum mutavit. Ubi famem & squalorem carceris diebus quinque pertulit, affixus est cruci. Atque ut tormentum simul & ludibrium esset grandius, adductum est puerorum agmen, qui Theodorum infelici arbori suspensum, sagittulis certatim configerent. Inter hæc cùm ludibria tum tormenta Theodorus exclamans : O Domine, inquit, an non dixisti : Ego tecum sum? Nunc verò cur recessisti à me ? Omnia in me properant ad mortem : tu spiritum meum suscipe. Huic Angelus suppetias missus : Quid quereris, inquit, Theodore, Deum à te recessisse? Ecce tecum est ; consumma cursum. Consummavit feliciter. Nam post complures suorum spectatorum Christo adjunctos plexus est capite. Ita Deus sæpe proximus est, cùm abesse longissimè putatur.

Theodoro jungendus Procopius, qui antè Neanias dicebatur. Huic Christus visendum se præbuit, sed vulneribus deformem & in cruce pendentem, dixitque : Ego sum IESVS crucifixus Dei filius. Profuit beato Procopio hæc vidisse. Horribiles namque cruciatus subiit constantiâ ingenti. Demum

mum capite plectendus, dum precaretur, audita est vox: Confide, ego tecum sum. *a*

Quomodo igitur Christianus timidus ac remissus animo cadat, si seriò expendat: En hic adest, qui momento juvare potest: quid patiar, & quantum patiar, scit exactissimè, nec auxilium subtrahit, sed abscondit. Nemo mihi vel pilum læserit, si ille nolit. Si Deus pro me, quis contra me? Quidquid patior, ab ipso est, & à paternâ ipsius manu. Etenim certissimus sum, nihil me unquam passum, nil pati aut passurum, quod non ipse velit ut patiar. Quid igitur mihi ab ipso mali metuo? omnia curat providentissimè, omnia disponit amantissimè, omnia potest absolutissimâ, immensâ potentiâ. Nihil illum effugit, nihil latet, nihil prætetit. Illi perfectè fidere, est rebus omnibus superiorem, insuperabilem esse.

Antiochia terræ motibus creberrimè quassata, præsertim anno quingentesimo vigesimo octavo, quo tempore Deus viro sancto id consilii dictavit, ut ædium foribus inscriberetur: CHRISTVS NOBISCVM; STATE. Quicunque hoc suis domibus inscripserunt, iis terræ tremores nihil obfuerunt. Inde urbs novo nomine dicta est Theopolis. *b* Ejus rei testes sunt Eva-

a *Anno* 308. *Cæsar Baronius tomo* 3. *ad hunc an.* 308. *mihi pag.* 28. *ubi fidiculas, ignes, ungulas, faces, tormenta maxima ab eo tolerata narrat.* b *Evagrius l.* 4. *c.* 6. *Theoph. miscell. l.* 16. *Cedren. in Annal. Niceph. l.* 17. *c.* 3.

grius, Theophanes, Cedrenus, Nicephorus. Idem de homine illo affirmaveris, cujus pectori altiùs inscriptum: CHRISTVS MECVM; STO, ET ILLI FIDO. Ubi hæc ædium frons est, ibi Christus propugnator est, qui calamitatem omnem amantissimis illis vocibus solatur, *Ego sum, noli timere*, nec hostem vllum nec vlla adversa. Ego sum adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Bellabunt adversum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. *a* Hîc civitas munita, hîc columna ferrea, hîc murus æreus est.

a *Hier.c.1.v.19.*

§. V.

Carolus V. augustissimæ memoriæ Imperator, cùm in Germaniâ ad Ingolstadium copias haberet, cinxisséntque eum ingenti exercitu fœderati hostes, & æneorum tormentorum copiâ ferream grandinem in castra ipsa non sine gravi pernicie immitterent; amicis monentibus, sibi prospiceret, Cæsar immutato vultu & loco, arridens dixisse fertur: Confidite, nullus unquam Imperator tormenti ictu interiit. *a* Hic idem Imperator cùm intra vallum jam armatus staret, in hostem prodituras ad prælium, magnâ eum balistarum vi repellere conabatur hostis. Itaque iterum monebatur, saluti suæ consuleret, quibus animosè respondit: Canes, qui valde latrant, non sunt valde

a *I. Lips. l. 1. monit. polit. c. 7. n. 10.*

valde metuendi. Nec eſt quòd timeamus, cùm præſidio Dei ſatis vallati ſimus. *a* Nimirum Angelis ſuis mandavit Deus de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *b* Nec quiſquam Deo minùs fidit, quàm qui divinam providentiam non agnoſcit. Agnoſce illam, & habebis in Deum fiduciam.

Ludovicus XII. Galliarum rex, ingentis Fiduciæ heros cum exercitu Mediolanum ibat. In itinere nuntium accepit, oppidum, quod in tranſitu erat, ab hoſte jam occupatum. Quare ſerum nimis fore, hoſpitium illic quærere. Ad hos fiduciâ incredibili Ludovicus: Aut ego, inquit, in tergo illorum hoſpitium accipiam, aut illi in meo. *c*

Quæ Ludovico in hoſtes, hæc Macario fiducia fuit in cacodæmones. Macarius Ægyptius à præcipiti nocte deprehenſus ſepulchretum ſubiit, ubi oſſa cadaverum in acervum fuerant aggeſta. Hîc, quò ſomnum vir ſanctus haberet benigniorem, loco cervicalis cadaver unum capiti ſuppoſuit. Ægrè tulerunt dæmones tantam hominis fiduciam, & ut illum terrerent, cadaveroſis oſſibus affinxerunt voces, quibus alter alterum provocabat ad abitum. Illud præcipuè cadaver, cui Macarius indormiit, articulatè hoc reſpondit: Venirem, ſi poſſem, ſed incubantis premor pondere. At ſenex impavidus ſuo capite corpus ſubjectũ

 tundens:

a *Franciſc. Robortel. in orat. funeb. Bononiæ dictâ.* b *Pſal.* 90. *v.* 11.

c *Corozetus de dictis memorab.*

tundens : Surge, inquit, & abi, si potes: ego hîc vel te nolente pernoctabo. a Ingens viri animus & fiducia, quæ divinis subsidiis & bonâ conscientiâ nixa nihil admittebat pavoris.

Sed vix vllus (quod sciam) hac in re audacior fuit Hilarione, fortiúsque dæmonum fraudes contempsit, quippe qui in solitudine sæpius intempestâ nocte jam voces infantium, jam balatus ovium, jam mugitus boum, nunc planctus mulierum, nunc rugitus leonum, modò strepitus armorum, variarúmque portenta vocum audiit & irrisit. Ceterùm ausus aliquando has ex orco larvas explorare, Dominicæ crucis signo instructus ad lumen lunæ tugurio egreditur, solicitéque circumspiciens, ecce currum directis in se equis volantem conspicatur. Hîc ille IESV Nazareni nomine vocato, presso mansit vestigio, eventum rei expectans. Tum verò terrifica illa bigarum species subito terræ hiatu ante oculos absorpta est. Parturiebant montes, & natus est ridiculus mus.

Hæc diaboli vaframenta, hæc illius stratagemata sunt. Metum injicit, pavorem incutit, horrore afficit, difficultatum montes opponit, ærumnarum maria effundit, modis omnibus perterrefacere satagit. Nos, si viri sumus, si Deo fidimus, hæc omnia uno spiritu difflamus: modò illud assiduè animo versetur: Ego tecum sum, noli timere. Tu mihi adeò es curæ, perinde ac si solum te

a *Pelagius libell.7. n.9.*

te curem: quæ pateris, mea providentia ab æterno prævidit; quantum tibi, & quamdiu patiendum sit, voluntas mea decrevit; quibus auxiliis omnia pati possis, sapientia mea constituit; ut utiliter patiaris, meus amor dispofuit. Ergo timere noli: ego sum, ego ipse sum, & tecum sum. Tu mihi tantummodò fide, & quæ tui officii sunt, age, cetera omnia providentiæ meæ securissimus committe. Nulla hîc fallacia, nulla rerum jactura, ubi mea in honore est providentia. Fide mihi.

§. VI.

Regem ajunt ingenti apparatu epulum navale proceribus regni dedisse. Maris portus regio huic convivio delectus, nec vllis sumptibus parsum. Omnia hilaritatem & magnificam admirationem spectabant. Ornabantur triclinia, firmabantur mensæ in ipsâ aquarum instabilitate. Epulæ, epularum disci & patinæ, vinum viniq́ue cadi & pocula; modi musici, mensarum argentei triumphi, bellaria oculorum fercula, omnia hîc regia. Nec silvulæ in aquis deerant, nec hortorum & Veris honores desiderabantur. Omnium gratiarum concordiam huc commigrâsse diceres. Nova hæc & mira, sed illud longè mirissimum & omnibus pòst sæculis memorandum; non dominorum tantùm, sed & famulorum gula vino & epulis sepulta. Et quod omnibus retrò annis inauditum, mare ipsum hîc convivam egit, nam plus convivis omnibus per-

 haufit.

hausit. Quidquid enim tollebatur è mensâ, mittebatur in mare, orbes, disci, lances, parophides, scutellæ, pocula, scyphi, chrysendeta, & omnis abacorum argentea supellex post brevem usum in aquas excutiebatur. O liberalitatem, aut potiùs, sit verbo venia, prodigalitatem nimis augustam, æternis dignam annalibus! Sed expectate, quæso; nondum audistis omnia. Substringite judicium, & non præproperè nimii luxûs convivatorem arguite. Rex iste, quem dixi, non liberalissimus tantùm atque magnificentissimus, sed & summè providus fuit. Nam in apparando aquatili hoc convivio, id ante omnia curavit, ut amplissima retia sub aquis expanderentur, quæ latenti sinu exciperent, quidquid in aquas dejiceretur. Ita non tantùm nihil supellectilis argenteæ periit, sed cùm attraherentur retia, ingens piscium numerus est inventus, velut fœnus dejecti thesauri.

Sed quis iste rex tam magnificus, tam potens, tam liberalis, tam & providus? Supremus rex cæli, bonus Deus. Et videte quàm omnia exactè congruant. Jusserat Deus in Hussæi principis Jobi supellectilem & bona indicem scribi. Scriptus est iste: Jobo nati sunt septem filii & tres filiæ. Et fuit possessio ejus septem millia ovium & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis. *a* Sed quorsum hic index & apographum? *b* Jam audietis, quâ ratione omnia

a *Iob*, c. 1. v. 2. & 3. b Disces Inventari.

omnia illa in mare præcipitata. Igitur Jobi opulentia ad incitas hoc modo redacta est. Adfuit Deus, vastavit, demolitus, mactavit, depopulatus est omnia. Ventus liberos, ignis partem pecoris, hostis cetera rapuit. Job ipse in fimetum è solio ejectus est. O prodigalitas incredibilis! Itáne, mi Deus, amicos tuos, itáne illorum bona dissipas & prodigis? Nolite pavere, ait Dominus, & expectate finem: Jobo nil penitus peribit, nam ego amplissima providentiæ meæ retia expandi. Hæc ubi attrahentur, omnia cum ingenti fœnore redibunt. Dominus autem benedixit novissimis Job magis quàm principio ejus. *a*

Audite denuò indicem bonorum Iob. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium (pro septem millibus) & sex millia camelorum (pro tribus) & mille juga boum (pro quingētis) & mille asinæ, cùm anteà quingentas solùm habuerit: geminato fœnore omnia redierunt. Imò & liberi sunt redditi. Nam iterum fuerunt ei septem filii & tres filiæ. *b* Sed, quęso, cur Deus omnem pecoris numerum duplicatum reddidit, tantùm in liberis dandis contractior, non viginti sed decem liberos concessit? Imò verò viginti liberos Job habuit. Nam priores decem, quorum animus immortalis, in Abrahæ sinu servabantur patri illuc descensuro, & alii, sed decem solùm sunt additi, ut & hi, ait Gregorius, qui extincti fuerant, vivere demonstrentur. *c* In jumentis longè alia

a *Iob. c 42. v. 12.* b *Eod. cap. v. 13.*
c *En luculentum reviviscendi testimonium.*

alia ratio. Pecudes cùm pereunt, totæ moriuntur. Quapropter omne pecus geminato numero restitutum est. En amplissimum divinæ providentiæ rete sub aquis latenter expansum! Quicquid perire nobis videtur, non sanè perit, sed in abditam divinæ providentiæ sagenam cadit cum amplo fenore restituendum. Nos modò fidamus Deo.

Ita Jonas excussus est in mare, sed cetus instar retis excepit Jonam, ut redderet. Ita Deus cum unoquoque nostrûm quotidie agit. Si Deo fidimus, rerum nostrarum nihil perdimus. Nam perdita, aut hîc, aut loco meliore recipiemus. In hac vitâ sæpissime monstravit Deus, quid sit facturus post hanc vitam. Amissa forsan est pecunia? si fidas Deo, thesauros pro eâ recipies, aut hîc, aut loco meliore. Amissa est valetudo? fide Deo, reddetur auctior, vives æternùm.

Amissa omnia perdidit Joseph ob fratrum invidiam, sed omnia recepit & plura. David ob Absalonis filii rebellionem omnia amisit; sed hîc quoque omnia, & plura recuperavit, quia cum suis omnibus in divinæ providentiæ rete cecidit. Hinc illud lætissimum carmen: Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas, & conversus vivificâsti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me. a

Amissa fama? Fide Deo, non est fama perdita, sed in verriculum divinæ providentiæ delapsa. Immortali gloriâ circumflues. Quid-

a. *Psal.* 70. *v.* 20.

Quidquid denique amissum conquueraris, si Deo fidas, non est amissum, sed in providentiæ divinæ fundam conjectum. Reddentur omnia cum ingenti fenore, modò tu noris Deo fidere. Benedicet Deus novissimis tuis magis quàm principio, recipies universa. Non igitur expavesce, nec vanissimis lamentis te confice. Frustrà & in perniciem tuam conquereris, doles & angeris frustrà; superfluo luctu inania hæc deploras, quæ longè auctiora, si Deo fidas, ad te redibunt. Nunc dum vivimus, medio mari sumus & fluctuamus; ejiciuntur nostra in fluctus, nos ipsi denique ejiciemur. Quantas nobis ostendit Deus tribulationes multas & malas? Sed confidite: conversus vivificabit nos, & de abyssis terræ iterum reducet nos.

Firmemus animum in tam lætas & planè ridiculas rerum jacturas: omnia in aquas excutienda sunt: opes, valetudo, honores, vita ipsa, & quicquid in vitâ cari aut pretiosi est; mare hoc glutit omnia. Nos si sapimus, & extensum divinæ providentiæ rete cogitamus, ridebimus ad hos jactus, & ore hilari dicemus: Dejiciantur ista, pereant, mergantur: nihil perit, nihil submergitur iis, qui fiduciam habent in Domino. Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem. *a* Hanc scilicet, quæ divinæ providentiæ omnia quàm integerrimè & summâ fiduciâ docet esse committenda. Audiat orbis universus, cum Siracide proclamo: Scitote, quia nullus spe-

a *Sap.c.3.v.9.*

ravit

ravit in Domino, & confuſus eſt, a
a *Eccli.c.2.v.11.*

ACTIONES
Fiduciae in Deum.

1. Veræ in Deum Fiduciæ eſt, in rebus omnibus, præſertim adverſis, non ſollicitum eſſe, dubitatione non æſtuare, non angi, non ſeſe affligere, non animis pendere ac diſcruciari, ſed hoc uno fundamento erectum ſtare: Deus & poteſt & vult juvare. Et fidelis & omnipotens eſt, qui ſuos nunquam deſerit: ſuis enim ſemper præſens eſt, & auxiliari ſemper paratus eſt, ut omnia ſuorum ad finem optimum dirigantur. Nemo unquam ſperavit in Domino fruſtrà.

2. Vera fiducia divinum illud promiſſum, Ego tecum sum, ego tecum ero, ſibi altiſſimè gerit impreſſum. Sic enim Iſaias loquitur: Noli timere, quia redemi te. Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: Cùm ambulaveris in igne, non comburêris, & flamma non ardebit in te. a Sic fuit cum Noëmo in Arcâ, ſic fuit cum Daniele in leonum foveâ: ſic fuit cum Joſepho in carcere & ciſternâ: ſic fuit cum tribus Hebræis juvenibus in fornace Babylonicâ: Novit Dominus pios de tentatione eripere. b

3. Qui verę fiduciæ eſt, eo ſemper animo precatur, ut nihil dubitet ſuas preces, ſi quidem juſta petat, certò exaudiendas. Nam

a *Iſa.c.43.v.1.& 2.* b *2.Pet.c.2.v.9.*

Nam instar oraculi habet illud à Chrysostomo dictum : Si cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris : Nisi accepero, non recedam, prorsus accipies: si modò talia postulaveris, quæ & illũ, qui rogatur, dare deceat, & accipere tibi, qui precaris, expediat. *a*

4. Qui cupit habere veram in Deum fiduciam, is curet ante omnia, ut habeat conſciẽtiam peccatis gravioribus non contaminatam. Res certa divino testimonio. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, inquit Joannes, accipiemus ab eo. *b* Susanna tantò fidentior, quantò innocentior.

5. Magnæ in Deum fiduciæ luculentum indicium est, injurias quascumque, seu graviores illas, seu minutulas & leviores, exporrecto animo condonare; insuper auctarii loco, precationes pro iis, qui injurias intulerunt, adjicere. Optimè dixit Tobias : Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. Nam eleemosyna (præsertim hæc spiritualis) ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. *c* Fallere nequit Domini promissio : Dimittite, & dimittemini. *d*

6. Qui verò pecunias in egenos tribuit, etiamsi liberalissimus sit, non tamen ideò victum sibi defuturum unquam diffidit: imò semper robustiùs sperat, tantò se fore

a *Chrys. hom.* 14. *in Matt.* b 1. *Ioan. c.* 5. *v.* 21.
c *Tob. c.* 4. *v.* 11. d *Luc. c.* 6. *v.* 37.

fore ditiorem, quantò pauperes se senserint liberaliorem. Hoc enim Deus in more positum nunquam habuit, ut pateretur se vinci beneficiis.

7. Qui Deo in omnibus verè fidit, ita loqui consuevit: Quidquid in re sit, spem atque fiduciam mihi nullus hominum, diabolorum nullus eripiet. Etiamsi Deus occiderit me, in ipso tamen sperabo. *a* De futuris nil angor, *Deus providebit*. Quamvis adversa sint omnia, minentur omnia ruinam, *Deus providebit*. Quod præsens est, momentaneum est; futura licet terribilia sint, me tamen non terrent, *Deus providebit*. Porrò mea in aquas dejici non tantùm patiar, sed ea ipse dejiciam, quia certissimus sum, omnia quæ mihi vel hostis ademerit, vel mea manus in egenos sparserit, à divinæ providentiæ reti excipienda. Redibunt ad me omnia, & auctiora. Scio sanè, scio, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

a *Iob.c.*13. *v.*15.

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

Rosa è Chalybe, seu, *Perseverantia.*

§. I.

FERREA & chalybea est hæc Rosa, quâ designamus PERSEVERANTIAM virtutum

rutum omnium coronam. Alii flores hiemem oderunt & abdunt se; non caput, non brachia, non pedes efferunt. Stat hæc Rosa æstatis & hiemis patiens; non ut ficus tegitur, non ut vitis operitur, non ut amaracus, aut libanotis *a* coronaria transfertur. Rosa hæc nivem fert & solem, inter æstatis blanditias & injurias hiemis perdurat.

Virgo beatissima verè rosa, verè florum Regina, in prosperis & adversis perseverantissima: stetit ad conciones, stetit ad crucem filii: adfuit miracula patranti, adfuit & in patibulo expiranti: æstate perstans & hieme, inter luctus & gaudiorum vices, admirabilis perseverantiæ exemplum.

Ut autem divinæ matris perseverantiam sublimem penitiùs capiamus, quot annos extra cælum egerit, indagemus. De hujus Virginis ætate lis varia. Fuerunt, qui dicerent, Virginem post filii abitum, uno solùm anno & aliquot mensibus terræ relictam. Parùm hoc vero simile. Alii censent Virginem ad annum alterum Claudii Imperatoris pervenisse, qui à Domini morte fuit undecimus. Neque hos sequimur. Invaluit plurimorum sententia, Virginem objisse, cùm annum ageret sexagesimum tertium. Hanc Turrianus opinionem vulgi nominat. Non contradicimus; nec tamen placet vulgum hîc ducem agnoscere. Utcunque constat, Virginem matrem, cùm filius in cruce moreretur, annum egisse quadragesimum octavum. Nam cùm inter paleas in specu Bethlehemiticâ Christum orbi pa-

a. Roßmarin. reret,

reret, annum egerat decimum quintum. At Christus ætatis anno trigesimo quarto inchoato in crucem actus est. Inde certiore plurium consensu *a* asserimus, divinam hanc matrem ad annum septuagesimum secundum ætate progressam, eáque ratione viginti quatuor annis filio superstitem vixisse. Ita Epiphanius, Cedrenus, Baronius, ita alii. *b*

Atque hinc liquet, quàm patiens fuerit cælestis Virginis Perseverantia, quæ septuaginta duos annos in tantis & filii & suis ærumnis ad beatissimum finem perduxit. Hoc quidem tempore, quo inter homines erat, sæpius in cælo & cum Angelis quàm cum hominibus agebat; omne reliquum divinæ Matris *vivere* tranquillum potiùs *mori* nominemus, quàm vivere; in terrâ hærebat corpore, orbes cælestes & Angelorum ordines peragrabat animo: cupiebat emori, & esse cum filio; suis tamen desideriis totius Ecclesiæ bonum præferebat, suam divinæ voluntati perfectissimè subjiciebat. Fluebant ex oculis lacrimarum gemmulæ, ex imo pectore suspiria & gemitus erumpebant, sed dulces gemitus, mellita suspiria, quæ Perseverantia provocabat, quæ amor edulcabat.

Perseverãtia Thomæ Aquinati virtus est, per quãhomo in operibus honestis persistit. *c* Con-

a *Franc. Suar. tom. 2. in part. 3. D. Thomæ disp. 21. sect. 1.* b *Baron. tom. 1. An. 48. Delrius in Paneg. de Assumpt. B. V.*
c *S. Thom. 2. 2. quæst. 137. art. 1. conclus.*

Constantiam porrò & Perseverantiam sic ait differre. Perseverantia docet hominem bonis actibus inhærere, contra omnes difficultates ex actuum diuturnitate provenientes: at verò Constantia munit hominem adversus difficultates è quibuscunque aliis impedimentis emergentes. Hinc Perseverantia principalior pars Fortitudinis est, quàm Constantia. Adeóque illa demum vera est Perseverantia, quæ continuum perfectionis studium, & indefessam virtutis exercitationem ad supremum vsque halitum conservat.

Veritatis oraculũ est: Qui perseveraverit vsque in finem, hic salvus erit. *a* Ad hanc Perseverantiam suavissimè invitat, qui perseverantiæ præmium monstrans: Esto, inquit, fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *b*

Tres ajunt esse gradus Perseverantiæ. Primus est, Velle ac cupere Perseverare. Virtutis cultor seipsum extimulans: Cur, inquit, tam stultus sim, ut cùm cœperim spiritu, consummem carne? Nolo esse arundo ventis agitata; nolo mutari cum lunâ. Progrediamur. Alter est, Firmiter velle, quod rectè cœptum est, seséque cunctis obstaculis acriter opponere. Perseverantiæ cupidus cum Paulo proclamat: Omnia possum in eo, qui me confortat. *c* Pergamus, ut ei placeamus, cui nos probavimus. Tertius est, Cum gaudio perdurare ad finem. Fatigationem quies, laborem sequitur merces.

a *Matth. c. 24. v. 13.*
b *Apoc. c. 2. v. 10.* c *Philip. c. 4. v. 13.*

ces. Sic igitur curramus, inquit, ut comprehendamus.

Augustinus seipsum ad Perseverantiam cohortatus: Tu, inquit, non poteris quod isti & istæ? An verò isti & istæ in semetipsis possunt, & non in Domino Deo suo? Quid in te stas, & non stas? Projice te in eum, noli metuere, non se subtrahet, ut cadas. Projice te securus, excipiet te, & sanabit te. *a* Hoc sibi sæpius quivis occinat: Tu non poteris, quod isti & istæ? Nihil ad constantem rerum asperarum tolerantiam efficacius, quàm cogitare eadem multos fortibus animis fuisse perpessos. Pudet enim generosum spiritum nō posse unūm, quod potuêre innumerabiles. Quæ cogitatio non in laboribus solùm, qui difficiles, sed in doloribus etiam & cruciatibus, qui miserrimi videntur, in ipsâ demum morte profuerit. Tu ergo durare non possis, cùm cernas tot alios constantissimè duravisse? vel idololatras intuere.

a *Aug. l. 8. Confess. c. 11. propiùs finem.*

§. II.

Q. Fabius Maximus laudatissimæ in bello gerendo Perseverantiæ fuit. Cùm enim Romanum Imperium Cannensi prælio fractum vix sufficere ad exercitus restaurandos videretur, Fabius frustrari & eludere Pœnorum vires, quàm cum iis acie totâ confligere, longè conducibilius existimavit. Idcirco pluribus Hannibalis comminationibus

tionibus irritatus, ſpe quoque bene gerendæ rei oblatâ, nunquam tamen à conſilii ſalubritate receſſit, ne parvi quidem certaminis diſcrimine. Et ita, quod difficillimum eſt, irâ & ſpe ubique ſuperior apparuit. Ergo ut Scipio pugnando, ita hic non dimicando Romam ſervavit: alter enim celeritate ſuâ Carthaginem oppreſſit, alter cunctatione ita egit, ne Roma obrui poſſet à Carthagine. [a] Et tu homo Luna, non poteris quod iſti?

Non minùs ſingulare Perſeverantiæ ſpecimen dedit Ephilates vir efficacis facundiæ. Hic Athenis juſſus eſt publicè accuſare, & inter ceteros deferre nomen Demoſtrati, cujus filius Demochares excellentis formæ adoleſcens fuit, Ephilati longè chariſſimus. Venit ergo adoleſcens oraturus Ephilaten ut parciùs patris criminibus inſiſteret. Perſuaſiſſet hoc utique vel mutus ſolâ ſatis loquente formâ, niſi ſe, qui rogabatur, virum geſſiſſet. Nam Ephilates accedentem ad ſe Democharem neque ferociter repellere, neque ſupplicem ſuis genibus advolutum intueri ſuſtinuit. Sed, ut ſibi conſtaret, operto capite gemens paſſus eſt expromi preces. Nihilominus cœpti perſeverans Demoſtratum ſincerâ fide accuſatum damnavit. Victoriam neſcio laude an tormẽto majore partam, quoniam priùs quàm ſontem oppreſſit, ſeipſum Ephilates vicit. [b] Et tu homo inconſtantiſſime, non poteris

a *Valer. l. 3. c. 8. de utroque.*
b *Valer. ibidem inter externa.*

quod isti & istæ! num etiam puerorum ac puellarum Perseverantiâ vis superari?

Hebræi adolescentes duo in Mauritaniâ Tingitanâ educati, Lusitano mercatori, ob æs alienum nexi, à patruo sunt dati. Eam ob caussam Mazagani (urbs est Lusitanorum in Africâ) attinebantur. Horum alteri nocturno visu senex ore cultúque venerandus persuadet, ut exutâ superstitione Judaicâ Christum induat, & Petri nomen assumat. Experrectus adolescens socio narrat somnium, & monstrat salutis viam. Jámque idem utriq; consilium erat: hoc unum metuebant, si fugerent, ne creditorem jure suo fraudarent. Igitur differunt & celant, dum illi à patruo satisfactum. Jam liberati, abeunt urbe cum cognato. In viâ animo votóque Christianos se profitentur, & redituros unde discesserant. Proinde ille aut abeat solus, aut addat se ipsis comitem, parentis loco futurus. Hæc illos simulare, initio censet patruus. At ubi videt, rem agi seriò, promissis onerat, terret minis, ut injectam mentem à nescio quo excutiat: obstructis adolescentum auribus, postremò in lacrimas & in preces itum. Sed frustra & hoc. Sic ambo in urbem revertuntur, deserto patruo. Alter paucis pòst diebus Olisiponem navigat, ad Catechumenorū ædes, manet alter in Africâ, sed morbo implicitus, ut illustrior esset ipsius Perseverantia. Nam adolescentis pater & patruus homines pecuniosi, & atroces irâ, quendam Maurorum ducem premiis expugnant, ut equitum tur-

turmam Mazaganum ducat, se fore comites. Ducuntur, sed obviam eunt in armis Lusitani, & utrinque stant acies ad prælium instructæ. Maurus impetrato alloquio, non se pugnatum eo die venisse affirmat, sed tantummodo rogatum, ut Hebræo patri filium videre liceat & alloqui. Permissum; priùs tamen obsidibus acceptis. Hîc pater omnibus quibus poterat & artibus & machinis pugnabat. Sed frustra fuerunt & artes & machinæ; filius discessit victor. Licet enim grandævus pater, augendæ miserationi, Deum hominésque contestans questus ac ploratus diu duxerit, barbam sibi ac crines vulserit, vestem etiam gentis ritu consciderit, nec quidquam omiserit intentatum, nihil tamen profecit. Nam animosus adolescens, & cœpti tenacissimus, sermonem & spem omnem præscindens: Si me, inquit, diligeres, pater, gauderes haud dubiè filii bono, nec differres agnitâ veritate in meam ire sententiam, quâ unâ re nihil tibi nec utilius foret, nec gloriosius. Ego quidem ad consilium adjiciam & exemplum: hoc si feceris, agnoscam parentem meum & amorem tuum: tu verò quibuscunque in rebus habebis filium non repugnantem. Sin aliud velle pertendas, majorem habeo patrem Deum, cui magis obtemperandum est, quàm hominibus. Ita liberè dico, me omnibus modis cupere Christianum esse. Tam præclarum nomen aut aquâ promerebor, aut sanguine; ut scias esse vile corpus iis, qui gloriam animæ quærunt.

 His

His auditis pater, irritus consilii mœrénsque, neque enim turbidus animus vera dijudicat, cum Maurorum equitatu discessit. Juvenis admirandæ Perseverantiç dato specimine, à Lusitanis intra mœnia receptus est. *a* Et tu non poteris quod isti & istæ, homo Euripe?

a *Bencius in Annalib. An.* 1588, *in Provinc. Lusitan. Olisipon.*

§. III.

Sed sequior etiam sexus, & Virgines in hanc Perseverantiæ laudem veniunt. Puella Hebræa in templũ invitata à feminâ Christianâ curiosè circumspicit, diversa interrogat, aras omnes circuit, nec tamen præcelsum Eucharistiæ pegma, quamvis monstratum, videt. Miratur, & caussam quærit, cur res tanta, quanta dicebatur, oculos effugeret. Subjecit Christiana (indubiè Dei monitu) grande hoc arcanum, & rem maximè sacram esse, proinde oculos, qui Christi luce perfusi non sint, aspectu ejus arceri. Ex eo tempore Hebræa Christianæ religionis studio exarsit, & clam matre Orationem Dominicam, & Angeli salutationem didicit. Ceterùm eâ suscipiendi baptismi curâ flagrabat, ut domo profugerit, sed incautiùs quàm ut posset fallere. Nam mater illã assecuta, verberibus affectam inclusit domi, fugam iterum tentantem, duriùs coërcuit. Sed urebat interior Deus. Itaque tertius conatus fuit prosperior, quo ad oppidi sacerdotem pervolavit, & ut aquâ salutari ablue-

ablueretur, magnopere petiit. Perseverantiam illius firmavit sacerdos, & quia divinũ hîc instinctum sensit, virginem illam in illustrissimæ feminæ Cracoviensis Palatini conjugis fidem & manum tradidit. Apud hanc commodè instructa, cœptorum perseverantissima (quod in hac gente rarum) Christo renata est. *a* En homo volubilis & inconstans, pueri & puellæ Perseverantiam nobis preeũt: Tu nõ poteris quod isti & istę?

Sed audiant, qui unicam nôrunt Perseverantiam in veniâ, cùm læsi sunt, negandâ. Caravaci in agro Toletano adolescens quatuordecim annorum Musis dabat operam. Huic quidam oculum excussit pugno. Parentes nil magis scire cupiebant, quàm facti auctorem. Sed adolescens nec minis ullis, nec promissis adduci potuit, ut nomen proderet lædentis, adeò nullum vindictæ, nec igniculum quidem spiraverat. Nec diu merces abfuit. Paucis pòst diebus gravi correptus est morbo, quem eo tulit animo vultúque, ut nunquam ingemiscere, nunquam esse tristior sit visus. Cúmque morbus vires sumeret, die quodam repentina lux in cubiculum se infudit, eorúmque qui aderant, oculos præstrinxit, simul adolescens æger loquendi potestatem amisit. Ita tres ipsos dies sensu motúque caruit: iis elapsis quasi excitus somno, & clarâ voce iterans hæc verba: Expectate, inquit, jam eo. Verè abiit ab humanis & fluxis, ad immortalia & beata gaudia, siquidem cum magnâ li-

a *Id. in Annal. an. 1590. in Provinc. Polonicâ.*

quidæ voluptatis significatione decessit. *a*

Et tu ventosi ingenii homo non poteris quod isti & istæ ? Tu sæpius immortalem spiras vindictam, hac unâ Perseverantiâ clarus, quòd ad dandam lædenti veniam es inflexibilis & obstinatus. At longè satius est, hîc esse variabilem, quàm Perseverantiâ tam improbâ constantem. Sed dicta confirmo.

Calatajeronæ in Siciliâ filius erat unigena, sine quo mater vitam omnem injucundam putabat & acerbam. Filius ei omnia erat. Sed hic ipse ab insidiatoribus inimicis miserè confossus est. Exanime corpus recenti cruore oblitum, vulneribus deformatum, in maternas ædes illatum est. Spectaculum sanè atrox & luctuosum, quod lacrimas non modò ei quæ genuit, sed ipsis etiam barbaris extorserit. Mater tamen aspectu tam diro perculsa, non immodicis angoribus, nullis se dedit ejulatibus, nec inutiles feminarũ plangores ac lamentationes imitata, sexum & naturam fortiter vicit. Nam ultionis genus exactissimum esse censuit, injurias beneficiis remunerari. Sic animo constituta (quod in matre obstupescẽdum) non judicum subsellia imploravit, nec auctorem facinoris conquiri voluit, unum omnium judicem æquissimum accessit, qui vindictam injuriosorum sibi reservavit; non quidem ut auctorem cædis ad pœnam suppliciumque deposceret, sed ut impunitatem ei precaretur & veniam, quod certè fecit ani-

a Franc. Bencius ad annum 1591.

animo ad incredibilem Perſeverantiam conformato. Nam & templum adiit, vitæque noxis pœnitentiâ deletis Dominicum corpus accepit. Et quoniam ſemel in Chriſtum liberalis eſſe cœperat, viribus quoque ab eo eſt aucta majoribus, ut quàm maximos ad virtutem progreſſus fecerit. Ita quæ anteà non frequentiſſimè Sacramentis animum expiaverat, deinceps perfrequenter id medicinæ genus uſurpârit. a

Adeò multum facit vel unicus generoſior actus ad exactam in virtute Perſeverantiam. Et tu homo verſatilis & vage, pila ſparſiva & luſoria, tu non poteris quod iſti & iſtæ?

a *Nicolaus Orlandinus ad annum* 1584.

§ IV.

Jure merito priori matri verè heroidi, & hanc jungemus, quæ in Catacenſi urbe Provinciæ Neapolitanæ haud inferioris virtutis ſpecimen dedit. Filius ejus quatuor vulneribus confoſſus, ſemianimis in maternam domum relatus, in conſpectu matris expiravit. Filii necem tam forti ac conſtanti animo tulit mater, ut victo gemitu funus proſecuta, poſtridie ſacra myſteria ſuſceperit in templo, miſeritque, qui nuntiarent parricidis, ſe filii cædem doloremque ſuum Chriſti cauſsâ, jam illis condonâſſe. Hæc profectò heroica ſunt & admirandæ Conſtantiæ nobiliſſima prototypa. Quin imitamur, & viam nobis ſternimus ad ſi-

a *Franc. Bencius ad annum* 1587.

premam in mortem Perſeverantiam. Præire potuerunt iſti & iſtæ, nos ſequi non poſſimus?

Nec deſunt in alio virtutis genere illuſtria Conſtantiæ paradigmata, inter barbaras etiam & incultas gentes ſpectanda.

In Mexico vir impudens conſtantis pudicitiæ feminam aggreſſus, omnem movit lapidem, ut eam ad obſequium ſui pertraheret. Pudicum autem animum nec minis nec muneribus expugnare potuit. Sed laſciviæ morbus nil intentatum, nil relinquit inauſum. Flagitii opportunitatem diu quæſivit. Reperit demum in loco ab arbitris remoto feminam quam deperibat. Hîc ei quàm blandiſſimè flagitium ſuadere, abnuentem hortari, reluctanti vim & minas intentare. Apprehenſis denique capillis reſiſtantem humi raptare, pugnis cædere, pedibus conculcare ac proterere. Ubi nihil, quod ſui voti erat, impetravit, feminam arbori alligatam verberibus crudeliter accepit. Ad extremum cùm furor laſcivientis creſceret, educto è vaginâ gladio præſentem mortem atrociter minatus eſt. At illa invicto ſemper animo, & decreti ſui perſeverantiſſima: Malo, inquit, corporis vitam per quoſlibet cruciatus prodigere, quàm ereptum pudicitiæ florem cum ſempiterno dedecore deplorare. Aude in me, quod potes. mori paratam habes: animus tuo vulnere non cadet. Erat quò veſana & nefaria hominis audacia poſſet progredi; ſed quò progrederetur muliebris conſtantia, non erat.

erat. Tempori Deus adfuit, & aliorũ intervẽtu vires ſuas cogitatum ſcelus perdidit. a

O Chriſtiani, vos non poteſtis quod iſti & iſtæ? Hi homines Chriſtiana ſacra vix primoribus labris guſtârunt, & tantos conſtantiæ ſpiritus gerunt! mors illis in levi eſt, & charior pudicitia quàm vita. Ubi noſtra Perſeverantiæ ſpecimina? quid armorum gerimus caſtimoniæ tuendæ? Quis ſanguinis torrens noſtro ſalit de pectore? b Quas pugnas excipimus? quæ conſerimus prælia?

Sed addo miram in eodem genere Perſeverantiam virginis. Precibus eam & muneribus corrumpere cupiebat Mexicanus adoleſcens. Cùm fruſtra eſſent omnia, vim & unà fraudem cenſuit adhibendam. Nocte quâdam cùm abeſſe ſciret virginis parentes, tranſmiſſo pariete januiſque effractis penetravit ſe in conclave, ubi erat virgo. Sed erat ea ſibi præſentiſſima. Etenim conſtanti animo millies ſe mori malle, quàm pudorem amittere, non cunctanter profeſſa eſt. At juvenis impotens ſui ac ferox gladium ſtringit, vel ſic ſua vota extorſurus. Fruſtra. Nec orationem mutat pudica, nec mentẽ. Ille tam amore quàm irâ incenſus, os pugnis cædit, & vultus virgineos cruentat. Tum virgo poſitis humi genibus Dei matrem pudicitiæ præſidem, quanto po-

a *Annal.* Nicolai *Orland. An.* 1585.

b *Notum illud Lucretii:*

Eſt mihi qui ſaliat caſto de pectore torrens
Sanguinis ——

test nisu, inclamat. Sic infestus pudicitiæ latro, seu fatigatione, an timore accurrentium absterritus, sine prædâ discessit. Et tu homo ignave non possis quod isti & istæ? Recense vulnera, edissere conflictus pro castitate initos, monstra sis experimentum tuæ Perseverantiæ. Ergo isti & istæ cælum rapient, & nos inter carnem & sanguinem volutati raptabimur in tenebras?

Hîc non omiserim, quod priori satis affine. Nec enim laude suâ fraudanda est virgo altera ejusdem gentis. Hæc amore virginitatis & magno cæli desiderio tenebatur. Enimverò eam sibi sponsam ambitiosè cupiebat adolescens. Cúmque his precibus vix obsisti posset, quatuor sibi dies ad deliberandum virgo petiit. Hoc omne tempus & precibus & jejuniis divinæ voluntati explorandæ consumpsit. Die quarto cùm Angelorum pane pridianam famem solata fuisset, animum conditori reddidit ad cælestes migratura nuptias. *a* Hoc ubi auditum fuerit, renovatum, puto, videbitur Petronillæ vetus exemplum.

Et quia hîc omnia quæ dissertatione nostrâ complectimur, ad Virginis beatissimæ cultum referimus, & quantum alii exemplo illius ad virtutem profecerint, docemus; Constantia illa silentio non involvenda, quæ Virginis æternæ festos dies vel extremâ fame coluit.

Fuit in Angliâ anno millesimo quingentesimo nonagesimo vir pius & simplex, cui Geor-

a Annales Francisci Bencii Ann. 1591.

Georgio nomen. Hic annis compluribus in obſequio latentium Catholicorum duravit. Aſſiduâ demũ operâ ſuâ eſt proditus. Mulctæ loco in piſtrinum detruſus, cum labore atque inediâ pugnare habuit. Molam truſatilem circumagebat quotidie impiger, velut damnatus longi Siſyphus laboris.*a* Nec ferias ambiebat ullas, niſi Dominico die publicum opus ex ſe quieviſſet. Illud tamẽ admirabili Perſeverantiâ tenuit; omnes dies beatiſſimę Virginis Mariæ ſacros ita coluit, ut nec precibus, nec promiſſis, nec minis, ſed neque verberibus ad opus adigi potuerit: poſt minas & verbera hoc etiam in hominẽ tentare placuit, omnis ei detractus eſt cibus. Sed pia cogitatio ſic animum occupavit, ut omnem corporis injuriam in levi haberet, mallétque eſurire ac verberari, quàm dies feſtos minùs religiosè venerari. Pluribus diebus hoc tenore tranſactis, ubi viderunt domeſtici nihil agi, conſtantiam, quam ipſi amentiam vocabant, ulteriùs laceſſere neglexerunt. Hîc illud meum repeto: Tu non poteris, homo mobiliſſime, quod iſti & iſtæ? Incaſsùm, ait Gregorius, bonum agitur, ſi ante terminum vitæ deſeratur; quia & fruſtra velociter currit, qui priùs, quàm ad metas veniat, deficit. Hinc electis ſuis Veritas dicit: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Hinc Joſeph, qui inter fratres uſq; in finem juſtus perſeveraſſe deſcribitur, ſolus talarem tunicam habuiſſe perhibetur. Nam quid eſt talaris

a *Horat. l. 2. Carm. ode 14.*

tunica, nisi actio consummata? Bene igitur cœpta cunctis diebus agenda sunt, ut cùm malum agendo repellitur, ipsa boni victoria constantiæ manu teneatur. *a* Cor frustra ad cælum erigit, qui non erectum stabilit.

a *Gregor. l. 1. Mor. cap. 20. & ultim. mihi pag. 330.*

§. V.

Insulam narrant *a* inventam in mari prorsus admirabilem Hiberni ad eam naves appellere nitebantur. Cùm verò nautæ exscensum in terram facere molirentur, insula velut impatiens tangi recessit & aufugit. Sæpius idem tentatum, eodem semper modo fugitiva terra in alium sese locum recepit. Quid aliud, obsecro, cor nostrum, quàm fugax insula, quæ cogitationibus inquietissimis huc illuc impellitur. Quod Siracides observans: Sicut parturientis, inquit, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum. *b*

Ergo domum tuam, quod Veritas monet, supra petram ædifica, ut etiamsi descenderit pluvia, & venerint flumina, & flaverint venti, & irruerint in domum tuam, non cadat. Quòd si ædificaveris domum tuam super arenam, descendet pluvia, & venient flumina, & flabunt venti, & irruent in domum tuam, & cadet, & erit ruina illius ma-

a *Gyraldus Cambrensis l. de Topographiâ Hiberniæ. Zacharias Lilius in Breviario suo, de situ orbis.* b *Eccli. c. 36. v. 4.*

magna. *a* Quid autem miri est, nubes aquâ vacuas, arundines vento plenas variè agitari? quid novi est, homines modicæ virtutis, exiguæ stabilitatis concuti? Mirum est, sed planè non novum, Davides, Petros, Salomones, terras ut videbantur solidas, velut insulas fugitivas, tentationis vento miserrimè jactari. Immobilis sibi videbatur David, cùm succlamaret: Ego dixi in abundantiâ meâ, non movebor in æternum. *b* Vix verbum ore abiit, mox subjecit: Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *c* Videat ergo, qui stat, ne cadat. Stetit pulcherrimus Angelorum, steterunt cum eo innumeri pænè Angeli, sed ceciderunt, non horribili tantùm, sed & irrevocabili casu. Stetit Tertullianus, stetit Origenes, summis ingeniis viri, sed ceciderunt. Stetit Saul, Salomon stetit. Principium in iis laudabile fuit, Perseverantia defuit. Ponamus, mi homo, te Dei servum esse, ponamus esse Angelum; servi deficiunt, Angeli cadunt. Ecce, inquit Job, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem. *d*

Enimverò non tantùm insulæ sunt, quas fugitivas appellamus: sunt etiam quas saltantes aut saltatorias nominant, quæ ad motus insistentium aut saltus & moventur & saltant, solo pedum concussu agitatæ. Hinc origo fabulæ, esse alicubi terram, quæ cantu ac fidium dulcedine moveatur. Tales

a *Matth.c.7.v.24.& seqq.* b *Psal.29.v.7.* c *Ibid.* d *Iob.c.4.v.18.*

nos ſumus, quos ubi mali genii aut ſocii mali, teſtudine ſuâ citharâve pellexerint, mox in motus ſaltúſq; inconditos effundimur. Sanctè proponimus, caſtè incipimus, aliquamdiu perſiſtimus, paullatim intepeſcimus, propoſita omittimus, decreta reſcindimus, cœpta invertimus, conſueta negligimus; ita cadimus, denique jacemus. Priora omnia, antiqua omnia, imò ſæpe pejora. Quis, quæſo, hanc inſulam, ad hos ſaltus tam inconditos movit? Fidium modulatio, ſeu voluptatis titillatio. Cùm accedit negligens ſui cuſtodia, actum eſt de Perſeverantiâ.

Sæpe nivem imitamur, candidiſſimi ſumus. Hebræus rex David ſeipſum pœnitentiæ thermis ſolatus: Lavabis me, inquit, & ſuper nivem dealbabor. *a* Earum virium pœnitentiæ fons eſt; Lavamur, nivei ſimus, imò ſuper nivem dealbamur, animum induimus candidiſſimum. Sed tamdiu candida eſt nix iſta, quamdiu recens eſt. Hoc hiems nobis oſtendit in urbibus. Quâ nocte nix cælo defluit, eo manè candidiſſimæ ſunt civitatis viæ, omnia compita veſtit albedo, ſed hiberna, & ideò non diuturna. Nam expecta ſis ad veſperam, & matutinâ albedinem quæres, ſed non invenies. Nix in lutum abiit. Nam hominum & jumentorum pedibus toties calcata, & niveum colorem perdidit, & in lutulentas ſordes diffluxit. Videte mihi hominem pœnitentiæ thermis ablutum: niveus eſt totus, quantus eſt; ô amænam, & divinis oculis gratiſſi- mam

a *Pſal.* 50. *v.* 9.

mam nivem! Sed heu, vix dies unus altérque abeunt, & jam lutum eſt nix iſta, ſordes & atrorem contraxit. Pius erat hic homo quem cernitis, caſtitatis amans, nec laboris fugitās, precum aſſiduus, eleemoſynæ largus, in ſeipſum rigidus, ſuper nivem dealbatus: paullatim iſta evanuerunt: jam laborem fugit, caſtimoniam non ut antè colit, rarò ſtipem, rarò preces fundit. Candida nix fuit, jam lutum eſt. Adeò rara inter homines Perſeverantia eſt. Nimirum ſpiritus immundus exit quidem ab homine, ſed ſæpiſſime in eandem, quâ exierat, domum revertitur, fiúntque noviſſima hominis illius pejora prioribus. Ejecit hic homo diabolos, ſed eoſdem cum fænore admiſit: nam pro uno, quem expulerat, nequiores ſeptem recepit. *a* Nimirum impius facit opus inſtabile. *b* Inconſtans mente, quod Græci dicunt, aut cæcus aut ſurdus eſt. Jam incipit, jam fundamenta jacit, jam ſuperſtruit, ſed manus ultima deeſt; nunquam finit.

Verbum vetus eſt: Cantherius *c* in portâ. Hoc inde natum. Sulpitius Galba Provinciam exiturus Cantherium adhibuit, qui cùm ad ipſam portam cecidiſſet: Rideo, inquit Galba, te jam laſſum, ô Cantheri, & cùm iter vixdum bene ingreſſus ſis, ſub ipsâ portâ concidere. Heu quot feſſi ſmus Cantherii! viam virtutis vix ingredimur, & mox fatigati non ſubſiſtimus tantùm ſed corruimus, deſperato Perſeverantiæ præmio.

Ne-

a *Matth. c. 12. v. 45.* b *Prov. c. 11. v. 18.*
c *Equus manſuetior.*

Neque credendum tantam esse viæ difficultatem, sed cordis inopiam. Homo fatuus & mentis inops in cerebro pedes, & in pedibus habet cerebrum. Perseverantiam non æstimat, hinc ad obtinendam illam frigidissimè laborat. Quanta plurimorum in castris Perseverantia, & sæpe sub puro ac frigido Jove? Quot vani amatores cum fidicine totas noctes etiam rigente cælo obambulant, & fidium cantu domos celebrant? At in templo hieme unam alterámve horulam durare, acerbum nimis videtur.

Virtutum omnium fundamentum Perseverantia est; uti columna sine basi, sic virtus sine Perseverantiâ ruit. Standum, & perseverandum, usque ad mortem.

§. VI.

Colophonius olim (Æliano teste *a*) proficiscebatur ad Tieas nundinas; itineris comites habuit servum cum marsupio, & custodem canem. In itinere servus, solvendæ alvo nonnihil de viâ decessit: hunc secutus est canis. qui servo in viam regresso, marsupium, quod servi oblivio reliquerat, fidelissimè custodiit. Perdius & pernox pecuniæ assedit. Ubi ad hospitium ventum est, dominus marsupium à servo reposcere, servus illud à domino clam subtractum sui experiundi caussâ credere, demum memoriam suam interrogare, & in loco avio derelictum non diffiteri. Itaque ambo viam relegunt, locum indagant, ubi mar-
supium

a *Ælianus l.7.de animal.c.29.*

ſupium cum cane putabatur relictum. Inveniunt demum incubantem marſupio canem, ſed præ fame vix ſpirantem. Hic ubi herum ac famulum agnovit, à marſupio ſe removit, blanditias facturus hero. Sed miſerum animal letali fame jam exhauſtum, uno eodémque tempore & cuſtodiâ & vitâ exceſſit. En Perſeverantiæ doctorem canem! vel ſaltem ab hoc magiſtro, ſi aliter nolimus, Perſeverantiam diſcamus.

Theſaurus nobis commiſſus eſt, quem Deus corpore velut vili crumenâ clauſum tradidit ſervandum. Hunc non fideliter ſolùm, ſed & perſeveranter cuſtodire convenit. Nec priùs ab eo tollenda eſt cuſtodia, quàm ponẽda vita. Dominicum imperium ſic jubet: *a* Eſto fidelis uſque ad mortem. In Salomone Regum faſti prædicant: Ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam. *b* Tametſi annos quatuordecim univerſum Salomonis ædificium tenuerit, nihilominus conſummavit eam, quam inchoaverat ſtructuram. Sic & Paulus curſum, quem cœperat, conſummavit; fidem, quam dederat, ſervavit. Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit. *c* Legitimè certare illud eſt, certando non deficere. Ei demum victoria debetur, cui licet cum Paulo & Iſaiâ proclamare: Curſum conſummavi, fidem ſervavi, retrorſum non abii. Quem locum mandato Ducis ſortitus ſum, hunc aut mortuus aut vulneratus occupo. Quod

a *Loco ſuprà laudato.* b 3. *Reg.* c. 6. v. 16.
c 2. *Tim.* c. 2. v 6.

Quod Catilinæ milites ſtrenuè feciſſe narrat Salluſtius: Ferè quem quiſque pugnando locum vivus ceperat, eum amiſsâ animâ corpore tegebat. Animoſo militi probroſiſſimum eſt objici, inconſtantem & nullius fidei fuiſſe, locum & aciem deſerüiſſe, in pedes & fugam ſe conjeciſſe. Quicunque vivit, militiæ degit; aciem deſerüit, quiſquis virtutem. Nec Chriſtiano quidquam indignius, quàm cœpiſſe bene vivere, nec perſeverâſſe. Hoc quiſque exigat à ſe, ut qualem ſe præſtare inſtituerit, talem ſe ad exitum ſervet. Beata vita in excelſo eſt, ſed perſeverantiâ penetrabilis eſt. In optimo inſtituto perſeverare, virtutum omnium diadema eſt.

Vide, mi Lector, quæ in hunc ferè ſenſum tam in Triſmegiſto quàm in Heliotropio docemus. Ea hîc crambe repetitâ ingerere non viſum eſt. Quæ hoc loco tradimus, in aliorum confirmationem dicta volumus. Res hæc non dicam nimiùm, ſed nec quidem ſatis inculcari poteſt. Innumeri pereunt, non quia malè cœperunt, ſed quia malè finierunt.

ACTIONES PERSEVERANTIÆ.

Qui Perſeverantiam ſeriò deſiderat, ſingulis eam horis à Deo poſtulat, idque precibus quàm poteſt calidiſſimis. Scit enim fina-

finalem, quam Theologi vocant, Perseverantiam merissimum Dei donum esse, nec eam ullis promeritis velut mercedem posse obtineri. *a*

2. Ad Perseverantiam seipsum quotidie modis omnibus extimulare. Huc juverit ea, quæ toties apud animum suum proposuit, in memoriam revocare; quòd si hæc in chartam relata sint, suo se chirographo convincere in hunc ferè modum: En inertissime cessator, quàm longè sit aliud statuere, aliud statuta exequi. An non centies, an non millies & hoc, & istud, & illud facturum te recepisti? Hæc scilicet honoris verba fuerant; ubi tandem sunt opera? Fac quod decrevisti, persevera quod cœpisti. Cælum perdidit, quisquis Perseverantiam neglexit.

3. Attentis oculis sæpiùs intueri horribilem ruinam plurimorum, qui quidquid virtutis collegerant per annos plurimos, id omne uno inconstantiæ actu turpissimè abjecerunt. Diu divites, momento mendici, quia Perseverantiæ obliti. Exemplo sint & terrori inter Angelos Lucifer, inter homines Saul, Salomon, Tertullianus, Origenes, mille alii. Non potest esse Paradisi hæres, cui defuerit Perseverantia comes.

4. Veræ Perseverantiæ est, nec amore vitæ, nec timore mortis, sed nec minis ullis aut promissis à fide rectóque averti aut flecti posse. Ita constantissimus Princeps Mathathias: Etsi, ait, omnes gentes Regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servi-

a *De condigno.*

servitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis ejus: ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi Patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus, non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei. a Jucundius fuit Mathathiæ mori, quàm à lege desciscere, & in Perseverantiam peccare. Speciosum mentis suæ rigorem flecti non sustinuit.

5. Quorundam Sapientum voces assiduè auribus ingerendæ, velut stimuli Perseverantiæ. Quales sunt: Annosa quercus ictu non cadit uno: Persta & feri. Rem inchoare bonam, nemo non potest: Tu perge porrò, perge & persevera, perge, perge: præmium est in exitu; perseverantis est corona. Exordium est inane, cui suus non apponitur epilogus. Frustra cucurrit, qui ante metas deficit. In virtutis semitâ necessarium est progredi: qui stat, retrorsum tendit. Pachomius suis sæpissime inculcabat: Frustra ad salutis bravium currimus, nisi sic curramus ut comprehendamus. Frustra cum hoste confligimus nisi certemus, ut vincamus.

Deiparam hactenus comparavimus Rosæ, quæ toto pænè orbe nascitur. Illius præcipuæ laudes à *Colore*, *Odore*, *Medicinâ* petuntur. Sapienter Eusebius tradidit, Rosam nō voluptatis tantùm, sed & utilitatis caussâ creatam à Deo. b *Color* Rosæ pulcherrimus, ruber vel candidus, quos colores sponso suo,

a 1. *Machab. c. 2. v. 19. & 20.*
b *Euseb. l. 8. præparat. Evangel. c. ult.*

ſuo, qui ſe Roſam vocarat, ſponſa tribuit in Canticis.*a* Nil fuit ardentius Deiparæ charitate, nil candidius ejus caſtitate. Roſæ *Odor* ſe longè ſuavitérque diffundens nomini cauſſam præbuit apud Græcos *b* ab odoris largo effluvio. Deiparæ laus & vitæ totius odor talis ſemper fuit, ut Matrem Dei omnes, animo ſaltem ſuſpicere ac collaudare cogerentur. *Medicinæ* laus longè veriùs Deiparę quàm Roſæ tribuitur. Quot illa corporis morbos, quot animi peſtes olim repulit, & quotidie repellit ſanctiſſimis patrociniis ? innumeri in ſcelerum ſuorum ſordibus computreſcerent, niſi eos floris iſtius odor reficeret & ſolidaret. Salutis ſemper plurimum à cæleſti hac Roſâ nobis obvenit.

Precatur olim alumnulo ſuo Perſiana nutrix :

—— *Quicquid calcaverit hic, roſa fiat.* c

Hoc Domino Iesv ſoli proprium, & ab ipſo matri conceſſum : ſi loqueretur, roſas ore ſpargeret ; ſi quid ageret, manibus roſas funderet ; ſi quò pergeret, greſſibus naſcentes roſas premeret.

Docet Ariſtoteles, ſuaviùs olere roſas, quibus umbilicus aſper eſt. *d* Eum opinor veteres *Bonum umbilicum* vocaſſe : quas enim volebant dicere fragrantiſſimi eſſe odoris, ajebant bonum habere umbilicum.

Umbi-

a *Cantic.c.5.v.10.* b *Vt ſuprà demonſtratum ex Plutarcho c.1.ante §.1.*

c *Perſius ſat. 3. mediâ.* d *Ariſt. tom. 7. ſect.12.probl.probl.8.mihi pag.476.*

Umbilicus incontinentiam in ſacris paginis adumbrat. Qui umbilicum hunc pœnitentiæ ſpinis & abſtinentiæ aggere vallant atque obſepiunt, ſectantúrque carnis continentiam, iis ſanè aſper & ſpinoſus, ac proinde optimus eſt umbilicus, eorum caſtitas olet ſuaviſſimè, illi optimæ ſunt Roſæ. Quod de illibatiſſimâ divinæ matris Virginis caſtimoniâ jam ſuprà demonſtratum eſt, a hîc verbo dixerim: Virginum Virgo fuit, Flos Florum, Roſarum Roſa, abſolutiſſima caſtitatis idea, terſiſſimum virginitatis ſpeculum, inter ſpinas lilium fragrantiſſimum.

Ajunt Roſas, ſi juxta fætores allii conſerantur, odoris fieri efficacioris, ita profectò hac ipsâ viciniæ graveolentiâ roſaceo flori benevolentiam aſpirari. Maria cæli terreque bono prognata roſa, fætoribus allii creſcebat undequaque cincta. Erant ævi illius virgines ceparum & alliorum inſtar, virginitatis decus non æſtimabant, ad nuptias convolabant univerſæ, pretioſam illam carnis continentiam ignorabant. Hæc una Virgo caſtitatem ab aliis neglectam coluit quàm integerrimè. Alliorum media ſtetit hæc Roſa.

Theophraſtus auctor eſt, Roſas, quibus pauca ſunt folia, iis quæ pluribus luxuriant, eſſe præſtantiores: quæ quinque duntaxat folia habent, optimas, quæ centifoliæ dicuntur, viliſſimas. Folia noſtra, verba noſtra ſunt; eorum, etiam bonorum, vitanda redun-

a *Cap.* 10. *de Roſâ Argenteâ.*

redundantia. Domini Iesv matrem vix quinquies in Evangelio locutam legimus: ſemel Angelo, ſemel Eliſabethæ, ſemel menſæ miniſtris, bis filio.a Nonne hæc Roſa pentaphyllis, adeóque præſtantiſſima?

Sed forſan hoc loco dixerit non nemo: Velim ea, quæ de laude beatiſſimæ matris Virginis uberiùs ſunt explicata, conferri ad compendium. Non inuitus, quantum licuerit, parebo, & dicta revocabo ad ſummam non meis, ſed priſcorum Patrum verbis. Ita breviter ſummatimque deſcribam, quid multis retro ſæculis Chriſtiana, quid priſca & erudita pietas de matre Domini Iesv ſenſerit.

a *Ita ſuprà docuimus* c.3.§.1.

Hic ergo, Lector, obſerva,

Priſcos Patres, præſertim Græcos, in elogiis divinæ matri tribuendis fuiſſe diſertiſſimos. Quicquid demum dixiſſent, ad tantæ dignitatis apicem minùs dignè cenſebant dictum. Non falſo judicio Dei matrem infinitæ laudis pelagus æſtimabant, ad cujus ultimos fines ac metas nunquam daretur enavigare. Hinc copioſiſſima in Virginem hanc encomia congeſſerunt. Ea nos ſub unum poſituri aſpectum, in Romani Alphabeti ordinem digeſſimus. Atque hanc operam divinæ Matris cultoribus non ingratam fore ſperamus. Singulis laudum epithetis more noſtro librum, caput, paginam

nam ſcriptoris adnotare, res non ſolùm infiniti, ſed ſuperflui laboris ſit. Meam tibi fidem, amice Lector, non ignotam cenſeo.

Si quid porrò à ſacris ſcriptoribus his dictum, quod Chriſto potiùs, orbis Reparatori, quàm ejus Matri convenire videatur, id optimo ſcriptorum affectui condonandum, & interpretatione miti ac congruâ explicandum. a Unus unicus eſt humanæ gentis Servator Dominus Iesvs. At hujus eſſe matrem, ſupremæ inter omnes dignitatis eſt. Nemo vicinior Filio quàm Mater. Ordiamur ab elogio principe.

a v. g. *Lux mundi, ſpes unica peccatorum, ſolatium unicum in terra, &c.*

MARIA

Mater Domini Iesv.

Aaronis Virga de radice Jeſſe germinans.
Abyſſus miraculorum, & virtutum omnium.
Abyſſus miſericordiæ profundiſſimæ.
Acerra aurea.
Acervus tritici vallatus liliis.
Adæ reparatrix.
Aditus recuperationis.
Adjutrix deſtitutorum.
Advocata Evæ, & omnium iniquorum ad te confugientium.

Ager

Ager Dei amplissimus.
Agna immaculata.
Alabastrum unguenti.
Alimentum inopum.
Anchora sacra & inconvulsa, his qui tempestate jactantur.
Ancilla Domini & Mater.
Aquæ ductus cælestium gratiarum.
Aquila grandis magnarum alarum.
Ara animarum, & panis vitæ.
Arca Dei nova & animata.
Arca novi Testamenti.
Arca sanctificationis, quæ cæleste manna portavit.
Arca fœderis divinis manibus fabricata.
Arcus fœderis in nubibus cæli.
Armarium vitæ.
Asylum tutissimum omnium.
Assectatrix Jesu perpetua.
Aula divinorum mysteriorum.
Aula Filii Dei, quæ sola Verbum portas, quod portat omnia.
Aurora prænuntia diei sempiterni.

Baculus cæcorum.
Balsamum non mixtum.
Balsamo suavior.
Benedicta illa, & super omnes benedicta.
Benedicta in mulieribus, quam beatam dicunt omnes generationes.
Botrus Cypri.
Botrus vitis.
Bonorum amantissima.

Candelabrum inauratum.
Canticum Cherubim.
Castellum Jesu.
Caussa salutis generis humani.
Cælum, in quo Sol gloriæ resplendet.
Cæli portarum maxima.
Charta divinissima.
Cinnamomum atomatizans.
Circumscriptio incircumscripti.
Circumdatrix infiniti.
Cisterna Bethlehemitica.
Civitas Dei animata.
Clavis cælorum.
Claustrum pudoris integrum.
Clibanus, in quo sacrificium coquitur.
Clypeus omnibus in te sperantibus.
Collegium sanctitatis.
Columba Noë fidelissima.
Columba speciosa desuper rivos aquarum.
Columba unica à Christo Iesu electa.
Columba, populum Dei, ne in mundi hujus deserto erret, deducens.
Concha Gedeonis rorida.
Conciliatrix universi terrarum orbis.
Confortatrix Martyrum.
Consolatio infirmorum, Salus universorum.
Continens eum, qui nusquam contineri potest.
Contritio pravitatis hæreticæ.
Crates tornatilis.
Crux, quæ in ulnis Dominum portâsti.
Cubiculum ortûs Christi purissimum.
Cu-

Cupressus in monte Sion.
Curatio vulnerum immedicabilium.
Currus igneus Eliæ.
Currus triumphalis.
Custos in vineis.
Custos vigilantissima omnium te diligentium & pio affectu colentium.

Dapifera deliciarum.
Decora sicut Hierusalem.
Decus Patriarcharum & Prophetarum.
Delectatio terrigenarum omnium.
Desertum speciosum.
Desiderata gentibus.
Dioptra perspectiva.
Dispensatrix gratiarum liberalissima.
Domicilium cælo præstantius.
Domicilium Verbi sacratissimum.
Domina Angelorum.
Domina cæli & terræ, ac rerum omnium.
Domina Dei capax.
Domina regum.
Dominatrix unica super choros Angelorum exaltata.
Domus David perbeata.
Domus Dei gloriosa.
Domus impleta gloriâ Domini.
Domus septem columnarum à Deo facta.
Domus Sapientiæ.
Dulcedo credentium animarum.

Electa à Deo antequam genita.
Electa ex millibus.

Erectio ruentium.
Eva nova, mater vitæ.
Excelſior Cherubim, ab omnibus collaudanda.
Exemplar perfectionis.
Exemplar totius Eccleſiæ.
Exemplar totius puritatis & ſanctitatis abſolutum.
Exordium humanæ ſalutis.
Expectatio præmiorum noſtrorum.
Expultrix tenebrarum.
Exultatio generis humani.

Fax fidelium.
Feneſtra cæli.
Ferculum Salomonis.
Feſtivitatis magnæ principium & finis.
Filia Dei Patris.
Filia Hieruſalem pulchra & decora.
Finis dolorum.
Firmamentum dividens aquas ab aquis.
Firmamentum fidelium.
Flos florum & Gemma mulierum.
Fluvius de loco voluptatis progrediens.
Fons Fontis vivi.
Fons gratiæ & conſolationis.
Fons humanitatis Filii.
Fons immortalitatis ſemper ſcaturiens.
Fons perennis curationum.
Fons ſignatus, è quo manant fluenta puriſſima.
Fons uberrimus totius Trinitatis.
Fons univerſam terram irrigans.
Forceps Seraphica prunæ myſticæ.

For-

Forma diſciplinæ Chriſtianæ.
Fructus honoris & honeſtatis.

Gaudium ſemper & in æternum ineffabile.
Gaudium totius mundi.
Gaudium totius Trinitatis.
Gazophylacium donorum omnium opulentiſſimum.
Gazophylacium theſauri, quo ſumus redempti.
Gemma orthodoxorum.
Genitrix tui Creatoris.
Germen juſtorum Joachim & Annæ.
Gloria & corona juſtorum.
Gloria & lætitia ſacerdotum.
Gloria Prophetarum.
Gloria ſervorum tuorum.
Gloria virginum & omnium piorum.
Gloriatio orbis terrarum.
Gratiâ Dei plena.

Habitaculum incomprehenſibilis naturæ ampliſſimum.
Habitaculum Verbo Dei dignum.
Hamus Divinitatis.
Heſter populum liberans.
Hierarcharum cæleſtium ornamentum præclariſſimum.
Honor Martyrum.
Honoratior Cherubim, ſanctior Seraphim, & omnibus ſuperis exercitibus glorioſior.
Hortus non ſeminatus & concluſus.

Hortus plantationum.
Humilitatis forma.
Humilitatis ſpeculum.
Hymnus Angelorum.
Hymnus in ſolitudine degentium.
Hymnographorum omnium oratio.

Ianua Paradiſi.
Ianua Regis alti clauſa.
Ianua Salutis.
Illuminatrix cordium.
Imago veri Solis expreſſa.
Infirmorum ſolatium.
Innixa ſuper dilectum.
Inſtrumentum lætitiæ, per quod triſtis exe-
crationis ſententia in lætum gaudii ju-
dicium commutatur.
Interemptrix cunctarum hæreſeon.
Interemptrix maledictionis.
Interitus corruptionis.
Inventrix gratiæ magnificæ.
Iudith pulcherrima.

Lactatrix Salvatoris.
Lætitia generis humani.
Lætitiæ noſtræ initium, medium, ac finis.
Lætitia renaſcentis mundi.
Lætitia tribulatorum.
Lampas æternum geſtans lumen.
Lampas inextinguibilis.
Lampas orbis lucidiſſima.
Lapis abſciſſus ſine manibus.
Largitrix vitæ.
Lectulus Dei floridus.

Lectulus Salomonis.
Liberatio maledicti.
Liber sanctissimæ Trinitatis sigillo obsignatus.
Lignum Libani, ex quo sibi Salomon ferculum præparavit.
Lignum plantatum secus decursus aquarum.
Lignum vitæ singulis mensibus reddens fructum suum.
Lilium convallium.
Littus tranquillissimum.
Lucerna à Deo illuminata.
Lucerna micantissima.
Lumen cæcorum.
Luna plena.
Lux illustrissima carens fuligine culpæ.
Lux mundi.

Magisterium Fidei.
Magistrorum, hoc est, Apostolorum Magistra.
Magistra virtutum.
Majestas, & gloria Cherubinorum, Thronos & Seraphinorum splendorem longè præcellens.
Mansio cælestis Imperatoris.
Mare gemmis plenissimum.
Mare pacificum.
Margarita pretiosa, cælestis.
Martha excipiens Christum in domum suã.
Mater Domini præ omnibus gloriosa.
Mater Filii Dei.
Mater immaculata & digna tali Filio.

Mater luminis, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur.
Mater matrum, Stella stellarum.
Mater misericordiæ.
Mater omnium fidelium universalis.
Mater purissima, quam nulla unquam sequior invasit cogitatio.
Mater tui Patris.
Mater timoris & magnitudinis.
Mater vitæ.
Mediatrix Dei & hominum, per quam post Deum totus vivit orbis terrarum.
Mediatrix mundi gloriosissima.
Mediatrix salutis.
Medium terræ.
Mensa, in quâ vitæ panis propositus.
Microcosmus omnem capacitatem excedens.
Miraculorum effectrix.
Miraculum mundi ingens, & portentosum.
Miraculum orbis præstantissimum.
Mons Ephraim.
Mons, à quo abscissus est lapis, qui replevit orbem.
Mons myrrhæ & thuris.
Mons pinguis.
Mons umbrosus, in quo habitare placuit Verbo.
Mortis destructio & vitæ introductio.
Mulier amicta sole, duodecim stellis coronata.
Mundi oculus.

Mu-

Munimentum inexpugnabile.
Myrtus electa.

Navis mercibus referta.
Nescia viri, nuptiarum expers.
Norma castitatis.
Norma rectæ Fidei.
Nubes diei splendidissima.
Nubes Israëlem deducens semper lucida, & semper à tenebris aliena.
Nubes levis, quæ super Cherubim sedentem gestâsti.
Nutrix panis cælestis, & omnia nutrientis salutis.

Obses Fidei nostræ apud Deum.
Odor agri pleni.
Officina medicinæ.
Oliva in domo Dei fructifera.
Oliva speciosa in campis.
Omnium Dux.
Omnium Princeps, ob fulgorem inaccessa.
Omnium intactissima.
Omnium purissima.
Omnium sanctissima.
Opus digitorum Dei.
Ordinata ab æterno.
Organum virginale.
Origo principii.
Ornamentum clarum naturæ nostræ.
Ornamentum & decus virginitatis singulare.
Ornamentum sola mortalium.

Orphanorum ſuſceptio.
Ortus ſolis nullum ferens occaſum.

Palatium regis Angelorum animatum, & conſecratum.
Palatium Regis æterni ſacroſanctum.
Palma florens.
Palma in Cades.
Palmes vitis veræ.
Paradiſus deliciarum & immortalitatis.
Paradiſus ſpiritualis & rationalis ſecundi Adam.
Parentis omnium parens.
Patrocinium noſtrum.
Patrona vexatorum.
Pavor ſpiritualibus nequitiis.
Pax & gaudium mundi.
Perfugium conciliationis inter Deum & homines.
Pincerna cæleſtis curiæ.
Plantatio Roſæ in Hiericho.
Platanus juxta aquas.
Pluſquam glorioſa.
Pons ad vitam.
Porta fulgida lucis & vitæ.
Porta impervia.
Porta orientalis Ezechieli Prophetæ præviſa.
Porta ſemper clauſa.
Portus naufragantium.
Portus tranquillus afflictorum.
Pratum totius fragrantiæ Spiritûs ſancti.
Præconium Prophetarum & Apoſtolorum.

Præſes vitæ noſtræ.
Princeps regum & regnorum.
Principium conſolationis.
Prodigium cæleſte.
Promptuarium divinæ charitatis.
Propitiatio delictorum.
Propitiatorium laborantium.
Propitiatorium univerſæ terræ.
Propugnaculum fidei Chriſtianæ.
Pudicitiæ ornamentum.
Pulchritudo Martyrum.
Purior ſolis radiis & ſplendoribus.
Purgatrix criminum.
Purpura regia.

Radix bonorum omnium.
Radix Jeſſe.
Radix prima, ex quâ mundo lux eſt orta.
Raptrix cordium.
Rebecca pulcherrima, ſanctitate opulentiſſima.
Receptaculum omnis puritatis.
Reconciliatrix benedictionis.
Redemptio captivorum, liberatio damnatorum.
Refugium in omni periculo tutiſſimum.
Refugium peccatorum & hoſpitium.
Refugium tui gregis.
Regali ex progenie exorta.
Regeneratrix noſtra.
Regina à dextris Filii ſtans, quæ libero arbitrio nullam ſuſcepit maculam.
Regina creaturarum omnium.
Regina miſericordiæ.

Regina mundi, quam laudant astra matutina.
Reparatrix Adæ.
Reparatrix parentum, & posterorum vivificatrix.
Reparatrix sæculi.
Resurrectio progenitoris illius Adam.
Revocatrix Evæ.
Revocatio lapsorum.
Rosa mystica.
Rosa recens ac redolens sine spinâ.
Rosa paradisi prima.

Sacrarium Spiritûs sancti sanctissimum.
Salus desperantium.
Salix virens.
Sancta sanctorum.
Sanctissima omnium, sine omni maculâ.
Sanctis omnibus sanctior, & omnis sanctissimæ sanctitatis thesaurus.
Sceptrum rectæ doctrinæ & fidei orthodoxæ.
Scabellum Dei.
Scala ad cælos.
Scala peccatorum & sanctorum omnium.
Sceptrum & norma fidei.
Secretum Verecundiæ.
Sepulchrum novum & signatum Christi.
Signum vitæ.
Signum magnum.
Sion sancta.
Solatium in terrâ unicum.
Solatium peregrinationis nostræ.
Solatium solitariorum.

Solium Divinitatis.
Soror & Sponſa Chriſti.
Species Jacob & Spes noſtra.
Speculum Angelorum.
Speculum Paſſionis Chriſti.
Speculum ſanctitatis.
Speculum totius integritatis.
Spes delinquentium, Spes unica peccatorum.
Spes patrum.
Spes univerſorum.
Sponſa Dei Patris.
Stella fulgentiſſima, è quâ Chriſtus prodiit.
Stella mundi.
Super omnes Angelos glorificata.
Super omnes creaturas prope tuum Filium in cæleſtibus exaltata.

Tabernaculum Altiſſimi ſanctificatum.
Tabernaculum Teſtamenti.
Tabula ſcriptam legem ferens mortalibus.
Templum Dei animatum.
Templum devotionis.
Templum divinæ gloriæ ornatiſſimum.
Templum Salomonis ſanctificatum.
Templum Spiritûs ſancti indiſſolubile.
Terra ſancta & deſiderabilis, è quâ orta eſt Juſtitia & Veritas.
Terra virginea, ex quâ novus Adam formatur
Teſtamenti novi theſaurus.
Thalamus à Deo fabricatus.

Thalamus Dei, & cæleſtis ſponſi.
Thalamus divinæ humanitatis.
Thalamus fragrans virginitatis.
Theſaurus cæleſtis divinitatis.
Theſaurus vitæ immortalis.
Thronus Creatoris glorioſus.
Thronus & ſedes Dei.
Thuribulum aureum.
Tota mitis, tota ſerena, tota ſuavis, tota benigna.
Triclinium divini conſilii.
Tutela potens.
Typus verecundiæ.

Vallis benedictionis.
Vallum Fidelium.
Vas admirabile.
Vas Dei ſplendidiſſimum ac luculentiſſimum.
Vaticinium Prophetarum.
Vellus mundum cælitus humectatum, in quâ & per quam ovem indutus eſt Paſtor.
Vehiculum regium.
Velum animatum, quod in ſe cælavit divinitatem.
Veſtimentum Dei impollutum.
Vexillum Fidei.
Via errantibus.
Via regia Salvatoris.
Virga Sacerdotalis, quæ abſque irrigatione florem produxit.
Virga virtutis Dei.
Virgo virginum.

Vitæ ordo, morum diſciplina.
Vitis vuarum ferax.
Umbraculum Spiritûs ſancti.
Urbs fortitudinis, & moleſtiarum omnium levamen.
Urna aurea.
Urna cæli manna geſtans;
Urna inclyta ac glorioſa.

En Nomenclaturam Elogiorum, quæ Patres priſci è Græciâ, certantibus piiſque ſtudiis in Domini Jeſu Matrem derivarunt. Quin multa ejus generis, meorum oculorum noctem effugerint, non dubitem. Hæc placuit in ſpecimen dare. Singula verò encomia, niſi me valdè fallo, ſingulis concionibus amplam dicendi materiam ſubminiſtrant. Infecunda & ſterilis ſit facundia, quę in hujus Matris laudibus exhauſtam ſe fateatur. Beatam dicent hanc Matrem omnes generationes. Nullus encomiorum finis.

E Patribus Latinis unicus ſanè Bernardus in Deiparæ laudes nunquam non effuſus, ſyllabum ingentem porrigit encomiorum, è quibus hæc paucula delibaſſe juverit in exemplum:
Maria myſticis multò jam antè miraculis præfigurata.
Profundiſſimam divinæ ſapientiæ abyſſum intuens.
E cęlo Patribus promiſſa, è progenie regum orta.
Intacta concipiens, incorrupta pariens.

Sine

Sine gravamine gravida, ſine dolore puerpera, Virgo pariter & fecunda.
Omni veneratione major, omni laude ac præconio digniſſima.
Affectus æternorum ab affectibus temporalium, ut aquas ab aquis dividens.
Virginali puritate aſtris omnibus præfulgens.
Omnibus maternam opem poſcentibus ſuccurrens, omnia omnibus facta.
Serpenti venenato caput conterens, Mulier amicta Sole, Lunam pedibus premens.
Noſtris cum Chriſto nuptiis gaudens.
Verè ſtans juxta crucem, videns patientem Chriſtum filium, vivens mortua, dolorem morte ſæviorem perferens.
Virago cæleſtis, & mater pulchritudinis.
Miſericordiæ porta, Exemplum conſummatæ pœnitentiæ.
Fons vitæ, Dulcedo noſtra, Maris ſtella, cæli Regina.
Se diligentes diligens, verecundiæ Typus.
Salomonis lectulus, Civitas Dei.
Archangelo Gabrieli ab initio ſervanda commiſſa.
Per quam Deus, quidquid creavit, recreavit.
Duodecim gratiarum prerogativis decorata.
Cujus privilegia ineffabilia.
Sanctitate ac dignitate ſupra omnem creaturam tranſſcendens.
Dei paradiſus lignum vitæ mundo proferens.

Vir-

Virtutum auctrix, inter homines ut ſol inter cetera cæli luminaria irradians.
Pro univerſo genere humano ſollicita.
Utrique ſexui ſalutis antidotum propinans, &c. &c.
In æternum & ultrà non deficit laus tua de ore hominum & Angelorum, &c. &c.

Denique ut omnia auguſtiſſimæ Matris ornamenta & elogia, quæ & copioſiſſimè Bernardus, quæ & ceteri priſcorum Patrum ſuggerunt, verbo complectamur, unum hoc affectione, quâ poſſumus, devotiſſimâ pronuntiamus:

MATER DEI.

Nec enim, ait Bernardus, ampliùs potuit elevari, quàm ut *Mater Dei* vocaretur. *a* Magna fuit ſanctificatio Hieremiæ, major Joannis Baptiſtæ, maxima Virginis Mariæ, quâ potuit vitare, imò vitavit omne peccatum. Proinde omnia laudantium encomia deficiunt.

Nemo ſatis laudaverit vitam nullis ſæculis morituram; nemo ſatis accuſaverit mortem nullis æternitatibus victuram. Atqui per feminam mors, quod Auguſtinus canit, per feminam vita; per Evam interitus, per Mariam ſalus; illa corrupta ſecuta eſt ſeductorem, hæc integra peperit Salvatorem. *b* Dei Matrem eſſe, dignitatis eſt tantæ, ut hu-

a *Bernard. tom. 2. ſuper Salve Reg. mihi pag.* 472. b *Auguſt. tom. 9. de ſymbolo ad Catechum. l.* 3. *c.* 4.

humanas laudes excedat. Quod Gregorius Magnus cum veneratione suspiciens: Mons fuit DEI genitrix, inquit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transscendit.a

Quicquid porrò ad actuosum Matris beatissimæ cultum pertinet, id ante me complures alii solerter & eruditè docuerunt. Ego Lectori meo hoc unicum instillo: *Collige Rosas; Virtutes Matris Virginis imitare, & illam amplissimè coluisti.* Sed finiamus primam Rosarum partem; laudes Rosæ mysticæ, Virginis puerperæ, nunquam finituri.

a *Gregor. in l. 1. Regum c. 1.*

FINIS.

AP-

APPROBATIO
R. P.
PROVINCIALIS.

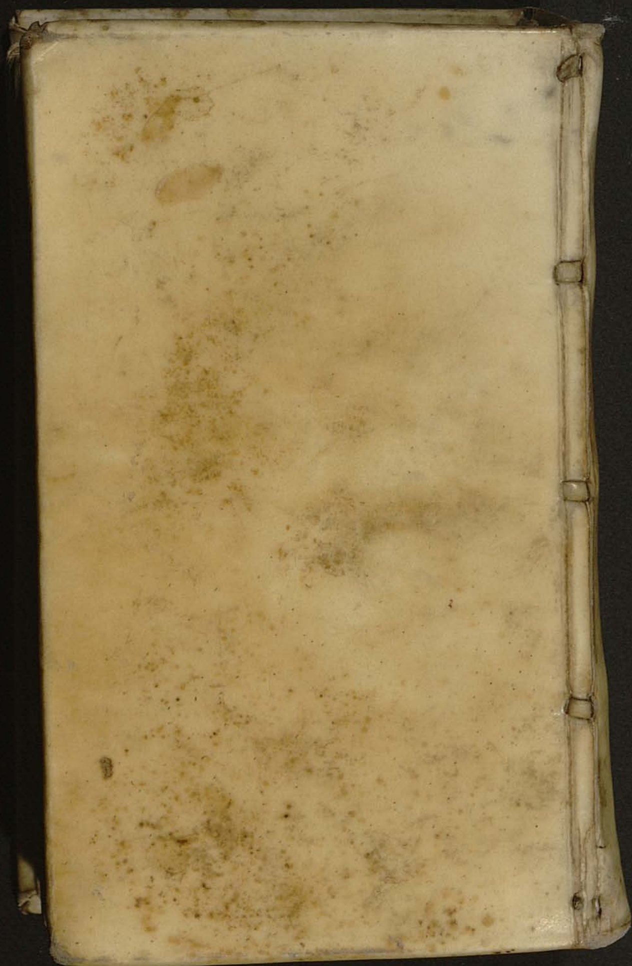
ROSAS, *ſeu, ſelectiſſimarum virtutum morales gemmas* DEI *Matri ſacras, quas P.Hieremias Drexelius Societatis noſtræ Presbyter lucubravit, aliquot ejuſdem Societatis Theologis cenſas probatáſque, Ego Antonius VVelſer Societatis* IESV *per ſuperiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, factâ mihi poteſtate ab admodum* R. P. N. *Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto.*

In cujus rei fidem Auctori Chirographum hoc dedi, officii mei ſigillo munitum. Monachii, die Virginis Beatiſſimæ Purificatæ, Anno à Virginis partu milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo quarto.

ANTONIVS WELSER.

J.M.J.

Deu' scire nemo potest nisi Deo docente S. Iren. L.4. c.14.

Rosa selecti[illegible]
[illegible]quas Do[illegible]
M.aer orbi[illegible]
[illegible]b. . D[illegible]